

DR. HİLAAL KARA - ABÜLLAH KARA

SAHABENİN ATESİLE İMTİHANI

ASR-I SAADETTE İMAN MÜCADELESİ

NEŞR

Dr. HİLAL KARA - ABDULLAH KARA

SAHABENİN ATEŞLE İMTİHANI

ASR-I SAADET'TE İMAN MÜCADELESİ

 NESİL

Sahabenin Ateşle İmtihanı

Asr-ı Saadet'te İman Mücadelesi

Dr. Hilal Kara - Abdullah Kara

Jenerik

Yayın Yönetmeni: Ali Erdoğan
Yayın Danışmanı: Metin Karabaşoğlu
Editör: Ali Erdoğan
İç Tasarım: Said Demirtaş
Kapak Tasarımı: Kenan Bıyıklı
ISBN: 978-975-269-697-6

Sanayi Cad. Bilge Sk. No: 2 Yenibosna
34196 Bahçelievler - İSTANBUL
Tel: (0212) 551 3225
Faks: (0212) 551 2659
www.nesilyayinlari.com
nesil@nesilyayinlari.com

© Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak **Nesil Basım Yayın Gıda Tic. ve San. A.Ş.**'ye aittir. İzinsiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

Dijital Medya Direktörü: Mahmut Güleç
Dijital Edisyon Editörü: Cihan Dinar
Dijital Yayın Tarihi: Aralık 2011

Bu eserin e-kitap çevrimi **Nesil Digital** tarafından yapılmıştır.
www.nesildigital.com

Dr. Hilal Kara - Abdullah Kara

hilalabdullah@hotmail.com

Hilal Kara

1988 yılında Uludağ Üniversitesi İlahiyat fakültesinden mezun oldu. U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Hadis Bilim Dalında yüksek lisansını tamamladı. Almanya'da Psikoloji dalında yüksek lisans, Pedagoji dalında doktora yaptı. 1986-1989 yılları arasında Kur'ân Kursu Öğreticisi, 1989-2000 yılları arasında İmam-Hatip Liselerinde Meslek Dersleri Öğretmeni olarak çalıştı. Çeşitli vakıf ve derneklerde Kişisel Gelişim ve Anne Eğitim Seminerleri verdi. Halen akademik çalışmalarına Almanya'da devam eden yazar, Almanca, İngilizce ve Arapça bilmektedir.

Abdullah Kara

1988 yılında Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Cizreli Şeyh Muhammed Said'in Halifesi İbrahim Güneş'ten yedi yıl Arapça ve İslamî İlimler tahsil etti. Bir süre İmam-Hatip Liselerinde Meslek Dersleri Öğretmenliği yapan yazarın, birçok çeviri ve telif eserleri bulunmaktadır.

YAYINLANMIŞ ESERLERİ:

- Kur'ân-ı Anlamak
- İslam Kahramanları
- Mustazaflar I-II
- Gül'ün Gonca'sı Hz. Fatıma
- Cennetle Müjdelenen Hanımlar
- Ashab-ı Suffe - Peygamber Okulunun Yıldızları
- İlklerin Annesi - Hz. Hatice
- Sahabilerin Şehadet Anları - Şehidler Ölmez
- Üç Bilal (r.a)
- Hanım Sahabeler Ansiklopedisi

- Candan Öte Sevmek - Sahabenin Peygamber Aşkı
- Annelerimiz Ezvâc-ı Tâhirât
- Çocuk Sahabiler
- İstanbul Semalarını Aydınlatan Bir Yıldız - Eyüp Sultan (r.a)
- Peygamberimizin Çocukluğu - Can Muhammed
- Asr-ı Saadet'te Derin Fitne (Allah Resûlü'nün (a.s.m) Derin Devlet Mücadelesi
- İki Sultan İki Kurban - Hz. Hasan ve Hüseyin (r.anhüma)

Birkaç Söz

Allah Resûlü (a.s.m.) ve beraberindeki Müslümanlar, Mekke'de yıllarca müşriklere karşı amansız bir mücadele vermiş, bu uğurda inanılmaz işkence ve sıkıntılara maruz kalmış, çile çekmişlerdi. Sosyal ve ekonomik baskıdan psikolojik baskıya, fizikî baskıdan ölümle yüzleşmeye kadar, çilenin bin bir rengini tatmışlardı. Bütün bunlara en güzel şekilde sabrettikleri için iradeleri çelikleşmiş, sabır ve sebatın zirvesine çıkmışlardı.

Sivil direnişin eşsiz örneğini sergilemiş, işkenceye uğrayıp hatta bu uğurda birkaç şehit vermelerine rağmen silahsız olarak yaptıkları bu inanılmaz direnişi hedefe ulaştırmışlardır. Mücadelenin sonunda yapılan onca zulme karşılık, büyük bir başarı elde etmiş Mekke dönemi biterken davetten devlete geçmişlerdir. Bu dönemde bilinçlenmişler, inanç, ihlâs ve ahlâkın altyapısı hazırlanmıştı. Bundan sonra adımlar sıkılaştırılmış, hicretin ardından İslâm devleti kurulmuştur.

Her bir safhası ibretlerle dopdolu olan bu iman mücadelesini öğrenmek, onu gerçekleştiren İslâm kahramanlarını tanımak, mücadelelerine yakından şahit olmak bize çok şey kazandıracaktır. Her şeyden önce yapılanlardan dersler çıkararak yaşadığımız hayatta hedefe daha emin bir şekilde ulaşmamızı sağlayacaktır. Allah yolunda İslâm davası için nasıl sabredildiğini göreceğiz, onun uğruna yaşanan ıstırapları hissedeceğiz. Onların bu destansı mücadeleyi verirken bu uğurda gösterdikleri sabır ve sebatlarını okumak, üzerinde düşünmek, o günleri onlarla birlikte yeniden yaşamak bize maddî manevî pek çok şey kazandıracaktır. Olayları onlarla birlikte yaşamak duygularımızı çoşturacak, gönül dünyamızı zenginleştirecek, kalbimizde nuranî pencereler açacaktır.

Bu düşünceler içerisinde hazırlamaya gayret ettiğimiz bu eseri, okuyucaların istifadesine sunmak bizi ziyadesi ile mesrur etmektedir. Bu vesile ile inananların ruh dünyalarında bir ışık yakabilir, iman, ahlak ve ibadet seyirlerinde onları biraz olsun destekleyebilirsek kendimizi bahtiyar addederiz.

Dualarınızın bereket vesilesi, Rızâ-i İlahiye'ye tevfiik edilme niyet ve temennisi ile...

Hilal & Abdullah KARA

Mart 2009 Viyana

I. CAHİLİYYE DÖNEMİ

Bir şeyi doğru öğrenmenin en güzel yollarından biri de onu zıddı ile bilmektir. Bunun için İslâm davet mücadelesini doğru anlamak için davetin yapıldığı toplumu iyi tanımak gerekir. Cahiliye Arap toplumunun ahlâkî yapısını bilmeden, İslâm'ın bize sunduğu eşsiz değerlerin kıymetini yeterince anlayamayız. Ayrıca bu değerlerin toplum üzerindeki etkisini, onu nasıl değiştirdiğini ve faydalarını doğru bir şekilde tespit edemeyiz.

Örneğin cahiliye dönemindeki kadını tanımadan, onun toplum içerisindeki konumunu bilmeden İslâm'ın kadına bakışını anlayamaz, bu konuda yanlış değerlendirmeler yaparak, ya İslâm'a ya da kadına haksızlık ederiz.

Yine o günkü Arap toplumunu tanımadan, İslâm davet tarihini, davet metotlarını ve seyrini kavrayamayız. Dolayısı ile Efendimiz'in (a.s.m.) davetini ve bu uğurda yaptığı eşsiz mücadeleyi doğru bir şekilde değerlendiremeyiz. Bu hususta yapılacak yanlışlar, kişi ya da gurupları yanlış yollara sürüklemekten de öte 19–20. yüzyıllarda olduğu gibi nesilleri yanlış hatta felakete sürükler. Bu bağlamda dönemi iyi anlayarak doğru tahlil etmek, hayatımıza doğru yön verebilmemiz adına da çok önemlidir. Bu vesile ile karşılaştığımız olayları daha kolay algılar, daha iyi kavrarız.

İslâm toplumlarının bugünü ve geleceği ile çok yakından ilgili olan bu konu farkına varsak da varmasak da bizi derinden etkilemektedir. Ama maalesef bu kadar önemli olmasına rağmen oldukça ihmal edilen, çok az araştırılıp kafa yorulan konuların başında gelmektedir. Üzülerek belirtelim ki İslâm âlimlerinin ihmal ettiği bu alanı başkaları boş bırakmamış, olaylar hakkında istediği gibi yorum yapmış, onları kasıtlı olarak istediği gibi saptırmış, insanları yanlış şekilde yönlendirip felaketen felakete sürüklemişlerdir. Bunun için konuyu ele alırken öncelikle cahiliye dönemini yansıtan fotoğraflar çekerek onları öz olarak dikkatinize sunmaya çalıştık. Daha sonra İslâm davetinin safhalarını, müşriklerin tepkilerini, Allah Resûlü (a.s.m.) ve ashabının onlara karşı nasıl mücadele ettiklerini ele aldık.

* * *

Karanlığın En Koyu Anı

İnsanoğlunun yüzyıllardır semavî hakikatlerle irtibatı tamamen kesilmiş gibiydi. Akıl ve gönülleri aydınlatan, insanlığa huzur ve saadet saçan peygamberler gelmeyeli çok zaman olmuştu. Akıllar donmuş, kalpler kararmış vicdanlar susmuştu. Her köşede inim inim inleyen mazlumlara, itilip kakılan garipler, boynu bükük çaresiz insanlar, için için gözyaşı döken kalpler vardı. O zaman bu vahşeti gören birkaç tevhit ehli vardı. Feryat ediyorlar ama kimse onları duymuyordu. Onların hakikati görmeleri için Allah'a yöneliyor, sabah akşam sürekli huşu içinde yalvarıyorlardı.

“Ya Rabbî! Bitmeyen şu gecenin sabahı ne vakit olacak?

Bir daha hiç batmayacak güneş ne zaman doğacak?

Akıl ve kalplerimizi aydınlatacak, bizi ebedî huzura ulaştıracak, aydınlık yarınların habercisi ne zaman gelecek?

Peygamberlerinin müjdelediği sevgi ve esenlik elçisi can Ahmed ne gün dünyaya teşrif edecek?

Mana dünyamız harap oldu, kalplerimiz katılaştı, gönül dünyamız kuruyup çöllere döndü. Ona hayat verecek su nerede kaldı?...”

İlim kaybolmuş, cehalet baş tacı edilmiş, kuvvet hak yerine geçmiş, insanlık rotasını kaybetmiş büyük bir hızla uçuruma doğru sürükleniyordu. Zulüm, haksızlık, içki, kumar, zina meşrulaşmış, dahası gurur vesilesi sayılır olmuş, hatta bunlardan bir veya bir kaçına bulaşmayanların, kelaynak kuşları gibi nesilleri tükenmişti.

Bir zamanlar İbrahim peygambere (a.s.) tabi olan millet, şimdi neredeyse ismini bile unutmuştu. Onun (a.s.) kırıp tarihe gömdüğü putları tarihin derinliklerinden yeniden çıkarıp, yüzlercesini bizzat kendi elleri ile yaptığı Kâbe'ye koymuşlardı. Vahyin ışıkları ile insanlar arasına kalın bir zaman perdesi girmiş, karanlıklar içinde kalmış, akıllarını kaybetmişçesine kendi elleri ile yonttukları taş ve tahtalara tapar olmuşlardı. İlahî rotayı kaybedip, İbrahim peygamberin (a.s.) yolunu ve sünnetini unuttukları için adetâ birbirini avlayan vahşi hayvanlar haline gelmişlerdi.

İşte Bir Kurban Allah Resûlü'nün (a.s.m.) Evlatlığı Zeyd b. Hârise:

Yemen'de kendi hallerinde huzur içinde yaşayan bir ailenin çocuğuydu. Annesi Suda Hanım, uzun zamandan beri görmediği kardeşlerini ziyarete gitmek istiyordu. Kardeşleri çok yakın bir köyde yaşadıkları için yalnızca küçük oğlu Zeyd'i yanına alarak gitmeyi planlandı. Kısa bir hazırlıktan sonra yola çıktılar. Dayılarını göreceği için sevincinden yerinde duramayan küçük Zeyd, az sonra başlarına geleceklerden habersizdi.

Yaşadıkları yerden henüz çok fazla uzaklaşmadan merhametten yoksun zalimler tarafından yolları kesildi. Kaynoğulları'nın baskınına uğramışlardı. Korkudan titreyen çocuk gayri ihtiyarî annesine sarıldı. Ancak annesi de ondan farksızdı. Şaşkınlık içinde olacakları seyrederken hoyrat eller tarafından annesinden koparılıp alındı. Bundan sonra annesini bir daha hiç göremeyecekti.

Daha dün mutluluktan uçarak arkadaşları ile oynayan küçük Zeyd, şimdi köle olmuştu. O günlerde o coğrafyada hürriyetle kölelik işte bu kadar ince bir çizgi ile birbirinden ayrılıyordu. Alıcısını bulmak için diyar diyar dolaştırıldı, pazarlarda satışa çıkarıldı. Kendisini nasıl bir hayatın beklediğini nelerle kiminle karşılaşacağını bilmeden, hatta ne olduğunu doğru dürüst anlayamadan korku ve endişe içinde başına gelecek felaketleri bekliyordu.

Yolları son olarak Ukkaz panayırına düştü. Bir mal ve eşya gibi satışa arz edildi. Kim bilir o an minicik yüreğinde ne kadar büyük korku ve endişe taşıyor, ne fırtınalar esiyordu. Korktuğu olmadı. İlahi rahmet onu sarıp sarmaladı o sırada pazarda bulunan Hakîm b. Hizam, küçük Zeyd'i satın alarak teyzesi Hz. Hatice'ye hediye etti.^[1]

Bir Başka Kurban Ümeyme Hanım, Kızı Nehdiyye ve Torunu

Ümeyye hanım, Temimoğulları'ndan Abdullah b. Bicad'ın kızıydı. Annesi, Hz. Hatice'nin kız kardeşi Rukeyka Hatun'du.^[2]

Bu kadar tanınmış bir ailenin çocuğu olmak, o ve çocuklarını hızla dönen vahşi çarkın dişlilerinden kurtaramadı. Zira o mal can güvenliğinin olmadığı bir yerde yaşıyordu. O günlerde yapılan küçük bir yanlış pekâlâ kişinin canına mal olabilirdi. İnsanların başına istemediği bir şeyin gelmesi neredeyse doğal hale gelmişti. Ölmek veya köle olmak, o coğrafyada sıradan vakalardandı. Kabilesinden uzaklaşıp onların koruma sınırlarının dışına çıkan, kısa bir süre bile olsa yalnız kalan kişilerin başına her an her şey gelebilirdi. İşte bu olaylardan biri Ümeyme Hatun'un başına geldi.

Bir sebeple yaşadığı yerden birazcık uzaklaşıncı esir edilerek köleleştirildi. O andan itibaren nerede biteceği belli olmayan uzun ve meçhul bir yolculuk başladı. Bitip tükenmeyen çileli hayatın bir yerinde, yolu Sakif kabilesinden Habîb b. Kuayb ile kesişti. Onunla evlenerek bir yuva kurdu. Huzuru tatmaya başlamış gibiydi. Bir süre sonra Nehde adında bir kızı olunca sevinçten çektiği tüm acıları unuttu. Ancak bu sevinci uzun sürmedi. Sirtında şaklayan kırbaçların acısı, rüyadan uyandırırcasına ona köle olduğunu yeniden hatırlattı.

Küçük kız elinden çekilip alındı. Bir süre sonra adı bile unutturulan küçük kızını, merhametsiz insanların pençesinde, zulüm çemberi içinde savrulurken görünce içi yandı, kalbi sızladı. Gökleri yırtarcasına feryat etmek, ağlamak gözyaşına boğulmak istiyordu. Ancak hayatı ağlamakla geçmiş, ağlaya ağla göz pınarları kurumuştu. Artık yavrusu için bile akımıyordu. Kendi gibi köleleştirilen kızı ile birlikte satıla satıla doğup büyüdüğü Mekke'ye kadar geldi.^[3]

Adı unutulmuş kızı bir ara Nehdeoğulları'ndan birinin kölesi olduğu için kendisine Nehdiyye-**Nehdeoğulları'na ait** denilmeye başlandı. Bundan sonra da hatırlanmayan adı, Nehdiyye olarak kaldı.^[4]

Nehdiyye Hatun büyüdüğünde, kendi gibi köle olan biri ile evlendi. Ondan bir kızı oldu. Nehdeoğulları'ndan olan efendisi onu kızı ile birlikte Abdü'd-Dâroğulları'ndan bir kadına sattı. Hanımı hizmetinden memnun olduğu için kızı büyüyünceye kadar yıllarca satmayıp yanında tuttu...

Yalnızca yol kesenler, şakiler değildi. İnsanlar kızdığı en küçük bir meseleyi büyüterek kan davası haline getiriyor, daha düne kadar dost olanlar kızınca birbirini öldürmek için fırsat kolluyordu. Bu

yüzden sadece kadın ve çocuklar değil, yetişkin erkekler bile tek başlarına kolay kolay şehir dışına çıkmaz olmuştu. Çıkanlara meşhur sahabelerden Enes'in (r.a) babası **Mâlik b. Nadr**'a olanlar oluyordu.

Eşinin İslâm'a girmesini hazmedemeyen Mâlik, İslâm'ın iyiye güzele, huzur ve mutluluğa çağırdığını anladığı halde arzularına yenik düştü. İslâm'a koşmak yerine diğer zalimler gibi o da eşini atalarının dinine girmeye zorladı. Sonuç alamayınca kızıp şehri terk etti. Onun şehirden tek başına çıkmasını fırsat bilen dün dost sandığı bugünkü düşmanları, Mâlik'i takip etmeye başladılar. Uygun bir yerde yakalayınca dostluklarını ve paylaştıkları onca hatırayı hiçe sayarak arkadaşlarını oracıkta acımasızca öldürdüler.^[5]

Faziletli Hareketi

Mekke'de bile ıssız sakin bir yerde dolaşan insanlar ve yabancılar direk hedeftiler. Halk caydırıcı bir sebep yoksa fırsatını bulunca hemen zayıf gördüğü kişilerin tepelerine biner, ellerindeki bütün malları alırdı. Henüz kalplerinden iyilik duygusu yok olmayanlar bu duruma üzüldü ancak bir şey yapamazdı. Ancak yapılan bir zulüm bardağı taşırdı. Haksızlığa uğrayanın feryatları iyi insanları harekete geçirdi. Peygamberimiz'in de katıldığı Hılfu'l-Fudul anlaşması bu zulüm sonucunda ortaya çıktı.

Bir gün Yemenli bir adam mallarını satmak için Mekke'ye doğru yola çıktı. Şehre varınca doğruca pazara gitti. Çok beklemedi. Biraz sonra yanına gelen As b. Vail, bütün mallarına talip oldu. Pazarlık bitip malları alan As, ödeme yapmadan çekip gitmeye kalkınca adam neye uğradığını şaşırıldı. Mallarını kurtarmak için çırpındı ancak tüm çaba ve girişimlerin sonuçsuz kalacağı tâ başından belliydi. Yıllardır yabancıların mallarını gasp etmeye alışmış olan As'ın malları geri vermeye niyeti yoktu. Canından olmak istemeyen adamın kendisine müdahale etmeyip sadece acılar içinde kıvrınmasına aldırmadan hiç bir şey olmamış gibi çekip gitti.

Yıllardır ticaret için Mekke'ye gidip gelen Yemenli adamın zaman içerisinde pek çok dostu olmuştu. Yapılanları bir türlü hazmedemediği için yardım istemek üzere dostlarının yanına koştu. Onlara:

– As b. Vail mallarımı aldığı halde paramı ödemedi. Lütfen bana yardımcı olun! Malımı ya da paramı geri alın! diye, ricada bulundu.

İnsanlar gücün esiri olmuştu. Hatta onu korumak uğruna tüm değerlerini kaybetmişlerdi. Bunun için düne kadar dost oldukları bu adama yardım etmek bir tarafa dinlemediler bile. Azarlayıp yanlarından uzaklaştırmaya kalkıştılar. Adam üsteleyince üzerine gidip tartakladılar. Dostlarının gerçek yüzünü görmek canını daha çok yaktı. Ancak pes etmeye hiç niyeti yoktu. Ölümü pahasına da olsa sonuna kadar mücadele etmeye kararlıydı.

O gece bir şey yapmadan bekledi. Sabah olunca sesini Mekkelilere daha iyi duyurmak için erkenden Ebû Kubeys dağına çıktı. O sırada Kureyşliler Kâbe'nin etrafında guruplar halinde oturmaya başlamışlardı. Var gücü ile bağırarak adam söylediği şiirle uğradığı zulmü anlattı. Bunun Kâbe'nin ev sahiplerine hiç yakışmadığını dile getirdi. Şan ve şerefe büyük önem veren Kureyşliler adamın söylediklerinden hiç hoşlanmadı kızarak homurdandılar. Ancak sayıları az da olsa içlerinde hâlâ hak ve adalet duygularını kaybetmemiş, vicdanlarının sesine kulak veren insanlar vardı. İşte onlardan birisi, Efendimiz'in dedesinin kardeşi Zübeyr b. Abdulmuttalib'ti. Ayağa kalktı:

– Adamın sözlerine kulak tıkayamayız. Olanları yok farzedemeyiz. Bu sorunu hemen çözmeliyiz, diyerek çevresindekileri uyardı. Ancak diğerleri böyle düşünmeyip yapılan zulmü olağan ve sıradan bir hareket olarak görüyordu. Yeter ki hak, adalet gibi kavramları önemseyen hakperestler rahat durup müdahale etmesinler. Ama duramadılar. Zübeyr b. Abdulmuttalib, Haşimoğulları başta olmak üzere birçok aileyi dolaştı. Vicdanı haksızlığı kabul etmeyen duyarlı insanları bularak onlarla konuştu. Sözleşip Abdullah b. Cüd'an'ın evinde toplandılar. Yemekler yenildikten sonra içlerinden biri söze başladı.

– Allah'ın evinin bulunduğu şu belde de haram aylarda bile insanlara inanılmaz zulümler yapılıyor. Bu duruma bir an önce müdahale etmeliyiz, dedi. Bir başkası başka bir şey söyledi. Sonra bir diğeri... Sonunda ortak bir karara vardılar:

– Mazlumların hakkını alıncaya kadar zalimlere karşı ezilenlerin yanında yer alacak, zalimlere karşı tek vücut olacağız, dediler. Yemin edip Allah Resûlü'nün de (a.s.m.) aralarında bulunduğu **Faziletli**

Hareketi'ni başlattılar. Bundan sonra ilk olarak As b. Vail'in karşısına dikildiler:

– Ya adamın mallarını ya da parasını ver, dediler. Karşısındakilerin çok ciddi olduklarını fark eden As, hiç itiraz etmeden Yemenli yabancının mallarını geri verdi. Yıllar sonra bu hareketten bahseden Allah Resûlü (a.s.m.) şöyle buyuracaktı:

– Abdullah b. Cüd'an'ın evinde yapılan yemine ben de katıldım. Bu harekete katılmaktan uzak durmak yerine pek çok kırmızı deveye sahip olmak istemezdim. Peygamber olduktan sonra da böyle bir hareket için çağrılıyordım, yine katılırdım.^[6]

Faziletli hareketine katılanlar bir başka olayı şöyle çözdüler:

Hasam kabilesinden bir adam hac yapmak için Katul adındaki kızı ile birlikte Mekke'ye gitmişti. Katul dillere destan bir güzelliğe sahipti. Müşriklerden Nebih b. Haccac, kızı görünce onu zorla adamın elinden alıp kayıplara karıştı. Çılgına dönen adam:

– Bize yardım edecek kızımı kurtaracak kimse yok mu? diye feryat etti. Onu duyanlar:

– Hılful-Fudul'a başvur, dediler. Kâbe'ye giden adam:

– Ey Hılful-Fudul! diye seslendi. Sesi duyan muhtemelen Allah Resûlü'nün (a.s.m.) de içinde bulunduğu fazilet hareketi mensupları dört bir taraftan Kâbe'ye akın ettiler. Kılıçlarını sıyırarak:

– İşte yardım geldi, ne oldu? diye adama sordular. Adam:

– Nebih kızımı zorla elimden alarak köşküne götürdü, dedi.

– Endişe etme şimdi onun elinden alırız, dediler. Babayı da yanlarına alarak Nebih'in evine gidip kapısına dayandılar.

– Bizim kim olduğumuzu, ne için bir araya geldiğimizi biliyorsun! Kızı hemen bırak, diye bağırdılar. Yüzsüzlüğü alışkanlık haline getiren Nebih:

– Tamam, bırakacağım ama yalnızca bu gece yanımda kalmasına izin verin, dedi. Onlar:

– Asla olmaz, diyince kızı bırakmak zorunda kaldı. Kızına kavuştuğu için son derece sevinen baba söylediği şiirlerle ömür boyu Hılful-Fudul'u övdü.^[7]

Bir Başka Zulüm

Toplum çürümüŖ, zulüm alabildiğine yaygınlaŖmıŖtı. Faziletliiler Hareketi'ne rağmen kötölük ve zulüm hep devam etti. Bu olay üzerinden yıllar geđmiŖti. İraŖ kabilesinden bir adam, devesini satmak üzere Mekke'ye gelmiŖti. Pazara gidip devesini satıŖa çıkardı. Yanına gelen Ebû Cehil adamın devesini beğenerek satın aldı. Sıra parayı ödemeye gelince As b. Vail gibi ipe un serdi. Kırk dereden kırk su getirerek adamı oyaladıķça oyaladı. Çaresizlik içinde kıvranan adam biri kendine yardımcı olur ümidi ile Kâbe'ye gitti. Guruplar halinde oturan Mekkelilere:

– Ey KureyŖliler! Ben yabancı garip bir adamım. Ebû'l-Hakem devemi satın aldığı halde paramı vermedi. Kaç gündür peŖinden koŖtuđum halde hakkımı alamadım. Buralarda periŖan oldum, diye dert yandı. Zulüm genlerine iŖlemiŖ, kanıksamıŖlardı. Adamlarla ilgilenmek, derdine çare olmak bir tarafa onunla eğlendiler:

– Ya öyle mi? dediler. Kendisi ile eğlenildiğini farkında olmayan adam yalvarırcasına:

– Bana kim yardım edebilir? diye sordu. KureyŖliler:

– Bugün çok eğleneceğiz, diye düŖündüler. Adama:

– Bak Ŗurada oturan kiŖiyi görüyor musun? O Muhammed b. Abdullah'tır. Gidip ondan yardım iste, deveni ancak o geri alabilir, dediler. KureyŖlilerin sözlerinde samimi olduğunu sanan adam doğruca Allah Resûlü'nün (a.s.m.) yanına gitti. BaŖından geçenleri anlattıktan sonra:

– Ya Muhammed! Ben yabancı garip bir adamım, ne olur bana yardımcı ol! Ŗu adamdan devemi al! diye yalvardı. Adamı üzülererek dinleyen Efendimiz:

– Olur, hadi gidip alalım, buyurdu. Kalktı adamlarla birlikte Ebû Cehil'in evine gitti. Durumu merak eden KureyŖliler adamlarından birine:

– Onları adım adım takip et! Sonra geri dönüp hiçbir Ŗeyi atlamadan neler olduğunu bize etraflıca anlat! dediler.

– Olur, diyerek Efendimiz'in peŖine takıldı. Efendimiz evin önüne gelince kapıya vurdu. Kapıyı ağan Ebû Cehil'in yüzü bir anda deđiŖmiŖ donup kalmıŖtı. Yüzündeki kan çekilmiŖ, elleri yanına düŖmüŖtü. Korkudan bayılmak üzereydi. Allah Resûlü (a.s.m.):

– Adamın hakkını ver! buyurunca, hiç itiraz etmedi. Titrek bir sesle:

– Tamam, bir dakika bekleyin, hemen getiriyorum, dedi. Telaşla içeri girdi. Birkaç dakika geçmeden hemen dönüp adama parasını ödedi. Uzaktan olanları seyreden Kureyşliler şoktaydı.

Acaba ne olmuştu?

Ebû Cehil niçin itiraz etmeden adamın hakkını hemencecik ödemişti? Hemen Kâbe'ye geri döndü büyük bir merakla İraşlı adamı beklemeye başladılar. Çok geçmedi. Biraz önce üzüntüden ayakta duracak hali kalmayan adam gülererek yanlarına geldi.

– Allah onu hayırla mükâfatlandırısın! Hakkımı aldı, diyerek Efendimiz'e dua etti. Kureyşliler doğru görmüşlerdi. Ebû Cehil adamın hakkını vermişti. Şaşkınları daha da arttı. Meraktan ölecek gibiydiler. Ancak bu durum uzun sürmedi. Çok geçmeden Ebû Cehil bitkin bir şekilde yanlarına geldi. Bu kez onunla eğlendiler:

– Ne oldu? Hiç itiraz etmeden adamın parasını vermişsin?!

Ebû Cehil kendisi ile bu şekilde konuşulmasını hiç hak etmediğini düşünüyordu. Biraz kızgın biraz kırgın bir eda ile:

– Yazıklar olsun! Bilip bilmeden konuşuyorsunuz. Kapıya vurulunca açmak için gittim. Açtığım anda korkudan ödümü patlatacak bir ses duydum. Muhammed'in hemen başının üzerinde oldukça büyük, kızgın bir deve duruyordu. Daha önce onun gibi büyük başlı, keskin dişli bir deve görmemiştim. Vallahi adamın hakkını vermeseydim ya da biraz gecikseydim beni hemen orada öldürürdü. Arkadaşları:

– Bu kadar korkmana gerek yok, seni büyülemiştir. Bu sadece onun sihirlerinden biridir, diyerek ders almak yerine her zamanki gibi başlarını kuma gömüp gerçekleri görmemezlikten geldiler.^[8]

Abdulmuttalib'in Başına Gelenler

Efendimizin dedesi Abdulmuttalib'in amcası Muttalib vefat edince, yeğeninin yalnız ve güçsüz kaldığını gören diğer amcası Nevfel, kardeşinin ölümüne âdeta sevindi. Yeğenine sahip çıkmak bir yana babasından kalan arazisine göz dikerek el koydu. Duruma çok üzülen Abdulmuttalib, Kureyş'in ileri gelenlerinin yanına gidip yardım istedi. Ancak her zaman güçlünün yanında olmayı tercih eden Kureyşliler:

– Biz amca ile yeğen arasına girmeyiz! diyerek yardım etmekten kaçındılar. Çaresiz kalan Abdulmuttalib bir şiir yazıp durumunu Medine’de yaşayan dayılarına bildirdi. Mektubu alan Ebû Es`ad b. Udes, gözyaşlarına hâkim olamadı. Kabilesinin gençlerinden 80 kişiyi yanına alarak vakit kaybetmeden hemen Mekke’ye doğru yola çıktı. Dayılarının geldiğini haber alan Abdulmuttalib, onları şehrin dışında karşılayıp evine buyur etti. Ancak dayısı:

– Önce Nevfel’i görelim. Ondan hakkını alıp sana vermedikçe hiçbir yere gitmem! dedi. Adamları ile birlikte doğruca Kâbe’ye gitti. Kılıcını sıyırarak arkadaşları ile oturan Nevfel’in başına dikildi.

– Yeğenimize zulmetmekten vazgeçip, ona karşı insafli olsana! diye çıkıştı. Çok kızgındı. Sesini olabildiğince yükselterek:

– Şu Beyt’in Rabbine yemin ederim ki, ya yeğenimizin Erkah’daki arazisini geri verirsin ya da seni hemen şuracıkta öldürürüm! diye bağırdı. Nevfel bir anda karşısında seksen babayiğidi görünce korkudan rengi attı. Gelenlerden özür dileyerek Abdulmuttalib’in arazisini geri verdi. Yeğenlerinin hakkını alan dayıları:

– İşte şimdi misafirin oluruz, diyerek Abdulmuttalib’in evine gittiler. Yeğenlerinin yanında üç gün misafir kaldıktan sonra umrelerini yapıp Medine’ye geri döndüler.^[9]

Abdulmuttalib’i yalnızca amcası değil başkaları da kıskanıyordu. Ona bahşedilen nimetleri çekemeyen bazı Mekkeliler, onu güçsüz görüyor, sürekli hakkını yemeye, ezmeye çalışıyor ve rahatsız ediyorlardı. Mekkelilerin yaptıkları onu çok üzüyor, ezilmemek için diğer insanlar gibi çok çocuğu olmasını arzu ediyordu. Gördüğü rüya üzerine Zemzem kazmak istedi. Kazı için oğlu Hâris’ten başka kendine yardım edecek birinin olmaması Abdulmuttalib’i çok duygulandırdı. Hele Mekkelilerin zemzem kuyusunu elinden almaya kalkışmaları, üzerine tuz biber oldu. Ellerini semaya kaldırdı. Allah’a yalvararak adak adadı:

– Eğer on çocuğum olursa onlardan birini sana kurban edeceğim, diye dua etti...^[10]

Rotasını Kaybetmiş Millet

Allah Resûlü (a.s.m.) peygamber olarak gelmeden önce dünyanın başka yerlerinde olduğu gibi Arap Yarımadası'nda da insanlar rotasını kaybetmiş, iyiliğin adını bile unutmuşlardı. Mal ve can emniyeti kalmadığı gibi, ahlak tamamen dejenere olmuştu. Bütün kötülüklerin anası olan içki, kumar ve zinadan uzak olan yok denecek kadar azdı. Abdullah b. Übey gibi liderlerin cariyeleri dayakla zinaya zorlamaları, dahası fuhuş sektörünü ellerinde bulundurmaları toplumun ne halde olduğunu anlatmaya yeter sanırız.

Allah Resûlü (a.s.m.) Medine'ye hicret ettikten sonra Abdullah b. Übey'in zinaya zorladığı hanımlardan bir kısmı İslâm ile şereflenince bir daha zina yapmayacaklarını söyleyip efendilerine karşı çıktılar. Onlardan biri, Mu'aze adında bir hanımdı. Hicretin ilk zamanlarıydı. O sıralarda Kureyşlilerden biri Medine'ye geldi. Zina yapmak istiyordu. Arzusunu gerçekleştirmek için Abdullah b. Übey'in yanına uğradı. Abdullah Mu'aze'yi alarak adamın yanına gönderdi. Ancak Mu'aze zina etmeyi şiddetle reddetti.

– Hayır, bundan sonra asla zina yapmayacağım, diye açıkça itiraz etti. Efendisi Abdullah:

– Buna izin vermem her şey eskisi gibi devam edecek! diye bağırdı. Tehdit ederek, güç kullanarak hanım sahabeye zina yaptırmaya kalkıştı. Muaze'nin tehditlere aldırmadığını görünce dövmeye, işkence etmeye başladı. Abdullah'ın elinden kurtulan Hanım, Allah Resûlü'nün yanına koştu. Yolda Hz. Ebû Bekir'e rastladı. Durumunu anlatarak yardım istedi. Hz. Ebû Bekir hanımı güvenli bir yere bıraktıktan sonra olanları Efendimiz'e ilette. Efendimiz:

– Mu'aze'yi hemen Abdullah'ın elinden alın! diye emretti. Sahabeler Allah Resûlü'nün (a.s.m.) emrini yerine getirince büyük bir paniğe kapılan Abdullah:

– Muhammed'e karşı bana yardım edecek kimse yok mu? Kölelerimi elimden alıyor, diye bas bas bağırarak Medine çarşılarını dolaşmaya başladı. Bunun üzerine şu ayet nazil oldu:

“...Dünya hayatının geçici menfaatlerini elde edeceksiniz diye namuslu kalmak isteyen cariyelerinizi fuhşa zorlamayın.”^[11]

Abdullah'ın zinaya zorladığı bir başka hanım ise Ümeyme ya da Müseyke idi. İslâm ile tanıştıktan sonra zina yapmak istemeyince o da baskıya maruz kaldı. Ancak şimdi durum farklıydı. Medine'de

İslâm güneşi parlıyordu. Ümit vardı. Artık direndiğinde sonuç alabileceğini, zinaya zorlandığında başvuracağı biri vardı. Önce:

– Eğer yaptığım şey doğru, güzel bir şeyse şimdiye kadar defalarca yaptım, bu zamana kadar sana hizmet ettim. Kötü ve yanlış bir şeyse artık beni bunu yapmaya zorlama, diye yalvardı. Efendisinin onu dinlemediğini görünce Huzur-u Saadet’e gitti:

– Efendim beni zinaya zorluyor, diye şikâyetle bulundu. Allah Resûlü (a.s.m.) duruma müdahale ederek onu Abdullah’ın elinden kurtardı.^[12]

Sahabelerle Allah Resûlü (a.s.m.) arasında geçen şu olay o dönemde zinanın ne kadar çok yaygın olduğunu açıkça göstermektedir.

Allah Resûlü (a.s.m.) Medine’ye henüz yeni hicret etmişti. Sahabeler sürekli yanına ziyaretine geliyorlardı. Onlardan bir gurubun sorunu vardı. Çocuk sahabelerden Râfi b. Hudeyc’e babasından bir miktar arazi ile hacamat yapan bir köle ve bir cariye miras kaldığını söylediler. Ardından:

– Râfi’nin mallarını nasıl değerlendirelim Yâ Resûlallah? diye sordular. Efendimiz:

– Yapabilirseniz araziye ekmesine yardımcı olun! Arazi ve hacamat yapan kölenin geliri ile geçinsin! Sakın cariyeyi para kazanma konusunda zorlamayın. Bunun için zorlarsanız zina yapabilir, buyurarak onları ikaz etti.^[13]

O gün bazı kabilelerde kadın erkek Kâbe’yi birlikte çıplak olarak tavaf etmek âdetti. Tavaf yapmak istedikleri zaman üzerlerindeki elbiseyi çıkarıp atarlardı. Bir daha ne kendileri ne başkası o elbiseleri giymezdi. Çürüyüp gidinceye kadar attıkları yerde, ayakaltında kalırdı. Kalbinde insanlık kırıntısı kalmış biri bu hareketinden dolayı kadınlardan birine bir şey demeye kalktığında itiraz etmeye kalkışınca kadın çıkışır:

– Beni bu şekilde tavaf etiğim için kınayan, kendine baksın! diye cevap verirdi. İslâm geldikten sonra:

“Ey Âdemoğulları! Her mescide gittiğinizde güzel elbiselerinizi giyinin!...”^[14] ayeti bu feci hale son verdi.^[15]

İçki ve kumara bağımlılık derecesinde düşkün olan Arapların, tarihin bile affetmediği kız çocuklarını diri diri toprağa gömmek gibi

can yakan, yürek burkan, duyanı gözyaşlarına boğan inanılmaz derecede kötü bir âdetleri vardı.

Hâris b. Ebû Haram anlatıyor:

“Bir gün Allah Resûlü’nün (a.s.m.) yanına bir adam geldi. Belli ki içi yanıyordu.

– Yâ Resûlallah! diyerek söze başladı:

– Biz cahiliye zamanını yaşayan, putlara tapan insanlardık. O günlerde çocuklarımızı bile öldürürdük. Benim güzel bir kızım vardı. Onu çağırdığımda nerede olursa olsun sevinçle koşa koşa yanıma gelirdi. Yine bir gün onu yanıma çağırdım. Koşarak yanıma geldi. Yürümeye başlayınca kızım beni takip etti. Fazla uzakta olmayan aileme ait bir kuyunun yanına kadar gittik. Ani bir hareketle kızımın elinden tutup hemencecik kuyuya atıverdim. Onunla son anım kızımın kuyuya düşerken

– Babacığım! Babacığım! diye attığı çığlıkları oldu, dedi. Anlatılanlardan oldukça duygulanan Allah Resûlü (a.s.m.) ağlamaya başladı. Gözyaşları kuruyuncaya kadar ağladı. Hatta Efendimiz’in üzülmesine dayanamayan sahabeler adama:

– Resûlullah’ı üzdün! diye sitem ettiler. Allah Resûlü (a.s.m.):

– Adama dokunmayın! Etkilendiği, önemseydiği bir durum hakkında soru soruyor, buyurdu. Sonra adama döndü:

– Olanları bir daha tekrarla! buyurdu. Adam anlatırken Efendimiz sessizce ağlıyordu. Gözyaşları sakalı şeriflerini ıslatıncaya kadar ağladı. Sonra adama dönüp beklediği cevabı verdi:

– Şüphesiz ki Allah, cahiliye döneminde yapılanları kaldırdı. İslâm’a girişinle birlikte önceden yaptıkların silindi. Amelin baştan başlayıp yenilendi, buyurdu. ^[16]

Şu olay Arap toplumunun putlara taparken kendilerini nasıl unuttuklarını akıldan, bilinçten ne kadar uzaklaşıp izanlarının nasıl körleştğini ya da körleştirildiğini gösteren onlarca örnekten yalnızca biridir:

Mücahid, ismini vermek istemediği bir dostundan naklediyor:

“Bir gün ailem, içinde süt ve kaymak bulunan bir kabı elime tutuşturdu ve bana:

– Bunu ilahlarımıza götür, dedi. Kaymağı yemeği çok arzu ettiğim halde korkumdan yiyemedim. Kabı götürüp putların önüne koydum. Çok geçmeden bir köpek geldi. Gözümün önünde kaymağı yiyip

bitirdi. Ardından sütü içti. Sonra orada bulunan Asaf ve Naile putlarının üzerine bevledip gitti.”^[17]

Olanları toplumsal baskının etkisi ile sessizce seyretmek durumunda kalan o sahabe, kim bilir ne kadar acı çekmiş, içinde ne fırtınalar kopmuştur. Elbette çocuk da olsa hiçbir akıl sahibi bu manzara karşısında kalbinden geçenlere hâkim olamaz, aklına zincir vuramaz.

Hız. Âişe Cahiliye Dönemindeki Kadını Anlatıyor

Hız. Âişe’nin cahiliye dönemindeki kadının durumunu özetleyen sözleri tek kelimeyle insanı dehşete düşürmekte, kanını dondurmaktadır. O bu dönemde kadınların ne durumda olduğunu şu veciz ifadelerle anlatıyor:

“Cahiliye döneminde nikâh ya da erkek-kadın ilişkisi dört şekilde oluyordu:

Birincisi, bugünkü gibi nikâh yapılıyordu. Biri bir hanımla evlenmek istediğinde hanımın babasına ya da velisine gider, ona talip olur, uygun görülürse evlendirilirdi.

İkincisi, bazı erkekler kendilerince asil olan birinin sulbünden gelen çocuğa sahip olmak isterdi. Bunu elde etmek için eşi ay halinden kesildiğinde ona:

– Falan adamın yanına git, onunla yat! derdi. Doğacak çocuğun asil olması uğruna eşinin hamile kalıp kalmadığı belli oluncaya kadar, bir süre hanımına dokunmazdı. Sonra isterse hanımı ile birlikte olmaya devam ederdi.

Üçüncüsü, on kişi kadar bir gurup erkek bir araya gelir birlikte bir kadının yanına giderlerdi. Ona yakınlık gösterir geceyi birlikte geçirirlerdi. Kadın hamile kalırsa, doğum yaptıktan günlerce sonra birlikte olduğu kişilerden hangisinden hoşlanıyorsa ona haber gönderir:

– Bu senin çocuğundur, derdi. O kişi bunu kabullenmek durumunda kalır, çocuğun babalığını üstlenirdi. Bazen de o gün beraber olduğu

bütün erkekleri evine çağırırdı. Hepsi çağrıya uyar, mecburi olarak evine giderdi. Gurup toplanınca kadın:

– Bildiğiniz gibi aramızda şunlar geçti, der sonra hoşlandığı kişiye döner:

– Bu senin çocuğun, ona istediğin ismi ver! derdi. Adam hiç itiraz etmeden onu alıp evine götürür, diğer çocuklarının arasına katardı.

Dördüncüsü, evlerine gelenleri reddetmeden içeri alıp fuhuş yapan kadınların ilişkileriydi. Bunlar kendilerini belli etmek için kapılarının önüne bayrak asarlardı. İsteyen içeri girer onunla yakınlık kurardı. Kadın herhangi birinden hamile kalıp doğum yaptığı zaman iz, şekil ve yüz hatlarından anlayan bir kâhin çağırır, çocuğu getirip kâhine gösterirdi. Kâhin çocuğu inceler, kime ait olduğunu tespit ederdi. Böylece çocuğun babası belirlenmiş olurdu. Allah Resûlü (a.s.m.) Peygamber olarak gönderilince birinci kısımdaki nikâh şeklinin dışındakilerin tamamı kaldırıldı.”^[18]

Bundan da kötüsü, bazı Arap kabilelerinde çocukların, babaları ölünce onların eşleri ile evlenmeleri âdetiydi. Anneliği Fahite binti Esved ile evlenen Safvan b. Ümeyye ve üvey annesi Müleyke binti Hârice ile evlenen Manzur b. Ziyad bu şekilde evlenenlerden yalnızca ikisiydi.^[19] İslâm gelince bu tür evlilikleri şiddetle kınanarak yasakladı.^[20]

* * *

[7]

[5]

[14]

[8]

[18]

[6]

[19]

[2]

[4]

[17]

[11]

[1]

[10]

[16]

[12]

[20]

[9]

[15]

[13]

[3]

Cahili Düzenin Sahipleri

Güçlüysen haklısın diyenler, her dönemde olduğu gibi o zamanda maddî manevî bütün gücü ellerinde bulundurmak istiyor, ona sımsıkı sarılıyorlardı. Güçlü olmayana hayat hakkı tanımadıkları için Gönüller Sultanı, kendilerine peygamber olarak gönderildiğini söylediğinde onlar gibi mal mülk, evlat ya da köle sahibi olmadığı için alay ettiler:

“Seni gördükleri zaman: ‘Allah’ın peygamber olarak gönderdiği bu mu?’ diyerek hep seni alaya alıyorlar. ‘Şayet tanrılarımıza inanmakta sebat göstermeseydik, gerçekten bizi neredeyse tanrılarımızdan saptıracaktı.’ diyorlar. Azabı gördükleri zaman, asıl kimin yolunun sapık olduğunu öğrenecekler!”^[21]

Peki, gücü elinde bulunduran bu zalimler, kendi elleri ile helvadan yaptıkları, acıktıkları zaman yedikleri ya da köpeklerin üzerlerine pislediklerini gördükleri taş ve ağaçtan yapılan putlara gerçekten, samimi olarak mı tapıyorlardı?

Yoksa bu putlar, aslında halkı baskı altına almak ve istedikleri gibi köleleştirip yönetmek için aracı, gerçekleri gizlemek için örtü müydü?

Hemen bir sonraki ayet bu sorunun cevabını açıkça vermektedir. Ayette onların bir şey istediklerinde yanlış ya da doğru, zararlı veya karlı olduğuna bakmadan isteklerinin peşine koştukları ifade buyruluyor. Hemen ardından bu tür insanlara karşı tavrın ne olması gerektiğini bildiriyor:

“İsteklerini ilah edineni gördün mü? Yoksa sen ona vekil misin?”^[22]

Elbette Efendimiz cahili düzen içinde debelenenleri bu sapıklıktan mutlaka kurtarmak ve doğru yola iletmekle sorumlu değildi. Dalâlet ya da hidayet ne onun ne de bir başkasının elindeydi. O yalnızca tebliğ ile görevliydi. O hakikati anlatıp insanları hakka davet ettikten sonra şüphesiz sorumluluk ona değil batılın peşine koşan kişiye aitti.

Ebû Ümâme’den nakledilen hadiste Allah Resûlü (a.s.m.) ayetin açıklaması hakkında şöyle buyuruyor:

“Gök kubbenin altında Allah dışında ibadet edilenlerden Allah’ın en hoşlanmadığı ilah, kendisine tabi olunan hevâdır.”^[23]

O gün toplumu idare edenler, putlar ve atalarının dinine sahip çıkarak dini kendi tekelleri altına almak isterler. Böylece ekonomiyi ellerinde tutar, sosyal hayatı yönlendirir, yaptıkları küçük iyiliklerle göz boyar, psikolojik olarak insanların etkileyip gönlülerini fethederler. Bir başka ifade ile yalnızca maddi menfaatler değil, şan ve şeref gibi manevî menfaatleride kimseye bırakmak istemezlerdi. Kendilerinin dışında birinin önemsendiğini gördüklerinde kıskançlık ve hasetten ölür, kinlerinden onu bir kaşık suda boğmak isterlerdi. İşte bu durumu anlatan tablolardan yalnızca biri:

Temim kabilesinin ileri gelenlerinden Evs b. Hacer Mekke'ye gelmişti. Ebû Cehil ile görüşünce onu kendine yakın buldu, sevdi. Ona övgüler dizdikten sonra:

– Sülalendeki insanları görmek, onlarla tanışmak isterim, dedi. Ebû Cehil:

– Olur, diyerek sülalesindeki gençlerin yanına gitti. Eli ayağı düzgün yirmi genci ayırarak onlara:

– En güzel, en yeni elbiselerinizi giyindikten sonra kokular sürünerek Kâbe'ye gelin! diye emir verdi. Dediğini yapan gençler havalı bir şekilde Kâbe'ye geldiler. Gençleri gören Evs, karşılaştığı bu tablodan çok etkilendi. Ebû Cehil gözünde daha da büyüdü. Ona daha fazla övgü yağdırdı.

Gururlandıkça gururlanan Ebû Cehil büyük bir sofra hazırlattı. Evs ve onunla birlikte gelenleri yemeğe davet etti. Yemekler yendikten sonra Kâbe'ye gittiler. Tavaf sırasında Allah Resûlü'nün (a.s.m.) dedesi Abdulmuttalib ile karşılaştılar. Abdulmuttalib, oğullarının taşıdığı mahfenin üzerinde oturuyordu. Evs başını kaldırıp baktığında gördüğü güzellikten âdeta gözleri kamaştı. Güneş gibi parlayan güzel yüzlü ihtiyara öylece baka kaldı. Onları arkadaşlarına göstererek haklarında konuşmaya başladı. Sonra Ebû Cehil'e döndü:

– Şu yaşlı adam ile etrafındaki gençler kim? Vallahi şimdiye kadar ondan daha güzel, daha olgun birini görmedim. Yanındaki gençler ne kadar güzel konuşuyorlar, dedi. Bu kadar çabaya rağmen Ebû Talip ve oğullarının yanında sönük kalması Ebû Cehil'i çok kızdırdı. Öfkeden patlamak üzereydi. Onları göstererek:

– Şu gördüklerin mi? Onlar, Abdulmuttalib ve oğullarıdır, dedi. Daha fazla dayanamayıp kızgınlığını dışa vurdu:

– Allah onları yok etsin! Onlar olduğu yerde Kureyşlilerden hiç kimse şerefi ile öne çıkamayacak mı? diye söylendi.

Bu yarışı hiçbir zaman aklından çıkarmayan Ebû Cehil, yeri geldikçe söylerdi. Bunu açıkça ifade etmekten çekinmez, kinini kusardı:

Bir gece Ahnes b. Şüreyk'in de içinde bulunduğu bir gurup arkadaşı ile sohbet ederken evinde namaz kılan Allah Resûlü'nün (a.s.m.) sesini duydu. Kalbini yakan kin ve haset ateşinin acısından inlercesine yanındakilere dert yandı:

– Öteden beri Menafoğulları ile şeref yarışı yapıyoruz. Onlar insanlara sofralar kurdu, biz de kurduk. Onlar hizmet etti, biz de ettik. Onlar ihtiyaç sahiplerine verdi biz de verdik. Yarış pistindeki rahvan atlar gibi sürekli at başı koştuk. Sonra kalkıp dediler ki, aramızdan biri peygamber oldu. Ona gökten vahiy geliyor. Böyle bir üstünlüğe nasıl ulaşabiliriz? Vallahi ona ebediyen iman etmeyecek, onu asla doğrulamayacağız.^[24]

* * *

[23]

[24]

[21]

[22]

Arzularına Yenik Düşen İnsan

“Şüphesiz ki biz insanı en güzel biçimde yarattık.”^[25] buyuran Allah (c.c) insana bahşettiği bu eşsiz lütfuna rağmen onu hiçbir zaman yalnız bırakmamış, sonsuz merhametiyle sürekli yanında olmuş, onu rahmeti ile sarıp sarmalamıştır. Dahası ilahî imtihanı başarı ile tamamlayabilmesi, nefsanî arzularına ve onu yoldan çıkarmak isteyen şeytanın ya da şeytanlaşmış kişilerin tasallutuna karşı durabilmesi için ona tam destek vermiştir. Sürekli peygamberler ve kitaplar göndererek aydınlatmış, kenarına kadar geldiği uçurumdan aşağı yuvarlanmaması için uyarmıştır.

Hız. Âdem'den itibaren gelen tüm peygamberler, insanlara yalnızca hakikatleri anlatıp, Allah'ın emir ve yasaklarını bildirmekle kalmamış, bizzat yaşayarak tüm insanlığa örnek olmuşlardır.

“Andolsun ki sizin için onlarda güzel bir örnek vardır.”^[26] buyuran Allah, bu gerçeği en veciz bir şekilde beyan etmiştir. Eşsiz kabiliyetlerle donanmış olan insan, tarih boyunca her zaman kendi ve çevresi ile çok fazla meşgul olmuş, günlük dünya telaşına fazla dalmış, düşünmeye zaman ayırmaz olmuştur. Bunun için her an beni oku diye haykıran hakikati okumayı ihmal etmiş, ebedî saadeti kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.

Kullarını kendilerinden daha iyi tanıyan Allah, rahmetini artırdıkça artırmış, işlerini kolaylaştırdıkça kolaylaştırmıştır. Peygamberlerini göndermiş, onların sözleriyle insanlara yol göstermiş, yaşantılarıyla örnek kılmıştır. “Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için Allah'ın Resûlü'nde güzel bir örnek vardır.”

Düşünmeye vakiti kalmayan, bu yüzden akli gözüne inmiş olan insana peygamberlerinin yaşantısını göstererek gözüne hitap etmiştir. Böylece iyi bir olması gerektiğini hem duyarak hem görerek öğrenmiş olacaktır. Ancak bütün bunlara rağmen insanların çoğu ilahî rahmetle bağlantıyı hep reddetmişler, Allah'ın onlara sunduğu sonsuz rahmetini ellerinin tersiyle itmişlerdir.

Vahye kulak tıkayan insan, karanlık dünyasına dönmüş, günün telaşı içinde Allah'ın elçilerini görmemezlikten gelmiştir. Oldukça alıştığı karanlıktan çıkamadığı için ışık saçan peygamberlere karşı çıkmış hatta onlara savaş açarak kıyasıya mücadele etmiştir.

Nefsanî arzularına meyilli olan insan, şeytanın ve şeytanlaşmış insanların gösterdiği göz kamaştıran süslü dünyaya çabuk kanar. Bunun için ilahî ışıktan bir süre bile uzak kalınca zulüm, haksızlık ve kötülüklerin pençesine düşerek inim inim inler. Dünyayı hem kendi hem başkaları için cehenneme çevirir. O zaman kalbinde halen birazcık ışıltı kalan hakikate susamış gönüller ellerini semaya açarak ilahî yardımın bir an önce gelmesi için sürekli dua ederler. Bu dualara cevap veren Allah, peygamberler ve kitaplar göndererek çoraklaşmış kalpleri hikmet pınarları ile sular, karanlığa gömülen gönülleri ilahî nurla aydınlatır. Ebedî saadete kavuşmak, yaşadıkları dünyayı cennete çevirmek isteyenler davete koşar, gönül dünyalarını aydınlatarak, hikmet pınarlarından kana kana içerler.

Gerçek mutluluk ve saadeti tatmamış, sürekli süfli arzularının peşinde koşan ve onların kölesi olanlar, bundan oldukça rahatsız olurlar. Zulüm ve haksızlık etmekten, masum kanı dökmekten, içki kumar ve zinadan doyumsuz zevk alan kötülük bağımlıları olan kimseler ilahî nuru görünce şeytan çarpmış gibi avazları çıktığı kadar bağırarak kendilerini bu bağımlılıklarından kurtarmak isteyen hakikat erlerine savaş açarlar. Bu mücadele böylece sürüp gider...

Hız. Âdem'in çocukları ile başlayan bu mücadele hep devam etmiş, insanoğlu nefsanî arzularına yenilerek dünyasını karanlıklara gömdükçe Allah (c.c) peygamberleri ile yeni bir ışık göndererek insanlığı aydınlatmıştır. Son olarak Hız. İsa gelmiş ondan sonra uzun bir süre başka bir peygamber gelmemiştir. Bu sırada Yahudi ve Hristiyan âlimleri ilahî vahyi, nefsanî arzuları doğrultusunda tahrif etmiş, arzu ve isteklerini gerçekleştirmek için ilahî kelamı diledikleri gibi değiştirmiş, diğer insanlar ise ilahî emirleri tamamen unutmuştu. Kalpler kararmış gönüller çoraklaşmıştı. İnsanlık hasretle son peygamberi bekliyordu. Bir daha hiç sönmeyecek ilahî nur ile insanlığı ebediyete kadar aydınlatacak, çorak gönülleri hikmet pınarları ile sulayacak bütün peygamberlerin beklediği ve ümmetine müjdelediği Muhammed Mustafa'yı (a.s.m) bekliyordu.

* * *

[26]

[25]

II. DOĞMASI BEKLENEN GÜNEŞ

Kâinatı yaratan Allah'ın kullarını muhatap alarak onlara mesaj göndermesi, içlerinden birilerini elçi olarak seçmesi varlık âleminin dünyevî değerlerle kıyaslama bile kabul etmeyecek en önemli olaydır. Bunun önemini kavrayanlar nefeslerin tutup Efendimiz'i yüz yıllarca sabırsızlıkla beklemişlerdir. Diğer elçilerin belli bir kavme belli bir süre için gönderildiği düşünöldüğünde, kıyamete kadar gelecek olan tüm insanlığa gönderilen bir peygamberin dünyaya teşrif edişinin anlamı daha iyi anlaşılacaktır.

Bunun içindir ki Allah Resûlü'nün (a.s.m.) gönderileceği ta Hz. Âdem'den itibaren bütün peygamberlere müjdelenmiş, kendi zamanlarında gelirse ona uymaları ve ümmetlerine müjdelemeleri istenmiştir. Bu müjdeyi alan Hristiyan ve Yahudî âlimleri yüzyıllar öncesinden Efendimiz'in gelişini hasretle beklemiş, ona yakın olmak için uzun seyahatler yapmışlardır.

Allah Resûlü'nün (a.s.m.) dünyaya teşrifi sırasında pek çok harikulade olay olmuş, bu olaylarla kutlu peygamberin doğumu bütün insanlığa işaret edilerek müjdelenmiştir. Ne yazık ki bu kadar büyük ve eşsiz lütuf, çoğu insan tarafından ya görmezlikten gelinmiş ya reddedilmiş ya da daha da ileri gidilerek yok etmek için mücadele edilmiştir.

İnsan, kötü olduğunu apaçık bilse de alışkanlıklarından kolay kolay vazgeçmemektedir. Sigara veya içki içen doktorların oldukça fazla olduğu düşünöldüğünde bu durum kolayca anlaşılır. Birinin dışarıdan müdahale ederek bağımlılık haline gelmiş olan bir kötölüğü düzeltmesi imkânsız denecek kadar zordur. Bu zorluk din ve inanç konusunda kat kat fazladır. Bunun için peygamberlerin imkânsız başarmak için gönderilen elçiler olduğunu söylemek yanlış olmasa gerektir. Nitekim hayatları ve mücadeleleri incelenip neler başardıkları göröldüğünde onların gelişinin güneşten daha parlak eşsiz doğumlar olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

* * *

Vahye Hazırlık

Allah Resûlü (a.s.m.) yüzyıllardan beri sayısız kötülüğe bağımlılık derecesinde alışmış toplumları aydınlatmak üzere gönderildi. Onları hakka ve hakikata davet etmek, iman edenleri kötülüklerden arındırmak, insanlığa örnek olmakla görevlendirildi. İçinde bulunduğu şartlar nazara alındığında bunun imkânsız denecek kadar zor bir görev olduğu açıktı. Her şeyi görüp bilen Allah (c.c.) kuluna bu görevi verdiğinde hiçbir zaman inayet ve desteğini ondan eksik etmedi. O dünyaya teşrif etmeden çok önce başlayan bu destek, Efendimiz (a.s.m.) vefat ettikten sonra da ümmeti üzerinden devam etti.

Birinin bir toplumda kalkıp “Ben Peygamberim. Allah beni, sizi hidayete davet etmem için gönderdi.” demesi ne kadar zor ise çevresindekilerin bunu kabul etmesi de bir o kadar zordur. Bu kabulün olması için hem peygamber olarak gönderilecek insanın hem toplumun bu daveti kabul edebilmeleri için bir hazırlık döneminin geçmesi şarttır. Kabulü imkânsıza çok yakın olan bir davetin alt yapısı olmasaydı, onun toplumda kabul görmesi bir yana dinlemeye bile değer bulunmazdı. Bunun için Efendimiz ilahî irade doğrultusunda uzun bir hazırlık dönemi geçirmiştir. Bu dönem ilahî kudret tarafından gergef gergef işlenmiş, Efendimiz ve toplum İslâm davetine hazır duruma getirilmiştir.

Davetçinin Hazırlanması

Efendimiz'in (a.s.m.) dünyaya teşrif ettiği günden itibaren çocukluk ve gençliği sırasında yaşadığı pek çok olay, onun vahye ve davete hazırlandığını açıkça göstermektedir. Davet edilen hakikatler ne kadar ulvî değerler olursa olsun, o değerlere davet edenler o ruhu taşımayıp ahlak, yaşantı, birikim ve samimiyet olarak onu çevresine yansıtmıyorsa, o davet henüz başlamadan biter ya da zararı faydasından fazla olur.

Bu hazırlığı gösteren yaşanmış pek çok örnek vardır. Bunlardan biri defalarca yaşanmış olması açısından oldukça dikkat

çekmektedir. Yaşanan bu nadide anlar içinde birçok hikmet gizlenmiş, simgeler sunulmuştur. Konunun derinlemesine tahlilini size bırakarak olaylara kısaca göz atalım:

Efendimizin sütannesı onun evlerine adım attığı andan itibaren üzerlerine âdeta bereket yağdığını uzun uzun anlatmaktadır. Büyük bir geçim sıkıntısı çeken aile onun gelişinden sonra bolluk içinde yaşamış, Efendimiz orada bulunduğu sıralarda birçok olağanüstü olay olmuştu. Dört yaşında iken yaşadığı bir olayı sütannesı yemin ederek şöyle anlatıyor:

“Bir gün Muhammed (a.s.m.) ile sütkardeşi Abdullah evimizin arkasında kuzuları otlatıyordu. Kuzular otlarken onlar da yanlarında oynuyorlardı. Bir süre sonra Şeyma büyük bir korku ve telaş içinde yanımıza geldi:

– Beyaz elbiseli iki adam Kureyşli kardeşimi tutup yere yatırdılar. Karnını yardılar, şimdi orada karnına bir şeyler yapıyorlar, dedi. Telaş içinde Muhammed’in (a.s.m.) yanına koştuk. Yüzü sapsarı kesilmiş öylece ayakta duruyordu. Sütbabası ile birlikte onu alıp bağrımıza bastık. Ben endişe ile:

– Yavrucuğum sana ne oldu? diye sordum.

– Beyaz elbiseli iki adam geldi, beni yakalayıp yatırdı sonrada karnımı yardılar. İçinden siyah bir et parçası alıp attılar. Sonra kalbimi ve karnımı kar suyu ile yıkayıp temizlediler.

Birlikte evimize geri döndük. Ondan çok memnunduk, onunla evimize büyük bir bereket gelmişti. Buna rağmen başına bir şey gelir, sorumlu oluruz korkusuna kapılan eşim:

– Bu çocuğun başına bir felaket gelmesinden korkuyorum, böyle bir şey olmadan onu hemen götürüp ailesine teslim et! dedi...”[27]

Enes b. Malik’in anlattığına göre Efendimiz çocuklarla oynarken yanına gelen Cebrâil’di (a.s.). Yere yatırıp kalbini çıkardıktan sonra ondan bir et parçası aldı:

– Bu şeytanın sendeki payıdır, dedikten sonra kalbini altın bir tas içindeki zenzem ile yıkadı... Enes (r.a) der ki: Bu ameliyatın izi Allah Resûlü’nün (a.s.m.) göğsünde ince bir çizgi olarak kalmıştı.[28]

Benzer bir olay gençlik yıllarında tekrarlandı. Sahabelerden Ebû Hüreyre:

– Yâ Resûlallah! Peygamberlik konusunda gördüğün ilk işaret ne idi? diye sordu. Oturduğu yerden kalkan Efendimiz (a.s.m.):

– Yirmi yaşımdan birkaç ay aldığım bir sırada çölde bulunuyordum. Başımın üst tarafından bir ses geldiğini duydum. Dönüp baktığımda o zamana kadar hiç görmediğim yaratılışta iki kişi gördüm. Biri diğerine:

– O, o mu? diye soruyordu. Bana doğru yürümeye başladılar. Yaklaşınca kollarımdan tutup kaldırdılar. Ancak ben onların dokunuşunu hissetmiyordum. Biri diğerine:

– Göğsünü yar! dedi. Diğeri göğsüme tutarak yardı. O sırada ne acı duydum, ne de herhangi bir kan gördüm. İçimden gümüş para kadar ve ona benzer bir şey çıkardı. Onu alıp sağ ayak parmaklarımin bulunduğu tarafa doğru attı ve:

– Selamette ol! dedi. Bundan sonra küçüklere karşı çok şefkatli, büyüklere karşı merhametli oldum.”[29]

Miraç Gecesi’nde de göğsü yarılan Efendimiz o anı şöyle anlatıyor:

“Uyku ile uyanıklık arasında iken içi (zemzem) iman ve hikmet dolu bir tas getirildi. Göğsümden karnıma kadar zemzem suyu ile yıkandım sonra oraya hikmet ve iman konuldu.”[30]

İnşirah Sûresi’nde “Göğsünü açmadık mı?...”[31] buyurarak bu olaya işaret eden Allah (c.c.) surenin devamında vahyi anlaması, onun sorumluluğunu üstlenmesi, davet anında karşılaşılan sıkıntılara sabretmesi... gibi konularda Efendimizin kalbine bir ferahlık verdiğini belirtmektedir.[32]

Konu hakkında bilgi veren büyük müfessir şu tesbiti yapar:

“Bedendeki kalbin, ilim, hikmet, şefkat gibi manevî hallerle ilgisinin olduğunda şüphe yoktur. Maddi temizliğin manevî temizlikle ilgisi olduğu gibi bedendeki kalbinde manevî hallerle ilgisi vardır. Bunun için Efendimiz’in kalbi yıkanıp temizlendikten sonra ilim, hikmet, ilahî nur ve feyizle doldurulmasını akla aykırı görmemek gerekir.”[33]

Hikmetlerle dolu olan bu temsîlî olaylar, hakikate davet eden kişilerin kötülüklerden arınarak güzel ahlakla donanması, davete en güzel şekilde hazırlanmasına işaret etmektedir. Zira davet edenin kimliği, kişiliği, yaşantısı en az davet edilen hakikatlerin doğruluğu kadar önemlidir. Bu sarp ve çetin yolda ilerleyebilmesi için davetçide toprak kadar alçak gönül, zirveleri görecekt ufuk, oraları aşacak azim ve kararlılığa sahip, yalan-dolandan uzak son derece samimi bir kalp olmalıdır. Yalancı olduğu herkes tarafından bilinen birinin insanları

doğruluğa davet etmesi ne kadar abes ise, kalbindeki duygusal putlardan arınmayan birinin insanları tek bir ilaha ibadete çağırması da tesirden o kadar uzaktır. Bunun için Efendimiz'in (a.s.m.) hayatına bakıldığında içinde tek bir siyah leke bulunmayan kardan beyaz bir örtü gibi olduğu görülecektir. İşte peygamberlik öncesi hayatından yalnızca birkaç fotoğraf:

Bir insanı yakından tanımanın yollarından biri onunla ortak olmaktır. Ticaretle uğraşan Efendimiz'in, Saib b. Ebû Saib (Abdullah) adında bir ortağı vardı. Mekke fethinde Müslüman olmak isteyince Hz. Osman onu huzur-u saadete çıkardı. Överek Efendimiz'e tanıtmak isteyince Allah Resûlü (a.s.m.):

– Onu bana tanıtmaya çalışma, cahiliye döneminde o benim ortağımdı, buyurdu. Saib:

– Evet Yâ Resûlallah! Sen ne güzel ortakydın! diye onu sitayişle övdü. Efendimiz (a.s.m.):

– Ey Saib! Cahiliye dönemindeki ahlakını, yaptıklarını dikkatle gözlüyordum. Onları Müslüman olduktan sonra da devam ettir. Önceki gibi misafiri ağırla, yetime ikram et, komşuna iyi davran! buyurdu. [34]

Daha sonra Allah Resûlü'nü (a.s.m.) anlatan Saib şöyle der:

– O cahiliye döneminde benim ortağımdı. Çok hayırlı bir ortaktı. Hile ve fitne yollarına asla sarmaz, problem çıkarmaz, gereksiz tartışmalara kesinlikle girmezdi.

Devamla şöyle der:

– Allah Resûlü'nün (a.s.m.) huzuruna gittiğimde beni bir takım güzel sıfatlarla övdü. Aslında bütün bu güzel ahlakı ben ondan öğrenmiştim. [35]

Kur'ân'ın tabiri ile "Üsve-i Hasene – En Güzel Örnek" olan Efendimiz Peygamberlikten önce de insanı kendisine hayran bırakan ahlakıyla birbirinden güzel örnekler sergiliyordu.

Abdullah b. Abdulhamsa anlatıyor:

"Allah Resûlü (a.s.m.) ile bir ticaret yapmıştık. Bir miktar borcum kalmıştı. Ona:

– Borcumu şu zamanda şuraya getireceğim, diye söz verdim. Ama daha sonra nasılsa bu sözümü unuttum. Aradan üç gün geçtikten sonra verdiğim sözü hatırladım. Borcumu ödemek için onun

bulunduğu yere gittim. Allah Resûlü (a.s.m.) sözleştiğimiz yerdeydi. Müşfik fakat biraz sitem edercesine:

– Ey genç! Beni sıkıntıya soktun! Bak üç gündür seni burada bekleyip duruyorum, dedi.^[36]

Gençlik yıllarının başında Hılfü'l-Fudûl yani Faziletli Hareketi'ne katılan Efendimiz Mekke'de "Emîn" olarak meşhur olmuştu. Kötülüklerin tüm toplumu kuşattığı zamanda herkesin sevip saydığı biri olması, son derece güvenilip parmakla gösterilmesi, Allah tarafından kötülüklerden korunduğu içindi. Efendimiz o günlere ait anılardan birkaçını şöyle anlatır:

"Kâbe yapımında Kureyşlilerle birlikte taş taşıyordum. Peştamalım üzerimdeydi. Amcam Abbas:

– Yeğenim peştamalını çözüp omzuna koy! Böylece taşları daha rahat taşırsın, omuzların acımaz, dedi. Amcamın dediğini yapınca bir anda bayılıp yere düşmüşüm. Amcalarım yanıma koşarak beni ayıltmaya çalışmışlar. Amcam Abbas beni kucağına alıp bağrına basmış. Ayıldığımda:

– Ne oldu yavrum! diye merakla sordu. Ben:

– Beyaz elbiseli biri yanıma geldi. "Üzerini ört! Üzerini ört!" diye beni ikaz etti, dedim. Bundan sonra hiçbir zaman peştamalımı çıkarıp omzuma koymadım.^[37]

Bir başka anısını şöyle anlatıyor:

"Cahiliye âdetlerinden olan kötülüğe iki kez yöneldim. Her ikisinde de Allah beni korudu. Bundan sonra davetle görevlendirilinceye kadar hiçbir kötülüğe teşebbüs etmedim.

Bir gece Kureyşli bir gençle Mekke'nin üst tarafında aileme ait koyunları otlatıyordum. Arkadaşıma:

– Koyunlarıma bakar mısın? Bu gece gençlerin katıldığı şu toplantılardan birine katılmak istiyorum? dedim. O:

– Olur, koyunlarına bakarım, istediğini yap! dedi. Arkadaşımdan ayrılarak şehre doğru yürümeye başladım. Şehrin girişindeki ilk eve geldiğimde şarkılar, def ve kaval sesleri duydum. Yolda gördüğüm birine:

– Bu sesler de ne? diye sordum.

– Düğün var. Falan Kureyşli ile falan evleniyor, dedi. Düğünün yapıldığı yere yaklaştım şarkı ve çalgıları dinlemeye başladım. Tam o sırada üzerime ağır bir uyku çöktü. Orada öylece uyuyakalmışım.

Ancak sabah güneş ışıkları üzerime vurup ısıtmaya başlayınca uyanabildim. Neler olduğunu anlayamamıştım. Doğruca arkadaşımın yanına gittim. Bana:

– Ne yaptın? diye sorunca:

– Hiç bir şey, deyip durumu anlattım. Daha sonra benzer bir olay yine tekrar etti. Bunun bir uyarı olduğunu anladım, Allah bana peygamberliği lütfedinceye kadar bundan sonra hiçbir kötülüğe teşebbüs etmedim.^[38]

Çocukluğunda bile putlardan hoşlanmayan Allah Resûlü (a.s.m.) onlardan korunmuştu. Dadısı Ümmü Eymen anlatıyor:

“Kureyşlilerin Buvane adında bir putları vardı. Ona çok saygı duyar, her yıl belli bir gün onun için bayram yaparlardı. O gün Buvane için kurban keser, yanında başlarını tıraş eder, gündüzden başlayarak geceye kadar yanında dururlardı. Her sene bugün gelince halk çoluk çocuk topluca yanına gider bayramlarını kutlardı.

Her yıl bu zamanda Ebû Talib’in evinde bir problem yaşanırdı. Putun yanına gidecekleri zaman akrabaları Allah Resûlü’nü (a.s.m.) de yanlarında götürmek isterler, ancak o gitmek istemezdi. Gitmemekte direnince Ebû Talib ve halaları ona çok kızar:

– Ne yapmak istiyorsun? Niçin kavminle birlikte onların bayramlarına katılmıyor, onlarla birlikte hareket etmiyorsun? diye çıkıştırlardı. Onlar kızınca istemeyerek putların yanına doğru giderdi. Ancak kutlamalara katılması Rabbi tarafından engellenirdi. O zaman Allah Resûlü (a.s.m.) bir anda ortadan kaybolurdu. Bayram bitinceye kadar görünmez, bayramdan bir müddet sonra endişe ve korku içinde yanımıza gelirdi. Halaları onu bu halde görünce heyecanlanır:

– Bu ne hal? Ne oldu? diye sorarlardı. O da:

– Aklımı yitirmekten korkuyorum, derdi. Halaları onu teselli eder:

– Allah seni şeytanın eline düşürmez. Sende çok güzel haller var, derler. Sonra da:

– Ne gördün? diye sorarlar, o da:

– Putun yanına her yaklaştığımda, arkamdan uzun boylu, beyaz bir adam belirerek bana:

“Ey Muhammed! Ona sakın dokunma diye seslendi.” dedi. Bundan sonra her bayram geldiğinde ortadan kayboldu.”^[39]

Efendimizin hayatı bize her zaman sözün özünü söyleyen Rabbimizin davetçinin hiçbir zaman unutmaması gereken şu sözünü

hatırlatır:

“Her nefis kazandıklarının esiridir.”^[40]

Kişi nereye giderse gitsin yaptıkları ile karşılaşır. Yaşantısı, biriktirdiği maddî-manevî değerleri doğrultusunda değer görür. Hoşgörüsü, bilgisi, maddî imkânları, insanların hizmetine koşması artı değer olduğu gibi bunların aksi, değer hanesine eksi olarak yazılır. Kişi ömrü boyunca olumlu ya da olumsuz anlamda bir şekilde yaptıklarına veya yapmayıp ihmal ettiklerine bağlanır, onlara rehin olur. Bu gerçeği aklından hiç çıkarmaması gereken davetçi, nerede ve hangi ortamda olursa olsun, hayatının her safhasında tertemiz kalmaya özen göstermeli, yaptığı iyilik ve kötülüğün bir gün bir yerlerde karşısına çıkabileceğini asla unutmamalıdır. Hele toplumun önünde bulunanlar buna daha da dikkat etmelidir.

Toplumun Hazırlanması

İlahî rahmet, tüm insanlığa gönderilen sevgi ve rahmet peygamberinin dağların bile manevi ağırlığına dayanamayıp paramparça olduğu bu zor görevi başarı ile tamamlaması için yardım elini her zaman uzatmış, şartları kolaylaştırmış, toplumu onu kabule hazır hale getirmiştir.

Şüphesiz bu hazırlıkta en önemli hedef, kişinin yakın çevresi ve toplumu etkileyen kanaat önderleridir. Efendimiz’in (a.s.m.) hayatını bu yönü ile incelediğimizde ilahî yardımın hep yanı başında olduğunu açıkça görürüz. Dedesi, amcası, eşi, arkadaşları ve yakın çevresinin Efendimiz’e ölümü göze alırcasına destek olmalarında onun kişiliği ve davet ettiği şeylerin doğruluğunun yanı sıra, bu ilahî yardımların önemli rolü olmuştur. İşte o günlere ait birkaç tablo:

Efendimiz’e özellikle vahye hazırlık dönemi ve ilk günlerinde destansı bir destek veren Hz. Hatice, yaşamının çeşitli zamanlarında birçok ilahî dokunuşa şahit oldu. Bunlardan biri şöyle cereyan etmişti.

Bir bayram günüydü. Hz. Hatice her zaman yaptığı gibi bayram törenine katılmak üzere güzelce hazırlanıp Kâbe’ye gitti. Önce tavaf etti. Tavaftan sonra, samimi bir şekilde Rabb’ine yönelerek uzun uzadıya dua etti. Duası bitince Kâbe’nin diğer tarafında bayram

kutlamaları yapan Kureyşli hanımların yanına uğradı. Hanımlarla sohbe daldığı sırada birinin yüksek sesle kendilerine hitap ettiğini duydu. Yahudî bir âlim yanlarına kadar gelip büyük bir heyecanla onlara sesleniyordu.

– Ey Kureyş hanımları! Hiç şüpheniz olmasın ki yakında bu topraklarda bir peygamber çıkacak. Hanginizin eline onunla evlenebilme fırsatı geçerse, sakın bu fırsatı kaçırmayın. Onunla hemen evlensin.

Yahudi'nin uyarısını Hz. Hatice'den başka hiç kimse ciddiye almadı. Yalnızca o söylenenleri pür dikkat dinledi. Kadınların çoğu, dinlemek bir tarafa, kendilerini rahatsız ettiği ve eğlencelerinin arasına girdiği için ona kızıp söylendiler. Kimi “mecnun” dedi, kimisi, ağzına geleni sayıp döktü. Hatta bazıları daha da ileri giderek yerden aldığı çakıl taşlarını ona doğru fırlattı.^[41]

Hız. Hatice bu olaydan sonra sık sık rüya görmeye başladı. Rüyalar ona rahmet peygamberinin eşi olacağını müjdeliyordu. Amcasının oğlu Varaka b. Nevfel'e koşarak gördüklerini anlattı. Doğru düşünüyordu. Yanılmamıştı, yakında o bir peygamber hanımı olacaktı. Ama bu peygamber kimdi? Gelişen olaylar onun kim olduğunu annemize açıkça gösterdi....^[42]

Davetin başlamasından itibaren müşriklere karşı Efendimiz'e âdeta kalkan olan amcası Ebû Talib'in fedakârlığı elbette yalnızca Allah Resûlü'nün (a.s.m.) iyiliği ve akrabalık bağları ile izah edilemez. Hız. Hatice gibi o da birçok harikulade olaya şahit oldu. İslâm davetine destek vermek için ilahî irade tarafından hazırlandı.

Efendimiz Hız. Âdem'den itibaren müjdelendiği için Yahudi ve Hristiyanlar tarafından çok iyi tanınıyordu. Nefislerine yenilenler ona düşman olsa da imanda samimi olan dostları da vardı. Onlar dedesi Abdulmuttalib'i, torununu koruması konusunda sürekli ikaz ediyorlardı.

Bir gün Allah Resûlü (a.s.m.) arkadaşları ile birlikte oynaya oynaya Sidre'ye kadar gitmişlerdi. Müdlicoğulları'ndan bir gurup, onu burada görünce dikkatlerini çekmişti. Özellikle ayak izleri onları hayrete düşürmüştü. Allah Resûlü'nü (a.s.m.) yanlarına çağırarak onu yakından görmek istediler. Uzunca bir süre inceledikten sonra onu yanlarına alıp, Mekke'ye götürdüler. Abdulmuttalib'i bulunca:

– Bu çocuk senin mi?

– Evet, benim oğlundur.
– Çocuğuna dikkat et, onu iyi koru! Onun ayak izi Makam-ı İbrahim'deki ayak izlerine tıpa tıp benziyor, dediler. Adamları dinleyen Abdulmuttalib torununun yanında bir koruyucusu olmadan Sidre'ye kadar gitmesine kızdı. Oğlu **Ebû Talib'e**:

– Adamların sözlerini iyi dinle! Bundan sonra torunuma daha fazla dikkat et! diye sıkı sıkıya tembih etti. Allah Resûlü'nün (a.s.m.) hizmetine bakan Ümmü Eymen'e çok güvenen Abdulmuttalib, onu da yanına çağırarak her şeyi açıkça anlatmış ve ondan bundan sonra çok dikkatli olmasını istemişti. Bu ikaz Efendimiz'in (a.s.m.) başka bir gün kaybolması üzerine yapılmıştı.

Ümmü Eymen anlatıyor:

“Allah Resûlü'ne (a.s.m.) bakarken bir gün dalmış, onun yanımdan uzaklaştığının farkında olmamıştım. Biraz sonra Abdulmuttalib başıma dikildi. Bana:

– Bereke! diye seslendi.
– Buyur, dedim.
– Oğlumu nerede buldum biliyor musun? Sidre ağacının oradaymış. Çocuğuma dikkat et! Bundan böyle bir an olsun onun yanından ayrılma! Bak onu ta Sidre ağacının orada Osman ile birlikte oynarken buldum. Sen de biliyorsun ki Ehl-i Kitap onun peygamber olacağını söylüyor, diyerek ikaz etti.^[43]

Allah Resûlü (a.s.m.) 10-12 yaşlarında iken amcası Ebû Talib ile katıldığı Şam seferinde rahip Bahirâ ile aralarında geçenler, rahibin Efendimiz ile yakından ilgilenerek hakkında bilgi aldıktan sonra peygamber olacağını bildirmesi, amcasına onu iyi koruması için sıkı sıkı tembih ederek uyarması oldukça meşhurdur.^[44]

Allah Resûlü'nün (a.s.m.) yakın çevresinde bulunan daha sonra İslâm davetinin çekirdek kadrosunu oluşturan, Hz. Ebû Bekir, Hz. Osman, Sa'd b. Ebû Vakkas, Ubeyde b. Cerrah gibi sahabelerin her biri ilahî yönlendirme ile Efendimiz'e koşup Müslüman oldular. Bu konuda onlarca rivayet nakledilmiştir. Örnek olması açısından bunlardan yalnızca birini sunalım.

Humeyd b. Abdurrahman anlatıyor:

“Babam Abdurrahman b. Avf, İslâm'a girişine vesile olan olayı bana şöyle anlattı:

‘Allah Resûlü’nün (a.s.m.) İslâm’a davete başlamasından bir yıl önce ticaret için Mekke’den Yemen’e gittim. Orada Askalan b. Avakin adında, yaşını unutacak kadar ihtiyarlamış bir pir-i faninin evine misafir oldum. Ev sahibi o gece bana güzel şiirler okudu. Mekkeli olduğumu öğrenince çok sevinen adam benimle yakından ilgilendi. Bana büyük bir heyecanla Mekke hakkında sorular soruyor, özellikle oldukça merak ettiği bir şeyi öğrenmek istiyordu.

– Yakın zamanda orada, Mekkelilerin dinine karşı gelen biri çıktı mı?

– Hayır, deyince mahzun oldu. Vakit geç olmuştu, onun için sohbeti bırakıp yattık. Sabah olduğunda evden ayrılarak, çarşıya gittim. İşlerimi hallettikten sonra ihtiyarla vedalaşıp, Mekke’ye geri döndüm. Aradan bir yıl geçtikten sonra, yani Allah Resûlü’nün (a.s.m.) insanları davet ettiği yıl ticaret için tekrar Yemen’e gittim. Ben Mekke’den ayrılırken, Allah Resûlü (a.s.m.) henüz insanlara peygamber olduğunu açıklamamıştı.

Yemen’e varınca yine doğruca Askalan b. Avakin’in yanına gidip evine konuk oldum. Askalan yaşlılıktan iyice çökmüş, kulakları ağır işitmeye başlamıştı. Yanına vardığımda çocukları ve torunları başına toplanmıştı. Çocukları beni içeri aldıktan sonra, babalarına benim geldiğimi anlatmaya çalıştılar. Gözleri bantla kapatılan Askalan, benim geldiğimi anlayınca çok heyecanlandı. Kim olduğumdan iyice emin olmak için tekrar tekrar:

– Kendini tanı! dedi.

– Ben Abdurrahman b. Avf ez-Zührî’yim.

– Hoş geldin ey Zühreli kardeş! Sana yapacağın ticaretten daha hayırlı bir müjde vereyim mi? Bir an bile beklemeden kendisine tabi olman gereken, peşinden koşulacak kişiyi bildireyim mi? Allah (c.c.), bu ayın başında senin kavminden kendisinden razı olduğu birini peygamber olarak gönderecek. Ona güvenilir bir kitap indirdi. O peygamber, putları yasaklayıp insanları İslâm’a davet edecek, hakkı söyleyip, onu uygulayacak. Batılı yasaklayıp, onu ortadan kaldıracaktır.

– O kimlerdendir?

– Ne Ezdli, ne Semale’den, ne Tebale’den. O, Haşimoğulları’nın arasından çıkacak. Kavmin ona karşı çıkacak. Ey Abdurrahman! İşlerini toparla, dönüşünü hızlandır. Hemen gidip ona tabi ol!

Yardımlını ondan esirgeme. Onu gördüğünde söyleyeceğim şu beyitleri ezberleyerek, ona naklet!

‘Geceyi yaran, yüce Allah şahit olsun ki,

Sen Rabb’ine kurban olarak sunulan, şerefli Kureyşlinin oğlusun.

Yakîne davet etmek, hakka ve kurtuluşa iletmek için gönderildin.

Ben şahadet ederim ki, Musa’nın Rabbi seni vadide gönderdi.

Ey Rabinin kullarını kurtuluşa çağıran, Kâinatın efendisi katında bana şefaathçi ol!’

Askalan’ın söylediği şiirleri ezberledim. Acele ile oradaki işlerimi bitirdim. Vakit kaybetmeden hemen Mekke’ye döndüm. Doğruca dostum Ebû Bekir’in yanına gittim. Başımdan geçenleri anlatıp, Yemenli konak sahibinin sözlerini söyledim. Sonra:

– Ben yokken burada Askalan’ın söylediği gibi, putlara tapmayı yasaklayan, Allah’a davet eden biri çıktı mı? diye sordum. Ebû Bekir:

– Evet. Allah, Muhammed b. Abdullah’ı insanlara elçi olarak gönderdi. Haydi, onun yanına git, dedi. Hemen kalkıp gittim. Allah Resûlü (a.s.m.) o sırada Hz. Hatice’nin evindeydi. Beni görünce gülümsedi ve:

– Yüzün parlıyor. Sende hayır görüyorum, ne ile karşılaştın ey Abdurrahman! buyurdu.

– Ne olabilir ki ey Muhammed! dedim. Allah Resûlü (a.s.m.):

– Bana ait bir emaneti taşıyorsun. Bana ulaştırman için sana bir söz emanet edildi. Haydi, onları teslim et! buyurdu. Beklemediğim bu sözler karşısında irkildim. Hiç kimsenin bilmediği şeyleri, onun nasıl bildiğine şaşırdım. Hemen Askalan’ın beyitlerini okudum. Sonra Yemen’de Askalan ile aramızda geçenleri anlattım. Allah Resûlü (a.s.m.) Askalan’dan övgü ile bahsederek:

– **Himyerli kardeşimiz, müminlerin havâssındandır. Nice kişiler vardır ki beni görmeden inanır. Beni duymadan tasdik eder. İşte onlar benim kardeşlerimdir,** buyurdu.^[45]

İslâm düşmanları da benzer pek çok olaya şahit oldular. Ancak onlar buna rağmen çeşitli nedenlerden dolayı iman etmediler. Gördükleri olaylar iman etmelerine vesile olamadı ancak Efendimize duydukları saygı oldukça arttı. Ondan çekinmelerine sebep oldu. Kötülük yapmak istediklerinde duydukları ve gördükleri bu olağan üstü söz ve olayları hatırlayıp yapmak istediklerini tekrar tekrar düşünmeye başladılar.

Olaylar sadece Efendimizin yakın çevresinde, dar bir çerçevede kalmadı. Bazen Kus b. Saîde meselesinde olduğu gibi bütün toplumu hatta Arap âlemini onun peygamberliğine hazırladı.

Abdullah b. Abbas anlatıyor:

“Nübüvvetten birkaç yıl önceydi. Kırmızı bir deve üzerinde Ukkaz panayırına gelen, uzun bir ömrü dolu dolu yaşamış olan İyad kabilesinin reisi Arap şair, hatip ve hâkimi Kus b. Saîde insanlara seslendi. Oldukça saygıdeğer biri olduğu için yarımadanın dört bir yanından gelen insanlar onun sesini duyunca susup pür dikkat dinlediler:

– Ey İnsanlar! Toplanın, dinleyin iyi anlayıp ezberleyin! Sözlerimi iyi kavrarsanız faydalanırsınız. Yaşayan ölür, ölen fani olur. Olacak neyse olur. Yağmur yağar otlar biter, doğan çocuklar anne babalarının yerini alır. Derken hepsi ölür gider. Hadiselerin ardı arkası kesilmez. Gökte haber, yeryüzünde ibret alınacak pek çok şey vardır.

Yeryüzü büyük bir yatak, gökyüzü yüksek bir tavan gibidir. Yıldızlar yürür, denizler durur. Giden gelmez, gelen kalmaz. Acaba vardıkları yerden memnun oldukları için mi gelmiyorlar yoksa orada uykuya mı dalıyorlar?

Kus b. Saîde yalan söylemediğine yemin ederek der ki:

– Allah katında bulunan bir din sizin şu anda inandığınız dinden daha iyidir. Gelme vakti çok yaklaşmış gölgesi üzerimize düşmüş olan bir peygamberi vardır. Ona inanıp yolunu takip edenlere müjdeler olsun! Karşı çıkıp isyan edenlere yazıklar olsun! Zamanlarını gaflet içinde geçiren geçmiş milletlere ve nesillere yazıklar olsun!

– Ey İnsanlar! Hani babalar, dedeler, atalar nerede? Nerede hastalar, nerede onun ziyaretine gidenler? Hani süslü saraylar, mermer binalar, yüksek sütunlar, Ad ve Semud kavmi? Hani dünya malından dolayı gururlanıp “Ben sizin Rabbiniz değil miyim? diyen Firavun ve Nemrud? Onlar sizden daha zengin daha güçlüydü. Toprak onları öğütüp toz etti. Kemikleri bile çürüyüp dağıldı. Evleri yıkılıp ıssız kaldı. Şimdi yerlerini yurtlarını köpekler şenlendiriyor.

Sakın onlar gibi gafil olup onları takip etmeyin! Her şey fanidir, baki olan yalnızca Allah’tır. O tektir, eşi ve ortağı yoktur. Doğmamış doğurmamıştır. İbadete layık olan yalnızca O’dur.” dedi.^[46]

Efendimiz'in hayatındaki bu harikulade yardımlar, davasını samimiyetle anlatan, bu uğurda gayret gösterip üzerine düşen görevleri hakkı ile yerine getirenlere eşsiz birer müjdedir. Bu şekilde hareket edenlere Allah, görünür görünmez orduları ile ummadıkları yerlerden, hayallerinden bile geçmeyen yardımlar nasip edecektir. Efendimiz'e yapılan yardımlar bunun en açık işaretidir. Yeter ki ihlâsla yürünsün. O zaman Allah bütün kapıları açar, zoru kolay eder. **“Kim Allah'tan korkuyorsa, ona bir çıkış yolu ihsan eder. Beklemediği yerden (maddî- manevî) rızık verir. Kim Allah'a güvenirse O, ona yeter.”** Rahmet indiğinde tüm olmazlar oluverir.

Eğer yol açılmıyorsa ya bir yerlerde hata, eksiklik vardır. Gayretimiz çok azdır. Ya bu hal büyük bir lutfu neden olacaktır yahut gelecek belayı def edecektir. Zira:

“Allah her şeye bir ölçü koymuştur.”^[47]

Fikir Sancısı

“Sana emrimizden Kur'ân vahyettik. Sen kitap nedir, iman nedir bilmezdin.”^[48]

Hayatının her safhasında kötülüklerle mücadele eden Allah Resûlü (a.s.m.) yaşı olgunlaştıkça birey olarak mücadelenin yeterli olmadığını, o ve onun gibilerinin sesinin çok cılız kaldığını yanlışların arasında kaybolduğunu gördü. Hem kendisi doğruyu ne kadar biliyordu? Doğru neydi? Allah tarafından kötülüklerden korunduğu için fitraten tertemiz kalan Efendimiz, yanlışların ancak bir kısmını fark edebiliyordu. Zaman zaman Kus b. Saîde, Zeyd b. Amr, Varaka b. Nevfel gibi putlardan uzaklaşarak hakikati arayan kişilerin konuşmalarını duyunca duyarlılığı daha da artıyordu. O zaman zihninde onlarca soru beliriyor, hakikati bilmemenin acısı ile kıvranıyordu.

Bir keresinde hakikatleri söylediği için zalimler tarafından sürekli hırpalanan Zeyd b. Amr'a yemek götürdü. Ancak Zeyd onun götürdüğü yemeği yemek istemedi. Efendimiz ısrar edince:

– Sizin putlarınız için kestiğiniz hayvanların etini yemem. Ben yalnızca Allah'ın adı

anılarak kesilen hayvanların etini yerim. Koyunları yaratan Allah, gökten indirdiği su ile yeryüzündeki otları bitirerek onları büyüttüğü halde, siz onları Allah adına değil de putlarınızın adına kesiyorsunuz, diye çıkıştı.^[49]

Ancak bu insanlar da çok şey bilmiyor, tereddütler içinde gidip geliyorlardı. Belli ki çare farklı bir yerdeydi ama nerede? Sorularına bir türlü tam olarak cevap bulamıyordu. Otuzlu yaşların sonlarına doğru çevresinde olup biten yanlışlara, yapılan kötülüklere karşı iyice duyarlı hale geldi. Çözüm adına ciddi bir şey yapamamak onu bunaltıyordu. O zamana kadar edindiği bilgi ve tecrübesinin büyük bir yanlış ve sapkınlık içinde olan toplumu kurtarmaya, kökleşmiş olan yanlış inançları söküp atmaya yetmeyeceğini çok iyi biliyordu. Kendinden çok bilgili olan Hanifler zaman zaman bunu denemiş ama kimse onları dinlememişti.

Yavaş yavaş kendini toplumdan soyutlayan Efendimiz sürekli düşünüyor, hakikati bulmaya çalışıyordu. Hiçbir zaman yalnız bırakılmayan Allah Resûlü (a.s.m.) İlahî kudret tarafından tefekküre ve olayları düşünüp ibret almaya yönlendirildi. Her geçen gün toplumdan biraz daha uzaklaşan Efendimiz'e yalnızlık sevdireldi. Çoğu zaman toplumun kurtuluşunu düşünmek için inzivaya çekilen Allah Resûlü (a.s.m.) bazen de karşılaştığı kötülüklerden bunalıp âdeta toplumdan kaçarak mağaralara sığınırdı. Bu zamanlarda Hirâ'da tek başına günlerce inzivaya çekilir, tefekkür ve ibret alacak şeyler düşünmek sureti ile ibadet ederdi. Yiyeceği bitince evine gider ancak orada fazla durmaz yanına bir miktar yiyecek alıp tekrar Hirâ'ya geri dönerdi. Bu hal vahiy gelinceye kadar böylece devam etti.^[50]

Kus b. Saîde ve Varaka gibilerden duyduklarından bir hakikatin olduğunu fark ediyor, putlara tapmanın sapkınlık olduğunu, kâinatı yaratan Allah'ın varlığını biliyor ancak vahiy gelinceye kadar din ve onun emirlerinin ne olduğunu bilmiyordu.^[51]

Hiz. Ali anlatıyor:

“Bir gün Allah Resûlü'ne (a.s.m.) soruldu.

- Hayatın boyunca hiç putlara taptın mı?
- Hayır
- İçki içtiniz mi?

– Asla. Vahiy gelinceye kadar onların (Kureyşlilerin) küfürde olduklarını bilmiyordum.^[52]

Zeyd b. Hârise'nin anlattığı şu olay onun putlardan nefret ettiğini açıkça gösterir:

“Kâbe’de bakırdan yapılan Naile ve İsaf adı verilen iki put vardı. Müşrikler Kâbe’yi tavaf ettikleri zaman bu putlara dokunarak kendilerince saygı gösterirdi. Bir keresinde Allah Resûlü (a.s.m.) ile Kâbe’yi tavaf etmeye gitmiştim. Tavaf sırasında putların yanından geçince onlara elimi sürerek saygı gösterdim. Beni gören Allah Resûlü (a.s.m.):

– Onlara dokunma! diye uyardı. Onun niçin tepki gösterdiğini anlayamadım. İçimden:

– Bir daha elimi süreceğim bakalım ne yapacak, dedim. Putların yanından geçerken düşündüğümü yaparak onlara el sürdüm. Allah Resûlü (a.s.m.) bana dönerek:

– Hâlâ yaptığını terk etmeyecek misin? diye yeniden ikaz etti. Bu olaydan sonra bir daha putlara yaklaşmadım.^[53]

Efendimiz’in inzivaya çekilip tefekküre dalma hali her geçen gün iyice yoğunlaştı. Her yıl Ramazan ayı gelince diğer dindar Mekkeliler gibi önce fakir fukarayı doyurur, sonra Hirâ’ya gider, orada tefekküre dalar ve sürekli Rabb’ine dua ederdi. Ayın bitiminde, şehre iner, yedi kere Kâbe’yi tavaf eder, sonra evine dönerdi. Bu durum, vahiy gelinceye kadar yıllarca bu şekilde devam etti.^[54] Tefekkür yoğunlaştıkça fikri sancı arttı, kalbi sıkışmaya yerinden çıkacakmış gibi olmaya başladı. Beyni zonkluyor, üzüntüsünden âdeta iki büklüm oluyordu.

Efendimiz’in inzivasından bahseden Ramazan el-Butî şu tespiti yapar:

“Allah Resûlü’nün (a.s.m.) uzlet hayatı tefekkürün önemini gösterir. Bir Müslüman ibadetlerin her türünü yerine getirip, onları çeşitli faziletlerle süslemiş olsa bile, bu ibadetler arasına halvet ve uzlet katmaz, nefis muhasebesi yapmaz, Allah’ı, onun yarattığı şu muhteşem kâinatı ve onun tezahürlerini düşünmez, seyrettiği eşsiz kâinatın görüntülerinde Allah’ın sonsuz azametini işaret eden deliller konusunda düşüncelere dalmazsa imanı kemâle ermez.^[55]

[36]
[27]
[54]
[45]
[41]
[49]
[32]
[40]
[35]
[33]
[48]
[51]
[42]
[50]
[47]
[34]
[43]
[38]
[52]
[46]
[37]
[44]
[55]
[53]
[28]
[31]
[39]
[29]
[30]

Vahiy

Allah Resûlü (a.s.m.) vahiy yaklaştıkça harikulade şeyler yaşamaya başladı. Onun bu halini Efendimiz'den dinleyeyen Hz. Âişe bize veciz bir şekilde özetler:

“Allah Resûlü'nde (a.s.m.) vahiy adına beliren ilk şey gördüğü salih rüyaları. Bir rüya gördüğünde uykudan uyandıktan sonra rüya mutlaka sabah aydınlığı gibi açıkça ortaya çıkardı. Sonra yalnızlık sevdirdi. Hirâ'da tek başına günlerce inzivaya çekilir, ibadet eder, yiyeceği bitince Hz. Hatice'nin yanına gider, yanına bir miktar yiyecek alıp tekrar Hirâ'ya geri dönerdi. Bu hal Hirâ mağarasında vahiy gelinceye kadar devam etti.”^[56]

Rüya ile vahye alıştırmaya başlayan Allah Resûlü (a.s.m.) daha sonra ışıklar görmeye başladı. Yoluna çıkan melekler, rastladığı taş ve ağaçlar ona selam veriyor, peygamber olduğunu müjdeliyorlardı. Herhangi bir iş için şehirden uzaklaşıp da evler geride kaldığında, taş ya da ağaçların yanından geçtiği sırada birinin mutlaka:

– Esselamü aleyke ya Resûlallah! dediğini duyardı. Sağına, soluna ve arkasına dönüp bakınır, ancak taş ve ağaçlar dışında hiçbir şey göremezdi.^[57] Gördükleri onu endişelendirir, o gün en büyük desteği olan Hz. Hatice'nin yanına giderek ona dert yanardı:

– Garip bir şekilde bazen ışık görüyorum, bazen ses duyuyorum. Bu durum beni korkutuyor, cinlerin etkisi altında kalmaktan, aklımı yitirmekten korkuyorum der, Annemiz her seferinde kendisine olumsuz şeyler düşünmemesini söyleyerek onu teselli ederdi.^[58]

İyice bunaldığı bir gün yine eşi Hz. Hatice'nin yanına giderek:

– Kâhin olacağım diye korkuyorum. Vallahi şu putlar ve kâhinlerden nefret ettiğim kadar hiçbir şeyden nefret etmiyorum, demişti.^[59]

Vahyin inişi iyice yaklaştığı anlardı. Âdeti provası yapılır gibi vahiy anı bir gün önce rüyada Efendimiz'e (a.s.m.) aynı şekilde gösterildi. Yine Hirâ mağarasında inzivaya çekilmişti. O sıralarda zaman zaman yanına gidip Efendimiz ile kalan Hz. Hatice de oradaydı. O gece rüyasında Cebrâil'i (a.s.) gördü.

“Üzerime bir örtü örtmüş, bir yaygının üzerinde uyuduğum sırada bir rüya gördüm. Biri yanıma gelerek bana:

– Oku! dedi. Ben:

– Ben okuyamam, dedim. Beni kucaklayıp sıkmaya başladı. Bir an öleceğimi sandım. O an beni bıraktı tekrar:

– Oku! dedi. Ben:

– Ne okuyayım? diye sordum. Bir şey söylemeden tekrar beni tutup sıkmaya başladı. Canım çıkacak sandım. Yeniden bıraktı ve:

– Oku! dedi. Ben yine:

– Ne okuyayım? dedim. Üçüncü kez beni sıkıp bıraktıktan sonra:

“Yaratan Rabb’inin adıyla oku! O, insanı bir kan pıhtısından yarattı. Oku! Rabb’in, kerem sahibidir...” dedi.

Dediğini yapıp ayetleri okuyunca yanımdan uzaklaşıp gitti. Büyük bir korku ve dehşet içinde uyandım. Rüyamda okuduğum ayetler kalbime yazılmış gibiydi.”

Sabah olunca eşinin hâlâ uyuduğunu gören Hz. Hatice, onu rahatsız etmeden sessizce mağaradan ayrılmıştı. Efendimiz için hazırlık yapmak üzere evine gitmişti. O evde iken kutlu an gerçekleşti. Cebrail (a.s) Efendimiz’e vahiy getirdi. İlk vahiy alan Efendimiz onun ağırlığı altında ezilmiş perişan olmuştu. Dağ ve taşın taşımaktan aciz kaldığı bir mesuliyet konulmuştu omuzlarına. Okuması isteniyordu ondan, kâinatı, toplumu, olayları, hak ile batılı, kendisini, yaratılışı, dünya ve ahireti. Yine ondan Kur’ân’ı, onun getirdiklerini, emir ve yasaklarını okumasını istiyordu. Allah Resûlü’nün (a.s.m.) kalbinin atışları hızlanmış, göğsünden çıkacak gibi çarpıyordu. Yerinde duramaz olmuştu. Ayakları kalp atışlarına uyarak hızla Mekke’ye yöneldi. Bir an önce evine gitmek Hz. Hatice’ye sığınmak istiyordu. Korku ve heyecandan titriyordu... Konuşmaya bile takatı kalmamıştı...^[60]

Olanları anlatmaya devam eden Allah Resûlü (a.s.m.) şöyle buyurur:

“Eve gitmek için hemen mağaradan çıktım. Dağın ortalarına geldiğimde gökten gelen bir ses duydum:

– Ey Muhammed! Sen Allah’ın Resûlü, ben Cebrâil’im! diyordu. Başımı kaldırıp semaya baktım. Cebrâil (a.s.) bir adam şeklinde gökyüzünde durmuş bana:

– Ey Muhammed! Sen Allah'ın Resûlüsün, ben Cebrâil'im! diyordu. Gözlerimi semaya dikerek öylece kala kaldım. Ne bir adım ileri ne geri atabiliyordum. Uzunca bir süre orada öylece durdum.

O sırada Hatice beni merak etmiş, durumumu öğrenmek için birini göndermişti. Adam beni öylece donmuş vaziyette buldu. Beni alıp Mekke'ye ailemin yanına götürdü. Hatice'ye yaslanarak bir süre oturdum.

– Ey Ebû'l-Kasım nerede kaldın? Vallahi gelmeyince araması için birini sana gönderdim. Adam gelip durumunu bana anlattı. Ne oldu? diye merakla sordu. Efendimiz gördüklerimi anlatınca Hz. Hatice:

– Seni müjdelerim ey amcaoğlu! Hatice'nin nefsi yedi kudretinde olan Allah'a yemin olsun ki, senin bu ümmetin peygamberi olacağını umuyorum. Sonra kalktı durumumu öğrenmek için Varaka b. Nevfel'in yanına gitti... [\[61\]](#)

Vahiy Kesiliyor

“Eğer biz bu Kur'ân'ı bir dağa indirseydik, muhakkak ki onu Allah korkusundan baş eğerek, parça parça olmuş görürdün...”

Zerreden küreye bütün kâinatı yaratan Allah ile irtibat, kelimelerle anlatılamayacak kadar büyük bir lütuf olduğu kadar ağır bir yük ve sorumluluktur. Bu durumu bizzat Allah (c.c.) Kur'ân'ı Mübîn'inde ifade ederek:

“Eğer biz bu Kur'ân'ı bir dağa indirseydik, muhakkak ki onu Allah korkusundan baş eğerek, parça parça olmuş görürdün.” buyurmaktadır. [\[62\]](#)

Yıllar öncesinden itibaren alıştırıldığı halde ilk vahiy gelince son derece etkilenen Allah Resûlü (a.s.m.) kendisini eve zor atmıştı. Karşılaştığı olağanüstü durumu unutmak istercesine yatıp uyudu. Eşinin büyük bir endişe içinde olduğunu gören Hz. Hatice, onu teselli ve ikna etmek için inanılmaz bir çaba gösterdi.

Belli ki ilahî irade, Allah Resûlü'ne (a.s.m.) ve onun nezdinde tüm insanlığa vahyin önemini kavratmak istiyordu. Vahiy üzerinde uzun uzun tefekkür edilmesi, içselleştirilmesi, daha sonra gelecek vahye

hazır hale gelmesi ve daha başka hikmetler için ilk vahiyden sonra uzunca bir süre vahiy gelmedi. Bu zamanın ne kadar olduğu hakkında farklı fikirler olsa da tercih edilen görüşe göre üç yıl boyunca vahiy kesildi. **Fetretü'l-Vahiy** denilen bu dönemde Allah Resûlü (a.s.m.) hayatının hiçbir döneminde yaşamadığı kadar büyük bir kaygı, üzüntü, manevî sıkıntı ve korku yaşadı.

Acaba bir şey yaptım da Rabbim beni terk mi etti?

Yoksa bana darıldı mı?

Alkımımı yitirdim?.. gibi binlerce soru ile üzüntüden iki büklüm oldu. Efendimiz'in üzüntüsü dışarıdan bakıldığında rahatlıkla görülebilecek kadar büyüktü. Efendimiz'de uzun süreden beri oldukça dikkat çekici bir değişiklik vardı. Bu değişikliği göz ucu ile izleyen, çevresi neler olup bittiğini merak ediyor, anlamaya çalışılıyordu. Bazıları onun bu halini kendilerini yanlış yolda olmakla suçlayan Haniflere benzettikleri için daha o günden Efendimiz'e içten içe kızılıyordu.

Vahyin kesilmesinden dolayı acılar içerisinde kıvranan Allah Resûlü (a.s.m.), istemeden de olsa üzüntüsünü dışa vuruyordu. Üzüntüden insanlardan uzak duruyor, âdeta iki büklüm geziyordu. Efendimiz'i bu halde gören hakikat düşmanları sevinçlerini açıkça söyleyecek kadar alçaldılar.

– Rabbi ona çok kızdı, onu terk etti, diyerek onu iyice ümitsizliğe sevk etmeye çalıştılar. Bu kişilerin başında komşusu ve yengesi Ümmü Cemil vardı. Kinini kusmak için daha fazla bekleyemedi. Efendimiz'i gördüğü her yerde:

– Görüyorum ki şeytanın seni terk etmiş, sözleri ile onunla alay etti.

[63]

Vahyin gelişi geciktikçe endişe ve kaygıları artan Efendimiz, kâinatın yaratıcısı ve kendisine resul olmayı lütfeden Allah'a (c.c.) karşı hata yapmış olabileceği aklına geldikçe kahroluyordu. Üzüntüden uykuları kaçan, kalbi duracak gibi olan Efendimiz'e sevgili eşinin tesellisi yetersiz kalıyordu. Bu sıralarda sık sık devreye gireren Cebrâil (a.s.) onu teselli etti. Bir süre sakinleşen Efendimiz bir süre sonra vahyin hâlâ gelmediğini görünce üzüntüden dağların tepesine çıkarak kendisini oradan aşağı atmak isterdi. Daralıp dağın zirvesine çıktığı her seferde Cebrâil (a.s.) ortaya çıkar, Allah Resûlü'ne (a.s.m.) seslenerek:

– Ey Muhammed! Sen gerçekten peygambersin, der onu ikna etmek için büyük gayret gösterirdi. Allah Resûlü (a.s.m.) onu dinleyince sıkıntısı gider, sakinleşip eve geri dönerdi. Sakinlik hali bir süre böylece devam ederdi. Ancak aradan günler geçtiği halde vahiy gelmeyince üzüntüsü yeniden başlar, ümidi kaybolur, uykuları kaçır, dayanacak hali kalmayınca yeniden dağın zirvesine çıkar, kendini oradan atmak ister, Cebrâil (a.s.) tekrar yanına gelir, onu teselli eder, bir daha düşüncesinden vazgeçirip rahatlatırdı.^[64]

Bu bekleyiş Efendimiz'in vahyi kavramasının yanı sıra onu âdeta pişirerek vahye, davete ve amansız mücadeleye hazırladı. Daha pek çok hikmetleri olan bu hale Duhâ ve İnşirah sûrelerinde işaret buyuran Allah, Efendimiz'i eşsiz ifadelerle teselli etmekte, birbirinden nadide müjdelerle onunla alay eden İslâm düşmanlarına tokat gibi cevaplar vermektedir.

“İlklerin Annesi Hz. Hatice” kitabında daha detaylı bir şekilde ele aldığımız bu dönem, İslâm davetçileri ve Müslümanların yolunu aydınlatacak hikmetlerle doludur. Davetçi, Allah Resûlü'nün (a.s.m.) yaşadığı bu safhayı hiçbir zaman unutmamalıdır. Bu ulvî davayı üstlendiğinde uykularının bölüneceğini, sorumluluğun altında ezilerek omuzlarının düşeceğini, yanlış yaparsam Rabb'ime nasıl hesap veririm korkusu ile titremesi gerektiğini bilmelidir. Her zaman ümit var olması gereken davetçi, yolu sarp ve dikenli olduğundan bazen düşecek, bazen dikenlere takılarak yara bere içinde kalacak, canı acıyacak, kalbi kırılacak, belki ümidini kaybedecektir. Bu zamanlarda hemen Kur'ân'a yönelmeli, üzerinde yüzlerce kez tefekkür etmesi gereken İnşirah ve Duhâ sûrelerini okumalıdır. Ayetlerin de işareti ile Efendimiz'in çektiği zorlukları, hangi safhalardan geçerek nerelere geldiğini bir filim şeridi gibi gözünün önünden geçirmeli, ümidin zirvesine çıkarak yeniden yollara düşmeli, adımlarını sıklaştırmalıdır.

* * *

[58]

[63]

[57]

[64]

[59]

[56]

[61]

[60]

[62]

Nebevî Davet

Vahiy, konumuz açısından Allah Resûlü'ne (a.s.m.) dolayısı ile Müslümanlara üç temel sorumluluk yükler.

- 1– Tebliğ
- 2– Davet
- 3– Mücadele

Allah Resûlü (a.s.m.) bu sorumluluklarını yerine getirme uğruna büyük sıkıntılar çekmiş, işkencelere maruz kalmıştır. Ancak görevini insanlık tarihine altın harflerle yazılacak kadar güzel bir şekilde yerine getirmiş, tüm insanlığa özellikle Müslümanlara en güzel şekilde örnek olmuştur.

Tebliğ

Kısaca Allah Resûlü'nün (a.s.m.) Allah'tan aldığı vahyi insanlara iletmesi olarak tarif edilen tebliğ, onun en asli görevlerinin başında geliyordu. Kur'ân-ı Kerim'de çeşitli ayeti kerimelerle doğrudan ya da dolaylı olarak Efendimiz'e bu görevi bildirilmiş, yerine getirmesini emredilmiştir:

“Ey peygamber! Rabbinden sana inzal edilene tebliğ et! Eğer bunu yapmazsan (verdiği) risalet görevini yerine getirmemiş olursun. Allah seni insanlardan korur. Allah kâfirleri hidayete erdirmez.”^[65]

Allah Resûlü (a.s.m.) kendisine gelen vahyi insanlara iletmekle kalmıyor, ayrıca sahabelerine yazdırıyordu. Mekke döneminde kendisine gelen vahyi insanlara bildirmek için her gün Kâbe'ye giden Efendimiz, orada namaz kılar, düşmanca bakışlar altında insanların arasına girerek bir vesile ile yeni nazil olan ayetleri halka duyururdu.

Dar'ül-Erkam'da, indirilen ayetleri Müslümanlara okuyan Allah Resûlü (a.s.m.) bu ayetleri ashabına açıklar, ezberletir ve yazdırırdı. Ayetleri ezberleyen ya da yazan sahabeler oradan dağıldıklarında Dar'ül-Erkam'a gelemeyen dostlarının evlerine, işyerlerine gider, yeni inzal edilen ayetleri okuyup öğretirlerdi.

İlerleyen konularda zaman zaman değinilecek olan tebliğ, tebliğ metotları, kimin kime, neyi nasıl tebliğ edeceği konusu öğrenilmesi gereken çok önemli, başlı başına geniş bir çalışma konusudur. İman mücadelesinin aslî unsurlarından biri olan tebliğ, üzerinde önemle durulması gereken bir konu olmasına rağmen kitabımızın hacmi bizi yalnızca üzerinde fazlaca durmaya imkân vermiyor.

Davet

“Rabbin yoluna hikmet ve güzel öğütle davet et!”

Vahyin, peygamberlere ve onlara inanlara yüklediği bir başka sorumluluk da davettir.

“Rabbin yoluna hikmet ve güzel öğütle davet et!”^[66] buyuran Allah, peygamberine daveti emrettikten sonra bunun biçimini de bildirmektedir. Bir başka ayette davet ve davet sonrasında bu ilkelere uyulmadığı zaman neler olacağını açıklayarak şöyle buyurmaktadır:

“Allah’ın rahmetinden dolayı onlara yumuşak davrandın. Şayet kaba, katı yürekli olsaydın şüphesiz etrafından dağılıp giderlerdi...”^[67]

Davet ettiği hakikatlere öncelikle davetçinin uymasını emreden Allah, ondan dosdoğru olunmasını ve kendisini saptırmak isteyenlerin hevâ ve heveslerine uymamasını ister.

“İşte bunun için davet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol! Onların hevâsına uyma!”^[68]

Peygamberine davet emri verdikten sonra insanlara seslenen Allah, onları nasıl bir dine çağırdığını, davete icabet eden kimsenin bundan ne kadar kazançlı çıkacağını şu veciz ifadelerle açıklamaktadır:

“Ey insanlar! Sizi, size hayat verecek şeylere çağırdığı zaman Allah ve Resûlü’ne uyun!”^[69]

Davetçiyi taltif eden Allah, onu şu sözlerle över:

“Allah’a çağırın, salih amel yapan ve ‘Ben Müslüman’ım.’ diyenden daha güzel sözlü kim vardır?”^[70]

Davetin en hassas zamanlarda bile ihmal edilmemesini isteyen ve bunun için ciddi tedbirler alınmasını emreden Allah şöyle buyurur:

“Sizden, hayra çağırın iyiliği emredip kötülükten sakındıran bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.”^[71]

Davetin zorluğuna işaret eden Allah, insanların kendilerine hayat verecek doğrulara çağrıldıkları halde özellikle başlarda davetçiye karşı kör ve sağır olacaklarını, dolayısı ile davete icabet etmeyeceklerini bildirir:

“Onları hidayete çağırdığınızda duymazlar. Onları sana bakar görürsün oysa onlar görmezler.”^[72]

“Onları hidayete çağırdığında sana tabi olmazlar. Onları davet etseniz de sükût etseniz de sizin için birdir.”^[73]

Rabbimizin davetçiye hatırlattığı bir başka husus ise, hakikat düşmanlarının davetçiye çeşitli şekillerde yoldan çıkarma isteğidir. Bu istek peygamberleri bile rahatsız etmiş bunu yapmak isteyenlere sitem etmişlerdir:

“Ey kavmim! Bu hal nedir? Ben sizi kurtuluşa çağırıyorum siz beni ateşe çağırıyorsunuz!”^[74]

Onların davetçiye saptırmak için çaba göstereceğini bilen Allah, insanları kendisine davet edenlere dikkatli olmalarını öğütlemekte, davet yolunda dökülmeleri için uyarmaktadır:

“Allah’ın ayetleri sana indirildikten sonra, sakın onlar seni bu ayetlerden alıkoymasınlar. Rabbine davet et. Asla müşriklerden olma!”^[75]

Kur’ân, çeşitli vesilelerle gece gündüz durmaksızın davet görevini yerine getirmeye çabalayan peygamberlerin davet seyrini anlatarak davetçiye yol gösterir. Onlardan Hz. Nuh’tan (a.s) şöyle bahseder:

“Rabbim! Doğrusu ben kavmimi gece gündüz davet ettim. Benim davetim ancak kaçmalarını artırdı. Onları bağışlaman için ne zaman davet ettiysem, parmaklarını kulaklarına tıkadılar. (Beni görmemek için) elbiselerine büründüler, ayak diredi kibirlendikçe kibirlendiler. Sonra ben haykırarak davette bulundum. Onlarla açık gizli konuştum. Dedim ki: ‘Rabbinizden mağfiret dileyin çünkü O, çok bağışlayıcıdır...’”^[76]

Davet Başlıyor

“Ey örtüsüne sarılıp bürünen! Kalk ve uyar!”

Yüce Allah’ın da ifade buyurduğu gibi uzun süreden beri evden çıkmayarak içine kapanan Allah Resûlü (a.s.m.) perişandı. “Ey örtüsüne sarılıp bürünen! Kalk ve uyar!”^[77] ayetinin nüzûlü ile üzerinden büyük bir yük kalktı. Gam ve kederden iki büklüm olan Efendimiz’in kalbinde nadide çiçekler açmış gibiydi. Sevinci yüzüne vurmuş, aldığı eşsiz müjde ile kalbi, evi, çevresi bayram yerine dönmüştü.

Ayetlerle yalnızca davet emredilmiyor, kendisine tevdi edilen bu önemli görevi layık-ı veçhiyle yerine getirmesi için kendisinden öncelikle maddî manevî güzelliklerle donanması isteniyordu. Devam eden ayetlerde bir davetçinin davetten önce nasıl bir hazırlık yapması, nelere dikkat etmesi gerektiği birer cümle ile veciz bir şekilde formüle ediliyordu.

“Yalnızca Rabbini büyük tanı!

Elbiseni tertemiz tut!

Kötülüklerden uzaklaş!

Yaptığın iyiliği çok görerek başa kakma!

Rabbinin rızasını elde etmek için sabret!”^[78]

Müdessir sûresinin inzali ile harekete geçen Allah Resûlü (a.s.m.) bir taraftan emredilenleri yerine getirerek kemalât merdivenlerini çıkarken bir taraftan da ailesinden başlayarak gizlice yakın çevresini İslâm’a davet etmeye başladı.

Davet kısa sürede meyvelerini verdi. Hz. Hatice, kızları ve Ümmü Eymen gibi çok yakınında olan hanımlar İslâm’a koştular. Bu icabet Allah Resûlü’nün (a.s.m.) insanlar davetime kabul edecekler mi endişesini azaltıp kalbine su serpti. Zeyd b. Hârise, Hz. Ali, Hz. Ebû Bekir ve onun teşviki ile Mekkelilerin gözbebeği sayılan Hz. Osman, Zübeyr b. Avam gibi pek çok kişi Müslüman oldu.

Her şeyin çok gizli yapıldığı bu dönemde Kureyşliler, Efendimiz’in çevresinde bir hareketlilik seziyor ancak buna bir anlam veremiyordu. Neler olduğunu kavrayamıyor, büyük bir merak içersinde neler olup bittiğini anlamaya çalışıyorlardı. O günlere ait bir fotoğraf bu durumu daha iyi açıklayacaktır.

Davet emri gelince sevgili eşine dönen Allah Resûlü (a.s.m.):

– Uyku zamanı geçti ey Hatice! buyurdu.

Bu sözler her şeyi açıkça anlatıyor, sorumluluklarının ne kadar büyük olduğunu ifade ediyordu. Mesajı alan Hz. Hatice hemen harekete geçti, çevresinde bulunan yakınları ile irtibata geçerek onları İslâm'a davet etti.

Hz. Ebû Bekir anlatıyor:

“Mekke'deki evimde Hakîm b. Hizâm ile birlikteydim. Taif'e gitmeye hazırlanıyorduk. Tam o sırada dayımın oğlu Hâris b. Hâlid yanımıza geldi. Hakîm'e yaklaşarak:

– Ey Ebû Hâlid! Hanımlarımız, senin amcaksızın Hatice'nin onlara giderek 'Eşinin peygamber olduğunu' söylediğini iddia ediyorlar, dedi. Durumdan haberi olan Hakîm buna rağmen:

– Vallahi böyle bir şey yok, diyerek inkâr etti. Ben durumdan şüphelendim. Hakîm'i zor durumdan kurtarmak için konuyu değiştirerek:

– Haydi, oyalanma bir an önce hazırlığımızı bitirelim, dedim. Sonra onları yemeğe davet ettim. Yemekten sonra Hâris yanımızdan ayrılıp gitti. Ben Hakîm'e:

– Vallahi sen onun da eşinin de durumunu bizden sakladın, dedim. Sıkıştırınca olanları anlatmak zorunda kaldı.

– Hâris doğru duymuş, eşim bana onların putlarımızı inkâr ettiklerini söyledi. Eşim “Hatice putlara yaklaşıyor.” dedi. Bir süre sonra Hakîm'den ayrıldım. Etraf sakinleşince vakit kaybetmeden doğruca Allah Resûlü'nün (a.s.m.) yanına giderek ona kavminin arasındaki yerini anlattım. Bu davetinin ve putlara karşı duruşunun onu zora sokacağını söyledim.

– Bu çok büyük bir olay, dedim. Kavmin seni onunla baş başa bırakmaz, sana müdahale ederler, dedim.

– Ey Ebû Bekir! Sana bir şey anlatsam olur mu? Eğer onu kabul edersen bunu açıkça bildir, ancak kabul etmezsen bu aramızda sır olarak kalsın, dedi.

Bana Kur'ân okuyarak kendisine vahiy geldiğini anlattı. Çok etkilenmişim.

– Şahadet ederim ki sen, doğru söylüyorsun. Davet ettiğin şey de haktır. Okuduğun şu sözlerde Allah'ın kelimidir. Beni duyan Hz. Hatice hemen yanımıza geldi. Başında kırmızı bir örtü vardı.

– Sana hidayet verdiğinden dolayı Allah'a hamd ederim ey İbn Kuhâfe, diyerek beni kutladı. [\[79\]](#)

Yakın Akrabaları Davet

“En yakın akrabalarını uyar”

Daveti adım adım belirleyen Allah, vahyettiği ayetlerle Efendimiz'i yönlendiriyor, ona ne zaman kimleri nasıl davet etmesi ve davetin ardından inananlara ve reddedenlere karşı nasıl davranması gerektiğini bildiriyordu.

“En yakın akrabalarını uyar!

Sana uyan müminlere merhamet kanadını indir!

Sana karşı gelirlerse de ki: ‘Muhakkak ki ben sizin yaptıklarınızdan uzağım.

Mutlak galip ve engin merhamet sahibine (Allah’a) güvenip dayan!”^[80]

Şüphesiz davetin en önemli metotlarından biri onu yakından uzağa doğru yapmaktır. Bu yakınlık maddi yakınlık olabileceği gibi gönül yakınlığı da olabilir. Davetin etkili olabilmesi için her şeyden önce muhatabın tanınması gerekir. Onun anlayış kapasitesi, bilgi görgü birikimi, ahlakî yapısı ve yaşam şeklinin bilinmesi davetçinin işini oldukça kolaylaştıracaktır. Böylece hangi ortamda, nasıl yaklaşacağını, neyi nasıl söyleyeceğini bilecek, gelebilecek tepkileri tahmin edip ona göre tedbir alacaktır. Ayrıca muhatabı da onu tanıyacak güven problemi yaşamayacaktır. “Kişi bilmediğinin düşmanıdır.” sözü, konunun ne kadar önemli olduğunu anlatan veciz bir sözdür. Bundan dolayı **“En yakın akrabalarını uyar!”** emrini alan Efendimiz öncelikle akrabalarını davet etmiştir. Bunu yaparken gönül bağı olan dostlarını unutmamış, Hz. Ebû Bekir gibi dostları bu vesile ile imanla şereflenmişlerdir.

Bu genel durumun dışında Efendimizin yaşadığı yerin sosyal yapısı da davete önce akrabalarından başlamayı gerekli kılıyordu. Mekke şehir devletinin yapısı göz önünde bulundurulduğunda, davetin sağlıklı bir şekilde yürümesi için Efendimizin güçlü bir kabilenin desteğini almasının önemi açıkça görülecektir. Mekke’de doğup büyüyen orada yetiştiği için ayetin önemine hemen kavrayan Efendimiz'in bildiği bir başka şey daha vardı. Bu akrabalarının atalarının dinine son derece bağlı olduğuydu. Bunun için ayet inince emir başlangıçta Allah Resûlü'ne (a.s.m.) çok ağır geldi.

Akrabalarının ona inanmayacağından, çok sert tepki gösterip davetini engelleyeceklerinden kaygılanıyordu. Nereden başlayacağını kestiremiyor, sorular bir türlü bitmiyordu. Sorular çoğaldıkça cesareti daha da azalıyordu. Toplumun aşırı katı olması onu o kadar çok endişeye sevk ediyordu ki, eşinin teselli ve teşviki onu ikna etmeye yetmiyordu. Devreye giren Cebrâil (a.s.) ona tüm engelleri aşip başaracağına dair ümit veriyordu. Çok sonraları o günleri hatırlayan Efendimiz, o zaman ki duygularını şöyle anlatıyordu:

“Davete başlayacağım zaman kavmimin bana karşı sert davranacağını biliyor, bunun için susuyordum. Bu esnada Cebrâil (a.s.) sık sık bana gelerek:

– Ey Muhammed! Sana emredileni yapmazsan Rabbin seni ateşle cezalandırır, diye ikaz ediyordu.”^[81]

İkaz ve teşviklere rağmen Efendimiz bir ay boyunca kaygı ve endişelerinden kurtulamadı. Ya kabul etmez daveti engellemeye kalkışılırsa endişesiyle haftalarca kıvranıp durdu. Olumsuz düşünce ve sıkıntılarını bir türlü üzerinden atıp davet için evden dışarı çıkmadı.

Aslında onu en iyi anlayacak olan kişiler akrabalarıydı. Kırk yaşına kadar içlerinde bulunmuş, tertemiz yaşantısı ile onları kendisine hayran bırakmıştı. Her yönden güvenilir, doğru sözlü, ahlaklı ve örnek bir şahsiyet oluşu ile takdirlerini kazanmıştı.

Akrabalarının desteğini almak ona çok şey kazandıracak, insanları daha kolay ve güven içinde İslâm’a davet edecekti. Hem kişinin yakın çevresinin desteği güvenilir biri olduğunu göstermesi açısından da oldukça önemli bir referanstı. Şimdi asıl sorun, insanların kendisine olan güveninin dinlerini bırakmaya yetip yetmeyeceği idi. Birinin başka bir dine girmesi imkânsız kadar zordu. Bunu bilmesi, Efendimiz’in endişelerini daha çok artırıyordu. Onun uzun süredir evden çıkmadığını fark eden halaları hasta olduğunu düşünerek Efendimiz’i ziyarete gittiler. Hasta olmadığını görünce merakları iyice arttı.

– Seni uzun zamandır göremiyoruz. Ne oldu? Bir sıkıntın mı var? diye sordular.

– Allah (c.c.) benden aşiretimi İslâm’a davet etmemi ve uyarmamı istiyor. Bunun için bütün Abdulmuttaliboğulları’nı eve çağırmayı

düşünüyorum, diye söze başladı. Sonra bu husustaki kaygılarını dile getirdi. Halaları onu cesaretlendirdi,

– Onları çağır, ancak Ebû Leheb'i sakın çağırma! O, senin çağrına asla icabet etmez, davetine de engel olur, diye tavsiyede bulunup olası problemler konusunda onu uyardılar. Halalarından cesaret alan Allah Resûlü (a.s.m.), akrabalarını evine davet etti. Davete amcaları ve halalarının da içinde bulunduğu kırk-kırk beş kişi icabet etti.

Hz. Ali anlatıyor:

“Konuklar toplanınca Allah Resûlü (a.s.m.) bana yemekleri getirmemi söyledi. Yemekler gelince Allah Resûlü (a.s.m.) eti parçalayarak sofranın dört bir tarafına dağıttı. Sonra:

– Allah'ın ismi ile yemeye başlayın, buyurdu. Gelenler iyice doyduktan sonra:

– Ey Ali! Misafirlere içecek ikram et, buyurdu. Hemen kalkıp büyük bir kap içinde getirdiğim sütü tek tek tüm misafirlere dağıttım. Hepsi kana kana içti. Yemek bittikten sonra Allah Resûlü (a.s.m.) konuşmak için söze başlamaya hazırlandı. Niçin çağrıldıklarını tahmin eden Ebû Leheb ona fırsat vermedi. Yanlış yolda olduğunu çok iyi bildiği halde hakkı engellemek isteyenlerin her zaman takip ettiği yolu denedi. Gerçeğe dayanmayan uçuk, sloganvari, çamur at izi kalsın kabilinden suçlamalarla insanları psikolojik baskı altına almaya çalıştı.

– **Doğrusu bugünkü gibi sihir görmedik! Adamınız sizi etki altında bırakıyor,** diye söze başladı. Sonra Allah Resûlü'ne (a.s.m.) döndü onun iyiliğini düşünüyormuşçasına bu işten vazgeçmesini öğütledi.

– **Bak şunlar senin amcaların ve amcaoğullarıdır. Onlarla iyice konuş ve atalarının dinini terk etme fikrinden vazgeç! İyi bil ki kavmin, senin için bütün Araplara karşı koymayı göze alamaz, esasen buna güçleri de yetmez,** dedi. Sonra dolaylı yoldan akrabalarına akıl verip hedef gösterdi.

– **Aslında bütün Araplar üzerlerine çullanmadan akrabaların seni engellemek için tutup hapsedmelidir. Getirdiğin şeyden dolayı akrabalarını senin kadar sıkıntıya sokan bir insan daha var mı?** diye çıkıştı. Sözü biter bitmez orayı terk ederek toplantıyı sabote etti.^[82]

Tarih ne kadar çok tekerrür ediyor, hakikat düşmanları Ebû Leheb'i ne kadar da çok taklit ediyor. İyi tahlil edildiğinde her davetçinin ya da iyiyi güzeli tavsiye eden her insanın çevresinde birçok Ebû Leheb, birçok Ebû Cehil görülecektir. Aradan yüzyıllar geçtiği halde değişen hiçbir şey yoktur. Her şey neredeyse birebir örtüşmektedir. Şüphesiz sabır ve hikmetli davranışlarla bu safhalar aşılar davet hep devam eder. Yeter ki davet edilen şey öncelikle nefislerde yaşansın. Yeter ki yılmadan sabırla yola devam edilebilsin.

Hz. Ali o günleri devamla şöyle anlatır:

Ertesi gün Allah Resûlü (a.s.m.) bana:

– Ey Ali! Amcam benden önce davranarak konuşmamı engelledi. Hiçbir şey konuşmadan insanlar kalkıp gittiler. Haydi, git dünkü gibi bize yemek hazırlat! Sonra da konukları çağır, buyurdu.

Yemekler hazır olunca akrabaları çağırdım. Bu kez Ebû Leheb'e fırsat vermeden akrabalarına bir konuşma yapan Allah Resûlü (a.s.m.) onları İslâm'a davet etti. Sözü bitince amcası Ebû Tâlib, yeğenine tam destek verdiğini bildirdi. Ebû Leheb yeniden itiraz ettiyse de Efendimiz'in halaları onu daha fazla konuşturmadılar.”^[83]

Ebû Leheb'in bu kadar feveran etmesinin nedeni, Allah Resûlü'nün (a.s.m.) davet ettiği hakikatler ile insanların aydınlanıp gurur kaynağı olarak sundukları yanlışlarının açıkça ortaya çıkmasıydı. Böylece atalarından teverrüs ederek yüzyıllardır yaşaya geldikleri din ve putlara tapma saçmalığı sona erecekti. Böylece batılı temsil edenlerin her fırsatta dile getirip övündükleri gibi çok da akıllı insanlar olmadıkları anlaşılacak, insanları sınıflara ayırarak onlara nasıl zulmettikleri gözler önüne serilecek, dengeler alt üst olup köleler onlar gibi birer insan olduklarını hatırlayacak, ezilenler, zulme ve haksızlığa dur demek isteyeceklerdi. Bütün bunlar o ve onun gibilerinin asla kabul edemeyecekleri hakikatlerdi. Ebû Leheb'in ayrıca özel bir nedeni de vardı: Kin ve kıskançlık. Efendimiz ile gençlik yıllarında iken yaşadığı bir olayı hiçbir zaman unutmamıştı.

Bir gün Ebû Tâlib ile Ebû Leheb bir konuda anlaşmazlığa düştüler. Tartışma büyüyerek kavgaya dönüştü. Birbirleri ile çekişirken Ebû Leheb yere düşen kardeşinin göğsüne çıkarak vurmaya başladı. O sırada kavgayı gören Allah Resûlü (a.s.m.) koşarak yanlarına geldi. Dayanamadı amcasının üzerine abanan Ebû Leheb'i kaldırmak için

kollarından tutup yere fırlattı. Onun bu hareketine çok kızan Ebû Leheb:

– İkimiz de senin amcanız. Niçin onun tarafını tuttun? Bunu bana niçin yaptın? Vallahi bundan böyle kalbim ebediyen seni sevmeyecek! diye bağırarak kinini açıkça ifade etti.^[84]

İnzal ettiği ayetlerle Habîb-i Edîb'ine yol haritası çizen Allah, yalnızca davetin safhalarını bildirmiyor, bu sırada düşmesi muhtemel yanlışlara işaret ederek bunlardan sakındırıyor, davetin ilkelerini belirliyordu:

“Sana uyan müminlere (merhamet) kanatlarını indir.

Sana karşı gelirlerse de ki: “Muhakkak ki ben sizin yaptıklarınızdan uzağım.”

Mutlak galip, engin merhamet sahibine güvenip dayan!

İnsanların Allah'a koşma arzu ve iştiağının zirveye çıktığı anlar, çoğu zaman davetçinin ayağını kaydırır. Bir zamanlar kol kola yürüdüğü, yetişme ve kemal yolculuğunda kendisine tam destek veren ve aslında halen desteğine ihtiyacı olan mümin dostlarını unutturur. Onları ihmal eder hatta kırıp incitir. Bazen aşırı giderek onlara karşı kör ve sağır olur. Hatta kimi zaman İslâm düşmanlarını mümin kardeşlerine tercih eder. Kardeşleri ile ihtilaf sebeplerini abartıp bölünerek güç kaybeder. Bir süre sonra Müslümanları yok etmek için savaş açacak insanlara destek verir, önlerini açar. Düşeceğimiz bu hata konusunda bizi uyaran Allah:

“Sana uyan müminlere (merhamet) kanatlarını indir.” buyurur. Üsve-i Hasen'e (en güzel örnek) olan Efendimiz'i bize ayna kılarak onun şahsında bize düşebileceğimiz hatayı açıkça gösterir.

Allah Resûlü (a.s.m.) aralarında Utbe b. Rebî'a gibi Kureyş liderlerinin de bulunduğu bir gurup ile birlikte oturmuş onlara İslâm'ı anlatıyordu. İnsanların İslâm ile şereflenmesini çok arzulayan Efendimiz onlara büyük bir coşku ile bilgi verirken İbn Ümmü Mektum yanlarına geldi. Âmâ olan İbn Ümmü Mektum konuşulanları duyuyor ama muhatapların kim olduğunu, Efendimiz'in onlara verdiği önemi bilmiyordu. Allah Resûlü'ne (a.s.m.) yaklaşıp soru sordu. Efendimiz Kureyşlilere davasını anlatırken ve tam da İslâm'a girmelerinden ümitlenmişken İbn Ümmü Mektum'un araya girmesinden az da olsa rahatsız oldu. İslâm daveti ile görevli olan Efendimiz, sahabenin sorusu ile ilgilenirsem davet olumsuz etkilenir

diye kaygılandı. Bu kaygı yüzüne yansıdı. Az da olsa gayri ihtiyarî yüzünü astı, başka tarafa çevirerek onu duymazdan geldi.

Küçük ayrıntı gibi görünen bu tür incelikler, dikkat edilmediği zaman ileride büyük sonuçlar doğurabilecek yanlışlara neden olabilirdi. Bunun için Allah (c.c.) Sevgili Peygamberini uyarmak üzere **Abese** sûresini inzal buyurdu:

“(Peygamber), âmânın kendisine gelmesinden dolayı yüzünü ekşitti ve çevirdi. Onun hâlini sana kim bildirdi? Belki o temizlenecek yahut öğüt alacak da o öğüt ona fayda verecekti...”^[85]

Allah’ın Efendimiz’e, onun şahsında diğer davetçilere ikinci tavsiyesi, müşrikler karşısında dik durmasıydı. Davetçi davete karşı çıkıldığı zaman ümitsizliğe kapılma, yılgınlık gösterme gibi hatalara düşmemeli, kâfirler karşısında ezilip büzülme, dinden taviz verme vb. yanlışlara asla sapmamalıdır. Bilakis hak üzerinde sebat edip dimdik durmalı, yoluna devam etmelidir.

Sana karşı gelirlerse de ki:“Muhakkak ki ben sizin yaptıklarınızdan uzağım.”

Davetçinin uyması gereken en önemli ilkelerden bir de kâinatın yegâne sahibinin Allah olduğu gerçeğini hep aklında tutmasıdır. Bu ilkeyi unutan davetçiler, zaman zaman güç ve kudret zalimlere aitmiş gibi davranmaktadır. Bu yüzden ümitsizliğe kapılarak mücadeleyi terk etmekte, zalimlere boyun eğmektedirler. Önemine binaen bu durumu sürekli hatırlatan Allah, davetçilere şu tavsiyede bulunuyor:

Mutlak galip, engin merhamet sahibine güvenip dayan!

Davet safhalarını ve bu safhalarda özellikle dikkat etmesi gerekenleri anlatan ayetleri aklından çıkarmayan davetçi, Efendimiz’in yaşadıklarını, ruh halini, endişe ve kaygıları, mücadelesini, zorluklar karşısındaki sabrını, davete başladığında nasıl tepkilerle karşılaştığını, tepkilere karşı ne yaptığını detaylı bir şekilde öğrenip aydınlanmalı, onu örnek alarak yoluna daha emin adımlarla devam etmelidir. Bu mücadeleyi bilinçli bir şekilde okuyarak hikmetleri yakalamaya çalışan her mümin, şüphesiz bundan eşsiz hayat tecrübeleri edinecektir.

Halkı Davet

“Sana emrolunanı açıkça söyle ve müşriklerden yüz çevir!”^[86]

Yakın akrabaların davetinden bir süre sonra yeni bir ayet nazil oldu. Ayette “**Sana emrolunanı açıkça söyle!**” buyuran Allah, gizli davet dönemini bitirip yeni bir safha başlatıyordu. Bu emirle Allah Resûlü’nden (a.s.m.) bütün **halkı açık bir şekilde İslâm’a davet etmesi** istiyordu. Emri aldıktan hemen sonra Safâ tepesine çıkan Allah Resûlü (a.s.m.) buradan Arapların tehlike anında “İmdat! İmdat!” anlamına gelen sözleri ile halka seslendi: Halk:

– Ne oldu? Seslenen kim? diye birbirlerine sordular. Sesi tanıyanlar:

– Muhammed Safâ Tepesi’nden sesleniyor, dediler. Efendimiz insanları kabile kabile çağırmaya devam etti:

Ey Abdulmuttaliboğulları!

Ey Abdimenafağulları!

Ey Zühreoğulları!..

Mekkeliler büyük bir merak içinde Safâ Tepesi’ne koştular. Efendimiz’in yanına varınca:

– Ne oldu? Ne söyleyeceksin? Bizi niçin topladın? diye sordular. Allah Resûlü (a.s.m.):

– Benimle sizin durumunuz, düşmanı görünce onlardan önce ailesine yetişmek için hızla koşup “Ya sabahah! (İmdat! Baskın!)” diye bağırان kimse gibidir. Şimdi ben size şu dağın arkasından ya da şu vadinin ardından bir takım atlıların şehri yağmalamak üzere üzerinize doğru geldiğini söylesem beni tasdik eder, doğrular mısınız?

– Evet, doğrularız. Şimdiye kadar senin yalan söylediğini hiç görmedik.

– Öyleyse iyi bilin ki, ben sizi şiddetli bir azap hususunda uyarmak ile görevlendirildim. Allah’tan başka ilah yoktur, demedikçe ne dünyada ne de ahirette size yardım edebilirim.^[87]

Mekkeliler şaşkıındı. Ne yapacaklarını bilmeden Efendimiz’i dinliyorlardı. Efendimiz’in mensup olduğu kabilenin nasıl tepki verecekleri onlar için çok önemliydi. Bir anlamda ilk hareketin onlardan gelmesini bekliyorlardı. Bu uzun sürmedi. İlk muhalefet yine amcası Ebû Leheb’den geldi. Avazı çıktığı kadar bağırıdı.

– Kahrolasıca, elleri kuruyasıca, bizi buraya bunun için mi çağırdın? diye çıkıştı.

Ebû Leheb karanlıklar içinde yaşamaya alışan, ışığı görünce kaçan yarasarlar gibi haktan kaçıyor. Güneşin doğuşunu fark edince çırpınmaya başlamış hakikat elçisine bağırıyor. Bütün hıncını almak istercesine kızgınlığını dışa vuruyordu. Onun bu çıkışı, küçük bir hareket, bir bahane bekleyen insanları dağıtmaya yetti. Ebû Leheb'in yaktığı muhalefet ateşi İslâm davetini ciddi şekilde etkiledi. Kurdukları düzenle insanların kanını emen Ebû Cehil ve diğer Mekke reisleri onun bu çıkışından cesaret aldılar. Bundan sonra müşriklerin öfkesi giderek büyüyecek, Mekke Müslümanlar için cehenneme dönecekti. Yakılan bu fitne ateşi hiç sönmeden hep yanık kalacak, belli ki kıyamete kadar da yanmaya devam edecekti. Efendimiz'in önüne çıkan Ebû Lehebler, Ebû Cehiller gidecek, bir başka zaman insanları hakka çağıran bir başka davetçinin önüne yeni Ebû Lehepler, Ebû Cehiller çıkacaktı.

Kulunu yalnız bırakmayıp Cebrâil (a.s.), Hz. Hatice, Hz. Ebû Bekir, Ebû Talipiler ile destekleyen Allah, onu bir başka taraftan da Kur'ân ile de destekliyordu. Ebû Leheb'in Hz. Peygambere (a.s.m.) beddua ederek çıkışına hemen karşılık veren Allah, Tebbet Sûresi'ni inzal buyurdu.^[88]

"Ebû Leheb'in iki eli kurusun! Kurudu da. Malı ve kazandıkları ona fayda vermedi. O, alevli bir ateşte yanacak. Odun taşıyıcısı hanımı da boynunda hurma lifinden bükülmüş ip olduğu hâlde (ateşe girecek)"^[89]

Allah Resûlü'nü (a.s.m) yalnızca amcası değil, Safâ Tepesi'nde kendilerini İslâm'a davet ettiği halkın tepki ve tavrıda çok üzdü. Kur'ân ayetleri inmeye başlayarak ona manevi destek verdi. Teselli ederek ümitsizliğin yollarına set çekti.

"Alay edenlere karşı sana yeteriz... Andolsun ki, onların sözlerinden dolayı canının sıkıldığını biliyoruz."^[90]

Sonra "Ey Resûl! Rabb'inden sana indirileni tebliğ et! Eğer bunu yapmazsan onun elçiliğini yapmamış olursun."^[91] buyurarak onu uyardı. Görevini şevkle yapması için teşvik etti. Emri alan Allah Resûlü (a.s.m.) hiçbir engel tanımadan gece gündüz, gizli açık sürekli insanları İslâm'a davet etmeye başladı. Nerede bir insan, nerede bir topluluk görse yanına gitti, Allah'ı anlattı. Ev ev, kabile kabile, dükkân dükkân dolaşarak herkesi İslam'a çağırdı. Bunu

yaparken hür köle, zengin fakir, zayıf güçlü hiçbir ayrım gözetmeksizin tüm halkı davet etti.^[92]

Tüm İnsanlığı Davet

“Biz seni bütün insanlara yalnızca müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik, ama insanların çoğu bunu bilmez.”

İnzal edilen ayetlerle Allah Resûlü'nün (a.s.m.) davet alanı her geçen gün biraz daha genişliyordu. Akraba ve halkı davet emrinden sonra “Biz seni bütün insanlara yalnızca müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik...”^[93] ayeti nazil oldu. Bu ayetle Allah Resûlü (a.s.m.) tüm insanlığı davetle görevlendiriliyordu. Kâbe'den dolayı Mekke'nin uluslararası bir yapıya sahip olması Allah Resûlü'nün (a.s.m.) bu görevini peygamberliğinin ilk yıllarından itibaren yapmasını kolaylaştırdı. O günlerde Hac ve umre mevsimi olunca insanlar Arap Yarımadası'nın dört bir tarafından akın akın Mekke'ye giderlerdi. Bu durum ticarete de yansır, Mekke Ukkaz, Mecinne ve Zülmecaz panayırları gibi önemli pazarlara ev sahipliği yapardı.

Hac ve panayır zamanı gelince Allah Resûlü (a.s.m.) Mekke'ye gelen hacı ve tacirlerin çadırlarını ya da toplu bulundukları yerleri tek tek dolaşır, onları İslam'a davet ederdi. Bazen yalnız başına, bazen sahabe ya da akrabalarından birini yanına alır, tek tek bütün kabilelerin çadırına uğrar onlara peygamber olarak gönderildiğini tebliğ eder, İslam'a çağırırdı. Ancak bu kolay olmazdı. Çoğu zaman Ebû Leheb gibi müşriklerin engeline takılırdı. Onun gibilerinin:

– Yanınıza gelince onu sakın dinlemeyin hemen kovun! sözlerinden dolayı gittiği her kapıdan kovulurdu. Bu kadarla yetinmeyen Ebû Leheb yeğeninin insanlarla görüşmesini engellemek için onu taşlardı.

Tarık b. Abdullah anlatıyor:

“Mekke'ye gittiğim günlerde Zülmecaz çarşısında dururken cübbeli birinin bana doğru geldiğini gördüm. Hâli dikkatimi çekti. İzlemeye başladım.

– Ey insanlar! ‘La ilahe illallah’ diyip kurtulun diye halka sesleniyordu. Sesi duyanlar hemen etrafına toplandılar. Daha sözü bitmeden onu takip eden biri yerden aldığı taşları durmadan ona

fırlatıyor, konuşmasına fırsat vermeden üzerine toprak saçıyordu. Bir taraftanda:

– Ey insanlar! O atalarının dinini terk eden, dinsiz yalancının biridir. Sakın ona inanmayın! deyip konuşmasını engelliyor, insanları etrafından dağıtıyordu.

Orada bulunanlara:

– Bu kim? diye sordum.

– Haşim oğullarının gençlerinden biri. Peygamber olduğunu iddia ediyor, dediler.

– Ona hakaret edip taşıyan kim? diye sordum.

– Gencin amcası Ebû Lehep dediler.”^[94]

İnsanlar daha önceden birbirinden çirkin iftiralar, yalan yanlış sözlerle dolduruldukları için çoğu zaman tek kelime bile dinlemeden Efendimiz’i kovarlardı. Hatta hakaret eder, tartaklar, itip kakarak yanlarından uzaklaştırırlardı. Efendimiz çadırına yaklaşabildiği insanlara:

– Ey insanlar “La ilahe illallah” dersiniz kurtulur, tüm Araplara hâkim olur acemlere boyun eğdirirsiniz. İman ederseniz cennete girersiniz, sözleriyle başlayarak müsaade ettikleri ölçüde onlara İslam’ı anlatıp hakka davet ederdi. Ancak daha sözü bitmeden amcasının bed sesi duyulurdu.

– Sakın ona inanmayın o dinsiz bir yalancıdır.

Onu duyanlar Efendimiz’e hakaretler ederek kovar:

– Elbette ailen ve akrabaların senin nasıl biri olduğunu bizden çok iyi biliyordur. Onlar sana karşı gelip tabi olmamışlar, hatta seninle var güçleri ile mücadele ediyorlar. Eğer doğru yolda olsaydın en azından yakınların sana bu şekilde davranmazdı, derlerdi. Bu sözlere üzülen Efendimiz, Rabbine yönelir tam bir teslimiyet içerisinde:

– Allah’ım! Eğer dileseydin onlar bana böyle davranamazlardı, der halini arz ederdi.^[95]

Bütün bunlara aldırmadan bıkip usanmadan davete devam eden Allah Resûlü (a.s.m.) bir kapıdan kovulunca diğer kapıya girer, bir çarşıdan kovulunca diğer çarşıya giderdi:

Rebî’a b. Ubbad anlatıyor:

“Genç bir çocukken babam ile birlikte Mina’da bulunuyordum. Allah Resûlü (a.s.m.) tek tek Arap kabilelerini dolaşıyor. Çadırların kapıları önünde duruyor içerisindeki insanlara:

– Ey filan oğulları! Ben Allah'ın sizlere göndermiş olduğu elçiyim. Sizi yalnızca Allah'a ibadet edip ona hiçbir şeyi ortak kılmamaya davet ediyorum. Onun dışında ibadet ettiğiniz şu putlardan uzak durun! Sizi bana iman edip tasdik etmeye Allah'ın bana gönderdiği şu dini insanlara açıklayıncaya kadar beni korumaya çağırıyorum, diyordu. İki örüklü, uzun boylu üzerinde Aden cübbesi bulunan bir adam tam arkasından onun takip ediyordu. O daha sözünü bitirip yanlarından ayrılmadan bu adam gidiyor:

– Ey filan oğulları! Bu kişi sizi Lât, Uzzâ gibi dostlarınızı omuzlarınızdan atmanızı, onlardan bağlarınızı koparmanızı istiyor. Bunun yerine sizi yeni türeyen sapık fikirlere çağırıyor. Sakın ola ona itaat etmeyin, onu dinlemeyin! diyordu. Babama:

– Babacığım onu takip eden şu adam kim? diye sordum.

– Ebû Leheb, dedi.

Efendimiz'in ardında dolaşanlardan biri de Ebû Cehil'di. Kinâneli bir adam anlatıyor:

“Zülmecaz çarşısındaydım. Allah Resûlü (a.s.m.)

– Ey insanlar! La ilahe ilallah deyin kurtulun... buyurarak halkı İslam'a davet ediyordu. Ebû Cehil onun ardında dolaşıyor ve insanlara:

– Ey insanlar! Bu kişi dininiz konusunda sakın sizi şüpheye düşürüp aldatmasın. O sizin Lât ve Uzzâ'ya ibadet etmeyi terk etmenizi istiyor, diyerek onları Efendimiz'den uzaklaştırıyordu.^[96]

Davet İçin Destek

Allah Resûlü (a.s.m.) insanların kendisini dinlemeden kovması yüzünden davet görevinin aksadığını düşünüyordu. Bu sorunu aşmak için daha sonraları davet için dolaşmaya çıkacağı zaman yanına tanınmış birilerini almaya başladı. Bu kişiler genelde ticaret yaptığından çevre kabileler arasında çok iyi tanınan ve oldukça sevilen amcası Hz. Abbas ve Hz. Ebû Bekir'di.

Hiz. Abbas anlatıyor:

“Bir gün Allah Resûlü (a.s.m.) bana:

– Senin benim ve kardeşinin yanında değerin çok büyüktür. Yarın benimle çarşıya çıkar mısın? Birlikte Arap kabileleri dolaşalım, dedi.

– Olur, dedim. Sabah olup dolaşmaya başlayacağımız zaman ona kabileler hakkındaki fikrimi söyledim.

– Şu Kindeliler ile yakınlık kur! Onlar Yemen’den hac için buraya gelen kabilelerin en faziletlisidir. Şurası Bekir b. Vail kabilesinin, şurası Amir b. Sasaağulları’nın konak yeridir. Konuşmak için onları tercih etmeni isterim, dedim. Sözlerimi yerinde buldu. Kindelilerden başladık. Konak yerlerine gidip selamlaştıktan sonra:

– Siz hangi belde halkındansınız? diye söze başladı.

– Yemenliyiz.

– Hangi boyundan?

– Kindelilerden.

– Hangi kabileden?

– Amr b. Muaviyeoğulları’ndan.

– Size hayırlı bir şey tavsiye etmemi ister misiniz? Size Allah’tan başka ilah olmadığına şahadet etmeyi, namaz kılmayı, Allah katından gelenlere iman etmeyi tavsiye ediyorum.

– Olur, ama bir şartımız var. Başarıya ulaşırsan senden sonra iktidarı bize devredersin.

– Mülk Allah’ındır. O kimi isterse onu iktidar sahibi yapar.

Kindeliler istedikleri cevabı alamayınca kızdı:

– Bizi ilahlarımızdan uzaklaştırmaya, Arapları üzerimize salmaya mı geldin? Haydi, evine dön, bizim senin sunduğun şeye ihtiyacımız yoktur, dediler. Onların yanından ayrıldıktan sonra Bekir b. Vailoğulları’nın yanına gittik. Selamlaşmanın ardından onlara da:

– Kimlerdensiniz? diye sordu. Onlar:

– Bekir b. Vailoğulları’ndanız.

– Hangi kabileden:

– Kays b. Salebeoğulları’ndan.

– Sayınız nasıldır?

– Süreyya yıldızı gibi çoğuz.

– Size sığınanları nasıl korursunuz?

– Şimdiye kadar bize sığınan olmadı. Biz İranlılarla komşuyuz. Bize saldırdıklarında onlara karşı kendimizi koruyamayız, onlara karşı sığınacağımız kimse de yoktur.

– Eğer 33 kere Allah’ı tesbih eder, 33 kere hamd eder, 33 defa tekbir getirirseniz Allah sizi onlara galip getirir. Hatta topraklarını fetheder, çocuklarını esir alırsınız.

- Sen kimsin?
- Ben Allah'ın Resûlüyüm.

Sonuca varmasa da konuşması olumlu geçmişti. Ancak biz adamların yanından ayrılır ayrılmaz Ebû Leheb koşup çadırlarına girdi:

- Sakın onun sözlerini kabul etmeyin! diye söze başladı.
- Onu tanıyor musun?
- Elbette o bizim gençlerimizdendir. Hangi halini soruyorsunuz?
- Bize peygamber olduğunu söyledi.
- Sakın onun sözlerini dinlemeyin o delidir.
- Doğrusun. Biz de İranlılar hakkında söylediği sözlerden aklı başında olmadığını anlamıştık. [\[97\]](#)

Hız. Ali anlatıyor:

“Allah Resûlü (a.s.m.) Arap kabilelerini dolaşmaya çıktığında ben ve Hız. Ebû Bekir onunla birlikte Mina'ya gittik. Hayrın öncüsü olan Hız. Ebû Bekir kabile ve sülaleleri çok iyi tanıyordu. Bir süre dolaştıktan sonra, sakın vakar sahibi, hallerinden iyi insan oldukları hemen anlaşılan bir gurubun yanına vardık. Hız. Ebû Bekir yaklaşır selam verdi. Sonra:

- Kimlerdensiniz? diye sordu.
- Şeyban b. Sa'lebeoğulları'ndanız, dediler. Hız. Ebû Bekir, Allah Resûlü'ne (a.s.m.) döndü
- Anam babam, sana feda olsun! Bunlar Şeyban b. Sa'lebeoğulları'nın izzet ve şeref sahibi kişileridir, dedi. İçlerinden Mefrûk b. Amr'ı yakından tanıyordu. Bir süre konuştuktan sonra ona:
- Sizde eli silah tutan kaç kişi var? diye sordu. O:
- Binden fazla.
- Bin, azlığından dolayı yenilebilecek bir sayı değildir.
- Sizde sığınanları koruma geleneği nasıldır?
- Koruma altına aldığımız kişiyi olanca gücümüzle koruruz.
- Düşmanlarınızla aranızda savaş nasıldır?
- Düşmanla karşılaştığımızda, kızgın olsak da olmasak da çok sert ve sağlamızdır. Biz atları evlatlarımızdan, silahları sütlü sağmal develerimizden üstün tutarız. Yardımı Allah'tan bekleriz! Allah bazen bize, bazen karşıımızdakine yardım eder.

Adam bir ara Allah Resûlü'ne (a.s.m.) döndü:

– Herhalde sen bahsedilen Kureyşli kardeşsin? dedi. Hz. Ebû Bekir araya girdi.

– Size bir zâtın kendisini halka Allah'ın Resûlü olarak arz ve takdim ettiği haberi geldi mi? Geldi ise işte o, şu zâttır! dedi. Mefrûk:

– Bu konuda bazı haberler duyduk dedikten sonra, Allah Resûlü'ne (a.s.m.) döndü:

– Ey Kureyşli kardeş! İnsanları nelere davet ediyorsun?

Resûlullah (a.s.) gidip yanlarına oturdu. Hz. Ebû Bekir ayağa kalkarak, elbisesiyle onu gölgeledi. Allah Resûlü (a.s.m.):

– Ben sizi Allah'ın tek olduğuna ondan başka hiçbir ilah olmadığına, benim Allah'ın Resûlü olduğuma şehâdet etmeye davet ediyorum. Sizden Yüce Allah tarafından bana emredilen şeyleri yerine getirinceye kadar beni barındırmanızı, korumanızı, bana yardımcı olmanızı talep ediyorum. Kureyşliler Allah'ın emrine karşı geldi, Resûlünü yalanladı, bâtilı tutup haktan yüz çevirdiler. Hâlbuki Allah'ın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. O her türlü övgüye lâyıktır.

– Ey Kureyşli kardeş! Başka nelere davet ediyorsun? Vallahi şimdiye kadar bunlardan daha güzel söz duymamıştım.

Allah Resûlü (a.s.m.) Mâide Sûresi'nin 151-153. ayetleri okudu. Mefrûk:

– Ey Kureyşli kardeş! Başka nelere davet ediyorsun? Vallahi, bunlar yeryüzü halkının kelimelerinden değildir! Eğer onların sözlerinden olsaydı, biz onu çok iyi tanırdık.

Allah Resûlü (a.s.m.) bu kez ona Nahl Sûresi'nin 90. ayetini okudu.

“Şüphesiz ki, Allah; adaleti, iyiliği, akrabaya vermeyi emreder. Taşkınlık, kötülük ve münker, zulüm ve zorbalığı yasaklar. Size bu şekilde öğüt verir ki, iyice dinleyip ve anlayıp tutasınız!

Mefrûk:

– Vallahi, ey Kureyşli kardeş! Sen insanları ahlâkın en üstününe ve amellerin en güzeline davet ediyorsun! Seni yalanlayan kavim, sana iftira etmiş ve haksız yere karşı gelmiş! dedi. Yanında bulunan Hânî' b. Kabîsa'nın kendisinin görüşüne katılmasını istercesine:

– Hânî' b. Kabîsa, bizim büyüğümüz ve din işleri başkanımızdır, dedi. Hânî' b. Kabîsa:

– Ey Kureyşli kardeş! Söylediklerini dinledim, hepsini tasdik ediyorum. Benim görüşüme göre; bizi davet ettiğin şeyin sonucunu iyice düşünmeden, meclisi kurup tartışmadan dinimizi terk edip senin

dinine uymamız, yanılma, sürçme, hafiflik ve kısa görüşlülük olur! Yanılma ve sürçme ancak acele yapılan işlerde olur. Bunun için arkada bıraktığımız kavmimizin gıyabında herhangi bir anlaşma yapmak uygun değildir. Şimdi sen dön git! Biz de dönüp gidelim. Biz de iyice düşünelim, sen de iyice düşün! dedi. Mefrûk, Müsenna b. Hârîse'nin de kendi görüşüne katılmasını istiyordu. Onu:

– Bu, Müsenna'dır! Bizim büyüğümüz ve askeri komutanımızdır, diye tanıttı. O:

– Ey Kureyşli kardeş! Ben de, söylediklerini dinledim ve güzel buldum. Söylediğin şeyler hoşuma gitti. Sana tarafımdan verilecek cevap, Hâni' b. Kabîsa'nın verdiği cevaptır. Biz iki bulanık su arasında konaklamış bulunuyoruz. Onlardan biri Yemâme, diğeri de Semâve'dir. Resûlullah (a.s.):

– Bu iki su, nerededir? diye sordu. Müsenna:

– Onlardan birisi, karadan Irak kasabalarına bakan yüksek Arap toprakları, diğeri de Farslıların ırmak ağızları ile Kisra'nın ırmaklarıdır. Kisra; herhangi bir hadise çıkarmamamız, bir hadise çıkarsa orayı hemen terk etmemiz konusunda bizden söz aldı. Orada ancak bu şartlar altında yerleşmiş bulunuyoruz. Senin bizi kabule davet ettiğin şu iş hükümdarların hoşuna gitmeyebilir. Arap beldelerinde korunan kişinin işlediği suçtan dolayı sahibi bağışlanabilir ve özü kabul edilebilir, ama Fars beldelerinde işlenen suçta sahipler bağışlanmaz ve özü kabul edilmez. Eğer sen Arap beldelerine yakın olan yerde Araplara karşı sana yardım etmemizi istiyorsan, bunu üzerimize alabiliriz dedi. Allah Resûlü (a.s.m.):

– Doğruyu açıkça dile getirmenize rağmen, beni çok yanlış bir biçimde reddettiniz. Şüphe yok ki her yönden emin olmayan kimseler, Allah'ın dinine yardım edemezler! Şunu iyi bilinki İslam ile şereflendiğinizde çok geçmeden Allah sizi o devletlerin hâkimi kılacak, mal ve mülkleri sizin olacaktır. Hâlâ Allah'ı tesbih edip takdis etmez misiniz? buyurdu. Numan b. Şerik:

– Allah'ım! Seni onun dediği şeyler ile anarız, dedi. Efendimiz:

“Biz seni şahit, müjdecî, uyarıcı, onun izni ile Allah'a davetçi, aydınlatan bir ışık olarak gönderdik.”^[98] ayetini okudu. Sonra Hz. Ebû Bekir'in elinden tutarak ayağa kalktı, bu şekilde yanlarından ayrıldı.^[99]

* * *

[67]
[85]
[76]
[94]
[90]
[89]
[72]
[81]
[84]
[66]
[75]
[82]
[73]
[97]
[99]
[91]
[98]
[78]
[96]
[92]
[74]
[83]
[65]
[87]
[69]
[88]
[77]
[95]
[68]
[86]
[93]
[80]
[71]
[79]
[70]

III. MÜCADELE

Allah Resûlü (a.s.m.) İslam'ı davete başlayınca elbette müşrikler hiçbir şeye karışmadan, ses çıkarmadan öglece bir kenarda beklemediler. Bilakis davetin ilk gününden itibaren üzerine gidip müdahale ettiler. Daveti engellemek için her yolu denediler. Alaydan işkenceye, suikast girişimlerinden sahabeleri öldürmeye kadar hiçbir kötülüğü yapmaktan geri durmadılar.

Hangi şartlarda olursa olsun daveti yerine getirmekle görevli olan Allah Resûlü (a.s.m.) daveti başarı ile tamamlamak için Allah'ın **“Rabbin yoluna hikmet ve güzel öğütle davet et! Onlarla en güzel şekilde mücadele et!”**^[100] ayetine uyarak, **“Kötülüğü en güzel tavırla sav!”**^[101] emri gereği müşriklerle insanlığı hayran bırakan eşsiz bir mücadele yaptı. Allah'ın yönlendirmesi ve yol göstermesi ile bu mücadelede inanları hedefe adım adım götüren, şartlara en uygun yolu izledi. Uyguladığı metotlarla tek başına çıktığı yola yüzlerce sahabe ile devam etti. Medine'ye hicret ettikten hemen sonra İslam devletini kurdu. Vefat edeceği zaman bütün Arap Yarımadası İslam ile şereflenmiş, davet dünyanın dört bir tarafına doğru hızla yayılıyordu. Bu kadar eşsiz bir başarının elbette birçok sebebi vardı. Şüphesiz bunların en önemlilerinden biri davet ve mücadele için yapılan ön hazırlıktır.

Mücadeleye Hazırlık

Allah Resûlü (a.s.m.) Asr-ı Saadet'te yaptığı destansı mücadeleye başlamadan önce Allah tarafından özel bir hazırlıktan geçirilmiştir. Hazırlık safhasında maddî ve manevî hangi donanıma sahip olması gerektiği tek tek belirtilerek yapması emredilmiştir. Hazırlık, plan ve program yapılmadan yapılan işlerin başarıya ulaşamayacağı açıktır.

Fetret-i vahiyden sonra gelen ilk surede Efendimiz'e mücadeleye başlarken yapması gereken hazırlıklar genel olarak veciz bir şekilde

bildirilmiştir. Daha sonra yeri geldikçe nasıl mücadele edeceğine dair ayrıntılar belirtilerek yolu aydınlatılmıştır.

Motivasyon

Kişi hangi işe başlarsa başlasın hedefe ulaşmak için öncelikle hedefe varacağına inancı ve güveni tam olmalıdır. Tefekkürden, bilgiye, duadan tevekküle tüm manevî dinamikleri kullanarak kendini motive etmelidir. Davete başlamadan önce ayağa kalkıp silkinmeli, üzerindeki karamsarlık, ümitsizlik ve cesaretsizlik yüklerini atmalı, iç huzurunu sağlayarak tam bir manevî motivasyon ile donananıp Rabb'ine dayanarak heyecan ve coşku ile yola çıkmalıdır. Bu inanç ve motivasyon olmadan çıkılan yolda hedefe doğru istenilen adımlar atılamaz. Dahası yolda giderken çeşitli engellere takılması kaçınılmaz olan davetçi, manevî dinamiklerini sürekli dinamik tutarak manevî motivasyonunu sürekli yenilemelidir. Bir başka ifade ile tıpkı elektirikli aletler gibi şarz olmalıdır.

Efendimiz'in hayatına baktığımızda uzun bir hazırlık döneminden sonra **“Ey örtüsüne bürünen! Kalk ve uyar!”** ayeti ile davete başlama emri verildiğini görüyoruz. Emri alan Efendimiz hemen davete başlamamıştır. Bir ay boyunca kendini motive etmeye çalışmış, kime neyi nasıl anlatacağını, neye nereden, nasıl başlayacağını tefekkür ederek planlamıştı. Yetmemiş bir desteye ya da son bir dokunuşa ihtiyaç duymuştu. Halalarının onu cesaretlendirmesi ile manevi motivasyonunu tamamlanarak davete başladı.

Motivesini tamamlayan davetçi bunu sürdürmesi için Hz. Ali'nin Efendimiz'den rivayet ettiği şu hadisi hiç unutmamalı, en kısa sürede yaşamının bir parçası haline getirmelidir.

“Bir kimsenin akıllı sayılması için onun gün içinde dört şeye zaman ayırması gerekir. Birincisi; Rabbine ibadet ve dua edip yalvarma saati, ikincisi; nefsinin hesaba çekme saati, üçüncüsü; dini konusunda onu aydınlatacak, ona güzel öğütlerde bulunacak bir ilim ehline gidip görüşme saati, dördüncüsü; meşru şekilde nefsi adına lezzet almak üzere eşine ayırdığı saat...”^[102]

Bilinç ve Nebevî Duruş

Bilgi olmadan, inanç ihlâs ve maneviyat ile harmanlanarak bilince dönüştürülmeden çıkılan yolda bir süre sonra teklemeler, daha da kötüsü sapmalar olur. Allah’a davet için çıkılan yol bir süre sonra hafazanallah şu veya buna davet, menfaat ve maddi çıkar sağlama aracı olabilir. Bütün bunların olmaması, sağa sola sapmadan istikametle yola devam edilebilmesi için herşeyden önce davetçi, insanları yalnızca Rabb’ine davet ettiğini hiçbir zaman unutmamalıdır. Bu bilinci aklında ve kalbinde her zaman canlı tutmalıdır.

Nebevî bir duruş çok önemlidir. Nebevî duruş, tevazu, hoşgörü, ihlâs ve samimiyet elbisesine bürünerek, akıl ve iman nuru ile taviz vermeden hedefe doğru emin adımlarla yürümektir. Bunun için daha fazla düşünme, okuyup öğrenme, gayret ve fedakârlık ile insanları incitmeden ve ilahî bilinçten taviz vermeden en güzel nasıl mücadele edebilirim sorusuna cevap bulunarak yola devam edilmelidir.

Bilinçli bir şekilde eğilip bükülmeden yürümenin önemine vurgu yapan Allah ikinci ayette bunu Efendimiz’e açıkça emretmektedir: **“Yalnızca Rabb’ini büyük tanı!”**

Bu bilinç ve nebevî duruşu sürekli canlı tutması gereken davetçi Hz. Ali’nin Efendimiz’den rivayet ettiği şu hadisi kendine rehber etmelidir.

“Cehaletten daha şiddetli fakirlik yoktur. Akıldan daha çok kazandıran varlık yoktur. Kişiyi kibirden daha çok yalnızlığa iten, insanlardan uzaklaştıran şey yoktur. İstişare etmekten daha güvenli bir destek yoktur. Tedbirli olmak gibi akıl, güzel ahlak gibi şeref, kötülükten sakınmak gibi vera, tefekkür gibi ibadet, hayâ ve sabır gibi iman yoktur. Dilin afeti yalan, ilmin afeti unutmak, yumuşak huyluluğun afeti sefahat^[103], ibadetin afeti azaltmak veya ara vermek, cesaretin afeti isyan etmek, iyiliğin afeti minnet etmek, güzelliğin afeti kibir, şerefın afeti gururdur...”^[104]

Aslen Kur’ân bilinç üzerinde oldukça fazla durmakta, “Düşünmez misiniz?! Akletmez misiniz?!...” gibi uyarılarla sürekli bilinçlenilmesini istemektedir. Öğrenme ve bilinçlenmeye verilen önemi anlayabilmek için ilk inen ayetlere bakmak bile yeterli olacaktır. Vahyin ilk sözü ile

öğrenmeğe ve bilince vurgu yapan Allah, “**OKU**” emri ile Efendimiz’e ve onun şahsında insanlara okumayı emretmektedir. Üstelik bu yalnızca kitap değil, hayatın her anını ve safhasını kapsayan kişiyi bilincin zirvesine çıkaracak tam bir okumadır.

“Yaratan **Rabbinin adı ile** oku!

İslam yapılan işin, kim adına hangi niyetle yapıldığını esas alır. Her iş gibi okumanın da Allah adına yapılmasını ister. Allah rızası için çalışıp para kazanan, onu eşi ve çocukları için harcayan kişiye kazandığı ve harcadığı her kuruş için sevap verilir. Buna karşılık Kuzman örneğinde olduğu gibi biri Peygamberimiz ve sahabelerle birlikte bile savaşıp ölse Allah adına savaşmadığı zaman şehit olamaz.

Bilginin yönü sonucu doğrudan etkiler. Allah adı ile yola çıkılarak, onun adı ile onun emir ve yasakları doğrultusunda elde edilen bilgi insanı iyiye, güzele, hizmet ve rahmete götürür. Nefis ya da başka bir şey adına öğrenilen bilgi etrafa bakıldığında hemen görüleceği üzere zulme, maddi manevi felaketlere götürür.

Ayet, okumanın Rabb adına yapılacağı belirtilerek bitirilmemiştir. Bilakis yaratılış sıfatı ile açıklanarak tanıtılmıştır. Bunun hemen akla gelen iki sebebi vardır. Birincisi: Rabbin adına oku; çünkü seni ve okuyacağın her şeyi yoktan var eden odur. Onun adına okumak elbette öncelikle onu tanımayı gerektirir. İkincisi: Allah’ın yaratma sıfatı örnek verilerek onun isim ve sıfatlarına dikkat çekilmekte, bununla öncelikle bu isim ve sıfatların okunması istenmektedir. Zira en değerli bilgi Allah’ı tanımaya vesile olan bilgidir.

“İnsanı **kan pıhtısından yarattı.**”

Ayette yaratılışa ve onun harikuladeliğine vurgu yapılarak onun olağanüstü mükemmelliğini görmek istenmektedir. Zira yaratılıştaki mükemmellik insanı Allah’a götürmek ile kalmayacak iyi bir insan ve iyi bir kul olmasına vesile olacaktır.

“Oku! Rabbin **kerem sahibidir.**”

Kerim: Her şeyin en güzeline sahip olan demektir. Aynı zamanda çokça ikram eden cömert anlamına gelmektedir.^[105] Okuma emri tekrarlanarak önemi vurgulanırken Allah’ın kerim sıfatı ile birlikte anılarak her şeyin en iyisi elde edileceğine ve eşsiz lutuflara mazhar olunacağına işaret edilmektedir.

“**Kalemle yazmayı öğretti.** İnsana **bilmediğini öğretti.**”^[106]

Her nimet gibi bilgi de Rabbimizin sonsuz lutuflarından biridir. Ayette buna işaretle birlikte **vehbî ilme** de işaret edilmektedir. Vehbî ilim, kısaca rüya ilham gibi manevi yollar ile öğretilen ilimdir. Bu ilme bir anlamda insanoğlunun gücünün bittiği, takatının kesildiği yerde yetişen ilahi yardım denilebilir. Buluş yapan pek çok mucit bir yerde tıkanıp kaldığını söyler. Buluşunun püf noktasının ya rüyasında kendisine gösterildiğini ya da bir anda ilham ile aklına düştüğünü bildiren pek çok mucidin olması vehbi ilmin ne kadar büyük bir lutf olduğunu gösterir.

Buna göre herhangi bir işe başlarken önce Allah'ın adı ile okuma anahtarı ile kapılar açılmalı, zaman, mekân, muhatap, ortam en güzel şekilde okunup değerlendirilmelidir. Bundan sonra kime, ne, nasıl ve ne kadar anlatılacağı, kiminle nasıl mücadele edeceğine karar verilmelidir.

Vizyon

İçe dönük motivasyonu tamamlayan, bilinç ve nebevî duruşu içselleştiren davetçi sahaya inmeye insanların arasına girip davet etmeye hazır hale gelmiş sayılır mı? Elbette hayır. En önemli kısmını tamamlamakla birlikte bu kadarı başarı için yetmez.

“Elbiseni temiz tut!” ayetinde açıkça anlaşılabacağı üzere insanlara yönelen davetçi, kendisine değer verilmesi, sözlerinin dinlenmesi için vizyon sahibi olmalıdır. Bunun için öncelikle dış görünüşüne önem vermeli, kılık kıyafetini düzeltmelidir. İlk intiba çok önemlidir. Duruş, görüntü, konuşma şekli, sözler, sözlerin içeriği, samimiyet, heyecan, bilgi ve ufuk... Muhatabın kalbi çoğunlukla ilk karşılaşmada kazanılır ya da kaybedilir. İlk karşılaşma sırasında ortaya çıkan olumsuzluğu yok etmek için sonradan büyük çaba sarf etmek gerekebilir. Buna fırsat vermeden ilk karşılaşmada giyim kuşam, hal hareket, bilgi ve görgü ile muhatap üzerinde olumlu intiba bırakılmalı sonra bu güzel intiba devam ettirilmelidir.

Güven Vermek

Davetin başarıya ulaşmasının en önemli şartlarından biri muhataba güven vermektir. Bunu sağlamanın ilk şartı ise davete nefisten başlamaktır. Sözlerin etkili olması için öncelikle kişinin iyilikleri yaparak, kötülüklerden sakınarak kendi nefsinde uygulaması gerekir. Yoksa Allah'ın şu uyarısına muhatap olur:

“İnsanlara iyiliği emredip kendiniz unutur musunuz?”^[107]

Bilinçli bir şekilde, davet ilkelerine uyarak mücadele eden kişinin istediği sonucu alarak hedefe ulaşması için her şeyden önce sözleri ile fiilleri tam bir uyum içerisinde olmalıdır. Bunun için İslam'ın emir ve yasaklarına titizlikle uymalıdır. Düşünceden eyleme geçen fiillerine kadar her türlü kötülükten uzaklaşarak iyi bir Müslüman olmalıdır. Bu hususa dikkat çeken Allah (c.c) Efendimiz'e şu emri vermektedir.

“Kötülükleri terk et!”

Elbette Efendimiz günah işlemekten korunmuştu. Onu hata yapmamaya dikkat etmesi hususunda uyaran Allah aslında onun şahsında onun yolunu takip eden davetçileri uyarıyor onları davetin temel kuralları konusunda aydınlatıyordu.

İhlâs ve Samimiyet

İslam yapılan herhangi bir iş ve ameli değerlendirirken onu niyet terazisine koyarak tartar. Kişi yaptıklarında ne kadar samimi ise ameline o kadar değer verir. Bunun için birçok âlim gibi Buhârî'de kitabına niyet hadisi ile başlamıştır:

“Ameller niyetlere göre değerlendirilir. Her insan için ancak niyet ettiği şeyin karşılığı vardır...”^[108]

Davetçinin gerek Allah katında sonuca ulaşması, gerek karşısındaki kişiyi olumlu olarak etkileyebilmesi için sözlerinde samimi olması, hatta bunu hissettirmesi gerekir. Efendimiz'e davet metodlarını anlatan ayetlerde ihlâsın önemine işaret eden Allah, direk ihlâsı değil bir adım ötesini, yani onun eyleme geçen tarafını emretmiştir.

“Yaptığın iyiliği çok görerek başa kakma!”

Bir işi Allah için yapmanın en belirgin özelliği onu yapan kişinin beklentisidir. İhlâs amelin karşılığını yalnızca Allah'tan bekleme,

hatta hidayetne vesile olduğu kişiden teşekkür beklentisi içine dahi girmemektir. Bunun için davetçi ihlâsı davetin olmazsa olmazı kabul etmeli muhatabına yaptığı iyliği başa kaktığını gösterecek en küçük bir imada bulunmamalı, asla minnet etmemelidir. Bu tavır ilahî rahmetin kesilmesine neden olduğu gibi davet edilen kişinin davetçiye kalbinin kapılarını kapamasına da sebep olur. Bundan sonra iş Allah için olmaktan çıkar, nefis adına mücadele etmeye dökülür. Bu şekilde hareket en küçük bir fayda sağlamayacağı gibi büyük zarar ve tahribata neden olur.

Sabır ve Sebat

Sabır insanoğluna bahşedilen en önemli güç kaynağıdır. O olmadan hiçbir iş sonuca ulaşamaz. Davet ve mücadele bayrağını en öne götürmek için, plan program yapan, bilinçli vizyon sahibi davetçi samimiyetle yola çıksa da bir takım sorunlarla karşılaşacaktır. Zekâ, maddi ve manevi donanım tek başına bu zorlukların üstesinden gelmek için yetmeyecektir. Bunun dışında bitmeyen bir sabır, tükenmeyen bir sebat gerekecektir. Bu büyük davayı sırtlanmadan önce her türlü sıkıntı ile karşılaşmayı göze alan davetçi elini taşın altına soktuğunda canının acımasına, itilip kalkılmasına sabrederek hedefine ulaşmak için inat edercesine sebat etmelidir. İşte o zaman Rabb'in hoşnutluğu kazanılır, davetten sonuç alınır.

Davet için Resûlü'ne yol gösteren Allah, ona rızasını kazanarak hedefe ulaşması için ne yapması gerektiğini veciz bir şekilde bildirir:

“Rabb'in rızasına ermek için sabret!”[\[109\]](#)

* * *

[101]

[108]

[104]

[107]

[100]

[103]

[106]

[102]

[109]

[105]

Mücadele Metotları

Davet ve mücadelenin her safhasında Allah Resûlü'ne (a.s.m) yol gösteren Kur'ân, nerede nasıl hareket etmesi gerektiğini bildirerek o ve onu örnek alan tüm davetçileri aydınlatmıştır. Elbette bu metotlar kısa bir bölümde işlenemeyecek, hatta müstakil bir çalışma yapmayı gerektirecek kadar çoktur. Bundan dolayı konuyu uzun uzadıya anlatmak yerine birkaç hususa değinmekle yetineceğiz.

İnsanlara Şefkatle Yaklaşmak

Bir mücadele içinde yer alanlar genelde sürekli karşıya baktığından kendilerini ve birlikte omuz omuza mücadele ettikleri arkadaşlarını unuturlar. Bazen mücadele ettikleri insanlara gösterdikleri anlayış ve hoşgörüyü dava arkadaşlarına göstermez onlara karşı acımasız ve hoyratça davranır. Bunun için davet ve mücadeleden bahseden ayetler bu hususu sürekli hatırlatmış davetçilerin dikkatini çekmiştir. İşte o ayetlerden birinde Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Sana uyan müminlere merhamet kanadını indir!”

Konunun önemi üzerinde hassasiyetle duran Allah, Ümmü Mektum örneğinde olduğu gibi inanlara karşı hoyratça davranmak bir yana en küçük surat asmada bile Efendimiz'i uyarmıştır. Bir başka zaman bir ayette bunun sebebini açıkça beyan ederek şöyle buyurmuştur:

“Allah'ın rahmetinden dolayı onlara yumuşak davrandın. Şayet kaba, katı yürekli olsaydın şüphesiz etrafından dağılıp giderlerdi...”^[110]

Hikmetle Hareket ve Güzel Mücadele

“Şüphesiz hikmet verilen kimseye çok hayır verilmiştir.”^[111] buyuran Allah hikmetle hareket etmenin önemini açıkça bildirmiştir. Allah Resûlü (a.s.m) ise:

“Müminlerin ferasetinden sakının! O Allah’ın nuru ile bakar.” buyurarak inanan insanın farklı olduğunu, yaşamında ve mücadelesinde olaylara iman nuru ile baktığını işaret etmiştir.

Efendimizin eğitiminden geçen Amr b. Abese’nin şu hareketi konuyu net olarak açıklamaktadır:

Hız. Muaviye’nin komutan olduğu ordu Rumlarla savaşıyordu. İslam ordusu ile Rumlar bir süreliğine aralarında anlaşma yaptılar. Anlaşma henüz bitmeden, İslam ordusu Rum topraklarına doğru harekete geçip ilerlemeye başladı. Askerler anlaşmayı ihlal ederek, Rumlara baskın yapmak üzereydi. Bunu gören biri büyük bir heyecan ve kızgınlıkla atını mahmuzlayıp askerlerin yanına gitti. Olanca gücü ile:

– Allahu Ekber! Vefalı olun! İhanet etmeyin, diye bağırarak baskına engel oldu. Düşmanın hakkını bile savunan bu kahraman Amr b. Abese idi. Onun sesini duyan Hız. Muaviye:

– Niçin böyle yaptın? diye sordu. Amr b. Abese:

– Çünkü Allah Resûlü (a.s.m.) şöyle buyurdu:

“Kim bir kavimle anlaşma yaparsa, anlaşma müddeti bitmeden ya da anlaşmayı fesh ettiklerini onlara adil bir şekilde bildirmeden, anlaşmayı bozmasın.”

Bunun üzerine Hız. Muaviye askerleri geri çekti.^[112]

Yüce Allah Hız. Musa ve kardeşini ilahlık iddiasında bulunan Firavun’u uyarmak için göndrediğı zaman onlara şu emri verir:

“Firavun’a gidin. Çünkü o, iyiden iyiye azdı. Ona yumuşak söz söyleyin. Belki o, aklını başına alır veya korkar.”^[113]

Bir başka ayette, **“Onlarla en güzel şekilde mücadele et!”**^[114] buyurarak müşriklerle nasıl mücadele edilmesi gerektiğini açıkça beyan eder. Bunu yapmak için elbette öncelikle muhatabı tanımak gerekir. “İnsanlara akılları, anlayışları doğrultusunda konuşun!” buyuran Allah Resûlü (a.s.m.) hayatı boyunca bu düstura özen göstermiştir.

Ebû Ümâme anlatıyor:

“Bir delikanlı Peygamberimiz’e (a.s.m.) gelerek:

– Ey Allah’ın Peygamberi! Zina etmek için bana izin verir misin? dedi. Şaşkına dönen insanlar ona bağırmaya başladılar. Allah Resûlü (a.s.m.) sükûnet ve şefkatle:

– Onu bana yaklaştırın! buyurdu. Genç yaklaşarak Efendimiz’in önüne oturdu. Efendimiz:

- Bunun annene yapılmasını ister misin? diye sordu. Genç:
 - Annam-babam sana feda olsun ya Resûlullah! Hayır istemem.
 - İnsanlar da annesine böyle bir şey yapılmasını istemezler. Peki, bunun kız kardeşine yapılmasını ister misin?
 - Annam-babam sana feda olsun ya Resûlullah! Hayır istemem.
 - İnsanlar da kız kardeşlerine böyle bir şey yapılmasını istemezler. Peki, teyzene yapılmasını ister misin?
 - Kesinlikle hoşuma gitmez.
 - Hiçbir insan teyzesine böyle bir şey yapılmasını istemez. Halana yapılmasını ister misin?
 - Kesinlikle istemem.
 - Hiçbir insan halasına böyle bir şey yapılmasını istemez.
- Bundan sonra elini gencin göğsüne koyan Allah Resûlü (a.s.m.):
- Allah’ım! Onun kalbini temizle, günahını affet ve iffetini koru! diye dua etti. Bundan sonra zina o genç için uzak durulması gereken en kötü şey oldu.”[\[115\]](#)

Gereksiz Tartışmalardan Kaçınmak

İslam adına mücadele veren kişinin dikkat edeceği en önemli düsturlardan biri de gereksiz tartışmadan, polemikten sakınmaktır. Zira bunun kızgınlık ve nefreti artırmaktan başka hiçbir faydası yoktur. Bunun için Allah (c.c.) peygamberine şu emri verir:

“Sana karşı gelirlerse de ki: ‘Muhakkak ki ben sizin yaptıklarınızdan uzağım.’”[\[116\]](#)

Duruş

İslam adına mücadele eden kişinin duruşu oldukça önemlidir. Karşısına güven veren bir duruşu olmalıdır. Efendimiz’in en önemli vasıflarından birinin “Emîn” olduğunu hatırlarsak muhataba güven vermenin, davet ve mücadele konusunda ne kadar önemli olduğu daha iyi anlaşılır.

Davet ve mücadelenin sağlıklı bir şekilde yürümesi için eğilip bükülmeden, hile ve desiseye tevessül etmeden dosdoğru olmak şarttır. Kur'ân-ı Mübîn'inde davet ve mücadele düsturlarını belirleyen Allah şöyle buyurur:

“İşte bunun için davet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol! Onların hevâsına uyma!”^[117]

Davetçinin doğruluktan ayrılmasının en büyük cezası davet ettiği kişilere benzeyerek zaman içinde onlara uymasındır. Bunu fark eden Musa (a.s.) kavmine şöyle seslendi:

“Ey kavmim! Bu hâl nedir? Ben sizi kurtuluşa çağırıyorum siz ise beni ateşe çağırıyorsunuz!”^[118]

Tevekkül

Davetçi, mücadelenin her anında ve her konuda Allah'a güvenip dayanmayı kendine ilke edinmelidir. Her şey onun emri ile olup bittiğine göre, iyice ölçüp biçtikten, araştırıp etraflıca düşünerek yapmaya karar verdikten ve üzerine düşeni hakkı ile yerine getirmeye gayret ettikten sonra kişiye düşen görev, Allah'a tevekkül etmektir:

“Bir şeyi yapmaya karar verdiğinde Allah'a tevekkül et! Allah tevekkül edenleri sever.”^[119]

Mutlak galip ve engin merhamet sahibine (Allah'a) güvenip dayan!” ^[120]

* * *

[112]

[119]

[115]

[111]

[118]

[114]

[117]

[110]

[113]

[120]
[116]

Mücadele Safhaları ve Mekânları

Allah Resûlü'nün (a.s.m.) Mekke ve Medine'de yürüttüğü tebliğ, davet ve mücadele birçok merhaleden geçmiştir. Bu merhale ya da safhaların her biri üzerinde uzun uzadıya durulması, özel araştırmalar yapılarak dersler çıkarılması gereken oldukça önemli konulardır. Bu safhalar tarih boyunca davetçilerin hep dikkatini çekmiş, mücadelelerini yürütürken Peygamberimizin geçtiği bu süreçten geçmiş, yollarına onun mücadelesi ışığında devam etmişlerdir. Mekke döneminde özellikle mücadelenin dört boyutu öne çıkmıştır. Gizlilik dönemi, Açık davet, Eğitim ve Sivil Direniş dönemi. Efendimiz'in evi daha çok gizli davet ve mücadelede; Kâbe, çarşı-pazar açık davette; Dâru'l-Erkam ise eğitimde öne çıkmıştır.

Mekke'deki mücadelenin temel karakteri sivil direniştir. Eşsiz bir sabırla ortaya konulan bu direnişte ne silah kullanılmış, ne kavga edilmiştir. Yapılan onca zulüm ve işkenceye karşı yalnızca sabır ve sebat silahı kullanılarak insanlığı hayran bırakan bir sivil direniş yapılmıştır. On yıl süren bu direnişin sonucunda çekirdek kadro yetiştirilmiş ve İslam devletinin zemini hazırlanmıştır. Daha sonra Medine'ye hicret edilerek İslam devleti kurulmuştur.

Allah Resûlü'nün Evi

Peygamberimiz özellikle davetin ilk yıllarında kendi evini bir davet merkezi gibi kullanmış, yakın dostları ve tanıdıkları ile burada gizlice buluşarak onları İslam'a davet etmiştir. Hz. Ebû Bekir, Hz. Osman, Abdurrahman b. Avf gibi önde gelen sahabeler bu evde İslam ile şereflenmişlerdir.

Açık davet başladıktan sonra merkez olma vasfını kaybetse de İslam davet mücadelesinde her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Özellikle baskılarını yoğunlaştığı, açık davetin yapılma

imkânının iyice kısıtlandığı dönemlerde kısa süreler için de olsa yeniden merkez olmuştur. Bu dönemlerde Efendimiz evinde namaz kılarken Kur'ân'ı sesli okumak sureti ile insanlara sesini duyurmaya çalışmıştır. O namaz kıldığında halk evin etrafında toplanarak onu dinler ve okunan Kur'ân'dan son derece etkilenirlerdi. Hatta Efendimiz ile amansız mücadele eden Ebû Cehil gibi liderler bile kendilerine hâkim olamazlardı. Geceleri gizlice Allah Resûlü'nün (a.s.m) evinin yakınlarına gider okuduğu Kur'ân'ı dinlerlerdi.

Kâbe

Allah Resûlü (a.s.m.) döneminde Kâbe yalnızca ibadet yapılan yer değil, halkın özellikle de liderlerin her gün bir araya gelip sohbet ettiği, çeşitli meseleleri konuşup tartıştığı bir mekândı. Mekke'nin gündemi burada belirlenir, Arap Yarımadası'nın sorunları burada görüşülür, şiir ve hitabet yarışmaları burada düzenlenirdi. Yarışmada dereceye giren şiirler Kâbe'ye asılırdı. Halkın bilmesi istenen konular burada halka duyurulurdu. Yarımada halkının tanışıp kaynaştığı bu kutsal mekân, bir açıdan halk meclisi diğer açıdan basın yayın merkezi olma özelliğini taşıyordu.

Kâbe'nin bu özelliklerini çok iyi bilen Allah Resûlü (a.s.m.), açık davet emrini alıp davete başlayınca ilk günden itibaren burayı davet merkezi yaptı. Her gün Kâbe'de namaz kıldı, İslam'ı anlatarak insanları imana davet etti. Halkın nabzının attığı bu kutsal mekâna gitmeyi hiçbir zaman ihmal etmeyen Efendimiz, burada halkın nabzını tutarak gündemi belirledi.

Onun Kâbe'ye gidip namaz kılışı yalnızca Mekkelilerin değil hac ve ticaret için gelen bütün yabancıların dikkatini çekiyordu. Gözler sürekli Efendimiz'e doğru çevriliyordu. İnsanlar pür dikkat onu izliyor, okuduğu Kur'ân'ı dinliyordu. Böylece halkı baskı altına alarak onları Efendimiz'e yaklaştırmayan, onu dinlemelerine engel olan müşriklerin çabaları boşa çıkıyordu. Efendimiz'in Kâbe'de okuduğu ayetler bir anda Mekke'ye yayılıyor, her zaman halkın birinci gündem maddesi oluyordu.

Allah Resûlü'nün (a.s.m.) Kâbe'de bulunmasına tahammül edemeyen müşrikler, sözleri ile sürekli onu taciz ediyorlar, zaman

zaman ileri gidip fiili müdahalede bulunuyor hatta öldürmeye bile kalkışıyorlardı. Çeşitli zamanlarda sahabelerin Kâbe’de Kur’ân okuma ve İslam’ı duyurma istek ve çabaları, müşriklerin olağanüstü tepki göstermesine neden oluyordu. Bunu yapanlara saldırıyor, işi sahabeleri ölesiye dövmeye kadar götürüyorlardı.

Konumu gereği Kâbe’de yaşanan olaylar, burada yapılan eşsiz davet mücadelesi anında tüm halka ulaşıyordu. Bu özelliği ile önemli bir iletişim merkezi niteliğini taşıyordu. Bu merkezi çok etkin bir şekilde kullanan Allah Resûlü (a.s.m.), davetçilerin en çok sıkıntısı çektiği daveti duyuramama engelini aşarak onu en güzel şekilde yerine getiriyordu. **Bu yolla halkın nabzını tutarak, müşriklere rağmen gündemi belirliyordu.**

İbadet ve Ticaret Merkezleri

Efendimizin Kâbe dışında davet mücadelesini yürüttüğü en önemli mekânlar Arap Yarımadasının dört bir yanından gelen hacılar ve taciret adamlarının toplandığı yerlerdi. Bu yerler belli zamanlarda oldukça kalabalık olurdu. Bu fırsatı çok iyi değerlendiren Efendimiz sürekli buralara gider halkı İslam’a davet ederdi. Konuşmaya başlayınca insanlar hemen başına toplanıp dinlerlerdi. Ancak bu uzun sürmez bir süre sonra Efendimiz’e laf atar, ardından fiili müdahalede bulunur, konuşmasını engellemek için itip kalkar, tartaklardı. O bunlara aldırmaz, bıkip usanmadan anlatmaya devam ederdi. Her fırsatta, herkese ve her yerde insanları Allah’a çağırır, engel olmak isteyenlerle en güzel şekilde mücadele ederdi.

Muğire b. Şu’be anlatıyor:

“Allah Resûlü’nün (a.s.m) davetine ilk kez Ebû Cehil ile birlikte Mekke sokaklarından birinde yürürken şahit oldum. Yolda karşılaşınca Allah Resûlü (a.s.m) Ebû Cehil’e:

– Ey Ebû’l-Hakem! Allah ve Resûlü’ne koş! Seni Allah’a çağırıyorum! buyurdu. Ebû Cehil:

– Ey Muhammed! Sen hâlâ ilahlarımızı karalamayı terk etmeyecek misin? Sen bizden Rabb’in katında senin bizleri davet ettiğine şahadet etmemizi istemiyor musun? Biz senin Allah’ın dinini tebliğ

ettiğine şahidiz. Vallahi ben senin hakkı söylediğini bilsem bile yine sana tabi olmam, dedi.

Allah Resûlü (a.s.m) ayrılıp yanımızdan gittikten sonra Ebû Cehil bana döndü:

– Vallahi onun dediklerinin hepsinin hakikat olduğunu biliyorum, dedi. Ben:

– Peki niye ona tabi olmuyorsun? diye sordum.

– Kusayyoğulları: “Hicabet görevi bizim olacak” dediler biz “Olur.” dedik. “Nedve bizim olsun” dediler biz yine “Olur.” dedik. “Liva bizim olacak” dediler ona da “Olur” dedik. “Hacılara biz su dağıtacağız” dediler onuda kabul ettik. Onlar hacılara yemek verdi biz de verdik. Şu ana kadar onlarla atbaşı yarış yaptık. Sonra kalktılar “Peygamber de bizdendir.” dediler. Vallahi bunu kabul edemem, dedi.^[121]

Bazen müşrikler dayanamaz Efendimiz’i desteklemek, hakikatleri itiraf etmek zorunda hissederlerdi. Efendimiz’e en fazla sıkıntı verip işkence yapanlardan biri olan Nâdir b. Hâris bir gün Efendimiz insanları İslam’a davet ederken itilip kakıldığını görünce rahatsız oldu. Bu kadarına onun da vicdanı elvermedi. Ayağı kalkıp bir konuşma yaptı:

– Ey Kureyşliler! Başınıza daha önce bir benzerine şahit olmadığınız çok önemli bir olay geldi. Muhammed sizin aranızda büyüdü. O sizin en çok razı olup takdir ettiğiniz, en doğru sözlünüz ve emaneti en fazla gözeteneğinizdir. Yaşı ilerleyip saçında ak görmeye başladığınız zaman size bir davetle geldi. Siz ona:

– O sihirbazdır, dediniz. Vallahi o sihirbaz değildir. Biz sihirbazları da onların düğümlerini ve düğümlere üflemelerini de gören kimseleriz. Siz ona:

– Kâhindir, dediniz. Vallahi o kâhin değildir. Biz kâhinleri de onların hallerini de gördük. Söyledikleri seciyeleri de dinledik. Siz ona:

– Şairdir, dediniz. Hayır, vallahi o şair de değildir. Biz şiiri gördük. Onun her türünü dinledik. Siz ona:

– Delidir, dediniz. Vallahi o ne delidir ne de onda delilik işareti vardır, dedi. Ama gerçekleri itiraf etmesine rağmen o da Ebû Cehil gibi iman etmedi.^[122]

Dâru’l-Erkam

İlk vahyin gelişinin üzerinden dört yıl geçmiş. Allah Resûlü (a.s.m) bir yıldır insanları İslam'a davet ediyordu. Henüz parmakla sayılacak kadar kişi İslam ile şereflenmişti. Buna rağmen müşrikler Allah Resûlü'ne (a.s.m.) ve Müslümanlara karşı çok sert davranmış, onlara yapmadıkları kötülük kalmamıştı. Belli ki Müslümanların varlığına tahammül edemeyeceklerdi. Davet biraz daha hızlanıp insanlar İslam'a yöneldiğinde, Mekke'yi onlara dar edecek, çok sevdikleri o kutsal mekânları cehenneme çevirerek davetin önünü tıkayacak, ilerlemesine engel olacaklardı.

Davet mücadelesi, çok yönlü bir hareketti. Bütün halka yayılması için planlı programlı yapılması gereken, uzun soluklu, ancak fedakârlık ve özveri ile yürüyebilen ulvî bir çabaydı. Aşk ve şevkle hizmet etmeyi, eğitmeyi ve eğitilmeyi gerektiriyordu. Bu mücadele muhatabın kelimeyi şahadet getirerek Müslüman olması ile bitmez. İslam ile şereflenme yalnızca bir başlangıçtır. Bu süreç fert açısından İslam'ın temel değerlerini öğrenip, bilinçli bir Müslüman olmayarak rabbine yönelmesi ile devam eder. Son nefese kadar süren bu mücadele, Allah için onun emirleri doğrultusunda yaşayarak hedefe ulaşır.

Mücadele davetle bitmiyordu. İslam'ı kabul edenlerin eğitilip yetiştirilmesi, yeni nazil olan ayetlerin duyurulup tebliğ edilmesi gerekiyordu. Bu esasen Allah'ın emriydi. Efendimiz'e sahabeleri eğitme sorumluluğunu vermekle kalmayan Allah, ona sahabeleri nasıl eğitmesi gerektiğini de sık sık hatırlatıyordu.

"Allah" denmesine dahi tahammülü olmayanlar, Müslümanların eğitimini nasıl kabul edecekti. Elbette etmez kesinlikle engel olurlardı.

Ayrıca Müslümanların, müşriklerin saldırıları ve işkencelerinden korunmaları, cahiliye toplumu içinde eriyip yok olmamaları gerekiyordu. Bu yalnızca kendileri için değil tüm insanlık için gerekliydi. Zira onlar Kur'ân ve Nübüvvet mektebinde Efendimiz'in talebeleri olarak eğitilen örnek nesildi.

Bu örnek nesil müşriklerden nasıl korunacaktı? Onlara rağmen nasıl eğitileceklerdi?

Bu sorunun en pratik cevabı gizlilikti. Efendimiz'de bu yolu seçti. Her fırsatta sahabelerine Müslüman olduklarını gizlemelerini tavsiye eden Efendimiz, eğitim için de aynı yolu seçti.

Ama nerde toplanıp gizlice eğitim-öğretim yapacaklardı? Mücadelenin merkezi neresi olacaktı? Bu sorunun cevabı Erkam b. Ebû'l-Erkam'ın İslam'a girişı ile bulunmuş oldu.

Ebû Cehil'in kabilesi Mahzumoğulları'ndan olan genç Erkam, Ebû Cehil ve etrafındaki zalimlere rağmen korkmadan büyük bir cesaretle Efendimiz'in yanına giderek Müslüman oldu. Elbette cesareti tedbirsiz olmasını gerektirmiyordu. Bunun için Efendimiz'in yanına gizlice gitti, Müslüman olduğunu yalnızca çok güvendiğı yakınlarına söyledi.

Onun İslam'a girişıyle, gizli yürütüldüğü için sahabelerin bir araya gelemediğı İslam davet mücadelesinde yepyeni bir dönem başladı. Zira Erkam'ın Safâ Tepesi'nde bulunan evi, İslam Davet Merkezi olmak için oldukça uygun bir yerdi. Erkam'ın son derece samimi, akıllı bir genç olduğunu gören Allah Resûlü (a.s.m.) ilk vahiy gelişinin beşinci yılının başlarından itibaren Erkam'ın evini **İslam Davet Merkezi** yaptı. Bundan sonra Müslümanlar gizlice onun evinde toplanmaya, burada Allah Resûlü'nü (a.s.m.) dinleyip yeni inen ayetleri ve İslam'ı öğrenmeye başladılar. Efendimiz'in bu görevi en güzel şekilde yerine getirdiğini bildiren Kur'ân bu eğitimi şöyle özetler:

“Size kendi içinizden ayetlerimizi okuyan, kötülüklerden arındıran, size kitabı ve hikmeti talim edip bilmediklerinizi öğreten bir resul gönderdik.”^[123]

İki yıl süren bu dönemde Efendimiz burada İslam davet ve tebliğinin yanı sıra davet mücadelesinin çekirdek kadrosunu yetiştirdi. Aşere-i Mübeşşere diye bilinen sahabelerin tamamı burada yetişenlerdendi.

Ammâr b. Yâsir ve Süheyb b. Sinan'ın İslam'ı kabul edişı sırasında yaşananlar, bu merkezde yapılanları, merkezin nasıl titizlikle gizlendiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Ammâr b. Yâsir anlatıyor:

“Müşriklerin bizi görüp Müslümanların yerini tespit etmemesi için akşama kadar orada bekledik. Allah Resûlü (a.s.m.) İslam'ı anlatıyor, kendisine inen ayetleri okuyor, orada bulunanlar can kulağı ile dinliyordu. O gün İslam hakkında çok şey öğrendim. Pek çok ayet ezberledim. Akşam olunca gizlice oradan çıkıp, birer birer evlerimize

dağıldık. Benim İslam'ı kabul ettiğim güne kadar yaklaşık otuz kişi İslam'ı kabul etmişti. Bunlardan beşi köleydi.”^[124]

Mekke döneminde Dârü'l-Erkam İslam davetinin merkezi olmakla birlikte eğitim öğretim tebliğ veya davet mücadelesi ile ilgili görüşmeler yalnızca burada yapılmıyordu. Uygun olan birçok sahabenin evi Dârü'l-Erkam'ın bir şubesi gibiydi. Dârü'l-Erkam'da Efendimiz'den Kur'ân ve iman hakikatlerini öğrenen sahabeler, bu evlere gider öğrendikleri bilgileri oralarda davet merkezine gelemeyenlere gizlice öğretirdi. Bu konuda fazla bilgi olmasa da verilen bilgiler, faaliyetlerin oldukça kapsamlı ve planlı olarak yapıldığını göstermektedir.

Zeyd b. Eslem babasından o da dedesinden naklediyor:

“Allah Resûlü (a.s.m) imkânı olmayan bir iki kişi Müslüman olduğunda onları imkânı geniş olan sahabelerin yanına verirdi. İmkânı olmayan sahabeler yemek ve diğer ihtiyaçları konusunda diğer sahabelerin imkânlarından faydalanırlardı. O zaman Allah Resûlü (a.s.m) varlıklı biri olan Hz. Ömer'in kız kardeşinin eşinin yanına iki kişi vermişti.”^[125]

Hz. Ömer'in İslam ile şereflendiği gün Habbab b. Eret onun kız kardeşinin evindeydi. Elinde Tâ Hâ suresinin yazılı olduğu bir sayfa vardı. Onu Hz. Ömer'in kız kardeşi ve eniştesine okutuyordu...

İslam davetinin bu dönemi oldukça önemlidir. Tarih boyunca İslam davetçileri tarafından örnek alınan bu dönem, genişçe araştırılıp üzerinde çalışılması gereken özel bir süreçtir. O zamanlar henüz yedi-dokuz yaşlarında olan Erkam b. Ebû'l-Erkam'ın küçük oğlu Osman, gizlilik döneminin nasıl bittiğini şöyle anlatır:

“İslam daveti başladığında ben yedi yaşındaydım. Babam Müslüman olan 17. kişiydi. Evimiz Safâ Tepesi'ndeydi. Allah Resûlü (a.s.m.) peygamberliğinin ilk yıllarında sık sık bu evimize gelir, insanları İslam'a davet ederdi. Pek çok kişi evimize gelerek Müslüman oldu.

Bir Pazartesi akşamı Allah Resûlü (a.s.m.) sahabelerle otururken:

– Allah'ım! İslam'ı Ömer b. Hattab ya da Amr b. Hişam adındaki iki kişiden sevdiğin biri ile destekle! diye dua etti. Çok geçmedi hemen ertesi gün sabah erkenden evimize gelen Ömer b. Hattab Dârü'l-Erkam'da Müslüman oldu. Onun İslam ile şereflenmesinden sonra ortaya çıkan Müslümanlar tekbir getirerek Kâbe'ye gittiler. Halkın

şaşkın bakışları arasında Kâbe'yi tavaf ettiler. Bundan sonra Dâru'l-Erkam'a Dâru'l-İslam denmeye başladı.”^[126]

Hız. Aişe'nin Efendimiz'in hicretini anlatırken “Allah Resûlü (a.s.m) her gün mutlaka sabah veya akşam vakitleri bize gelirdi.” sözü oldukça önemlidir. Belli ki Efendimiz güvenli gördüğü için Hız. Ebû Bekir'in evini istişare gibi amaçlar için kullanıyordu.

Sivil Direniş

Mekke döneminde insanlık tarihindeki sivil direnişin en mükemmel örneği yaşanmıştır. On yıl boyunca verilen bu eşsiz mücadelede, Allah Resûlü (a.s.m.) ve Müslümanlar her gün ölümle burun buruna gelmişler, buna rağmen sabır ve sebatla mücadelelerini sürdürüp başarıya ulaşmışlardır. O günkü ortam ve yaşananlar her gün kan dökülmesi, insanların öldürölmesi için çok müsaitti. Efendimiz'in olağanüstü kriz yönetimi sayesinde bu tür olaylar nerdeyse hiç yaşanmamış, bir iki olay haricinde kan dökölmemişti. Sürekli çok gergin ortamlar oluşmasına rağmen eşsiz bir basiretle olaylar doğru tahlil edilip, doğru stratejiler izlenerek sabırla ve sebatla problemler en güzel bir şekilde çözölerek yola devam edilmiştir. Bu dönemde davetin temelleri en sağlam şekilde atılmış, mükemmel bir kadro yetiştirilmiş, İslam devlet ve medeniyeti bu kadrolarla bu temeller üzerinde yükselmiştir.

Bu dönemin en belirgin özelliğı şüphesiz sabır ve sebat olmuştur. On yıl boyunca işkence ve çilenin her rengini ve şeklini yaşayan Müslümanlar mecbur kalınan bir iki olay dışında kendilerini savunma anlamında bile müşriklere karşı hiçbir fizikî müdahalede bulunmamışlardır. Kimseyi kışkırtmadan, **hakkı en güzel şekilde, hikmetli bir biçimde anlatmışlardır. Gereksiz yere kızgınlık, kin ve nefrete sebep olacak hareketlerden şiddetle kaçınmışlardır.**

İnsanların görüp müdahale etmemesi için ibadetlerini bile gizli yapmışlar, namaz kılmak için yıllarca şehir dışına çıkıp, çölere gitmişlerdi. Bu kadar hassasiyete rağmen Mus'ab b. Umeyr gibi birkaç sahabe burada da müşriklerin zulmünden kurtulamamış ya müdahaleye maruz kalmış ya da anne-baba ve akrabalarına ihbar

edilmişlerdi. İhbarı değerlendiren zalim akrabalar işkence yapıp yıllarca hapsetmişlerdi.

Yalnızca bir kez Müslümanlar çölde ibadet ederken müşrikler tarafından görülünce çatışma çıktı. Müşriklerin baskısına daha fazla dayanamayan Sa'd b. Ebû Vakkas kendini savunurken müşriklerden birinin başını yardı. Ancak Efendimiz sahabelere çok sıkı tembih yapmış olacak ki bir daha benzer bir olay yaşanmadı. Müşrikler ne kadar kışkırtırsa kışkırtsınlar sahabeler onlara karşılık vermedi, sivil direnişi büyük bir başarı ile devam ettirip hedefe ulaştırdılar.

Yeri gelmişken bu dönemin karakterine uymayan bir rivayeti hatırlatmakta fayda var. Allah Resûlü'nün (a.s.m.) Hz. Ali ile birlikte Kâbe'nin üzerine çıkarak putları kırdığı yolundaki bu rivayet, oldukça zayıf olduğu gibi her açıdan uydurma olduğu açıktır. Aksine yapılan hakaret, müdahale ve işkencelere karşılık verilmediğine dair pek çok örnek vardır. Bu tavırlardan her biri bir şekilde rahmetle sonuçlanmıştır. Hz. Ömer'in kız kardeşine attığı tokata ne eniştesi ne de Habbab b. Eret karşılık vermediği için olay kanla sonuçlanmadı. Aksine sahabelerin tavrı Hz. Ömer'in kalbini yumuşattı, hidayete bir adım daha yaklaşmasına vesile oldu.

Allah Resûlü (a.s.m) Kâbe'nin yakınlarında bir tarafta otururken Ebû Cehil yanına gelerek durup dururken Efendimiz'e hakaret etmesi, ağzına geleni söylemesi bir başka rahmete vesile oldu. Efendimiz yapılan hakaretlere cevap vermeyip, sabrederek susmayı tercih etti. Onun bu hali rahmeti ilahiyi coşturdu. Olaydan haberdar olan Hz. Hamza aynı gün bu vesile ile imanla şerefledi.

Efendimiz ne yapılırsa yapılsın silik bir kişilikle hiçbir duruş sergilemeden her şeye razı olma tavrı içersinde değildi. Böyle olsaydı zaten davet başarıya ulaşmazdı. Aksine o eşsiz sabrın yanında, batıl karşısında eğilmeyen bir duruş vardı.

Hz. Ömer kız kardeşini tokatlayınca yüzü kanlar içinde kalan hanım sahabe korkarak sinmedi aksine:

- Ey Hattab'ın oğlu! Evet, ben dinden döndüm ne yaparsan yap! diye haykırdı. Hz. Ömer Kur'ân sayfelerini eline almak isteyince ona:
- O ancak temiz insanların dokunabileceği kitaptır. Gusul abdesti almadan ona dokunamazsın! dedi. [\[127\]](#)

Konu ile ilgili bütün kaynaklarda geçen şu olay, o günkü mücadele anlayışını yansıtmaya açısından çok net bir fotoğraftır.

75 Medineli Mekke'ye gelerek herkes derin uykuda iken ikinci kez Akabe'de Allah Resûlü'ne (a.s.m.) biat ettiler. Bu sırada ortamın çok müsait olduğunu gören Abbas b. Ubâde Allah Resûlü (a.s.m.) ve Müslümanlara yapılan onca işkenceyi hatırlayınca:

– Yâ Resûlallah! Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki eğer istersen sabahleyin müşriklere baskın yapar, kılıçlarımızla Mina halkını yok ederiz, dedi. Allah Resûlü (a.s.m.):

– Biz bununla emrolunmadık. Sessizce yataklarınıza dönün! buyurdu.^[128]

Davetin Tıkandığı Zamanlar

Allah Resûlü (a.s.m) ve Müslümanlar, müşrikleri kışkırtmaktan uzak durmalarına ve yaptıkları işkenceleri sabırla karşılamalarına rağmen müşrikler zulmeye devam ettiler. Hakikatlerin yaşanmasına ve anlatılmasına asla tahammülleri yoktu. Zulümleri çoğu zaman dayanılmaz boyutlara ulaşıyordu. Ortamı gerdikçe geriyor, Mekke'yi Müslümanlar için âdeta cehenneme çeviriyorlardı. Müslümanların onlara müdahale etmesini bekliyor, onları yok etmek için bahane arıyorlardı.

Efendimiz bu zamanlarda daha hassas davranır, tansiyonu düşürmek için çeşitli tedbirler alırdı. Habeşistan'a hicretin nedenlerinden biri de yükselen tansiyonu düşürmek, gerginliğin daha fazla tırmanıp çatışmaya dönüşmesini engellemekti. Bunun için Efendimiz'in yanına giden Hz. Osman ona âdeta yalvarırcasına:

– Yâ Resûlallah! Müşriklerden sürekli senin hakkında kötü sözler duyup duruyorum. Artık sabrım kalmadı. Beni bir yerlere yönlendir. Allah rızası için hicret edeyim, dedi. Allah Resûlü (a.s.m):

– Sabredememekten mi korkuyorsun? Öyleyse yönünü Habeşistan'da ki şu adama doğru çevir. O gerçekten de vefalı biridir. Rukiyye'yi de yanında götür. Sakın onu Mekke'de bırakma! Senin gibi düşünenler de sizinle birlikte gelsinler! Onlar da geri kalmasınlar! buyurdu.^[129]

Tansiyonu düşürmek için Efendimiz'in uyguladığı metotlardan biri de geçici bir süre şehirden uzaklaşmaktı. Bu dönemlerde Hz. Ebû Bekir'i yanına alarak bir süre şehrin dışındaki mağaralarda kalırdı.

Onlar mağarada iken genelde Hz. Ebû Bekir'in kızı onlara yemek götürürdü. Abdullah b. Mes'ud ve Bilâl-i Habeşî Efendimiz ile bu sıralarda karşılaşp Müslüman olan sahabelerdendir.

Abdullah b. Mes'ud anlatıyor:

“Ergenlik çağında bir genç iken Ukbe b. Ebû Muayt'ın koyunlarını otlatıyordum. Bir gün koyunları otlata otlata giderken Allah Resûlü (a.s.m.) ve Hz. Ebû Bekir ile karşılaştım. **O sırada Müşriklerden kaçmış**, bir mağarada kalıyorlardı.”^[130]

Hasan-i Basrî naklediyor:

“Bir seferinde müşrikler Allah Resûlü'nü (a.s.m) çok bunaltmışlardı. Gece gündüz hakka davet etmesine rağmen kavminin inkârı onu oldukça hüznlendirmişti. Gam ve kederini üzerinden atarak biraz olsun rahatlamak için Mekke'nin dışında تنها bir yere gitti. Ellerini semaya kaldırdı:

– Ey Rabbim! Bana beni itminana erdirecek, şu gamı giderecek bir şey göster! diye yalvardı. Allah (c.c) ona:

– Şu ağaçlardan hangisini istiyorsan onu çağır! diye vahyetti. Allah Resûlü (a.s.m) bir ağacı yanına çağırdı. Ağaç kökleri ile birlikte topraktan çıkarak yere düştü. Sonra hareket ederek Allah Resûlü'nün (a.s.m) yanına kadar geldi. Efendimiz:

– Yerine geri dön! buyurdu. Ağaç tekrar hareket edip yerine gitti. Yerden kalkarak eski haline geldi. Allah'a hamdeden Efendimiz, hüznü gidip rahatlayınca evine şehre geri döndü.”^[131]

İlahî Yardım

Allah (c.c) kendi yolunda gayret edenlerin çabalarını boşa çıkarmayacağı gibi, onları yarımsız bırakmaz. Siret kitaplarına baktığımızda Efendimiz ve sahabelerin mücadelesinin her karesinde bu ilahi yardımları görürüz. Bir seferinde Mahzumoğulları Kâbe'de bir araya gelmiş konuşuyorlardı. Ebû Cehil, Velid b. Muğîre gibi pek çok İslam düşmanının olduğu toplantıda söz dönüp dolaştı Peygamberimize geldi. “İlahlarımızı daha fazla yermesine izin vermeyelim, öldürüp bir an önce ondan kurtulalım.” gibi sözlerle birbirlerini onu öldürmek için teşvik ettiler. Onlar konuşurken Allah

Resûlû (a.s.m) Kâbe'ye gelip namaz kılmaya başladı. Kur'ân okuduğunu duyunca kızgınlıktan kan beyinlerine sıçradı. Velid'e:

– Haydi, gidip onu öldür! dediler. Hemen yerinden kalkan Velid, Efendimiz'i namazda iken öldürmek üzere harekete geçti. Yanına yaklaştığında hayretten küçük dilini yutacak gibiydi. Efendimiz'in okuduğu Kur'ân'ı duyduğu halde onu görmüyordu. Bir süre arandı ama nafile. Çaresiz geri döndü. Arkadaşları:

– Ne oldu? Niçin öldürmedin? deyince:
– Göremedim. Sesini duydum ama kendisini bir türlü göremedim, dedi.

– Olmaz öyle şey! diyen Ebû Cehil ayağı kalktı Velid'in de aralarında bulunduğu bir gurup ile Efendimiz'i öldürmeye gitti. Velid'in dedikleri doğrudu. Okunan Kur'ân'ı duyuyor ama onu görmüyorlardı. Sesin olduğu tarafa gidince ses arkalarına geçiyordu. Geri dönüp sese doğru yürüyorlar bu kez ses ilk geldiği yerden geliyordu. Uzun bir süre gidip geldikleri halde Efendimiz'i bulamadılar. Sonunda yorulup geri döndüler. Allah'ın yardımı yetmişmiş, "Önlerine ve arkalarına set çekeriz." ayeti aynen tezahür etmiş, müşriklerin suikast istekleri boşa çıkmıştı. [\[132\]](#)

Taif Yolculuğu

Amcası ve Hz. Hatice'nin vefatından hemen sonraydı. Müşrikler baskılarını artırdıkça artırmış, davet tamamen tıkanmıştı. Çıkış için çare arayan Efendimiz Sakiflilerden yardım alırım ümidi ile oğulluğu Zeyd b. Hârise ile birlikte Taife gitti. Uzun bir yolculuktan sonra Taif'e varınca Sakifin yöneticisi konumunda olan Abduyalil b. Amr, Habib ve Mesud adındaki üç kardeşi ziyaret etti. Durumunu anlatarak kardeşleri İslam'a davet etti. Ancak üçüde alay ve hakaret ederek Efendimiz'i reddetti. Biri:

– Eğer Allah seninle herhangi bir şey göndermişse Kâbe'nin örtüsünü yırtmış olayım, dedi. İkincisi:

– Allah senden başka birini gönderemeyecek kadar aciz midir? diye çıkıştı. Üçüncüsü:

– Vallahi şu meclisten kalktıktan sonra seninle bir daha konuşmayacağım. Vallahi eğer sen gerçekten Allah'ın elçisi isen,

seninle konuşamayacağım kadar şerefe ve hakka sahipsin demektir. Eğer Allah'a karşı yalan söylüyorsan o zaman sen kendisi ile konuşulmayacak kadar şerli bir insansın, dedi.

Allah'ın elçisine kovmaktan daha kötü davrandılar. Bununla da kalmadılar. Üzgün bir şekilde yanlarından ayrılan Efendimiz'i ayak takımı, çocuk ve kölelere taşlattılar. Gececekleri yolun iki tarafına oturan Taifliler Efendimiz ve Zeyd b. Hârise geçerken onları taşlamaya başladılar. Yağmur gibi taşların geldiğini gören Zeyd b. Hârise Efendimiz'i koruyabilmek için canhıraş bir şekilde etrafında dönüp durdu. Taşların geldiği yere doğru koşan Zeyd b. Hârise vücudunu taşlara siper ediyordu. Ancak taşlar bu kez diğer taraftan geliyordu. Bu kez o tarafa koşuyordu. Vücudu yara bere içinde kalmış her tarafından kanlar akıyordu. O bunlara aldırmadan Efendimiz'e bir taş bile değmemesi için çırpınıyordu. Onun için duyduğu endişeden dolayı yaralarının acısını hissetmiyordu. Ancak Zeyd b. Hârise'nin vücudunu siper etmesi Efendimiz'i korumaya yetmemişti. Nerdeyse attığı her adımda ayaklarına taş isabet etmişti. Taşlar mübarek ayaklarını yaralamış, kanının akmasına sebep olmuştu. Taş yağmurundan zor kurtulup şehrin dışına çıkıp bir bağa sığındılar. Üzüm asmalarının gölgesine geçip dinlenmeye başladılar. Ayakları kanlar içinde kalan ve acı içinde kıvranan Efendimiz çok üzgündü.

Yıllar sonra sahabelerden biri:

– Yâ Resûlallah! Uhud gününden daha sıkıntılı bir gün yaşadın mı? diye sorduğunda o anı ve o andaki duygularını anlatarak şöyle buyurdu:

– Evet. Abdüyalile İslam'ı arzettiğimde kabul etmedi. Çok üzgün bir şekilde yanından ayrıldım. Bu şekilde yürürken bir ses duydum. Başımı semaya kaldırdırınca Cebrâil'in (a.s.) karşımda bana sesleniyordu:

– Allah kavminin sana söylediklerini duydu, yaptıklarını gördü. Dağlarla ilgili melekleri emrine gönderdi. Onlara istediğin her şeyi emredebilirsin, dedi. O an dağlarla ilgili melek bana selam verdi ve:

– Ey Muhammed! Allah kavminin sana söylediklerini duydu. Beni tüm emirlerini yerine getirmek üzere sana gönderdi. İstersen şu iki dağı hemen üzerlerine kapatırım, dedi. Ben:

– Hayır! Umarım ki Allah onların soyundan Allah’a iman edip şirk koşmayan bir nesil yaratır, buyurdu.

Ellerini semaya kaldıran Efendimiz;

– Ya Rabbi! Onlar bilmiyorlar. Bilselerdi böyle yapmazlardı, diye başlayarak kendine bu kadar büyük zulümler yapan insanların felakete uğramaması için Rabb’ine yalvardı.

Yürüyerek bir bağa sığındılar. Bahçedeki adamlar Ninovalı Hıristiyanlardan Addas adındaki köleleri ile Efendimiz’e üzüm gönderdiler. Kutlu yolcuların yanına oturan Addas onlardaki farklılığı anlamıştı. Hür köle hiç kimseyi küçük görmeyen Allah Resûlü (a.s.m) herkesle oturup sohbet eder, İslam’a davet ederdi. Bunun için önce ismini sorup öğrendi. Sonra:

– Nerelisin ey Addas? diye sordu. O:

– Ninova halkındayım, dedi.

– Salih insan Yunus b. Meta’nın (a.s) şehrinden mi?

Addas oldukça şaşırmıştı.

– Yunus b. Meta’yı (a.s.) nereden tanıyorsun?

– Ben Allah’ın Resûlü’yüm. Allah bana onun hakkında bilgi verdi.

Efendimiz Yunus peygamberle ilgili bilgi verince Addas daha secdeye kapandı. Sonra Efendimiz’in kanalar içindeki ayaklarına sarılarak öpmeye başladı. Şehadet getirip hemen orada İslam ile şereflendi....

* * *

[130]

[123]

[122]

[126]

[132]

[121]

[128]

[125]

[129]

[131]

[127]

[124]

IV. DAVETİ ENGELLEME ÇABALARI

Hakikatlere düşman olan kişiler onların ortaya çıkmasını asla tahammül edemezler. Gerçekleri duyduklarında ya da gördüklerinde hemen surat asıp tepki gösterirler. Bunların hayatlarını olumsuz olarak etkileyeceğini, maddî ve manevî çıkarlarına set çekeceğini düşünürler. Bu yüzden hakikatlerin ve onu anlatanların karşısına dikilir, onları savunanları engellemek için başvurmadıkları çare kalmaz. Ancak hangi şartlar altında olursa olsun hakikatin gizli kalmayıp ortaya çıkar. Kim ne yaparsa yapsın, önüne hangi seddi çekerse çeksin o karanlıkları yırtarak güneş gibi doğup insanları aydınlatır.

Hakikat düşmanları ondan yarasanın aydınlıktan korktuğu gibi korkarlar. İnsanların onu kabul ederek desteklemesine asla razı olmazlar. Kendileri korktukları gibi, felaket tellallığı yapar, doğru veya yanlış söylediklerine aldırmadan etrafa korku salarak insanları ondan uzaklaştırırlar. Üstelik her fırsatta bunu toplumun iyiliği için yaptıklarını söylerler. Allah Resûlü (a.s.m.) akrabalarını davet edeceği zaman amcası Ebû Leheb'in korku, tehdit, iftira içeren sözleri onların bu tavırlarını açıkça ortaya koymaktadır:

– **Doğrusu bugünkü gibi sihir görmedik! Adamınız sizi etki altında bırakıyor,** diye söze başlar. Sonra Allah Resûlü'ne (a.s.m.) dönerek onun iyiliğini düşünüyormuşçasına bu işten vazgeçmesini öğütler:

– **Bak şunlar senin amcaların ve amcaoğullarıdır. Onlarla iyice konuş ve atalarının dinini terk etme fikrinden vazgeç! İyi bil ki kavmin senin için bütün Araplara karşı koymayı göze alamaz, buna güçleri de yetmez,** der. Sonra dolaylı yoldan akrabalarına akıl verip hedef gösterir.

– **Aslında bütün Araplar üzerlerine çullanmadan önce akrabaların seni engellemek için tutup hapsetmelidir. Getirdiğin şeyden dolayı akrabalarını senin kadar sıkıntıya sokan bir insan**

daha var mı? diye çıkışır. Sözü biter bitmez orayı terk ederek toplantıyı sabote ederdi.^[133]

Gördüğü ilk sert tepkiye rağmen davetçi kararlılığını sürdürür yoluna devam ederse, önce küçümser alay eder, sözlerini dikkate bile almaya değmeyecek kadar basit şeyler olarak göstermeye çalışırlar. Davetçi sabreder, küçümsemelere ve alaya aldırmadan yoluna devam ederse, bu kez çeşitli şekillerde davetçinin önünü keserek onu engellemeye, susturmaya hatta öldürmeye kalkışırlar.

Küçümseme, Alay

Efendimiz (a.s.m.) Peygamber olduğunu söyleyince, toplumun ileri gelenleri sert bir çıkış yaptılar. O aldırmayınca küçümseme ve alay yolu ile yıldırmaya çalıştılar. Efendimiz'in daveti kısa sürede fısıltı halinde kulaktan kulağa tüm Mekke sokaklarını dolaşmaya başladı. Halkın geneli toplum önderlerinin etkisi ve yönlendirmesi ile Efendimiz'in ne dediğini anlayıp dinlemeden ön yargı ile onu inkâr etme yolunu seçtiler. Yolda veya herhangi bir yerde Efendimiz ile karşılaştıklarında sürekli birbirlerine kaş göz işareti yapar onu göstererek kendilerince alay ederlerdi. Bir araya geldiklerinde onu anar:

– Duydun mu Abdulmuttalib'in oğlu Muhammed Allah ile konuşuyormuş, der, inanmadıklarını ifade etmek için dudak bükerek, alay ederlerdi. Üstünlük ölçüleri güç ve para olduğu için Efendimiz'i peygamberliğe layık görmezlerdi. O günlerde olup bitenleri haber veren Allah (c.c.):

“Seni gördükleri zaman: ‘Allah’ın peygamber olarak gönderdiği bu mu?’ diyerek seninle alay ediyorlardı. ‘Şayet inanmakta sebat etmeseydik, neredeyse bizi tanrılarımızdan saptıracaktı.’ diyorlardı. Azabı gördüklerinde asıl kimin yolunun sapık olduğunu öğrenecekler.”^[134] buyurarak müşriklerin Efendimiz'e karşı takındıkları tavır ortaya koymakta, sonra da bu tavırlarından dolayı başlarına gelecekleri bildirmektedir.

Başlangıçta müşriklerin yaptıkları Efendimiz'i çok rahatsız etti. Çünkü nerdeyse insanların bulundukları ve oturdukları yerlerden

geçemez olmuştu. Ne zaman birileri ile karşılaşırsa onlar Efendimiz'i hemen yanındakilerine işaret ederek gösterir, hafifçe gülerek:

– Abdulmuttaliboğulları'nın çocuğu kendisine semadan haber geldiğini söylüyormuş, diye alay ederlerdi.^[135]

Allah Resûlü (a.s.m.) ile en çok alay eden kişiler, **Esved** b. Abdiyağus, As b. Vail, Haris b. Tulatula, Velid b. Muğîre ve Ebû Zema'ydı. Esved, nerede Allah Resûlü'nü (a.s.m.) görse:

– Bugün göklerle konuştun mu? diye sorar, kendince “İnsanlığın Efendisi” ile alay ederdi. Allah Resûlü'nün (a.s.m.) Müslümanlara Kisra ve Kayser'in topraklarını fethedeceklerini müjdelediğini duyduktan sonra işi daha da ileri götürdüler. Artık yalnızca onunla değil karşılaştıkları her Müslümanla alay ettiler. Onları görünce:

– Yoldan çekilin Kisra ve Kayser'in topraklarını fethedecek olan yeryüzü melikleri geliyor! diyerek gülüşüler.

Onların bu hali Gayretullah'a dokundu. “Seninle alay edenlere biz yeteriz.”^[136] buyuran Allah, Resûlü'nü teselli etti. Bundan sonra olanlar oldu. Bir gün neşe ile evinden çıkan **Esved** aynı neşe ile evine dönemedi. Bir yılan tarafından zehirlendi. Bir anda yüzü simsiyah oldu. Dehşet içinde eve koştu. Hızlı hızlı kapıya vurmaya başladı. Çocukları kapıyı açınca karşılarında Habeşliler gibi simsiyah birini gördüler. Babalarını tanıyamayarak korkudan kapıyı yüzüne kapadılar. Ne olduğunu anlayamayan Esved, kapıya saatlerce vurdu. Ancak kapı ona bir daha açılmadı. Susuzluktan alev alev yanıyordu ama bir adım atacak hali yoktu. Bütün gayretini toplayarak zorla birkaç adım attı. Ancak daha fazla yürüyemeyerek hemen oracıkta yığılıp kaldı. Kudreti ile dağları titreten, etrafında pervane olan oğullarından dolayı kibirinden yanına yaklaşılamayan Esved, kendine açılmayan evinin kapısı önünde sahipsiz garip bir halde susuzluktan kavrularak ölüp gitti. Diğerlerinin sonu da ondan farklı olmadı, her biri onun gibi acınacak bir halde öldü.^[137]

Muhammed'i Kendisiyle Meşgul Edin!

Müşriklerin tepkisi, söylenmek ve alay etmekle kalmadı. Kısa bir süre sonra eyleme dönüştü. Hakikat düşmanları, yüzyıllardır kullana geldikleri metotlardan birini kullanmaya karar verdiler. Bu metot

davetçileri kendileri ile meşgul etmekte. Sürekli uygulanan bu metod, İslam ülkelerindeki fakirlik sebeplerinden biridir. Bu tür saldırılar yüzünden kendi kendileriyle meşgul olup geçim derdine düşen Müslümanlar, maalesef çoğu zaman başkalarını İslam'a davet etmek bir tarafa çocuklarının hatta kendilerinin İslam ile irtibatını bile unutacak hale gelmişlerdir.

Safâ Tepesi'nde insanları Allah'a çağırdıktan sonra eşi ve Hz. Ali ile birlikte Kâbe'ye giden Allah Resûlü (a.s.m.) burada namaz kılmaya başladı. Efendimiz'in İslam'ı açıkça anlatmasını, ibadetlerini açıkça yapmasını hazmedemeyen müşrikler, komşuluk, akrabalık, namus gibi insanî değerleri ve ölçüleri hiçe sayarak Efendimiz'i üzmek için her yolu denemeye başladılar. Efendimiz'i görünce cin çarpmışa dönen Ebû Cehil adamlarına:

– **Muhammed'i kendi kendisiyle meşgul edin!** direktifini verdi. Bunun için gönüllü olan Ebû Leheb ve ailesi hemen harekete geçtiler. İlk işleri Allah Rasûlü'nün (a.s.m.) kızları Ümmü Gülsüm ve Rukiyye annelerimizin evliliklerini bitirmeye uğraşarak Efendimiz'i üzmek oldu. Bir taraftan Ebû Leheb ve Ümmü Cemile, diğer taraftan Ebû Cehil ve adamları Utbe ile Uteybe'yi sıkıştırarak onları, eşlerini boşamaya zorladılar.^[138]

İslam'a düşmanlık hususunda kimseden geri kalmayan Utbe ve Uteybe söyleneni yapmakta bir an bile tereddüt etmeden eşlerini boşadılar. Hz. Rukiye'nin nişanlısı Utbe, yalnızca bu kadar ile kalmadı haddini oldukça aşmıştı. Küstah bir tavırla Efendimiz'in karşısına dikildi.

– Dinini inkâr ediyor, kızını da boşuyorum. Artık beni sevme, ben de seni sevmeyeceğim! diye bağırıp çağırdı, yakasına yapışıp çekiştirirken gömleğini yırttı. Onun bu çirkin tavrı Allah Resûlü'nü (a.s.m.) çok üzdü. Rabb'ine yöneldi mahzun bir kalp ile:

–Allah'ım ona bir itini musallat et! diye beddua etti.

Allah Resûlü (a.s.m.), eşi ve kızları bütün bu olanlara anlam veremiyordu. Müşrikler tek suçları Allah'a inanmak olan çiçeği burnunda genç kızların, sırf babaları peygamber olduğu için hayallerini yıkmış, nişanlarını attırmışlardı.

Müşrikler yalnızca onları değil evli olan ablaları Hz. Zeyneb'in yuvasını da yıkmaya çalıştılar. Defalarca Eşi Ebû'l-As'ın yanına gittiler.

– Gidip Muhammed'in kızını boşa! Dediğimizi yaparsan seni Kureyşlilerden istediğin kişinin kızı ile evlendiririz, dediler.

Ancak, Ebû'l-As'ın ne Allah Resûlü'nü (a.s.m) üzmeye, ne de çok sevdiği eşinden ayrılmaya niyeti vardı. Bunun için:

– Hayır! Vallahi, bunu asla yapamam. Eşimden ayrılmam. Kureyşlilerden kimin kızı olursa olsun, onu eşimle değişmem, diyerek, müşriklerin tekliflerini her seferinde kesin bir dille reddetti.

[139]

Utbe'nin Başına Gelenler

Utbe o sırada babası ile birlikte ticaret için Şam'a gitmek üzere hazırlık yapıyordu. Allah Resûlü'nden (a.s.m.) ayrıldıktan bir süre sonra kervanla birlikte yola çıktı. Şam'a varınca Zerkâ denilen bir yerde konakladılar. Etrafta aslanlar dolaşıyordu. Onları gören Ube, büyük bir endişeye kapıldı. İslam'ı kabul etmemesine hatta Efendimiz'e karşı edepsizlik etmesine rağmen onun iyi bir insan olduğuna, dualarının kabul edileceğine olan inancı tamdı. Bunun için uzaktan gördüğü aslana bakarak:

– Vah başıma gelenler! Vallahi Muhammed'in bedduası yerine gelecek, aslanlar beni yiyecekler. O, Mekke'de ben Şam'da olsam da Ebû Kebşe (Hz. Peygamberi kastediyor) beni öldürecek, dedi.

Durumdan haberdar olan Ebû Leheb, aslanları gördüğünde korku ve endişeden perişan oldu. Kervandaki adamlarına Utbe'yi ortalarına alıp aslanlardan korumalarını söyledi. Adamlar kendilerince tedbir alarak, aslanla Utbe'nin arasına set çektiler. Onu bir araya toplayıp istif ettikleri malların en üstüne yatırdılar. Gece olunca, aslanlardan biri kervanın etrafında dolaşmaya başladı. Adamlara iyice yaklaştı. Korku ve endişeden bir süre uyuyamayan adamlar, gecenin ilerleyen saatlerinde derin bir uykuya dalmışlardı. Aralarına giren aslan, yüzlerini koklaya koklaya sessizce ilerledi. Aradığını bulamayan aslan, ısrarla ilerlemeye devam ederek eşyaların bulunduğu yere yaklaştı. Ani bir hamle ile fırlayıp istif edilen eşyaların üzerine çıktı. Aradığı av tam da oradaydı. Utbe'ye saldırarak, onu param parça etti. Utbe'nin çığlıkları ile uyanan adamlar hiçbir şey yapamadı. Olanları çaresizlik içersinde, dehşetle seyreden Ebû Leheb:

– Muhammed’in bedduasından sonra onun iflah olmayacağını anlamıştım, dedi. Ama yine de iman etmedi.^[140]

Taciz

Allah Resûlü’nün (a.s.m.) kızlarını boşayarak peygamber ve ailesini üzmek yetmedi. Bu kez yine Ebû Leheb’in başını çektiği komşuları, komşuluk haklarını hiçe sayarak Efendimiz ve ailesini taciz etmeye başladılar. Topladıkları dikenleri defalarca Efendimiz’in kapısının önüne dökerek canını acıtmaya çalıştılar. Yetmedi hayvan pisliklerini getirerek geçecekleri yere bırakıp Rahmet Peygamberi ve ailesini rahatsız ettiler.

Efendimiz’in Ebû Leheb’in ailesi dışında kendilerini rahatsız eden başka komşuları da vardı. Bunlar: Hakem b. As, Ukbe b. Ebû Muayt, Adiy b. Hamra ve İbn Esda’ydı. Ukbe ile Ebû Leheb kendilerine her türlü nimeti bahşeden Allah’ın elçisini bir gün bile rahat bırakmamak için anlaşmış gibiydi. Onu nöbetleşerek rahatsız eder, biri bırakır öbürü başlardı. Daha sonraları sahabeler Efendimiz’e:

– Yâ Resûlallah! Komşularınız size nasıl davranırdı? diye sorduklarında onlara şu cevabı verdi:

– Evimiz, Ebû Leheb ve Ukbe b. Ebû Muayt adında iki komşumuz arasındaydı. Biri hayvan işkembesini kapımıza getirip atar, ardından diğeri rahatsız edecek bir şey alıp getirir evin önüne saçar.

Hz. Âişe der ki:

“Allah Resûlü (a.s.m.) onları fark edince üzülür ama karşılık vermezdi. Yalnızca bazen onları gördüğünde kapıya çıkar:

– Ey Abdimenafogulları! Bu nasıl komşuluk? diye rahatsız olduğunu dile getirir, sonra yayını alır atılan pislikleri yayla iterek evinin önünü temizlerdi.”^[141]

Bıkıp usanmadan Efendimiz’i taciz eden komşuları sonunda işi dayanılmaz boyutlara getirdiler. Bir gün Efendimiz Ukbe’ye:

– Ey Ebû Abban! Görüp durduğum şeyi yapmaktan vazgeçmeyecek misin? diye yakındı. Birazcık bile utanma duygusu kalmayan Ukbe:

– Hayır! Sen davanı sürdürdüğün sürece bunu yapmaya devam edeceğim, diye edepsizce karşılık verdi. Allah Resûlü (a.s.m.) onu

uyardı.

– Vallahi bunu yapmaktan vazgeçmezsen başın beladan kurtulmaz, buyurdu.

Güllerin Efendisi'ne karşı kin ve nefret duyguları ile dolu olan üst komşusu Ukbe b. Muayt, bir gün hayvan pisliği ile dolu bir sepeti eline alarak, hane-i saadetlerinin önüne geldi. Utanmadan bütün pisliği Efendimiz'in kapısının önüne döktü. O sırada evin önünden geçmekte olan Tuleyb b. Umeyr, durumu görünce çok kızdı. Yapılan zulme tahammül edemedi. Hemen Ukbe'nin yanına koştu. Sepeti çekip elinden alarak sert bir şekilde başına vurdu. Ondan böyle bir müdahale beklemeyen Ukbe, neye uğradığını şaşırdı. Tuleyb'in elinden kendini zor kurtardı. Kaçıp evine gitti. ^[142]

Babayiğit biri olan genç Tuleyb'in zulme tahammülü yoktu. Yine bir gün Ebû Cehil ve yanında bulunan birkaç Kureyşlinin Allah Resûlü'nü (a.s.m.) rahatsız ettiklerini gördü. Hemen adamların yanına koştu. Ebû Cehil'in üzerine yürüyerek ona şiddetli bir yumruk vurdu. Çevresinde bulunan adamlar ilk şaşkınlıklarını atar atmaz hemen Tuleyb'in üzerine gidip hep birlikte saldırdılar. Tekme tokat vurarak hırpalayıp, yüzünü gözünü kanlar içinde bıraktılar. Sonra tutup sıkıca bağladılar. Ona ne yapacaklarını düşünürken Tuleyb'in dayısı Ebû Leheb yanlarına geldi. Yeğenini bağlı olarak görünce sebebini sordu. Durumu öğrenen dayısı adamlara yeğenini bırakmalarını söyledi. Ebû Leheb'e saygıda kusur etmeyen müşrikler istemeyerek de olsa yeğenini bıraktılar.

Olaya şahit olan bazı Mekkeliler koşarak Tuleyb'in annesi Ervâ Hatunun yanına gittiler:

– Duydun mu oğlun Tuleyb, kendini Muhammed'in uğruna feda etmiş? diye kışkırtmaya çalıştılar. Ervâ Hatun:

– Ne oldu? diye sordu. Gelenler olanları anlatınca oğlu ile gurur duyan annesi:

– Onun en hayırlı günü, dayısının oğluna yardım ettiği gündür. Dayısının oğlu Allah tarafından hak ile gönderilen bir elçi olduğundan en küçük bir şüphem yoktur, dedi.

– Yoksa sen Muhammed'e mi tabi oldun?

– Evet!

Şaşıran Mekkeliler oradan ayrılıp, doğruca Ebû Leheb'in yanına gittiler. Ona:

– Duydun mu kardeşin Ervâ Müslüman olmuş! dediler. Anlatılanları duyunca kardeşine çok kızan Ebû Leheb, hemen yerinden fırladı. Ervâ Hatun’u inancından vazgeçirmek için doğruca evine gitti. Eve adım atar atmaz kardeşine çıkıştı:

– Yazıklar olsun. Baban Abdulmuttalib’in dinini terk edip Muhammed’in dinine mi tabi oldun?

– Yeğenimin yanında olmakta ne mahzur var. Sen de kardeşinin oğlunu desteklemelisin. Onu korumalı, ona yardım etmelisin. Eğer başarsa, onunla birlikte olma konusunda dilediğini yaparsın. İster ona tabi olursun, ister dininde kalırsın. Eğer başaramazsa yeğenine karşı olan sorumluluğunu yerine getirmiş olursun.

– Bizim bütün Araplara karşı koyma gücümüz mü var? O yeni bir din ile geldiği için bütün Araplar ona düşman olacaklar.

Ebû Leheb kızgınlıkla kardeşinin yanından ayrılırken Ervâ Hatun, oğlu ile iftihar ettiğini bildiren şu şiiri söylüyordu...^[143]

Ukbe’nin Efendimiz’e yaptığı vefasızlığın aynını zaman zaman amcası Ebû Leheb de yapardı. Sepete koyduğu hayvan pisliğini götürüp Efendimiz’in kapısının önüne dökerdi. Bir seferinde yine sepet içindeki pisliği kapının önüne dökerken Hz. Hamza’ya yakalandı. Hz. Hamza sepeti elinden alarak, Ebû Leheb’in başından aşağı döktü! Kardeşinin yaptığına çok kızan Ebû Leheb bağırarak sövüp saydı.^[144]

Ebû Leheb’in eşi onlardan geri kalmıyor, topladığı dikenleri komşusunun kapısına döküyordu. Bunu o kadar çok yaptı ki, sonunda ilahî uyarıya muhatap oldu:

“...Oyun taşıyıcısı ve boynunda hurma lifinden bükülmüş ip olduğu hâlde hanımı da (ateşe girecek).”^[145]

Arapların önemli hanım şairlerden olan Ümmü Cemil, hakkında inen ayeti duyunca yerden büyükçe bir taşı kaptığı gibi hızla yürümeye başladı. Efendimiz’in Kâbe’de olduğunu öğrenince doğruca oraya gitti. Ümmü Cemil’in büyük bir öfke ile kendilerine doğru geldiğini gören Hz. Ebû Bekir endişelendi:

– Yâ Resûlallah! O sivri dilli bir hanımdır. Kalkıp gitsek de sizi üzmeseydi? dedi. Efendimiz:

– Endişelenme! O beni göremez, buyurdu. Ümmü Cemil gelip tepelerine dikildi. Allah Resûlü (a.s.m.) hemen karşısında olduğu halde onu görmüyordu.

– Ey Ebû Bekir arkadaşın nerede? Duyduğuma göre beni hicvediyormuş. Vallahi onu nerede görürsem şu kayayı başına indireceğim. Vallahi ben de şairim, beni yereni ben de yeririm. Sonra:

– Duyduğuma göre sen de onun dinine girmişsin. Yakında bütün Kureyşliler hanımefendilerinin kim olduğunu öğrenecekler, diye bağırdı. Sonra söylene söylene çekip gitti.

Hiz. Ebû Bekir büyük bir şaşkınlık içindeydi:

– Yâ Resûlallah! Seni görmedi mi?

– Hayır, Allah beni ona göstermedi, buyurdu. [\[146\]](#)

İnsanları rencide edip üzmekten zevk alan kalpleri kararmış, sevgi ve şefkat pınarları kurumuş zalimler, Allah Resûlü'nün (a.s.m.) can parçasını, ciğer paresi olan küçücük yavrusunu kaybettiği zaman da acısını yaşamasına izin vermediler. Oğlu öldüğünde ona “ebter–soyu kesik” diyerek kendilerince küçük düşürmeye çalıştılar. Kâinatı yaratan Allah'ın yücelttiği, yer ve göklerdeki bütün canlıların aşkından pervane olduğu Can Muhammed (a.s.m.) onların sözü ile mi küçülecekti? Asla.

İslam davetinin başladığı zamanlarda gülücükleri ile gönülleri şad eden biricik yavruları Abdullah'ı kaybedince Efendimiz'in kalbi mahzun oldu, gözlerinden yaşlar boşaldı. Ancak onun can parçasının vefat ettiğini duyan insanlığını kaybetmiş nasipsizler, Efendimiz'e duydukları kinden dolayı sevinçten âdeta bayram ettiler. O sırada Kâbe'de oturan Ebû Cehil, Ukbe ve Ebû Leheb ölüm haberini duyduklarında özleşmişçesine hep bir ağızdan kinlerini kustutular.

– Muhammed ebterdir..., diyerek sevinçlerini açıkça belli ettiler. Bu sözlerle üzüntüsü kat kat artan Efendimiz semavî bir müjde ile teselli edildi.

“(Resûlüm!) Kuşkusuz biz sana Kevser'i verdik. Şimdi sen Rabb'ine kulluk et, kurban kes! Asıl soyu kesik olanlar sana buğz edenlerdir.” [\[147\]](#)

Tehdit

Allah Resûlü'nün (a.s.m.) davet ettiği dinin toplumda karşılık bulacağını ve hüsn-ü kabul göreceğini anlayan müşrikler alay ve tacizin yanı sıra tehdide başladılar. Tehditlerin ardı arkası kesilmiyordu. Bir gün Allah Resûlü (a.s.m.) Kâbe'de namaz kılarken Ebû Cehil çıka geldi. Onu görmeye bile tahammül edemiyordu. Yanına gitti:

– Ben sana burada namaz kılmayı yasaklamadım mı? diye çıkıştı. Namaz kılmasını engelleyerek kırıci sözler söyledi, tehdit etti. Efendimiz'in aldırmadığını görünce çılgına döndü:

– Neyine güveniyorsun? diyerek bağırıp çağırdı. Sonra:
– Sen de iyi bilirsin ki, şu vadide benim sülalemnden daha büyük bir sülale yoktur, diye böbürlendi. [\[148\]](#)

Aradan birkaç gün geçmişti. Bir gurup Mekkeli ile birlikte oturan Ebû Cehil, çevresindekilere sordu:

– Muhammed hâlâ sizin gözünüzün önünde yüzünü toprağa sürüyor mu?

– Evet, hiçbir şey olmamış gibi yine gelip namaz kılıyor.
– Lât ve Uzzâ'ya yemin ederim ki, bir daha onu bu halde görürsem, boynunu kıracağım. Yüzünü secde ettiği o toprağa gömeceğim, diye tehditler savurdu. Sonra çıkıp gitti.

Aradan fazla zaman geçmedi. Biraz sonra Allah Resûlü (a.s.m.) Kâbe'ye geldi. Bir köşeye gitti, kimseye zarar vermeden sessizce namaz kılmaya başladı. Kendileri gibi düşünmeyen, onların inandığına inanmayan, onlar gibi yaşamayanlara hayat hakkı tanımayan zalimler Efendimiz'in namaz kılmasına bile tahammül edemediler. Koşup durumu Ebû Cehil'e haber verdiler.

Büyük bir hırsıyla Kâbe'ye gelen Ebû Cehil doğruca Allah Resûlü'nün (a.s.m.) namaz kıldığı yere gitti. Kendince boynunu kıracak, insanlığı aydınlatan mübarek yüzü toprağa gömerek, ilahî nurdan ebediyen kurtulacak, insanlığı karanlığa mahkûm edecekti.

Allah Resûlü'ne (a.s.m.) yaklaştı. Ellerini kaldırıp ona doğru uzanacağı zaman, bir anda dehşet içinde geri çekildi. Yüzü sapsarı kesilmiş, elleri titriyordu. Gördükleri manzaradan hiçbir şey anlamayan müşrikler:

– Ne oldu? Niçin bu kadar çok korktun? diye sordular. Titremeye devam eden Ebû Cehil:

– Yanına yaklaşınca bir anda onunla benim arama içinden alevler fışkıran bir hendek çıktı, diye anlattı. Ancak göreceğini gördüğü halde bile ne iman etmeyi düşündü, ne de kötülükten vazgeçti. Daha sonraları bu konu aılınca Allah Resûlü (a.s.m.):

– Eğer biraz daha yaklaşsaydı, Melekler onu paramparça edip parçalarını ateşe atacaklardı, buyurdu. [\[149\]](#)

Bu olaydan sonra insanların ibret alması için şu ayetler nazil oldu:

“Gerçek şu ki, insan kendi kendini yeterli görerek azar. Kuşkusuz dönüş Rabbi’nedir. Namaz kılarken bir kulu men edeni gördün mü?

Ne dersin ya o doğru yoldaysa veya takvayı emrediyorsa!

Ne dersin ya (diğeri) yalanlıyor ve doğru yoldan yüz eviriyorsa!

Allah’ın gördüğünü bilmez mi?

Hayır, hayır! Eğer yaptıklarından vazgeçmezse, derhal onu perçeminden, o yalancı günahkâr perçeminden yakalarız. O hemen gidip meclisini çağırsın. Biz de zebanileri çağıracağız. Hayır, ona uyma! Allah’a secde et ve (Allah’a) yaklaş!” [\[150\]](#)

Aman Allahım! Aradan yüzyıllar geçmesine rağmen hâlâ hiçbir şey değişmemiş!

Silahlarına, yetkilerine, adamlarına ve glerine güvenenler şimdi de yine Allah’ı yok farz ediyor, namaz kılanı engellemeye kalkışıyorlar. Bir genci namaz kılarken görmeyi versinler? Akılları başlarından gidiyor, gazeteleri, televizyonları ile saldırıyor, Rabb’ine secde etmemesi için ellerinden gelen her şeyi yapıyorlar.

Ne dersiniz ya o genç doğru yoldaysa ya takvayı emrediyorsa!

Ne dersiniz ya siz yalanlıyor ve doğru yoldan yüz eviriyorsanız!

Allah’ın sizleri ve yaptıklarınızı gördüğünü bilmiyor musunuz?

Müşriklerin ne inanca ne de ibadete saygıları yoktu. Bunun için benzer olaylar pek çok kez yaşandı. Efendimiz ibadet ederken onu rahat bırakmaz, akıllarına gelen her türlü ktlğ yapmaktan geri durmazlardı. Bunu ne kadar da çok yaparlardı!

Abdullah b. Mes’ud anlatıyor:

“Bir gün Allah Resûlü (a.s.m.) benim de içlerinde olduğum bir gurup sahabe ile birlikte Kâbe’ye gitti. Müslümanlar bir yere çekilip oturdular. Allah Resûlü (a.s.m.) ise uygun bir yere geçip namaz kılmaya başladı. Müslümanlar Kâbe’ye gelmeden hemen önce müşriklerden biri Kâbe’nin bir tarafında putları için kurban kesmişti. İşkembesi halen kanlı, pis bir şekilde Mescid-i Haram’da duruyordu.

O sırada Ebû Cehil, Ukbe b. Ebû Muayt ve bir gurup müşrik Kâbe'nin yakınında oturmuş, kendi aralarında konuşuyorlardı.

Bir tarafta devenin işkembesini diğer tarafta Allah Resûlü'nün (a.s.m.) secde yaptığını gören Ebû Cehil'in şeytanî zekâsı harekete geçti. Kalbinde, kin ve hasetten başka duygulara yer kalmamış olan Allah düşmanı, Allah Resûlü'nü (a.s.m.) kastederek çevresindekilere:

– Şu mürâiye bakın! Hanginiz şu devenin işkembesini alıp, secdeye vardığında Muhammed'in omuzları arasına koyabilir? diye sordu. Ukbe b. Ebû Muayt:

– Ben yaparım, diyerek hızla yerinden kalktı. Gençlerden birini gönderip işkembeyi yanlarına getirttiler. İşkembeyi alan Ukbe b. Ebû Muayt Allah Resûlü'ne (a.s.m.) doğru yöneldi. Allah Resûlü (a.s.m.) secdede iken işkembeyi sırtına koydu. Müslümanlar, büyük bir üzüntü ve şaşkınlık içinde olanları seyreliyor, yürekleri sızlıyor ama korkularından müdahale etmeye cesaret bile edemiyorlardı. O sırada Allah Resûlü (a.s.m.) hiçbir şey olmamış gibi secdesine devam ediyordu. Müşrikler, olanları büyük bir zevkle seyrederken gördükleri manzara karşısında gayet memnun bir şekilde gülüyor, Allah Resûlü (a.s.m.) ile alay ediyorlardı. Kahkahalar atıyor, gülmekten neredeyse birbirlerinin üzerlerine düşecek gibi oluyorlardı.

O sırada biri koşarak gitti, durumu Hz. Fâtıma'ya bildirdi. Büyük bir endişeye kapılan Hz. Fâtıma hızla Kâbe'ye geldi. Gördüğü manzara karşısında dehşete düştü. Babasının üzerinden deve işkembesini kaldırarak, üzerini temizledi. Allah Resûlü (a.s.m.) halen secdede, Rabb'ine en yakın olduğu anı dolu dolu yaşıyor, huzurunu bozmadan ibadetini devam ediyordu. O sırada henüz on yaşında olan Hz. Fâtıma babası namaza devam ederken büyük bir cesaretle babasına bunu yapan müşriklerin yanına gidip karşılarına dikildi. Onları en ağır kelimelerle ayıplayarak, yaptıkları bu kötülükten dolayı kınadı. O anda Allah (c.c.) bütün müşriklerin ağzını dilini bağlamıştı sanki. Böyle bir tepki ile karşılaşacaklarını akıllarının ucundan bile geçirmeyen müşrikler, başlarını öne eğerek, sessizce Annemizi dinlediler. Hiçbiri ona karşı tek bir kelime bile söyleyemedi.

Sırf Rabb'ine ibadet ettiği için kendisine reva görülen bu zulme içerleyen Allah Resûlü (a.s.m.), namazını bitirince ellerini kaldırarak Rabbine yöneldi:

– Allah’ım! Ebû Cehil b. Hişam’ı sana havale ediyorum. Allah’ım! Ukbe b. Muayt’i sana havale ediyorum! Allah’ım! Ümeyye b. Halef’i sana havale ediyorum! diye dua etti.

Allah Resûlü’nün (a.s.m.) duasını duyan müşriklerin kalplerine korku düştü. Ne kadar yanlış bir şey yaptıklarını fark ettiler ama yine de bir başka zaman, bir başka yerde bir başka şekilde zulüm etmeye devam ettiler. Duası kabul olan Allah Resûlü’nün (a.s.m.) duasında adı geçenlerin hepsi Bedir Savaşı’nda öldürüldü.”^[151]

Psikolojik ve Sosyal Baskılar

Müşrikler fizikî baskı ve işkenceler ile sonuç alamayınca sosyal, ekonomik ve psikolojik silahlara yöneldiler. Bunları kullanarak, bunlarla Müslümanları vurmaya çalıştılar.

Mus’ab b. Umeyr gibi pek çok sahabeyi benzer silahlarla vurmak istediler. Toplumsal ve duygusal baskılar, çoğu zaman fizikî baskıdan ve şiddetten daha fazla etkili olabiliyordu. Bu tür baskılarla vicdanlara ve duygulara hitap ediliyor, bazen davetçinin oldukça fazla etkilenerken direnci tamamen kırılıbiliyordu. Dâru’l-Erkam’da Nebevî terbiyeden geçen sahabelerden bir kısmı iyi niyetlerinden dolayı bu tür baskılardan zarar görseler de çoğu işkenceye karşı eşsiz bir direnç gösterdikleri gibi, diğer baskılara da en güzel şekilde karşılık verdiler.

İşte **Mus’ab b. Umeyr**; annesinin onu hapsetmesine, aç susuz bırakmasına boyun eğmediği gibi, psikolojik ve sosyal baskılarına direnmesini bildi. Annesi:

– Benim böyle bir oğlum yoktur, diyerek onu evlatlıktan reddetti. Mus’ab buna rağmen bütün şefkat ve merhameti ile annesine yaklaşıp şöyle dedi:

– Ey anneciğim! Ben seni iyiliğe çağırıyorum. Senin için üzülüyorum. Gel, Allah’tan başka ilah olmadığına, Muhammed’in (a.s.m.) onun kulu ve elçisi olduğuna şahadet et!

Oğlunun dik duruşu karşısında daha fazla duramayan annesi kalbinde gizlediği gerçeği itiraf etmek durumunda kaldı:

– Yıldızlara yemin olsun ki, senin dinine girmem. Yoksa kimse benim fikrime önem vermez, aklıma güvenmez.

Aslında daha fazla söze hacet yoktu, bütün gerçek, ana-oğlun bu tavırlarında ve sözlerinde gizliydi.^[152]

İşte **Sa'd b. Ebû Vakkas**; o da aşmak zorunda kaldığı bu baskı karşısında inanılmaz bir iman şahıkası sergileyerek, kıyamete kadar gelecek nesillere örnek oldu.

Annesini çok seven, ona karşı saygıda hiçbir zaman kusur etmeyen, sürekli hizmetine koşan Sa'd b. Ebû Vakkas, henüz on yedi yaşında bir genç iken Allah Resûlü'nün (a.s.m.) insanları İslam'a davet ettiğini duydu. O yaşının küçüklüğüne rağmen daha davetin ilk günlerinde Hz. Ebû Bekir'in kendisini Müslüman olmaya teşvik etmeyi isteyecek kadar mümtaz bir gençti.

Sa'd b. Ebû Vakkas, İslam ile şereflediği halde Mekke reisi Ebû Süfyan'ın amcasının kızı olan annesi Hamne, İslam'a açıkça cephe almıştı. Bunu bildiği için Müslüman olduğunu gizliyordu. Ancak bu uzun sürmeyecek, bir gün her şey ortaya çıkacaktı.

İslam'ın ilk günlerinde yalnızca sabah ve akşam ikişer rekât namaz farz kılınmıştı. Müslümanlar, namazlarını gizli gizli kılıyordu. Bir kısmı şehir dışına çıkıp kimsenin göremeyeceği yerlere gidiyordu.

Bir gün Sa'd b. Ebû Vakkas ve birkaç arkadaşı, gizlice şehirden çıkıp bir vadiye gittiler. Burada namaz kılarken, oradan geçen müşriklere yakalandılar. Müşrikler onları görünce yanlarına koşarak hakaret etmeye başladı. Biri sözlerinde fazla ileri gidince sabrı taştan Sa'd b. Ebû Vakkas, yerden aldığı bir deve kemiğini kaldırıp adamın başına vurdu. Adamın başı yarılıp kanlar akmaya başlayınca müşrikler, oradan kaçıp uzaklaştılar. Böylece Müslüman olduğu anlaşılan Sa'd, İslam'da Allah için fiili müdahalede bulunan ve birini yaralayan ilk kişi oldu.^[153]

Haber kısa sürede Mekke'ye yayıldı. Haberi duyan annenin tavrını bizzat oğlu Sa'd b. Ebû Vakkas şöyle anlatır:

“Annem benim İslam'ı kabul ettiğimi duyunca:

– Ey Sa'd! Sonradan ortaya çıkan şu dine girmek de ne demek oluyor? Ya o dini terk edersin ya da ölünceye kadar hiçbir şey yiyip içmem, diye çıkıştı. Beni ayıpladı, ağzına geleni söyleyip:

– Ey anne katili! diye bağırdı. Ben sakın bir şekilde:

– Böyle yapma anneciğim! Ne yaparsan yap ben, hiçbir şey için İslam'dan ayrılmam, dedim. Annem beni dinden döndürmeye

kararlıydı. Bir gün bir gece boyunca hiçbir şey yiyip içmedi. Onun bu durumunu görünce yanına gittim.

– **Ey anneciğim! İyi bil ki senin yüz canın olsa, İslam’dan ayrılmam için bunlar tek tek çıksa, yine de dinimi terk etmem.** Bundan sonra ister yemek ye ister yeme, dedim. Benim dinimden vazgeçmeyeceğimi anlayınca yiyip içmeye başladı.”

Düşüncelerinde ısrar eden anne, daha sonraları İslam’ın anne-babaya iyi davranmayı emrettiğini öğrenince tekrar oğlunun karşısına dikildi.

– Allah sana akrabalarınla irtibatı kesmemeyi, anne-babana iyilik yapmanı emretmiyor mu?

– Evet emrediyor.

– O zaman ben de sana dininden dönmeni emrediyorum.

Oğlu yine dininden dönmeyi kabul etmetince tekrar yiyip içmeyi bıraktı. Önüne getirilen yiyecek içecekleri kaldırıp attı. Üç gün boyunca yiyip içmeyince bitkin düştü, baygınlık geçirdi. Annesinin fenalaştığını gören diğer oğlu Ümâre, daha da kötüleşmemesi için ağzını zorla açtı, su ve sıvı yiyecekler içirdi. Kendine gelen annesi Sa’d’a beddua etmeye başladı. Bu olay üzerine şu ayet nazil oldu.

[154]

“Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşman için zorlarsa, onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy! Sonunda dönüş ancak banadır. O zaman size yaptıklarınızı haber veririm.”[155]

Sa’d b. Ebû Vakkas’ın İslam’ı kabul etmesini içine sindiremeyen Hamne Hanım, diğer oğlu Âmir’in de Müslüman olduğunu duyunca çılgına döndü. Âmir’i sıkıştırarak onu da dinden döndürmeye çalıştı.

Sa’d b. Ebû Vakkas anlatıyor:

“Avdan dönüp Mekke’ye geldiğim bir gün, insanların bir araya toplandığını gördüm. Merakla kalabalığa yaklaşıp orada bulunanlardan birine:

– Burada ne oluyor? İnsanlar niçin toplanmış? diye sordum.

– Annen, kardeşin Âmir’i yakalamış dininden dönmesi için ona yemin ettiriyor. Ona dinini terk etmezse en sıcak günler de bile güneşin altında kalıp gölgelenmeyeceğini, bir şey yiyip içmeyeceğini söylüyor, dediler. (Sa’d, kardeşinin annesinden etkilenip fitneye düşmemesi, annesinin ısrarından tamamen vazgeçmesi için biraz

sert ve kararlı konuşması gerektiğine inanıyordu.) Kalabalığı yarıp annemin yanına gittim. Ona:

- Ey anne bana bir söz ver, yemin et!
- Niçin?
- Cehenneme gidinceye kadar, sakın ola bir şey yiyip içme, herhangi bir gölgede de gölgelenme! dedi. Annesi onun gayet ciddi olduğunu görünce:
- Ben oğluma iyi bir şey yapması için yemin ettiriyorum, dedi. Orada daha fazla duramadı hemen uzaklaştı. [\[156\]](#)

Ekonomik ve Siyasi Baskılar

Müşrikler İslam davetini durdurmak için ekonomik ve siyasi baskılara sık sık başvurur, para ve iktidar gücünü Müslümanlara karşı kullanırdı. Davetçiye bazen para veya siyasi güç vermeyi teklif ederek onu satın almaya kalkışır, bazen davetçiyi ekonomik olarak zora sokar, siyasi gücünü kullanarak sıkıntıya düşürürdü.

Kureyşlilerin ileri gelenleri ile oturup kalkan Ebû Cehil, onlarla sohbet ederken sosyal statüsü yüksek olan birinin Müslüman olduğunu duyunca çılgına dönerdi. Hemen adamın yanına gider, onu zayıf tarafından yakalamaya ve dininden dönmeye ikna etmeye çalışırdı. Sahabeye:

- Senin için hayırlı olduğunu bildiğin halde atalarının dinini terk mi ediyorsun? Bak böyle yaparsan sana önceki gibi saygı duymaz, görüşlerine değer vermeyiz. Hatta bundan böyle yanımızda şerefli biri bile sayılmazsın derdi.

Müslüman olan kişi ticaretle uğraşıyorsa:

- Eğer dininden dönmezsen, vallahi seni iflas ettirir, bütün mal varlığını yok ederiz, diye tehdit ederdi. Zayıflara ise tereddüt etmeden işkence yapardı. [\[157\]](#)

Bu baskılar yalnızca tehdit ile kalmaz fırsat buldukça çeşitli şekillerde eyleme dönüşürdü:

Habbâb b. Eret anlatıyor:

“Demircilik yapıyordum. Kendisine iş yaptığım için Âs b.Vâil’de alacağım vardı. Bir ara yanına giderek alacağım olan parayı istedim. Âs, inancımı bahane ederek:

– Muhammed’in dinini terk edersen paranı hemen veririm. Yoksa onun dinini terk edinceye kadar alacağını asla vermem, dedi. Ben:

– Sen ölüp, tekrar diriltilinceye kadar asla dinimden dönmeyeceğim, dedim. Âs, alay ederek:

– Öldükten sonra bir de dirilecek miyim? Eğer dediğin doğruysa, oraya vardığımızda ben çocuklarıma ve malıma kavuşurum. Sana olan borcumu o zaman öderim, dedi. Bunun üzerine şu ayet nazil oldu.

“(Resûlüm) Ayetlerimizi inkâr eden ve ‘Bana mutlaka mal ve evlat verilecek’ diyen adamı gördün mü? O gaybı mı bildi, yoksa Allah’dan bir söz mü aldı? Kesinlikle hayır. Biz onun sözlerini yazacağız. Azabını uzattıkça uzatacağız.”^[158]

Allah Resûlü’nün (a.s.m.) amansız düşmanlarından biri olan Velid b. Muğîre Efendimiz’in okuduğu Kur’ân’ı dinleyince kalbi yumuşadı. Huzur-u Saadete çıkarak Müslüman olmaya karar verdi. Durumu fark eden kardeşi hemen Ebû Cehil’in yanına koştu.

– Velid Müslüman olmak istiyor, dedi. Duyduklarına inanamayan Ebû Cehil vakit kaybetmeden Velid b. Muğîre’nin yanına gitti. Onu fikrinden vazgeçirmek için duygusal sözler söyledi. Hassas olduğu konuları kullanarak fikrinden vazgeçirmeyi denedi:

– Ey amca! Mekkeliler aralarında mal toplayıp sana vermek istiyor, dedi. Söylenenlere anlam veremeyen Velid büyük bir şaşkınlık içindeydi.

– Niçin? diye sordu.

– Duyduğumuza göre bir takım beklentilerinden dolayı Muhammed’e gitmişsin, diyerek hassasiyetleini onun aleyhine kullandı. İstedliğini elde eden Ebû Cehil, onu can damarından yakalamıştı. Büyük bir kibirle Ebû Cehil’e dönen Velid:

– Vallahi Kureyşliler de iyi bilir ki benim malım hepsinden daha fazladır, dedi. Her şeyin istediği gibi devam ettiğini gören Ebû Cehil baklayı ağzından çıkardı: Gayet yumuşak bir ses tonu ile:

– Ey amca! Kureyşliler Kur’ân’dan sitayişle bahsettiğini duyarak endişelenmişler. Ondan hoşlanmadığını gösterecek birkaç söz söylersen rahatlarlar, diye rica etti. O:

– Ne diyeyim? Ben şiiri çok iyi bilirim, o asla şiir değildir. Çok çekici ve etkileyici bir üslubu var. Üst tarafı meyve sunarken alt tarafı sağanak yağmur gibi rahmet saçmaktadır. O, kendisine galip

gelinmeyecek en üstün sözdür, diyerek Kur'ân'a olan hayranlığını yeniledi. Ebû Cehil gayet ısrarcıydı:

– Vallahi onun aleyhinde bir şey söylemeden halk senden asla razı olmaz, dedi. Sosyal statüsünü kaybetmek istemeyen Velid:

– Tamam, ama onun hakkında ne demem gerektiğini bulmak için bana bir süre izin verin! diyip izin istedi. Uzun uzadıya düşündükten sonra sonunda:

– O tesirli bir sihirdir, dedi. [\[159\]](#)

Mustazafların hayatlarına bakıldığında müşriklerin bir husustan oldukça rahatsız olduklarını ve bu konuyu sıkça dillendirdikleri görülür. Bu rahatsızlık Kureyşli liderlerin açıkça ifade ettiği gibi Allah Resûlü'nün (a.s.m.) köle veya sosyal statüsü düşük insanlarla bir arada oturmasıdır. Düşmanları tarafından bile olsa kölelere değer vermek sureti ile oluşturdukları sanal dünyalarının yıkılmasına, üstünlük duygularının örselenmesine asla tahammülleri yoktu. Bu rahatsızlıkları zaman zaman Efendimiz'e iletir, ondan köle ve zayıf Müslümanlardan uzak durmasını isterlerdi. Yine bir gün Rebia'nın oğulları Utbe ve Şeybe, bir gurup Kureyşli ile birlikte Ebû Talib'e gittiler.

– Yeğenin Muhammed'e söyle, köle ve anlaşmalılarımızı yanından uzaklaştırsın. Onlar bizim işlerimizi gördürdüğümüz köle ve işçilerimizdir. **Onun çevresinde toplanmaya devam ederlerse yakında işlerimizi görecektir kimse kalmayacak.** Eğer onları yanından kovarsa, Muhammed'in bizim yanımızda ki değeri artar. Onu önemser ve ona değer veririz, dediler.

Ebû Talib, Allah Resûlü'ne (a.s.m.) giderek, müşriklerin kendisine söylediklerini aynen anlattı. Statüsü ve ekonomik durumu ne olursa olsun insana çok değer veren Allah u Teâlâ, Efendimiz'in insanların İslam'la şereflenmesi konusundaki sonsuz arzusu yüzünden kalbinde oluşabilecek en küçük meylin bile önüne geçti. Onu açık bir şekilde uyardı. Ammâr, Bilâl, Habbâb gibi Mustazaflara sahip çıkarak şu ayeti inzal buyurdu:

“Kıyamet günü Rablerinin katında toplanmaktan korkanları (Kur'ân ile) uyarmaya devam et! Onlar için Rablerinden başka ne bir dost, ne bir şefaathçi vardır. Umulur ki sakınırlar.” [\[160\]](#)

Allah Resûlü (a.s.m.) Mekke liderlerini İslam'a davet ederken onların kendine yumuşak davranmasından ümitlendiği, hararetli

hararetli İslam'ı anlattığı bir andı. İşte o an ama olan Ümmü Mektum yanına geldi. Gözleri görmediği için olanların farkında değildi. Soru sormaya başladı. Cevap almakta ısrarcıydı. Allah Resûlü (a.s.m.) cevabını çok kısa bir süre ertelemek için hafifçe ondan yüz çevirdi, davet sevdasından biraz da yüzü asıldı. İşte o an semavî ikaz geldi:

“Ama kendisine gelince yüzünü astı yüz çevirdi. Onun halini sana kim bildirdi! Belki arınacak veya öğüt alacak da öğüt ona fayda verecek...”[\[161\]](#)

Fikri Mücadele ve Oyunlar

Kur'ân ve onun insanlığa sunduğu hakikatlere hayran kalan Mekke liderleri buna rağmen tercihlerini kendi düzenlerini, makam-mevki ve çıkarlarını korumadan yana kullandılar. Başından beri İslam'a karşı çıkarak onu yok etmek için mücadele ettiler. Ama çoğu kez onunla nasıl mücadele edeceklerini şaşırdılar. Önceleri alay ve kaba kuvvetle Allah Resûlü'nün (a.s.m.) sesini kismaya, böylece davet ettiği hakikatlerden kurtulmaya çalıştılar. İnsanlara onu dinlemeyi yasakladılar. Ancak bu çok kısa sürdü, bir süre sonra etkisini kaybetti. Ne vicdanlarını ne de halkı ikna edebildiler. Kalpleri ve akılları sürekli karşılarına dikiliyor, onlardan ya kendilerine Kur'ân hakikatlerini susturacak delil sunmalarını ya da ona uymalarını istiyorlardı.

Her şey apaçık ortada iken, sonuç alamayacaklarını bilip durmalarına rağmen Kur'ân ve Allah Resûlü (a.s.m.) ile fikri mücadeleye giriştiler. Bunun için araştırma yapıp, kafa yorup, sahasında bilgili olan insanlardan yardım isteyip, mantık oyunlarına başvurdular. İşte müşriklerin bu gayretlerini gösteren birkaç fotoğraf:

Kendilerinin koydukları zulüm ve haksızlığa neden olan ve yanlışlığı apaçık ortada olan ölçülerini peşinen doğru kabul eden Ebû Cehil, suçunu örtmek, belki de vicdanının sesini susturmak için inancından dolayı işkence yaptığı kişileri göstererek etrafında bulunan adamlarına şöyle sesleniyordu:

– Siz de şunlara ve onlara uyanlara şaşmıyor musunuz? Eğer Muhammed'in getirdiği şey doğru ve hayırlı bir şey olsaydı şu

zavallılar bu konuda bizi geçebilirler miydi? Bir düşünün şimdi köle olan şu Zinnure, hakikatlere ulaşmada bizi geçebilir mi?

Ne hazindir ki, bu yanıltıcı soru tarih boyunca hep sorulmuştur. Soranlar kendi ışıklarını söndürerek hidayet nurundan mahrum oldukları gibi başka insanları da yanıltılar. Özellikle günümüzde İslam devletlerin fakirliğini, ekonomik olarak zayıflığını dile getirerek hep soruyorlar:

İslam hak ise Müslümanlar niçin bu haldeler? İslam onları niçin en önlere taşımadı?

Burada durup Ebû Cehil'in sorusunu tarihe sormak gerek. Yalnızca Müslümanlara değil, Hristiyan, Yahudi ya da dinsiz her inançtan insana sormak...

Kim zalim kim mazlumdu?

Kim haklı kim haksızdı?

Kim iyiye güzele çağırıyor, kim engel olmak istiyordu?

Şimdi kim şerefle, kim cehaletin babası olarak anılıyor?

Kendi gibi zalim ya da zulmü alkışlayanların dışında kim Ebû Cehil'e güzel sıfat yakıştırabilir ki?

Bugün o ve onun gibiler lanetle anılırken onun aşağıladığı insanlar baş tacı edilip takdirle, rahmet ve minnetle anılmıyor mu?

Yarın tarihte bugün sorulan soruya açıkça, şüpheye yer kalmayacak şekilde doğru cevabı verecektir. Ancak bu gerçeği öğrenmek için yarın beklenirse kaybedenlerden olunur. Bugünü kaybetmemek için yeniden tarihe bakıp ondan ders almak gerek.

Efendimiz'in tertemiz, kardan beyaz, sudan duru olduğunu, inansın inanmasın bütün halkın gönlünde taht kurduğunu bilen Ebû Cehil her fırsatta kendince bir hinlik yapıyordu. Bir gün Allah Resûlü (a.s.m.) ve ashabı ile karşılaşınca kendince Müslümanların zihinlerini bulandırmak, onları şüpheye düşürmek istedi. Bunun için:

– Ey Muhammed! Biz seni asla yalanlamıyoruz. Sen bizim yanımızda son derece emin ve doğru sözlü birisin. Biz yalnızca sana inenlerin doğruluğuna inanmıyoruz, diyordu. Allah'ın cevabı gecikmiyor, kurnazlık yapan zalimin maskesini düşürüyordu.

“Onların sözlerinin seni gerçekten üzdüğünü biliyoruz. Aslında onlar seni yalanlamıyorlar, fakat o zalimler açıkça Allah'ın ayetlerini yalanlıyorlar.”[\[162\]](#)

Bazı şeylerin şekli değişse de oyun hiç değişmiyor. O gün Allah Resûlü'nün (a.s.m.) doğruluğunu itiraf ederek bunu kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak isteyen ve itiraf silahı ile Efendimiz'i vurmaya kalkışanlar, bugün kimi Kur'ân hakikatleri karşısında söyleyecek söz buladıkları için onu baş tacı etmiş gözüküyorlar. Bundan destek alarak Efendimiz'in hadislerine saldırıyorlar. Bir başkası kendince Kur'ân'ın günümüzde asla uygulanamayacağını ya da kabul edilemeyeceğini düşündüğü ayetleri göstererek inanların zihinlerini bulandırmaya çalışıyor. Aslında hepsinin tek hedefi vardı; zulümlerinin önündeki engeli kaldırmak. Tıpkı bir zamanlar Ebû Cehil'in Kur'ân'a saldırarak akıl erdiremediği ayetler hakkında akıl yürüterek mücadele etmeye kalkışması gibi.

Cehennem tanıtıcı Rabbimiz:

“Üzerinde on dokuz (muhafız melek) vardır.”^[163] buyurunca, ayeti kendi ölçüsü ile değerlendirmeye kalkıştı. Nefsine esir olan akli ile Kur'ân'ın yanlışını bulduğunu sandı. Hemen çevresindeki Kureyşlilere seslendi.

– Ananız size ağlasın ey Kureyşliler! Muhammed'in ne dediğini duymuyor musunuz? O cehennemde size azap edecek muhafızların yalnızca on dokuz kişi olduğunu söylüyor. Siz insanların en kalabalık, sayıca en fazla olan kavmisiniz. Şimdi söyleyin bakalım, sizden her yüz kişinin onlardan birine gücü yetmez mi?

Ona cevap veren Rabbimiz şöyle buyurdu:

“Cehennem işlerine bakmakla melekleri görevlendirdik. Onların sayısını inkârcılar için yalnızca bir imtihan vesilesi yaptık...”^[164]

Allah Resûlü'nün (a.s.m.) apaçık hakikatlere çağırması ve Kur'ân karşısında, aciz kalanlar çeşitli hileler yaparak Efendimiz'i oyuna getirmeye kalkıştılar. Çevresindekilerle birlikte Allah Resûlü'nü (a.s.m.) aramaya çıkan Ümeyye b. Halef ve adamları onu Kâbe'yi tavaf ederken buldular. Yanına bir adam aldı, Efendimiz'in karşısına çıkarak ona bir teklifte bulundu:

– Ey Muhammed! İstersen biz senin ibadet ettiğin ilaha ibadet edelim, sen de bizim ibadet ettiğimiz ilaha ibadet et. Böylece bölünmez aynı yerde buluşuruz. Eğer senin ibadet ettiğin ilah daha hayırlıysa bu vasıta ile payımıza düşen iyilikleri kaçırmamış oluruz. Bizim ibadet ettiğimiz ilah hayırlıysa sen de bizim ilahımızdan

faydalanma imkânına kovuşursun, diye akıldan mantıktan uzak bir teklif yaptılar.

Akıllarınca Allah Resûlü'nü (a.s.m.) aldatacak, önce bâtilı kabullendirip daveti sulandıracak, bir adım sonra da yok edeceklerdi. Onların bu hali günümüzde iman nuru ile parıldayan gençlere “Hem namaz kılın, hem diğer gençlerle birlikte eğlenin...” türünden öğüt veren kurnaz İslam düşmanlarına ne kadar da çok benziyor.

Destek Arayışı

İslam ile mücadele etmek için var güçleri ile çalışan müşrikler, hakikatler karşısında her geçen gün daha fazla güç kaybettiklerinin farkındaydılar. Bu problemi çözmek için sürekli arayış içindelerdi. Toplantı üzerine toplantı yapıyor çözüm bulmaya çalışıyorlardı. Bir toplantıda Ebû Cehil ve arkadaşları:

– Muhammed'in işi hergün daha fazla aleyhimize dönüyor. Onunla baş etmek için bir an önce sihri, kahaneti ve şiiri çok iyi bilen birini bulmalıyız. Onunla uzun uzadıya konuşup durumunu tam olarak öğrensin. Onun hakkında bize net bilgiler getirsin, dediler. Bu kişi aynı zamanda müşrikler adına onunla mücadele edecek, kendilerince açıklarını ve zaaflarını yakalayacaktı.

Kısa bir araştırmadan sonra Utbe'nin aradıkları vasfa uygun olduğunu tesbit ettiler. Onunla konuşarak Efendimiz'in yanına gönderdiler. Utbe ona çeşitli sorular sorarak sıkıştırmaya çalıştı:

– Ey Muhammed! Söyle bakalım sen mi daha hayırlı birisin yoksa atan Haşim mi? Sen mi daha hayırlısın yoksa Abdulmuttalib mi? Sen mi hayırlısın baban Abdullah mı?

Efendimiz cevap vermedi. Onu alt ettiğini düşünen Utbe hedefine ulaşmak için bu kez Efendimiz'e o gün kimsenin hayır diyemeyeceği cazip teklifler sundu. O sözlerinin sonuna geldiğinde Allah Resûlü'ne (a.s.m) vahiy iniyordu. Fussilet sûresinin ilk ayetleri nazil olmuştu. Efendimiz nazil olan ayetleri okuyunca sus pus olup sonuna kadar büyük bir huşu içinde dinledi. Ayetlerden çok etkilenmişti. Efendimiz Kur'ân okumayı bitirince hiçbir şey söylemeden hemen oradan uzaklaştı. Bir süre kimseye görünmedi. Hatta ailesinden bile uzak durup yalnız kaldı. [\[165\]](#)

Utbe gibi birçok kişi Efendimiz ile mücadele etme onu susturma yolunu denedi. Ancak hiç biri sonuç vermedi. Bu kez Efendimiz'in durumunu öğrenmek ve bir takım taktikler almak için Yahudi âlimlerden bilgi desteği almaya karar verdiler. Nadr b. Hâris ve Ukbe b. Muayt'ı Medine'ye göndererek onlardan yardım istediler. Medine'ye gidip Yahudi din adamları ile görüşen müşrikler onlara durumu anlattıktan sonra:

– Siz Tevrat ehlisiniz. Dinimizi terk eden şu kişi hakkında sizden bilgi almak için geldik, dediler. Yahudi din adamları:

– Onun yanına gidince şimdi size söyleyeceğimiz şu üç soruyu sorun! Eğer size doğru cevap verirse gerçekten peygamberdir yoksa sahtekârdır. O zaman hiç çekinmeden ona ne isterseniz yapın! Ona:

Geçmiş zamanlarda yaşamış olan gençlerin başına gelenleri sorun. Onların durumu çok enteresandır.

Doğudan batıya bütün yeryüzünü dolaşan kişi hakkına ne bildiğini sorun.

Ruhun ne olduğunu sorun.

Medine'den ayrılan Kureyşliler vakit kaybetmeden hemen geri döndüler. Etraflarını saran halka:

– Ey Kureyşliler! Size Muhammed'in durumunu aydınlatacak bir haberle geldik, diyerek Yahudi âlimleri ile aralarında geçen konuşmayı anlattılar. Allah Resûlü'nün (a.s.m.) yanına koşan Kureyşliler öğrendikleri soruları peş peşe sıraladılar. Allah Resûlü (a.s.m.) gelenlere:

– Sorularınıza yarın cevap vereyim, buyurdu.

Kehf Sûresi 83– 98. ayetleri nazil olunca müşriklerin çabaları bir kez daha boşa çıktı. [\[166\]](#)

Teklifler

Müşrikler İslam davetini önlemek için tüm yolları deniyordu. Baskı, zulüm ve işkenceden sonuç alamayınca bu kez kendi dünyalarında geçerli olan ve kendilerince insanların asla hayır diyemeyeceği hatta uğruna her şeyden vazgeçebileceği teklifler yapmaya karar verdiler. Çeşitli zamanlarda Allah Resûlü (a.s.m.) ve onu himaye eden Ebû Talib'e gidip birçok teklifte bulundular. Bu teklifleri yaparken hedefleri

her durumda kazançlı çıkmaktı. Eğer tekliflerini kabul ederse, Efendimiz'i davasından vazgeçirmiş ve asıl hedeflerine ulaşmış olacaktı. Kabul etmezse, kendileri anlaşmak ve bir arada güzelce yaşamak istedikleri halde, Efendimiz'in anlaşmaya yanaşmayan uyumsuz biri olduğunu göstermiş olacaktı. Böylece akrabaları ve halkın Efendimiz'e verdikleri ya da verecekleri her türlü maddi ve manevi desteği keseceklerdi.

Önceleri bunu doğrudan yaptılar. Aralarında bir heyet kurarak Efendimiz'in en büyük desteği olan Ebû Talib'e gittiler. Ona:

– Ey Ebû Talib! Sen yaş, şeref ve mevkice hepimizden öndesin. Senden kardeşinin oğlunun bizimle uğraşmasını engellemeni rica etmeye geldik, dediler. Bu ve benzeri sözlerle isteklerini bildirdiler. Ancak sonuç alamadılar. Bir başka zaman tekrar gidip önceki ricalarını hatırlattıktan sonra:

– Yeğenin bizimle uğraşmasını engellemedin. Vallahi bundan böyle atalarımıza dil uzatmasına, bizi akılsızlıkla suçlamasına, ilahlarımızı yermesine sabretmeyeceğiz. Son kez uyarıyoruz. Ya onu bizimle uğraşmaktan vazgeçir ya da iki taraftan biri yok oluncaya kadar seninle de onunla da savaşıyoruz, dediler. Kavmi ile düşman gibi karşı karşıya gelmek Ebû Talib'e oldukça ağır geldi. Ancak yine de Efendimiz'den desteğini çekmeyi kabul etmedi. [\[167\]](#)

Bir başka sefer Ebû Talib'e giden heyet:

– Yeğenini çağır birlikte görüşüp anlaşalım, dediler. Teklife sevinen Ebû Talib hemen birini göndererek Efendimiz'i yanlarına çağırıttı. Ebû Talib:

– Yeğenim! Bunlar senin kavminin ileri gelenleri ve amcanın oğullarıdır. Sana iyi davranmak istiyorlar. Söyleyeceklerini dinle! dedi. Efendimiz heyete döndü:

– Sizi dinliyorum, buyurdu. Ahnes b. Şüreyk:

– Sen bizim ilahlarımız hakkında konuşmayı bırak, biz de senin ilahını bırakalım.

Ebû Talib:

– Kavmin sana insaflı davrandı, tekliflerini kabul et!

Efendimiz başını kaldırıp semaya baktı:

– Şu güneşi görüyor musunuz?

– Evet, görüyoruz.

– Ben sizin onun ışıkları ile aydınlanmanızı engelleyebilir miyim?

- Hayır.
 - Bu dediğini de yapamam.
- Ebû Talib:
- Vallahi yeğenim bize hiçbir zaman yalan söylememiştir.
- Efendimiz:
- Ben onlara söyleyince kesinlikle cennete girecekleri bir kelimeye çağırıyorum.
- Ebû Cehil:
- Ne kadar güzel kelimeymiş! Söyle de ne olduğunu bilelim.
 - Size öyle bir kelime söyleyeceğim ki onu söylediğinizde Araplara hâkim olacak Arap olmayanların yüreğine korku salacaksınız.
 - O kelime ne ise biz hemen şimdi onun on mislini söyleyelim.
 - Lâ ilahe illallah.
- Bir anda cin çarpmışa döndüler.
- Bu bütün ilahları tek bir ilah yapmaktır. Bu şaşılacak bir şey, yürüyün gidelim, kendi ilahlarımıza tapmada sebat edelim, diye kızıp bağırdı, tehditler savurarak dönüp gittiler.^[168]
- Bir başka sefer yeni bir teklif sundular. O günün şartlarında bir insana yapılabilecek en cazip teklifi yapmışlardı. Efendimiz'e:
- Eğer mal istiyorsan, aramızda toplayalım. Seni en zengin yapalım. Şeref istiyorsan, seni büyük tanıyalım, sana danışmadan hiçbir iş yapmayalım. Eğer bizi yönetmek istiyorsan, kendimize kral yapalım. Yok, eğer bu iş iraden dışında gerçekleşen bir hastalıksa söyle hemen çaresini arayalım. Seni iyileştirinceye kadar ne yapılması gerekiyorsa yapalım.
- Ebû Talib bu teklifi Allah Resûlü'ne (a.s.m.) ilettiğinde şu tarihi cevabı verdi:
- **Ey amca! Vallahi güneşi sağ elime, ayı sol elime koysalar ve bunun karşılığında davetten vazgeçmemi isteseler, Allah galip getirinceye ya da bu uğurda ölünceye kadar bu görevimi bırakmayacağım.**^[169]

Basın Yasağı

O gün Mekke'de basın işlevi genelde şiir, duyuru ve kulaktan kulağa giden sözlerle yapılıyordu. Bunun en etkili olarak yapıldığı yer ise

Kâbe'nin etrafı ve panayırlardı. Mekkeliler iş dışında zamanlarının çoğunu Kâbe'de geçirir, burada toplanarak sohbet ederdi. Bunun özelliğinden dolayı halka duyurulmak istenen konular çoğunlukla burada ilan edilirdi. Biri bir yabancıyı himayesi altına almak istediğinde, zulme uğrayıp yardım talep ettiğinde hep buraya gelirdi. Meşhur şiir yarışmalarının sonucu ya da anlaşmalar Kâbe'nin örtüsüne asılırdı.

Bunun için Allah Resûlü'nün (a.s.m.) en önemli açık davet merkezi Kâbe idi. Hemen her gün buraya giderek insanları İslam'a davet ederdi. Yakın zamana kadar birçok iç savaş yaşayan Mekkeliler bunu yeniden göze alamadıkları için Allah Resûlü'nün (a.s.m.) Kâbe'de insanları davet etmesine zoraki de olsa izin verirdi. Buna rağmen yine de öfkelerine yenilerek Efendimiz'in Kâbe'de ibadet ve davet yapmasını birçok kez engellemeye çalışıp hatta öldürmeye bile kalkıştılar. Ancak her seferinde Allah'ın yardımı, Allah Resûlü'nün (a.s.m.) sebat ve direnci karşısında yenik düştüler. İç savaşın yeniden başlaması kaygısı ve bu direnç sebebi ile ona istemeyek izin veriyor ancak onun dışında hiç kimseye izin vermiyorlardı. Bu durum sahabeleri çok üzüyor, dayak yemek, hatta ölmek pahasına da olsa bir defa olsun Kâbe'ye gidip orada özgürce "Lâ ilahe illallah" demek istiyorlardı. Bunu İslam'ın ilk günlerinde Ebû Zer denemiş, müşrikler tarafından ölesiye dövülmüştü. Buna rağmen bu kadar zulüm ve hakkı söyleyememek sahabelere çok ağır geliyordu. Kâbe'ye gidip ibadet yapmayı, Kur'ân okuyup insanları İslam'a davet etmeyi çok istiyorlar ancak her seferinde Allah Resûlü (a.s.m.) onlara engel oluyordu. Bir hikmete mebni olarak engel olmadığı zaman neler olduğunu tahmin etmek hiçte zor değildir. İşte buna iki örnek:

"Allah Resûlü'nün (a.s.m.) sahabeleri bir araya toplandığı bir sırada aralarında şöyle bir konuşma geçti.

– Vallahi! Kureyşliler Kur'ân'ın sesli bir şekilde okunduğunu duymadılar. Kur'ân'ı onlara kim duyurabilir? Abdullah b. Mes'ud ortaya atıldı:

– Ben okurum.

– Senin akıbetinden korkarız. Biz kendini koruyacak, kabilesi güçlü olan biri bunu yapabilir mi? diye sormuştuk, dediler. Abdullah b. Mes'ud:

– Müsaade edin ben yapayım. Allah beni korur, diye ısrar etti. Kuşluk vakti Kâbe'ye gitti. Kureyşliler gurup gurup oturuyorlardı. Ayağı kalktı ve yüksek sesle Rahman Sûresi'ni okumaya başladı. Onu duyan Kureyşliler önce şaşırdı, dikkatle dinlediler. Zira böyle bir şeyi asla beklemiyorlardı. Birbirlerine:

– Ümmü Abd ne söylüyor? diye hayretle sordular. İçlerinden biri:

– Muhammed'e gelen Kur'ân'dan okuyor, dedi. Ok gibi yerlerinden fırlayıp, ona doğru koşmaya başladılar. Müşriklerin koşuşmalarına aldırmayan sahabe Kur'ân okumaya devam ediyordu. Müşrikler her biri bir taraftan vurmaya başladı. Onlar vuruyor, o Kur'ân okuyordu. Her tarafından kanlar akıp yara bere içinde kalıncaya kadar vurdular. O okudu. Ayakta duramayacak hale gelinceye kadar vurmaya devam eden Kureyşliler, Abdullah b. Mes'ud yığılıp kalınca, dayak atmayı bırakıp arkadaşlarının yanına döndüler. Bir süre baygın bir şekilde yatan Abdullah b. Mes'ud, bir az sonra uyanıp kendine geldi. Yüzü gözü şişmiş, kan revan içinde arkadaşlarının yanına gitti. Arkadaşları:

– İşte biz başına böyle bir şeyin gelmesinden korkuyorduk, dediler. O:

– Allah düşmanları, gözümde şu andan daha zayıf olmadı. İsterseniz yarın yine gider aynısını yaparım, dedi. Sahabeler:

– Gerek yok, istediğini yaptın, hoşlanmadıkları şeyi onlara duyurdun, dediler.”^[170]

Bir başka olayı da Hz. Âişe anlatıyor:

“Müslümanlar 39. kişi olduklarında Hz. Ebû Bekir Allah Resûlü'ne (a.s.m.):

– Artık gizlenmeyi bırakıp, insanları İslam'a açıkça davet edelim, dedi. Allah Resûlü:

– Ey Ebû Bekir! Halen sayıca çok azız! buyurdu. Ancak Hz. Ebû Bekir ısrar ediyor, müşriklerden gizlenmeye artık tahammül edemiyordu. İsteğini tekrar tekrar dile getirince, Allah Resûlü (a.s.m.) daha fazla hayır demedi, dediğini kabul etti. Hazırlanıp ortaya çıkan Müslümanlar, müşriklerin şaşkın bakışları arasında hep birlikte Mescid-i Harâm'a doğru yürümeye başladılar. Kâbe'ye gelince Hz. Ebû Bekir ayağı kalkarak, insanları İslam'a çağırdı. O sırada Allah Resûlü (a.s.m.) oturmuş onu dinliyordu. O, Allah Resûlü (a.s.m.) dışında insanlara İslam'a davet için konuşma yapan ilk kişiydi.

Henüz birkaç cümle konuşmadan müşrikler başlarına toplandılar. Hep birlikte Hz. Ebû Bekir'e ve yanında bulunan Müslümanlara saldırdılar. Bütün kızgınlık ve kinlerinin hıncını çıkarırcasına, acımasızca vuruyorlardı. Aldığı darbelerle yere düşen Hz. Ebû Bekir çok zor durumda kalmıştı. Başına üşüşen müşrikler acımadan hırsla tekmeliyorlardı. Tekme vuranlardan biride Utbe b. Rebâa idi. Hz. Ebû Bekir'e yaklaşıp ökçeli ayakkabısı ile onu tekmeliyordu. Aldığı darbeler sonucu ağzı-burnu, yüzü-gözü kanlar içinde kalan Hz. Ebû Bekir, tanınmaz bir hale gelmişti. Onun ölmek üzere olduğunu gören Temimoğulları, akrabalarını kurtarmak için müşriklere müdahale ederek, Hz. Ebû Bekir'i tekmelerden kurtardılar. Hz. Ebû Bekir baygın bir halde yerde yatıyordu. Akrabaları onu battaniye türü bir şeye sarıp eve götürdüler. Çok uğraşmalarına rağmen bir türlü ayıltamadılar. Temimoğulları ümitlerini kesmiş, ona artık öldü ölecek gözü ile bakıyorlardı. Beklemekten başka çare yoktu. Belli ki bu gece çok uzun bir gece olacaktı. Onu öylece bırakıp bir süre dinlenmek için evlerine döndüler. Evlerine giderken Mescid-i Haram'a uğradılar. Orada bulunan müşriklere tehditler savurarak:

– Vallahi! Eğer Ebû Bekir ölürse, biz de Utbe'yi öldürürüz, dediler. Hz. Ebû Bekir'i yalnız bırakmayan Temimoğulları gece boyunca sürekli yanına gidip geldiler. Bir türlü ayılmayan Hz. Ebû Bekir'i başından ayrılmayan babası Ebû Kuhâfe ile birlikte ayıltmaya çalıştılsa da başaramadılar. Ölü gibi yatıyordu. Ancak akşama doğru gözlerini açabildi. Ölmek üzere olmasına rağmen ilk sözü:

– **Allah Resûlü'ne ne oldu? O ne halde?** Onu en son gördüğümde müşrikler hakaret ederek üzerine yürüyorlardı, oldu..."^[171]

Dış Bağlantıyı Kesme

Allah Resûlü'nün (a.s.m.) bütün insanlığa gönderilen bir peygamber olduğunun farkında olan Mekkeliler, Efendimiz'in hac ve ticaret için şehre gelenleri İslam'a davet edeceğini çok iyi biliyorlardı. Bu durum onlar için her açıdan felaket anlamına geliyordu. Prestijlerinin yerle bir olması bir yana gelir kaynakları kesilecek, büyük tepkilerle karşılaşacaklardı. Ayrıca onun dışarıdan güçlü bir kabile veya

devletin desteğini alma ihtimali de vardı. İnsanlar onu dinler, anlattıklarını kabul eder de İslam, Arap Yarımadasına yayılırsa artık ona karşı mücadele edemez hale gelirlerdi.

Hacca gelenlerin içerisinde şair, yönetici, güngörmüş pek çok kişi vardı. Bunlar Efendimiz ile görüşür, onu dinlerseler İslam'ı kabul etmeleri kuvvetle muhtemeldi. Bunu çok iyi bilen Kureyşliler zaman yaklaştıkça kaygılanıyor çare arıyorlardı. Sonunda Mekke'nin yönetim merkezi **Darü'n-Nedve**'de bir toplantı düzenlediler. Toplantı başlayınca sosyal ilişkileri oldukça güçlü ve insanları çok iyi tanıyan Velid b. Muğîre söz aldı.

– Ey Kureyşliler! Bildiğiniz gibi hac mevsimi geldi. Yakında kabileler dört bir yandan akın etmeye başlar. Geldiklerinde adamınızın işini duyacaklarından şüphe yok. O zaman size çeşitli sorular soracaklardır. Bir karara varmazsanız, her biriniz başka şey söyler, ihtilafa düşersiniz. Fikir birliği yapmaz, aynı şeyleri söylemezseniz kimse sizi önemseyip dinlemez. Onları adamınızdan uzaklaştırıp etkiniz altına almamız için birbirinizi yalanlamadan, aynı şeyleri söylemeniz gerekir. Yoksa düzeniniz bozulur, sıkıntıya girersiniz, dedi. Toplantıda bulunanlar:

– Kâhin diyelim.

– Vallahi o kâhin değildir. Pek çok kâhin gördük. Onun okudukları ne kâhin mırıltısı ne düzmecesidir.

– Deli ya da mecnun diyelim.

– O ne deli ne de mecnundur. Nice deliler gördük. Delilik işaretlerini çok iyi biliriz. O ne deliler gibi boğuluyor, ne de titriyor, ayrıca vesvesesi de yoktur.

– Şair diyelim.

– O şair değildir. Şiirin her türünü biliriz. Onun okudukları bunların hiç birine benzemiyor.

– O zaman sihirbaz diyelim.

– Siz de biliyorsunuz ki o sihirbaz değildir. O ne sihirbazlar gibi düğüm atıyor, ne de onlar gibi okuyup üflüyor.

– Peki, ne diyelim?

– Siz ne dersiniz deyin, yanlış olduğu hemen anlaşılır. Yine de en iyisi sihirbaz deyin! Bu biraz daha akla uyar. Çünkü onun sözleri sihir gibi insanları etkiliyor. O, insanın babası, kardeşi, hanımı, kabilesi ile arasını açıyor.

Aralarında karara varan liderler toplantıdan sonra halkın arasına karışarak onlara Allah Resûlü (a.s.m.) hakkında ne diyeceklerini öğretiler.^[172]

Bu kadarla da yetinmediler, Allah Resûlü (a.s.m.) Mekke dışından gelenleri İslam'a davet etmeye başlayınca ondan önce konukların yanlarına koştular. Çadır çadır gezerek onun hakkında yalan yanlış pek çok şey söyledi, insanların Efendimiz'e karşı cephe almalarını sağladılar. Önemli biri Mekke'ye geldiğinde bu kadar bile beklemeye tahammül edemez hemen etrafını sarıp onun Efendimiz ile görüşmesini engellemeye çalışırlardı.

Tufeyl b. Amr Mekke'ye gidince hemen yanına koştular. Kimse ile görüşmesine fırsat vermeden çevresini sardılar. Ona her zamankinden daha fazla iltifat ettiler. Kendini karşılayanlar arasında Mekke'nin ileri gelenleri bile vardı. Tufeyl bu durumu biraz garipsese de bir şey söylemeden bekleyip neler olacağını görmeyi tercih etti. Mekkeliler selamlama faslından sonra konuya girdiler:

– Hoş geldin! Sen şair bir adamsın, kavmin içinde sözü dinlenen efendi birisin. Hoş geldin! Çok uzaklardan beldemize geldin. Bizden uzakta olduğun için başımızdaki sıkıntıdan haberin yoktur. Aramızdan çıkan bir adam, toplumu böldü. İşlerimizi darmadağınk etti. Sözleri sihir gibi baba ile oğul arasını açıyor, kardeşi kardeşe düşman ediyor, eşleri birbirinden ayırıyor. Biz onun seni ve kavmini etkileyip aldatacağından korkuyoruz. Bizim başımıza gelenlerin sizinde başınıza gelmesini istemiyorsan ondan uzak dur. Yanına gelirse sakın ha onunla konuşma, onu muhatap alıp dinleme...^[173]

Abluka – Hicret – Yurt Arayışı

İslam davetinin birçok safhası Mekke'de yaşandı. Bunlardan en belirginlerinden üçü şüphesiz üç yıl süren bugünkü anlamda esir kamplarına oldukça fazla benzeyen abluka dönemi, hicret ve yurt arayışıydı. Ablukayı bizzat yaşayan Sa'd b. Ebû Vakkas o günleri şöyle anlatır:

“O günlerde Mekke'de Allah Resûlü (a.s.m.) ile büyük geçim sıkıntısı çektik. Bu sıkıntılar ile baş edebilmek için yaşadığımız bu inanılmaz imtihanı kabullendik, eşsiz bir sabır göstererek dayanmaya

çalıştık. O günlerde açlıktan kıvrandığım bir gece tuvalet için dışarı çıkmıştım. Bevlederken bir tıkırtı duydum. Bevlim bir şeye rastlayınca ses çıkarmıştı. Eğilip baktım. Yerde bir parça kurumuş deve derisi vardı. Onu alıp iyice yıkadım. Sonra kuruması için iki kayanın arasına koydum. Temizlendiğine kanaat getirince ağır ağır yedim. Onunla üç gün idare etim.”^[174]

Abluka devam ederken mevsimi gelince yine panayırlar kurulmuş, tıpkı Âmir b. Sasaağulları gibi insanlar akın akın Mekke’ye gidiyordu. İslam’a davet etmek ve yeni bir yurt aramak için bu panayırlara giden Allah Resûlü (a.s.m.) Âmir b. Sasaağulları ile Ukkaz panayırında karşılaştı. Onlara:

- Kimlerdensiniz? diye sordu.
- Amir b. Sasaağulları’ndan, dediler.
- Hangi boyundan?
- Ka’b b. Rabia.

Davetin yanı sıra yeni bir yurt arayan Allah Resûlü (a.s.m.):

- Kabile içindeki gücünüz nasıldır?
- Sözümüz reddedilmez, ateşimiz sönmez, dediler.
- Ben Allah’ın Resûlüyüm. Size gelirim Rabb’imin peygamberlik görevini yapmam için beni koruyabilir misiniz? Bu yalnızca bir teklif, hiç birinizi bir şey yapmak için zorlamam.

- Sen Kureyşin hangi boyundansın?
- Abdulmuttaliboğulları’ndanım.
- Abdimenaf lar sana karşı nasıl tavır aldılar?
- Beni ilk yalanlayan, memleketimden sürüp çıkarmak isteyenler onlar oldu.

– Yanımıza gelersen sana inanmasak bile onlar gibi seni sürmeyiz. Rabb’inin emirlerini tebliğ edinceye kadar seni koruruz.

Konuşma devam ederken Büheyrâ b. Firas yanlarına geldi. Allah Resûlü’ne (a.s.m.) ters ters baktı.

- Yanınızdaki bu yabancı kim?
- Kureyşli Muhammed b. Abdullah.
- Onunla ne işiniz var?
- Peygamber olduğunu söylüyor. Rabb’inin emirlerini tebliğ edinceye kadar bizim kendisini korumamızı istiyor.
- Siz ne dediniz?

– İyî karşıladık. Onu memleketimize götürecekt kendimizi nasıl koruyorsak onu da aynı şekilde koruyacağız.

– Şu çarşı içinde sizin kadar kötü karar veren bir gurup görmedim. Bunu yaptığınızda insanlar size cephe alacak, bütün Araplar tek bir ok gibi üzerinize hücum edecekler. Kabilesi elbette onu sizden daha iyi tanır. Eğer sözlerinde bir hayır olsaydı, şimdi kendi kabilesi dünyanın en mutlu insanları olurlardı. Siz kabilesinin yalanlayıp kovduğu kişiye mi destek olup yardım etmek istiyorsunuz? diye çıkıştı. Sonra Allah Resûlü'ne (a.s.m.) döndü. Sert bir şekilde:

– Kalkıp kabilenin yanına git! Vallahi benim kabilemin yanına gelmiş olsaydın hiç tereddüt etmeden boynunu vururdum, diye bağırdı. Allah Resûlü (a.s.m.) ses çıkarmadan kalkıp devesine doğru yürümeye başladı. Büheyrâ, Efendimiz'in arkasından kaş göz işareti yaparak yerden aldığı şeyi ona doğru attı. O sırada Âmir b. Sasaağulları gurubunda bulunan Âmir b. Kurt'un kızı Dubaa, amcalarının oğullarını ziyarete gitmişti. Zaman zaman Mekke'ye gelen Dubaa önceden Müslüman olmuştu. Adamın Allah Resûlü'ne (a.s.m.) yaptıklarını görünce dayanamadı. Kabilesindeki gençlere:

– Ey Âmiroğulları! Bundan böyle benim için Âmiroğulları yoktur. Yanınızda Allah Resûlü'ne (a.s.m.) yapılmayan kalmadı ama hiç biriniz buna engel olmadınız, diye acı ile bağırdı. Onu duyan amcasının oğullarından üç genç kalkıp Büheyrâ'nın yanına gittiler. İki kişi daha onlara katıldı. Büheyrâ ve adamlarını yakalayıp yere attılar. Sonra biri Büheyrâ'nın göğsünün üzerine çıkıp tokatladı. Onların kendisi için canlarını tehlikeye attığını gören Allah Resûlü (a.s.m.):

– Allah'ım! Onlara rahmet et! diye dua buyurdu. [\[175\]](#)

* * *

[170]

[141]

[159]

[145]

[155]

[134]

[166]

[160]

[171]
[167]
[149]
[156]
[133]
[144]
[174]
[163]
[137]
[152]
[148]
[168]
[150]
[143]
[175]
[161]
[157]
[164]
[172]
[147]
[140]
[136]
[153]
[151]
[158]
[142]
[138]
[162]
[173]
[135]
[154]
[146]
[139]
[165]
[169]

Efendimiz'e (a.s.m.) Yapılan İşkenceler

“Ey Resûl! Rabbinden sana indirileni tebliğ et! Eğer bunu yapmazsan risaletini yerine getirmemiş olursun. Allah seni insanlardan korur.”^[176] ayeti nazil olunca Allah Resûlü (a.s.m.) gece gündüz, gizli açık demeden durmaksızın insanları İslam’a davet etmeye başladı. İnsanların toplandıkları yerlere, sohbet ettikleri meclislere, merasim ve çarşılarına gidiyor, hür köle, zayıf güçlü, zengin fakir demeden karşılaştığı herkese İslam’ı anlatıyordu. Bu Mekke’de anında büyük bir yankı uyandırdı. Müşrikler nereye gitse, nereye baksa her yerde Allah Resûlü’nü (a.s.m.) görünce büyük bir öfkeye kapıldılar. Bu arada birçok kişi Efendimiz’i dinledikten sonra gizlice yanına gidip Müslüman oldu. İşte o andan sonra olanlar oldu. Müşrikler her fırsatta Allah Resûlü’ne (a.s.m.) sözlü ve fiili olarak saldırmaya başladılar.^[177]

Münîb b. Müdrik babasından naklediyor:

“Cahiliye döneminde Mekke’ye gitmiştim. Orada Allah Resûlü’nün (a.s.m.) Mekkelileri etrafına toplayarak, büyük bir heyecan ve gayretle İslam’ı anlattığını gördüm. İnsanlara:

– “Lâ ilâhe illallah” deyin kurtulun! buyuruyordu. Kureyşliler ise ona büyük bir tepki gösteriyor, kimi mübarek yüzlerine tükürüyor, kimi yerden aldığı toprağı üzerine saçıyor, kimi de küfrediyordu. Onların bu taşkınlıklarına hiç kimse dur demiyor, müdahale edemiyordu. Bu durum sıcaklık artıp güneş ortalığı kavurmaya başlayıncaya kadar devam etti. Allah Resûlü’nün (s.a.v) üstü başı, yüzü gözü toz toprak içinde kalmıştı. Tam o sırada genç bir hanım, elinde su dolu bir kapla koşarak Allah Resûlü’nün (s.a.v) yanına geldi. Ağlaya ağlaya yüzünü yıkmaya başladı. Belli ki bu onun kızıydı. Allah Resûlü (a.s.m.) kızının çok üzüldüğünü görünce:

– Üzülme kızım! Onlar babana ne galip gelebilirler ne de babanı zillete düşürebilirler, diye teselli etti. Çevremdeki insanlara onu göstererek:

- Bu genç kız kim?
- O Allah Resûlü'nün (a.s.m) kızı Zeynep'tir. O gerçekten çok hizmet eden bir hanımdır, dediler.^[178]

Allah Resûlü (a.s.m.) anlatmaktan, insanları hakka ve hakikate davet etmekten bıkmıyor, onlar hakaret etmekten, ona saldırmaktan, vurup sövmekten hayâ etmiyorlardı.

Efendimiz'in daveti hızlandırmasından dolayı iyice kızan Ebû Cehil bir gün çevresindeki dostlarına:

– Ey Kureyşliler! Sizlerde gördüğünüz gibi Muhammed hâlâ dinimizi ve ilahlarımızı yermeye, gençlerimizi saptırmaya devam ediyor. Allah'a yemin ederim ki, yarın yerden taşımakta zorlanacağım kadar büyük bir taş alıp Kâbe'ye gideceğim. Muhammed secdeye vardığında taşla başını ezeceğim. Siz beni korusanız da korumasanız da, bunu mutlaka yapacağım, dedi. Başına toplanan adamlar ona tam destek verdiler:

– Gidip istediğini yap! Seni asla onun akrabalarına teslim etmeyiz, dediler.

Sabah olunca düşündüğünü yapmak için harekete geçti. Zorla taşıyabileceği bir kaya bularak onu Kâbe'ye götürdü. Yanına koyup, Allah Resûlü'nü (a.s.m.) beklemeye başladı. Allah Resûlü (a.s.m.) her gün gittiği vakitlerde Kâbe'ye gitti. Her zamanki gibi Rûknü Esved ile Rûknü Yemanî arasında namaz kılmaya başladı. Müşrikler nefeslerini tutmuş neler olacağını bekliyorlardı.

Allah Resûlü (a.s.m) secdeye varınca Ebû Cehil kayayı eline alıp, Efendimiz'e doğru yöneldi. Ancak ona yaklaşıp yaklaşmaz beti benzi attı, büyük bir korkuya kapıldı, kaya elinde öylece kala kaldı. Derken kaya elinden düştü, panik içinde geri dönüp arkadaşlarının yanına koştu. Arkadaşları hayretle sordu:

- Ey Ebû'l-Hakem ne oldu?
- Dün konuştuğumuz gibi kayayı alıp yanına yaklaştım. Tam o sırada karşıma yırtıcı bir deve çıktı. Vallahi şimdiye kadar, onun başı, boynu ve dişleri gibisini görmedim. Beni hemen orada yemek istedi.

Daha sonra ashabı ile konuşan Allah Resûlü (a.s.m.):

- Onun gördüğü Cebrâil'di (a.s). Eğer biraz daha yaklaşırdı, onu tutuverecekti, buyurdu.^[179]

Bir başka gün Allah Resûlü (a.s.m.) yine Kâbe'de namaz kılıyordu. O sırada Ukbe b. Muayt Kâbe'ye geldi. Efendimiz'i görünce sarığını

çıkarıp Efendimiz'in boynuna doladı var gücü ile sıktı. Allah Resûlü (a.s.m.) boğulmak üzereydi ki Hz. Ebû Bekir zor yetiştı. Ukbe'yi omzundan tutup hızla geri çekerek Efendimiz'den uzaklaştırdı. Efendimiz ile ilgilendikten sonra müşriklere dönerek:

– Size apaçık delillerle geldikten sonra, yalnızca “Rabbim Allah'tır.” diyen birini öldürecek misiniz? diye çıkıştı.^[180]

Onlar işkencenin her türünü yapıyor ama zulümleri her seferinde boşa çıkıyordu. O günlere dair anısı sorulduğunda gözleri yaşaran Hz. Osman, Efendimiz ile yaşadığı bir anı şöyle anlatır:

“Bir gün Allah Resûlü (a.s.m.) Hz. Ebû Bekir'in elinden tutarak, Kâbe'yi tavaf ediyordu. O sırada Ukbe b. Muayt, Ebû Cehil ve Ümeyye b. Halef Hicir'da bulunuyordu. Onları bu halde ibadet ederken görünce, kan beyinlerine sıçradı, Efendimiz'e hakaret etmeye başladılar. Allah Resûlü (a.s.m.) bu sözlerle çok üzüldü. Rahatsızlığı yüzüne yansıdı. Yapılanları görünce hemen Allah Resûlü'nün (a.s.m.) yanına koştum. Hz. Ebû Bekir ile onu aramıza alıp, parmaklarımızı birbirine kenetleyerek, hep beraber tavafa devam ettik. Tavafda müşriklerin hizasına geldiğimizde bize laf atıyor, sürekli Allah Resûlü'nü (a.s.m.) suçluyorlardı. Allah Resûlü (a.s.m.) susmayıp onlara cevap veriyordu. Dördüncü şavta geldiğimizde müşrikler daha da ileri giderek üzerimize atıldılar. Ebû Cehil, Allah Resûlü'nün (a.s.m.) yakasından tutup çekiştirmeye çalışınca göğsüne bastırıp hızla ittim, yere düştü. Hz. Ebû Bekir Ümeyye'yi, Allah Resûlü (a.s.m.) ise Ukbe'yi ittiler. Müşrikler bir şey yapamayacaklarını anlayınca daha fazla üzerimize gelmediler. Tavaf bitince oturduk. Allah Resûlü (a.s.m.) müşriklere:

– Başınıza bir bela gelmeden yaptıklarınızdan vazgeçmeyeceksiniz değil mi? diye çıkıştı. Müşrikler onun sözlerini duyunca korktular. Allah Resûlü (a.s.m.):

– Siz, peygamberlerine karşı ne kadar kötü davranan bir kavimsiniz! buyurduktan sonra evine teşrif etti. Biz de peşinden gittik. Kapısının önüne gelince, bizi güler yüzle karşıladı:

– Müjde! Allah (c.c) peygamberine yardım edecek, dinini tamamlayıp galip getirecek, buyurdu.”^[181]

Bir başka sefer de Efendimiz'in ileri gittiğini düşünen müşrikler, birbirlerini Efendimiz'e karşı kışkırttılar. Efendimiz yanlarından geçerken tek bir kişiymiş gibi hep birlikte üzerine saldırdılar. Ona:

– Şöyle şöyle konuşan sen değil misin? diyerek mübarek vücuduna vurmaya başladılar. **Müşriklerden aldığı yumruk darbelerinden yılmayan Efendimiz:**

– Evet, dediklerinizin hepsini ben söyledim, buyurarak büyük bir cesaretle sözlerinin arkasında durdu. **Kimi olanca hıncı ve kini ile vuruyor, kimi yakasından çekiştiriyordu.** Olanları gören Hz. Ebû Bekir'in aklı başından gitti. Efendimiz'in yanına koşarak saldırganların her birini bir tarafa savurdu.

– **Yalnızca “Rabbim Allah’tır.”** diyen birini öldürecek misiniz? diye çıkışarak onları dağıttı. [\[182\]](#)

Elbette onların yaptıkları kötülükler bu kadarla kalmadı. Ne yaparsa yapsın Efendimiz'e olan düşmanlıkları ve saldırıları hiç bitmedi. Onlar saldırdıkça rahmet-i ilahî coşuyor, çekilen her çile rahmete dönüşüyor, hedefe giden engelleri bir bir ortadan kaldırıyor, kötülükler karşısında gösterilen sabır ve sebat iyilik tohumu olarak toprağa düşüyor, her biri başka ümit çiçeği olarak açıyordu. İşte bu çilelerden birine gösterilen sabır, Hz. Hamza'nın İslam'a girişine vesile oldu.

Bir gün Ebû Cehil'in Safâ Tepeciği'nin bir kenarında oturan Efendimiz'i görünce cin çarpmışa döndü. Durup durduğu yerde onu taciz etmeye, hakaret edip ağzına geleni söylemeye başladı. Efendimiz eşsiz bir sabır göstererek susup ona cevap vermedi. O sırada olayları gören Safiye Annemizin cariyesi Selma Hatun, çok üzüldü. Ciğeri parçalandı. Bir süre sonra aslan avından dönen Hz. Hamza'yı görünce koşup durumu ona anlattı. Günün sonunda Hz. Hamza Müslüman olmuş kâfirler istemese de İslam daveti büyük bir güç kazanmıştı.

Sıcak Yatağını Terk Edip Gözden Irak Yerlere Gidiyor

Müşrikler sürekli Allah Resûlü'nü (a.s.m.) taciz ediyor, zaman zaman işi çığırından çıkarıp, Mekke'yi ona dar ediyorlardı. Sinirlerin gerildiği, tansiyonun iyice yükseldiği bu zamanlarda, Hz. Ebû Bekir'i yanına alan Allah Resûlü (a.s.m.) sessizce Mekke'den uzaklaşır, zor

şartlarda da olsa bir süre dağlarda, mağaralarda kalmak mecburiyetinde kalırlardı. “Rabbim Allah’tır.” demekten, insanları iyiye güzele, ebedî kurtuluşa davet etmekten “Ey Allah’ın kulları kardeş olun!” çağrısını yapmaktan başka bir suçu olmayan Efendimiz, kavgayı, putlara tapmayı, haksızlığı, güçlünün zayıfı ezmesini isteyenler tarafından evinde çoluk çocuğunun arasında rahat yatağında yatmasına izin verilmiyor, dağlara çöllere sürülüyordu. Sonunda Allah’ın rızası, sevgisi ve hoşnutluğu kazanılacaktı ya ne gam! Hem Allah (c.c.) sonsuz merhameti ve lütfu ile bütün bu çileleri eşsiz rahmete dönüştürürdü. Öylede oldu. Abdullah b. Mes’ud ve Bilâl-i Habeşî gibi birçok sahabe, bu hüzünlü anlarda Allah Resûlü (a.s.m.) ile tanışarak, Müslüman oldular.

Yine bir gün Mekke’den ayrılıp, şehir dışında bir mağaraya gitmişlerdi. Burada Rablerine ibadet edip, olayların değerlendirmesini yapar, etrafın sakinleşmesini beklerlerdi. Onlar mağarada bulunurken Abdullah b. Cüd’an’ın kölesi Bilâl-i Habeşî, her zaman olduğu gibi efendisine ait koyun sürüsünü otlatıyordu. Kendini bekleyen ve hayatını tamamen değiştirecek olan büyük mucizeden habersiz olarak koyunlarını otlata otlata Allah Resûlü (a.s.m.) ve Hz. Ebû Bekir’in bulunduğu mağaranın yanına kadar gelmişti.

Bilâl-i Habeşî’nin efendisi Abdullah b. Cüd’an, Mekke’de doğup büyümüş olan önemli bir köle tüccarıydı. Köleleri harıl harıl çalışarak, efendilerine hizmet ederlerdi. Kaçan kölelere neler yapıldığını bildikleri için kimse kaçmaya yeltenmezdi. Bu durumu çok iyi bilen efendisi, kölelerin dağlarda koyun otlatmasına izin verir, onlara güvenirdi. Bundan dolayı Bilâl-i Habeşî de efendisini çok fazla kaygılandırmadan, dağlarda koyunlarını rahatça otlatırdı. Şimdi yine dağlardaydı ve koyunları ile bir mağaranın önünden geçiyordu. Onu gören Allah Resûlü (a.s.m.) Bilâl-i Habeşî’ye seslenerek:

- Ey çoban! Biraz sütün var mı?
- Yalnızca kendisinden yiyeceğimi temin ettiğim koyunun sütü var.
- Onu getirip bize satar mısınız?

Koyunu sürüp, Allah Resûlü’nün (a.s.m.) yanına götürdü. Allah Resûlü (a.s.m.) ondan bir kap istedi. Bilâl Efendimiz, koşarak, bir kap getirdi. Kabı alan Allah Resûlü (a.s.m.) onu dolduruncaya kadar süt sağdı. Kap dolunca, önce kendisi kanıncaya kadar içti. Sonra kabı Hz. Ebû Bekir’e verdi. O da kanıncaya kadar içince, kalanı Bilâl-i

Habeşî'ye verdi. Sohbet etmeye başladılar. Efendimiz ona kendisinin Allah'ın Resûlü olduğunu söyledi. Kur'ân okuyup, İslam'ı anlattı. Allah'tan ve Resûlü'nden bahsetti. Sonra kendisini hayranlıkla dinleyen bu Habeşî köleyi İslam'a davet etti.

Bilâl-i Habeşî şaşırıp kalmıştı. İlk kez hür bir kişi, kendisine değer veriyor, kendisini muhatap alarak insan gibi davranıyordu. Allah Resûlü'nün (a.s.m.) ona yaklaşımı, köle gibi değil hür bir insan gibiydi. Şaşkın ama bir o kadarda sevinçliydi. Onu pür dikkat dinliyordu. Davranışlarındaki asalet, sözlerindeki güzellik ve tatlılık Bilâl'in dikkatinden kaçmadı. Aslında, İslam'a girmesi için bu kadarı bile yeterdi. Sözlerinin doğru olmasına bile gerek yoktu. Fakat onun anlattığı her şey, çok doğru ve bir o kadarda güzeldi. Çok etkilenmişti. Düşünmeye bile gerek duymadan hemen oracıkta Müslüman oluverdi. Efendimiz ise onu düşünüyor, herhangi bir sıkıntı ile karşılaşmaması için:

– İslam'a girdiğini sakın kimseye söyleme, diye sıkı sıkı tembih ediyordu. Çünkü ne onun ne de başka bir sahabenin müşrikler tarafından üzülmelerini ve hırpalanmasını istemiyordu. Bilâl-i Habeşî büyük bir sevinç ve coşku ile oradan ayrıldı. Koyunları toplayıp, doğruca efendisinin evine geri döndü. O günden itibaren koyunlar, her zamankinden çok daha fazla süt vermeye başlamıştı. Koyunların sütü efendisinin dikkatini çekecek kadar çoğalmıştı. Bu durumu şaşkınlıkla izleyen efendisi:

– Herhalde güzel bir otlak buldun, koyunları orada otlatıyorsun.
– Evet, çok bereketli bir otlak buldum diyor, bunu söylerken içinden Allah Resûlü (a.s.m.) ile tanışmakla ne büyük bir berekete nail olduğunu düşünüyordu.

Rabb'inin emirlerini öğrenerek onları yerine getirmeyi, yolunu aydınlatmayı isteyen Bilâl-i Habeşî, İslam hakkında daha fazla bilgi edinmek için bir an önce Allah Resûlü'nün (a.s.m.) yanına gitmek istiyor, dört gözle sabah olmasını bekliyordu. Gün ağarınca koyunlarını alarak doğruca Allah Resûlü'nün (a.s.m.) bulunduğu mağaranın yanına gidiyor, akşama kadar orada Efendimiz'i dinliyor, onun ilminden ve feyzinden istifade ediyordu. Akşam olmasını hiç istemiyor, havanın karardığını görünce mahzun bir şekilde mağaradan ayrılıyordu.

Artık sabahları iple çekiyordu. Bir mr karanlıklar içinde kalan Habeşli köle aydınlığı fark etmiş, niçin hâlâ doğmadı diye güneşle kızıyordu. Hava aydınlanmaya başlar başlamaz hızla koyunlarını alıp, doğruca mağaranın önüne gitti. O gün de Kâinatın Efendisini dinleme ve onunla baş başa olma şerefini ve mutluluğunu doya doya yaşadı.

Allah Resûlü (a.s.m.) İslam davetine başladıktan sonra, daha dikkatli olan, Mekke’de olup biten en küçük ayrıntıyı bile atlamayıp araştıran biri vardı. Bu kişi etrafında cereyan eden şeylerden anında haberdar olan Ebû Cehil’den başkası değildi. Bir gün Abdullah b. Cd’an’ın evinin önünden geçiyordu. Koyunlarının oldukça stlenmiş olduğunu hemen fark etti.

– Gördüğüm kadarıyla koyunlarınızın sütü bayağı bollaşmış. Bunun sebebi nedir? diye sordu sinsice. Abdullah:

–  gündür, koyunların sütü çok arttı. Nasıl oldu biz de anlamadık, dedi şaşkınca. Çok zeki biri olan Ebû Cehil, bunun sıradan bir durum olmadığını, olağüst bir şeyler olduğunu hemen anladı. Allah Resûlü’n (a.s.m.) iyi tanıyor, bütün bunların onunla ilgili olduğundan hiç şüphe etmiyordu. Abdullah’a manalı manalı baktı:

– Kâbe’nin Rabb’ine yemin ederim ki! Senin bu klen, Eb Kebşe’nin (Peygamberimizi kastediyor.) yerini biliyor. Sakın tekrar aynı yere gitmesine izin verme, diye tembih etti. O sırada Allah Resûlü (a.s.m.) Mekke’ye dönmüş, Bilâl-i Habeşî için herhangi bir tehlike kalmamıştı. [\[183\]](#)

Benzer bir olay Hz. Osman ile yaşandı. Müşriklerin zulmü yine artmış, tansiyon oldukça yükselmişti. Allah Resûlü (a.s.m.) yine bir süreliğine sadık dostu Hz. Ebû Bekir yanına alıp bir süreliğine Hirâ Mağarası’na sığınmıştı. Hz. Ebû Bekir’in kızı Esmâ zaman zaman onlara yemek götürüyor, Mekke’de olup bitenleri anlatıyordu. Yemek götürdüğü bir gün Hz. Osman’ı orada gördü. Âdeta Efendimiz’e yalvarıyordu:

– Y Resûlallah! Sürekli müşriklerin senin hakkında kötü sözler söylediğini duyup duruyorum. Artık sabrım kalmadı. Beni bir yerlere yönlendir. Allah rızası için hicret edeyim.

– Sabredememekten mi korkuyorsun? Öyleyse yönünü Habeşistan’da ki şu adama doğru evir. O gerçekten de vefalı biridir. Rukiyye’yi de yanında götür. Sakın onu Mekke’de bırakma! Senin

gibi düşünenler de sizinle birlikte gelsinler! Onlar da geri kalmassınlar!
[184]

Esmâ binti Ebû Bekir yemek götürmeye devam etti. Allah Resûlü (a.s.m.) her gidişinde ona kızı ve damadının hicret edip etmediğini soruyordu. Bu durum Efendimiz'in orada uzunca bir süre kaldığını göstermektedir. [185]

Mekke dönemine baktığımızda zaman zaman Hz. Hatice ve Ebû Talib'in Allah Resûlü'nü (a.s.m.) uzun bir süre ortada göremediklerini, hayatından endişelenip arattıklarını görürüz. Yine öyle bir zamandı. Efendimiz'in yakınları Efendimiz'in hayatından endişe ediyordu. Onlardan biri olan Zübeyr b. Avvam'dı:

Urve anlatıyor:

“Bir gün Allah Resûlü'nün (a.s.m.) müşrikler tarafından yakalanıp Mekke'nin üst taraflarında bir yere götürüldüğü şeklinde bir söylenti çıktı. O sırada on iki yaşlarında olan Zübeyr b. Avvam, konuşulanları duyunca kılıcını alarak sokağa fırladı. Onu sokakta gören tanımadığı kişiler:

– Çocuğa bakın kılıcını sıyırıp sokağa çıkmış, diye söylendiler. Zübeyr b. Avvam uzun bir aramadan sonra Allah Resûlü'ne (a.s.m.) ulaştı. Efendimiz ona:

- Ne oldu ey Zübeyr?
- Yakalandığımı duydum.
- Öyle olsaydı ne yapacaktın?
- Seni yakalayanları öldürecektim.

Allah Resûlü (a.s.m.) bu halinden çok hoşlandı, o ve kılıcı için dua buyurdu. [186]

Bir ara Mekkeliler âdeta ateş topuna dönmüştü. Allah Resûlü (a.s.m.) Bilâl-i Habeşî'yi yanına alarak şehir dışına kaçmak durumunda kaldı. Otuz gün boyunca evine dönemedi. O günlerde yaşadığı sıkıntıyı hiç unutamadı ve şöyle buyurdu:

– Allah (c.c) için öyle korkutulduğum zamanlar oldu ki, hiç kimse öyle korkutulmamıştır. Öyle işkence gördüm, öyle acı çektim ki, hiç kimse çektiğim bu acı gibi bir acı çekmemiştir. Otuz gün kadar yaşadığım bu zor ve acılı günlerde, Bilâl'in eteğinde sakladığı çok az bir yiyecekten başka yanımızda canlı varlıkların yediği herhangi bir şey yoktu. [187]

İslam davet mücadelesinde karşısındakileri asla kışkırtmayan Allah Resûlü'nün (a.s.m.) tansiyon yükseldiğinde gözlerden ırak durma metodu, tarih boyunca birçok davetçiye örnek olmuştur.

* * *

[177]
[182]
[179]
[186]
[178]
[183]
[180]
[187]
[184]
[181]
[176]
[185]

Sahabelere Yapılan İşkenceler

Davetin hızlandığını gören müşrikler Allah Resûlü'nün (a.s.m.) desteğini ve ümidini kırmak, onu yalnızlaştırmak, halkın ona yönelmesini engellemek için İslam'a girenleri atalarının dinine girmeye zorlamaya karar verdiler. Ama bir sorunları vardı. Kabileleri Müslüman da olsa içlerinden birine baskı ve işkence yapılmasına izin vermezlerdi. Ancak bu sorunun çözümünü bulmak zor olmadı. Yeni bir toplantıdan sonra her kabilenin kendi içlerindeki Müslümanları yola getirmesine karar verildi. Sorun aşılınca neredeyse bir elin parmaklarını bile geçmemiş olan sahabelere işkence yapmaya başladılar.

Talha b. Ubeydullah'ın kardeşi Osman b. Ubeydullah, Hz. Talha ile Hz. Ebû Bekir'i birbirine sıkı sıkıya bağlanıp onlara işkence yapmaya başladı. Dinden dönmeleri için zorladı. Onlar dinden dönmek bir yana, bu halde iken bile namaz kılıp ibadetlerini ihmal etmemek için çırpınıyorlardı. Osman b. Talha, sahabelerin bu halini görünce şaşkına döndü. Onların dinlerinde samimi olduğunu, kendisinin yanlış yaptığını düşünmeye başladı. Sonunda sahabelerin ihlâsı yüzünden başına bir bela geleceğinden korktu. Bağlarını çözerek onları serbest bıraktı.

Osman b. Ubeydullah'tan kurtuldukları için sevinen sahabelerin sevinçleri yarım kalmıştı. Bu kez Hz. Hatice'nin kardeşi Nevfel b. Huveylid'in gazabına uğradılar. Onların Müslüman olduğunu öğrenen Nevfel, adamları ile onları yakalayıp ikisini birlikte aynı ipe bağladı. Dinden dönmeleri için dayak atıp baskı yaptı. Temimoğulları bütün bunları gördüğü halde Hz. Ebû Bekir'i kurtarmak için hiçbir şey yapmadı^[188]

Talha b. Ubeydullah'ın işkenceye götürüldüğünü gören Mes'ud b. Hıraş, o anı şöyle anlatır:

"Safa ile Merve arasında say yapıyorduk. O sırada bir kalabalık gördüm. Yaklaştığımda halktan kalabalık bir gurup bir gencin ellerini boynundan bağlamış götürüyordu. Yanımda bulunanlara:

- Bu genç kim? diye sordum.
- Talha b. Ubeydullah, dediler.

- Suçu nedir? Ellerini niçin bağlamışlar? diye sorunca:
- Atalarının dinini terk ederek başka bir dine girmiş, dediler.”[189]

Hz. Osman ise, amcası Hakîm b. As tarafından sıkı sıkıya bağlanarak, dininden dönmesi için zorlanırdı. Hakîm ona:

– Sen atalarının dinini terk edip Muhammed’in dinine girdin ha! Vallahi onun dinini bırakıncaya kadar seni çözmeyeceğim, derdi. Hz. Osman bu sözlere aldırılmaz:

– Ne yaparsan yap, dinimden asla dönmeyeceğim, karşılığını verirdi.

Hz. Osman’ın samimiyetini, ellerinin günlerce bağlı kalmasına rağmen, en küçük bir taviz vermediğini gören amcası, onu serbest bıraktı.[190]

Henüz gençliğe yeni adım atmış olan **Zübeyr b. Avvam’ın** yetim olduğuna aldırmayan amcası onu yakalayarak dinden dönmesi için baskı yaptı. Zübeyr b. Avvam’ın kararlı olduğunu görünce işkence yapıp dayak atmaya başladı. Olmadı bu kez onu bir hasırın içine sardı. Hasırı yuvarladıktan sonra ateş yaktı. Ateşin dumanı ile hasırın içinde hareket edemeyen Zübeyr b. Avvam’ı boğmaya kalkışan amcası zor durumda kalan yeğenine:

– Dininden dön seni serbest bırakayım, diye sesleniyor ancak o boğularak ölmek üzere olduğunu bildiği halde:

– Dinimden asla dönmem, ebediyen kâfir olmam! diyordu.[191]

Yıllar sonra onunla yol arkadaşlığı yapan Musullu biri, gördüğü tablo karşısında hayrete düştü. Yolculuk sırasında Zübeyr b. Avvam gusül abdesti alma ihtiyacı duydu. İssız bir çöldü. İnsanların görmeden abdest alabileceği bir kaya ya da tümsek bir yer yoktu. Zübeyr b. Avvam yol arkadaşından abdest alırken ona sütre yapmasını rica etti. Arkadaşı bu sırada istemeden Zübeyr b. Avvam’ın sırtını gördü. Sırtı param parça, yara bere içindeydi. Ona:

– Sırtında ne kadar yara bere izi var. Vallahi şimdiye kadar böyle bir iz görmedim.

– Vallahi gördüğün her yara Allah Resûlü (a.s.m.) ile birlikte aldığım yaradır. Her biri Allah yolunda oldu.[192]

Mus’ab b. Umeyr, büyük İslam davetçisi ve ilk öğretmen, işkencenin her çeşidini en yoğun şekilde bir arada yaşayan sahabelerdendi.

O, Mekke'nin en yakışıklı genci, gül bahçesinin en nadide güllerinden biriydi. Annesinin gözünden bile sakındığı biricik oğlu, Kureyş meclislerinin vazgeçilmez delikanlısı Musabu'l-Hayr'dı. Annesi çok zengin bir kadın olduğundan, İslam'ı kabul etmeden önce lüks içinde yaşıyordu. Annesinin ona karşı çok farklı bir muhabbeti ve ayrı bir sevgisi vardı. Ona âdeta tutku ile bağlıydı. Bir an bile olsun gözünün önünden ayrılmasına dayanamaz, her zaman yanında olmasını isterdi. Ona olan aşırı sevgisinden Mus'ab b. Umeyr'in giyim kuşamına çok dikkat eder, onu özenle giydirdi. Bunun için Mekke'nin en iyi giyinen genci olarak bilinirdi. Neredeyse tüm Mekkeliler onu tanır, ona imrenir, onun gibi olmak isterdi.

O, Kureyş meclislerinin gülüydü. Kibarlığı, tatlı dili, güzelliği ile herkesin gözdesi, imrendiği, aradığı biriydi. Nerede bir eğlence, bir dost meclisi varsa Mus'ab b. Umeyr orada ve baş köşedeydi. Onun bu kadar sevilmesinin en önemli nedenlerinden biri de aynı zamanda ahlaklı, yumuşak huylu biri olmasıydı.

Allah Resûlü'nün (a.s.m.) davetini duyan Mus'ab b. Umeyr, bu kadar şaşaanın içinden sıyrılmasını bilerek, Efendimiz'in Erkam'ın evinden gizlice yürüttüğü davete icabet ederek ilk Müslümanlardan olma şerefini elde etti. O sırada Efendimiz, sahabelere İslam'a girdiklerini gizlemelerini emrediyordu. Zira o dönemde davetin sağlıklı yürümesi bunu gerektiriyordu. Mus'ab b. Umeyr de Allah Resûlü'nün (a.s.m.) bu emrine uyarak Müslüman olduğunu çevresinden ve ailesinden gizledi.

Annesi dediğini yaptıran, tuttuğunu koparan bir hanımdı. Müslüman olduğunu duyarsa, onu dininden döndürmek için elinden gelen her şeyi yapacağını çok iyi biliyordu. Kendisini çok sevse de atalarının dinine dönmedikçe onun peşini asla bırakmazdı. Sonraki olaylar Mus'ab b. Umeyr'in bu konuda ki düşüncelerini haklı çıkardı.

O da diğer sahabeler gibi acının her çeşidini en uç noktada yaşayarak, asrımızın Musablarına– Sümeyyelerine örnek ve teselli oldu. Daha İslam'a girer girmez başlamıştı bu acı, Erkam'ın evine gizlice giderek. İslam'ı kabul ettiğini, kâinatın Rabbini tanıyıp ona iman ettiğini, hakkı ve hakikati idrak ettiğini gururla haykıracağı, bütün sevdikleri ile en içten duygularla paylaşacağı yerde susmakla ya da susmaya mecbur kalmakla başlamıştı çilesi... Gizlemek mecburiyetinde bırakılmıştı düşüncelerini... Kalbini, aklını,

yaşantısını aydınlatan, onları en nadide süslerle bezeyen inancını gizlemişti. **Susmuştu, hakikatin selâmeti için. Susmuştu, davetin hedefe varması için. Susmuştu, başka Musabların İslam ile tanışmasına engel olmamak için.**

Bir gün çölde huşû ile Rabbine yönelmiş namaz kılıyordu. Rabbi ile konuşuyor, ona daha iyi kul olabilmesi için yalvarıyordu. Rabbine o kadar samimi bir şekilde yönelmişti ki, Osman b. Talha'nın yakınından geçtiğini fark etmemişti bile. Osman onun namaz kıldığını görünce büyük bir telaşla Mekke'ye koştu. Doğruca Mus'ab'ın annesinin evine gitti. Hızlı, hızlı kapıyı vurarak, büyük bir felaketi haber verircesine:

– Çölde Mus'ab'ı gördüm. Namaz kılıyordu. Belli ki atalarının dinini bırakıp Müslüman olmuş, dedi. Osman'ın sözlerini duyan Hünnas Hanım ilk önce duyduklarına inanmadı anlatılanları reddetti.

– Böyle bir şey olmaz. Benim oğlum asla atalarının dinini terk etmez.

Ancak bir süre sonra onu derinden sarsan, kızgınlıktan çılgına çeviren, üzüntüden perişan eden bu haberi kabullenmek mecburiyetinde kaldı. Yıkılmıştı. Perişandı. Sinirden yerinde duramıyor, önüne geleni paylıyordu. Bir süre sonra Mus'ab eve geldi. Olan bitenden habersizdi. İçeri girer girmez annesi dişi kaplan gibi üzerine atıldı. Avazı çıktığı kadar bağıırıyordu. Bir an, neye uğradığını anlamadan şaşırıp kalmıştı. Annesi o kadar şiddetli bağıırıyordu ki ne dediği anlaşılmıyordu. Ancak anladığı kelimeleri birleştirtince, bu öfkenin İslam'a girdiğinin duyulmasından kaynaklandığını fark etti. Annesini sakinleştirmeye çalıştıysa da başaramadı. Annesi yakınındakilere,

– Bunu odaya kilitleyin! Akli başına gelinceye kadar da çıkarmayın! Atalarının dinini terk etmek neymiş öğrensin! diye bağıırdı.

Mus'ab b. Umeyr aç susuz bırakılmasına rağmen hapsedildiği yerde sabırla bekliyordu. Günler, haftalar, aylar geçmeye başladı. Ne o dininden ve imanından taviz veriyor ne de annesi yumuşuyordu. Lüks hayata, güzel yemeklere, eğlenceye alışan oğlunun birkaç gün içinde akli başına geleceğini düşünüyordu Hünnas Hanım. Ancak tahmini doğru çıkmadı, aylar geçtiği halde oğlu hâlâ direniyordu.

Mus'ab'ın sabrı karşısında kızgınlıktan duvarlara tırmanıyordu âdeta. Nasıl oluyor, hangi güç onu bu kadar sabırlı ve dayanaklı

yapıyordu? Bir türlü anlayamıyordu. Birkaç gün sonra ayaklarına kapanıp af dilemesini beklediği oğlu aylardır direnir, en küçük bir pişmanlık belirtisi göstermiyordu. Gururu zaman zaman çok ileri gitmesini istese de annelik yüreği buna müsaade etmiyordu. Zaten bu kadarını bile nasıl yaptığına akıl erdiremiyordu.

Mus'ab yanına gelip gidenlerden Müslümanların bir kısmının Habeşistan'a hicret ettiğini duyunca heyecanlandı. Hemen hapisten kaçma planları yapmaya başladı. Başında bekleyen adamı çeşitli sözlerle yanıltarak, bir yolunu bulup hapisten kaçtı. Yakalanmamak için vakit kaybetmeden Habeşistan'a doğru yola çıktı. Yol uzun ve tehlikeliydi. Âmir b. Rebia ile birlikte bin bir tehlikeyi ve zorluğu aşarak Habeşistan'a ulaştılar.

Bir süre Habeşistan'da kalan Mus'ab b. Umeyr, Mekkelilerin ileri gelenlerinin Müslüman olduğunun duyunca geri döndü. Ancak haber yalandı. Uzun yoldan gelen Mus'ab, Mekke'ye geri döndüğünde perişan bir halde üstü başı toz toprak içindeydi. Annesi onu bu halde görünce çok kızdı.

– Benim böyle bir oğlum yoktur, diyerek onu evlatlıktan reddetti. Mus'ab ise bütün şefkati ve merhameti ile annesine yaklaşarak şöyle diyordu,

– Ey anneciğim! Ben seni iyiliğe çağırıyorum. Senin için üzülüyorum. Gel, Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in (a.s.m.) O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet et. Annesi kızıyor, ama bir taraftan da niçin Müslüman olmadığını haykırıyordu insanlığın tarih sayfalarına:

– Yıldızlara yemin olsun ki, senin dinine girmem. Yoksa kimse benim fikrime önem vermez, aklıma güvenmez, diyerek. İşte bütün gerçek, ana-oğlun bu tavırlarında ve sözlerinde gizliydi.^[193]

Aslında Onlar da Gerçeği Biliyorlardı

Taştan ve tahtadan yapılmış, kimseye zarar ya da kârı olmayan putlara tapmanın aptalca bir şey olduğunu çok iyi biliyorlardı. Kitleleri onlarla oyalayıp kendilerine bağladıkları, menfaat elde ettikleri için sıkı sıkıya bağlı görünüyorlardı. Toplumun boğazına kadar kötülüğe

battığını görüyor, zaman zaman Yahudi ve din adamlarından insanlığa nur saçacak peygamberin gönderileceğini duyuyorlardı.

Mekke fethine kadar Efendimiz'e inanmayanlardan biri olan Ebû Süfyan, İslam daveti başlamadan önce Ümeyye b. Ebû Salit ile ticaret için Şam'a gitmişti. Ümeyye ticaret için gidip gelirken din adamlarından yakında Araplar arasından birinin peygamber olarak gönderileceğini duymuş, bu konu ile yakından ilgilenmişti. Kendini peygamberliğe yakıştıracak, kendince zamanın gelmesini bekliyordu. Şam'a gidince bir rahibe rastladılar. Hemen konuyu açıp gelmesi beklenen peygamber hakkında soru sormaya başladı. Onu çok iyi dinleyen Ümeyye, konuşmanın ilerleyen zamanlarında gönderilecek peygamberin Kureyşli olduğunu öğrendi. Yetişme tarzı olarak gücü ve zenginliği esas aldığı için Kureyşlilerin ileri gelenlerinden ismini çokça duyduğu Utbe b. Rebia'nın peygamber olabileceğini düşündü. Ebû Süfyan'a dönerek onu soru yağmuruna tuttu.

- Utbe zulümden ve kötülüklerden kaçınır mı?
- Evet, vallahi öyledir.
- Akrabaları ziyaret eder, irtibatı devam ettirmeyi ister mi?
- Evet, vallahi dediğin gibidir.
- Değer verilen, kavminin saygın kişisi mi?
- Evet.
- Kureyşlilerin arasında ondan daha üstün biri var mı?
- Hayır, vallahi olduğunu bilmiyorum.
- Fakir biri mi?
- Hayır, oldukça zengindir.
- Şu anda kaç yaşlarındadır.
- Şu anda yüz yaşını geçmiştir.
- Yaş, şeref ve mal birbiri ile akrandır.

Taifli olan Ümeyye yine yanılmıştı, arkadaşına:

– Rahiplerle konuşup, konu ile ilgili kitaplar okuduktan sonra gönderilecek peygamberin bizim bölgeden olduğunu öğrendim. Şimdiye kadar kendimin peygamber olacağını sanıyordum. Rahiple görüşünce onun Kureyşlilerden olduğunu anladım. Biraz düşününce bu kişinin hakkında hep güzel şeyler duyduğum Utbe b. Rebîa olacağını tahmin ettim. Ancak yaşını söyleyince aradığımız kişinin o olmadığını anladım. Çünkü beklenen peygamber, vahiy gelmeye başladığında kırk yaşında olacak, dedi. Sefer bitince arkadaşından

ayrılan Ebû Süfyan Mekke'ye geldi. O sırada Allah Resûlü'ne (a.s.m.) vahiy gönderilmiş, insanlar ondan bahsediyorlardı. Ebû Süfyan, arkadaşının aradığı bütün vasıfların tıpatıp ona uyduğunu görünce şaşırdı. Yeniden sefere çıktığında önce Ümeyye'nin yanına uğradı.

Olayın devamını anlatan Ebû Süfyan şöyle der:

“Ümeyye'nin yanına gidince alaylı bir şekilde:

– Bana vasıflarını anlattığın peygamber ortaya çıktı. Muhammed b. Abdullah! Onda aradığın bütün özellikler var. Kendisi de tam kırk yaşında.

– O gerçekten peygamber ona tabi ol!

– Onun doğru yolda olan peygamber olduğunu biliyorsan sen niçin tabi olmuyorsun?

– Beni bundan yalnızca Sakif kadınlarının diline düşmek alıkoyuyor. Zamanında onlara peygamber olacağımdan bahsetmiştim. Şimdi ona tabi olursam: “Gidip Abdümenaf'ın çocuklarına mı tabi oldun?” diye beni kınarlar, dedi. Tıpkı Ebû Talib gibi aşılmaz engelleri aştıktan sonra hakka giden yol üzerindeki küçücük “derler-demezler” engeline takıldı.

Mekkeli müşrikler bir ara aklına oldukça güvendikleri, hayat tecrübesi ile donanmış olan Utbe b. Rebîa ile görüşerek ikna etmek üzere Allah Resûlü'nün (a.s.m.) yanına gönderdiler. Efendimiz ile görüşüp geri döndü. Bekleyen Kureyşliler:

– Ne oldu? diye merakla sordular. Kendinden son derece emin olan Utbe:

– Vallahi şimdiye kadar duymadığım sözler duydum. Vallahi o ne şiir, ne sihir ne de kâhin sözüne benziyor. Ey Kureyş halkı! Gelin bu kez beni dinleyin, isterseniz bundan böyle beni hiç dinlemeyin! Muhammed'in davet ettiği şey ile onu baş başa bırakıp geri durun! Vallahi ondan duyduklarım büyük bir söz ve haberdır. Şu kulaklarım onun gibisini duymadı. Eğer Araplar ona galip gelirse dilediğiniz olur. Eğer o Araplara galip gelirse onun izzeti sizin izzetiniz, hükümrانlığı sizin hükümrانlığınızdır. Onunla en mutlu ve huzurlu insan olursunuz, dedi. Kureyşliler:

– Sana da sihir yapmış, dediler. O:

– Benim görüşüm bu. Siz nasıl istiyorsanız onu yapın, dedi. [\[194\]](#)

Efendimiz'e gönderilen Kur'ân'ın ilahî kelimeler olduğunu çok iyi biliyorlardı. Ona hayran kalmışlar, birbirlerinden çekindikleri için gizli gizli dinliyorlardı. Ebû Cehil, Ebû Süfyan, Ahnes b. Şüreyk gibi Mekkeliler Kur'ân'a hayran kalmışlardı. Gece olunca dayanamaz gizlice evlerinden çıkarak Efendimiz'in namaz kıldığı yere gelirlerdi. Geceleyin evinde namaz kılan Allah Resûlü (a.s.m.) Kur'ân'ı dışarıdan duyulacak kadar sesli okurdu. Gündüzleri onu öldürmek isteyen bu insanlar geceleyin birbirlerinden habersiz olarak oraya gider, uygun bir yerde saklanarak Allah Resûlü'nü (a.s.m.) dinlerlerdi. Gece uykusuz kalmak pahasına Kur'ân dinlerler, gün ağarırken oradan ayrılırlardı. Bir gün yine aynı şeyi yapmışlar, evlerine dönüyorlardı. Yolda birbirleri ile karşılaşınca nereden geldiklerini anladılar. Kendi kendilerini kınayarak:

– Ayak takımı şu halimizi görse neler düşünmez ki, diyerek bir daha böyle bir şey yapmamak üzere sözleştiler. Ertesi akşam hiç biri Kur'ân'ın büyüleyici cazibesinden kendini alamadı. Gecelenin sessizliğinde süzülerek her zamanki yerlerine gittiler. Gece boyunca büyük bir huşu içinde Kur'ân'ı dinlediler. Gün ağarırken eve dönerken yine birbirleri ile karşılaştılar. Kızıp bir daha olmaması için söz verdiler. Üçüncü gün yine aynı şeyler oldu. Yine karşılaşıp aynı şeyleri tekrarlamamak için söz verdiler.

Sabah olunca arkadaşlarının ağzını aramak, İslam'ı kabul için ortam yakalamak isteyen Ahnes b. Şüreyk bastonunu alıp Ebû Süfyan'ın evine gitti.

– Dün gece Muhammed'den dinlediğin sözler hakkında ne düşünüyorsun? diye sordu.

– Ya Ebû Sa'lebe! Ben ne anlayıp hissettiğimi söyleyeceğim ama benden sonra da sen söyleyeceksin.

– Hayır, bu konuda yemin ettim, dedi.

Onun yanından ayrılan Ahnes, bu kez Ebû Cehil'in evine gitti. Söz arasında ona da:

– Ey Ebû'l-Hakem! Muhammed'den duydukların hakkında ne düşünüyorsun?

– Öteden beri Menafoğulları ile şeref yarışı yapıyoruz. Onlar insanlara sofralar kurdu, biz de kurduk, onlar hizmet etti, biz de ettik, onlar ihtiyaç sahiplerine verdi biz de verdik. Yarış pistindeki rahvan atlar gibi at başı koştuk. Sonra kalkıp dediler ki, aramızdan biri

peygamber oldu. Ona gökten vahiy geliyor. Böyle bir üstünlüğe nasıl ulaşabiliriz?! Vallahi ona ebediyen iman etmeyecek, onu doğrulamayacağız, dedi.^[195]

Amr b. Mürre

Yemenli olan Amr b. Mürre, Ezd kabilesinin şairlerindendi. Çevresinde çok sevilen Amr b. Mürre, İslam daveti başlamadan bir süre önce, kabilesinden bir grup ile birlikte hac için Mekke'ye gitti.

Amr b. Mürre bu yolculuğunu şöyle anlatır:

“Cahiliye döneminde hac için bir grup arkadaşla birlikte Mekke'ye doğru yola çıktık. Mekke'de bulunduğum bir sırada garip bir rüya gördüm: Rüyamda Kâbe'den çıkıp etrafa yayılan çok parlak bir nur gördüm. Nur Yesrib dağlarından Cüheyne ovalarına kadar her yeri kapladı. Sonra nurun içinden bir ses geldi:

– Son peygamber gönderildi. Nur etrafa yayılınca karanlıklar dağılıp yok oldu.

Sonra başka bir şekilde girip yayılmaya devam eden nur, Hire saraylarını ve Medain şehrini aydınlattı. Nur içinden bir gelen ses:

– İslam geldi, putlar kırıldı, akrabalık bağları güçlendi, diyordu. Korku içinde uyandım. Arkadaşlarıma:

– Vallahi Kureyşlilerin şu memleketinde çok önemli bir olay olacak, diyerek gördüğüm rüyayı anlattım.

Hac yapıp memleketimize döndükten bir süre sonra Ahmed (a.s.m.) isminde birinin peygamber olarak gönderildiğini duydum. Vakit geçirmeden hemen hazırlanarak sonraki hac mevsiminde Mekke'ye gittim. Allah Resûlü'nü (a.s.m.) bularak onunla görüştüm. Ona gördüğüm rüyayı anlattım. Allah Resûlü (a.s.m.) bana:

– Ey Amr b. Mürre! Ben peygamberim, diye başlayarak bana İslam'ı anlattı. Söz arasında:

– Bana kavimimden çok az kimse tabi oldu, buyurdu. Onu dinledikten sonra:

– İnsanların çoğu senden yüz çevirse de ben, sana indirilen bütün helal ve harama inanıyorum, diyerek Müslüman oldum. Bir süre Mekke'de kaldıktan sonra, Allah Resûlü'nden (a.s.m.) kabilemi İslam'a davet için izin istedim. Müsaade buyurunca, memleketime

geri döndüm. Kabilemdaki insanları İslam'a davet ettim. Beni reddederek:

– Allah huzurunu bozsun Ey Amr! Bizden ilahlarımızı terk etmemizi, birliğimizin bozulmasını mı istiyorsun! Bize babalarımızın kutsal dinini terk edip, Tihame'de şu Kureyşlilerin davet ettiği dine inanmamızı mı emrediyorsun? Hayır, sana uymakta hiçbir güzellik ve fazilet yoktur, dediler. Sonra aralarından biri, bir şiir söyledi. Daha fazla dayanamadım:

– Kim yalancıysa Allah onun huzurunu bozsun, dilini lal etsin, dişlerini döksün! dedim. Aradan çok geçmeden benimle mücadele ederek şiir söyleyen adamın ağzı eğildi, gözleri kör oldu, dişleri döküldü, yemeğin tadını alamaz oldu.”

Kendine yapılanlardan yılmayan Amr b. Mürre İslam'ı anlatmaya devam etti. Gayretinin mükâfatını veren Allah (c.c.) onu birçok kişinin İslam ile şereflenmesine vesile kıldı. [\[196\]](#)

Amr b. Ümeyye ed-Devsî

Yemenlilerin Devs kabilesinden olan Amr b. Ümeyye, ticaret için sık sık Mekke'ye giderdi. Allah Resûlü (a.s.m.) insanları İslam'a davet etmeye başladığı günlerde yine Mekke'ye gelmişti. Eski dostlarını ziyaret etmek için Mescid-i Haram'a giden Amr b. Ümeyye, orada dostları tarafından sıcak fakat endişeli bir şekilde karşılandı. Dostları ile selamlaşır selamlaşmaz, daha hal hatır sorup sohbete başlamadan kendisini büyük bir kaygı ile ikaz ettiler Allah Resûlü (a.s.m.) ile görüşmemesi için uyararak:

– Muhammed ile sakın görüşme. Ondak uzak dur. Onu dinlersen seni aldatır. Sözleri ile seni büyüleyerek saptırır, dediler. [\[197\]](#)

Başlangıçta, onları bu kadar endişelendiren şeyin ne olduğunu tam olarak anlayamamıştı. Önce Allah Resûlü'nün (a.s.m.) kâhinlik yaptığını sanarak düşünmeden hemen:

– Olur, Muhammed'den uzak dururum, demişti.

Kureyşlilerden ayrıldıktan sonra Hz. Peygamberle olan geçmişini hatırladı. “Muhammed çok şahsiyetli, oldukça güvenilir çok iyi bir insandı.” diye düşünerek, Kureyşli dostlarının kendisini uyarmalarına

bir anlam veremedi. Şüpheleri artınca, Efendimiz hakkında söylenenlere kulak kabartmaya başladı.

Amr Hristiyan'dı ve "Müjdelenen Peygamber"'den haberi vardı. Halkın, Efendimiz hakkında söylediklerini dinledikçe, onun Müjdelenen Peygamber olmasından şüphelenmeye başladı. Gerçeği öğrenmek için hemen araştırmaya koyuldu. Konuştuğu herkesten olumlu şeyler duyunca, dostları ne derse desin Allah Resûlü (a.s.m.) ile görüşmeye karar verdi. Mekkelilerden gizli olarak Allah Resûlü (a.s.m.) ile buluşup, ona müjdelenen peygamber hakkındaki bilgilere uyup uymadığını anlamak için çeşitli sorular sordu. Aldığı cevaplar, onun kesin olarak peygamber olduğunu gösteriyordu. Tereddüdü kalmamıştı. Hemen şahadet getirerek Müslüman oldu. İşlerini bitirince, Allah Resûlü'nün (a.s.m.) tavsiyesi ile İslam'ı anlatmak üzere memleketine geri döndü.^[198]

Tufeyl b. Amr

Devs kabilesinin önde gelenlerinden, sevilip sayılan, akıllı ve çok meşhur bir şairdi. Çok cömert biri olduğu için, kapısı her zaman açık, ocağı sürekli yanardı. Açları doyurur, kendisine sığınanı korur, kimseden yardımını esirgemezdi. Diğer Devsliler gibi o da zaman zaman Mekke'ye giderdi. Bunun için Mekkeliler tarafından yakından tanınır, saygı görürdü.

Allah Resûlü'nün (a.s.m.) insanları İslam'a davet ettiği yıllarda Mekke'ye gitmeye niyet etti. Her zaman ki gibi hazırlıklarını tamamladıktan sonra göz alıcı güzel elbiselerini giyerek, atına binip yola çıktı. Uzun bir yolculuktan sonra Mekke'ye geldi.

O sıralarda Mekkeliler, Allah Resûlü'nü (a.s.m.) etkisiz hale getirmek için her çareye başvuruyor, davetin önünü kesmek için akıllarına gelen bütün tedbirleri alıyorlardı.

Tufeyl b. Amr, Mekke'ye gittiğinde hemen yanına koşup, kimse ile görüşmeden çevresini sardılar. Ona büyük bir saygı gösterip, her zamankinden daha fazla iltifat ettiler. Kendini karşılayanlar arasında Mekke'nin ileri gelenleri de vardı. Bu durumu biraz garipsese de bir şey söylemeden, bekleyip neler olacağını görmeyi tercih etti. Mekkeliler selamlaşma faslından sonra hemen konuya girdiler:

– Hoş geldin. Sen şair bir adamsın, kavmin sözü dinlenen efendisisin. Çok uzaklardan beldemize geldin. Bizden uzakta olduğun için başımızdaki sıkıntıdan haberin olmadığını sanıyoruz.

Aramızdan çıkan bir adam, toplumu böldü. İşlerimizi darmadağınık etti. Sözleri sihir gibi, baba ile oğul arasını açıyor, kardeşi kardeşe düşman ediyor, eşleri birbirinden ayırıyor. Biz onun seni ve kavmini etkileyip aldatacağından korkuyoruz. Bizim başımıza gelenlerin sizinde başınıza gelmesini istemiyorsan ondan uzak dur. Yanına gelirse sakın ha onunla konuşma, onu muhatap alıp dinleme...[\[199\]](#)

Tufeyl b Amr der ki:

“Vallahi o kadar çok konuştular ve beni o kadar çok sakındırdılar ki onlara:

– Yemin ederim ki Mescid-i Haram’a gittiğimde, onu dinlemekten sakınacağım, dedim. Sözümü tutmak için de Mescid-i Haram’a gittiğimde **kulaklarıma pamuk tıkamaya** karar verdim. Dinlenip yol yorgunluğunu üzerimden atınca, tavaf etmek için Mescid-i Haram’a gittim. O sırada Allah Resûlü (a.s.m.), Kâbe’de namaz kılıyordu. Yüksek sesle Kur’ân okuduğu için, ne kadar sakınsam da bazı kelimeleri duydum. Onları duymamaya çalışırken bir taraftan da, birinin sözlerini duymamak için bu kadar gayret sarf ettiğime inanamıyordum. Kendi kendime:

– Annen sana ağlasın ey Tufeyl! Sen akli başında bir insansın. Üstelik şairsin. Sözden çok iyi anlayan birisin. Duyduğun sözün ne anlama geldiğini, iyi mi kötü mü olduğunu bilecek olgunluktasın. Birini dinlemekten kaçmak da ne oluyormuş! Onu mutlaka dinleyeceğim. Eğer anlattıkları iyi güzel şeylerse kabul ederim. Kötü, çirkin şeylerse reddederim.

Kulaklarımdaki pamukları çıkarıp attım. Allah Resûlü’ne (a.s.m.) iyice yaklaşarak onu dinlemeye başladım. Kendi kendime:

– Sübhanallâh! Bu ne kadar hoş, bu ne kadar güzel bir söz! Şimdiye kadar bu kadar güzel, bu kadar tatlı bir söz duymamıştım, dedim.

Allah Resûlü’nü (a.s.m.) gözetlemeye başladım. Namazını kılıp bitirdikten sonra Kâbe’den ayrıldı. Ben de peşinden gittim. Yürüyerek evine gitti. Hemen evinin önüne giderek, içeri girmek için izin istedim. Selam faslından sonra:

– Ey Muhammed! Mekke’ye gelince kavminden bazı kişiler yanıma gelip, senin hakkında bana şöyle şöyle dediler. Bana seni dinlememem konusunda yemin ettirdiler. Senin hakkında beni o kadar korkuttular ki seni duyup, senden etkilenmemek için kulaklarıma pamuk tıkadım. Ancak Allah (c.c.), sanki beni seni dinlemeye sevk etti. Kalbim senin sözlerinin doğru şeyler olduğunu söylüyor. Bana dinini anlat. O neleri emrediyor, nelerden sakındırıyor.

Beni dikkatle dinleyen Allah Resûlü (a.s.m.), İslam hakkında bilgi verdi. Sonra Kur’ân okudu. Ona hayran kaldım. Bu kadar veciz bu kadar güzel bir söz duymamıştım. Onun ne şair sözü, ne sihir, ne de aldatmaca olmadığını hemen anladım. Ben hem şair hem güngörmüş, pek çok insanla karşılaşmış, onları dinlemiş biriydim. Sözden çok iyi anlıyordum. Onun anlattıkları çok farklı ve fevkalade güzel hakikatlerdi. Daha fazla düşünmeden hemen Müslüman oldum. Kazandığım bu güzelliklerden kavmimin mahrum olmasını istemiyordum. Allah Resûlü’ne (a.s.m.):

– Yâ Resûlallah! Devs’e dönmek, kavmime İslam’ı anlatmak istiyorum. Orada insanlar beni dinlerler. Allah’ın benim vasıtamla onlara hidayeti nasip edeceğini umuyorum. Benim için Allah’a dua etsen de, Allah insanları İslam’a davet ederken, bu konuda onlara karşı bana yardımcı olmak üzere bir işaret verse! Allah Resûlü (a.s.m.) beni kırmayıp:

– Allah’ım! Ona niyet ettiği hayırları gerçekleştirmesi için, yardımcı olacak bir işaret ver! diye dua buyurdu. [\[200\]](#)

Dımad b. Sa’lebe el-Ezdî

Dımad b. Sa’lebe, Yemenlilerin Ezd kabilesinden, kavminin ileri gelenlerinden, ilim aşığı bir insandı. Özellikle Tıp ve Psikoloji dalında kendisini çok geliştirmişti. Tedavi için hiç üşenmeden hastaya koştuğu için çevresinde çok sevilip sayılırdı.

Temizliğe ve öğrenmeye çok önem veren Dımad b. Sa’lebe temiz elbiseler giyer, güzel kokular sürerek, ilim öğrenmek üzere yola çıkardı. Bir taraftan ilmini geliştirir, bir taraftan gittiği yerdeki hastaları tedavi ederdi.

Sık sık çıktığı bu seferlerde Allah Resûlü (a.s.m.) ile tanışmış ve onunla dost olmuştu.^[201] Yine bir gün, hastaları tedavi etmek, aklını yitirmiş, cinlenmiş, psikolojik rahatsızlıkları olanlara muska yapmak ve ilmi araştırmalar ile meşgul olmak için giyinip kuşandıktan sonra yola çıktı. Yolu bu kez Mekke'ye düştü. Niyeti hem insanları tedavi etmek, hem Umre yapmaktı.^[202]

Mekke'ye girince doğruca Kâbe'ye gitti. Kureyşliler onu görür görmez başına toplandılar. Zira dertleri çok büyüktü. Dımad b. Sa'lebe ise dertlere çare bulma konusunda oldukça mahirdi. Vakit kaybetmeden hemen konuya girdiler. Allah Resûlü'nün (a.s.m.) atalarının dinini nasıl terk ettiğini, kendilerini nasıl haktan sapmakla suçladığını, putlara tapmayı reddettiğini, kendisinin Allah'ın elçisi olduğunu söylediğini büyük bir heyecanla anlattılar. Bütün bunları yapan, kavminin dinini terk eden, otoriteye karşı gelen kişi, onlara göre ya cinlenmiş ya da aklını yitirmişti. Böyle bir kişinin Dımad b. Sa'lebe gibi mahir bir doktor tarafından tedavi edilmesi gerekirdi.

Kureyşlilerin yalan yanlış, abartılı konuşmalarını dinleyen Dımad b. Sa'lebe, onları teselli ederek:

– Merak etmeyin, bu benim işim. Onu kısa zamanda tedavi eder iyileştiririm. Ben bundan çok daha kötü durumda olanları tedavi edip iyileştirdim.

Bir süre dinlendikten sonra, Allah Resûlü'nü (a.s.m.) bularak yanına gitti.^[203] Eski dost oldukları için Allah Resûlü (a.s.m.), Dımad'ı görünce sevindi. Selamlaştılar, birbirlerine hal hatır sordular. Dımad, uygun bir anı yakalamaya çalışıyordu. Onu yakaladığına inandığı an hemen söze girdi:

– Ey Muhammed! Sana bazı şeyler söyleyeceğim, bunlardan dolayı, bana alınma! Kızıp benden uzaklaşma! Kavmin bana senin hakkında bazı şeyler söyledi. Biraz rahatsızlaşmışsın. Endişe etme, Allah'ın izni ile ben seni tedavi eder, en kısa zamanda iyileştiririm. Yeter ki gördüklerini ve yaşadıklarını bana tam olarak anlat.^[204]

Allah Resûlü (a.s.m.) onu sakın bir şekilde dinledi ve:

– Allah'a hamd eder, ondan yardım isterim. Allah'ın hidayete erdirdiğini kimse saptıramaz. Onun saptırdığını da kimse hidayete erdiremez. Ben şahadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. O tektir, eşi ve benzeri yoktur. Muhammed O'nun kulu ve elçisidir, diyerek söze giriş yaptıktan sonra kendisinin insanları İslam'a davet

için Allah tarafından gönderildiğini belirtti. Ona İslam'dan bahsetti. Duydukları karşısında hayretten hayrete düşen Dımad, Allah Resûlü'nü (a.s.m.) dinledikçe fikri değişti, söylediklerinden utanmaya başladı. Allah Resûlü (a.s.m.), ona Kur'ân'dan bazı ayetler okuyunca kalbi yerinden çıkacakmış gibi oldu. Efendimiz sözünü bitirir bitirmez:

– Lütfen sözlerini tekrarla diyerek, Allah Resûlü'ne (a.s.m.) konuşmalarını tam üç kez tekrarlattı. Hayranlıktan ne diyeceğini bilmiyordu:

– Böyle bir söz asla duymamıştım. Ben sihir yapan pek çok kişi gördüm. Birçok kâhin ve şair dinledim. Ancak bunun gibi bir söz duymadım. Bu sözler, zirvelerin zirvesine çıkmış sözler, diyerek hemen Müslüman oldu ve Allah Resûlü'ne (a.s.m.) biat etti. Efendimiz onun kavminin reislerinden biri olduğunu, sözünün dinlendiğini biliyordu. Bunun için:

– Kendin ve kavmin adına biat et! buyurdu.

– Kendim ve kavmim adına biat ediyorum, dedi. [\[205\]](#)

Dımad b. Sa'lebe, Allah Resûlü'nden (a.s.m.) ayrılıp konak yerine gidince, Kureyşliler tekrar başına toplandılar. Neler olup bittiğini çok merak ediyorlardı. Heyecanla:

– Ne yaptın, Muhammed'i tedavi edebildin mi?

– Ben sihir yapan pek çok kişi gördüm. Pek çok kâhin, şair dinledim. Ancak onun sözleri gibi bir söz duymadım. O ne şairdir, ne kâhin, ne de hastadır. O Allah'ın Resûlü'dür.

Duydukları karşısında şaşkına dönen Kureyşliler yine kolay seçerek Dımad b. Sa'lebe'ye bir hafta yapıştırdılar:

– Muhammed, bunu da sihri altına almış, bu da aklını yitirmiş.

Mekke'den ayrılan Dımad b. Sa'lebe, büyük bir heyecanla kavminin yanına döndü. Hemen onları etrafına toplayarak:

– Biz Lât ve Uzzâ'ya tapınmakla çok yanlış yapmışız, onlar kendilerine bile faydası dokunmayan birer kaya parçasından ibaretler.

Bir anda şok olan kavmi:

– Sus sus! Şimdi cüzzama... uğrar, aklını yitirirsin ey Dımad!

Dımad Efendimiz, kendinden emindi. Samimi bir şekilde:

– Hayır, vallahi onlar herhangi birine ne fayda verebilir, ne de zarar. Allah (c.c.), insanlık için bir peygamber göndermiş, ona bir de kitap indirmiştir. Eğer ona uyarsanız, içinde bulunduğunuz bu yanlış

yoldan kurtulursunuz. Ben “Allah’tan başka ilah yoktur. Muhammed O’nun kulu ve elçisidir.”diyerek, Müslüman oldum. Şimdi onun yanından geliyorum. Onun davet ettiği dinin emirlerini ve yasaklarını size bildirmek için buraya geldim.

Ezdliler, Dımad b. Sa’lebe’ye son derece güvenirlerdi. Bunun için orada olup da onu dinleyen bütün Ezdliler İslam’ı kabul ettiler.^[206]

Amr b. Mürre, Amr b. Ümeyye, Tufeyl b. Amr ve Dımad b. Sa’lebe önemli sosyal mevkilere sahip insanlar olduğu için Mekkeliler çok istemelerine rağmen onlara dokunamadılar. Bir başka sebep de bu kişilerin sosyal yönlerinin çok güçlü olmasıydı. Mekkelileri iyi tanıdıkları için onların tepki göstermelerine fırsat vermediler. Ancak Mekke dışından gelip İslam ile şereflenen herkes onlar gibi mevki sahibi değildi. Onlara dokunamayan Mekkeliler **Ebû Zer** gibilerine ne yaptı dersiniz? Bunu kendisinden dinleyelim:

“Allah Resûlü’nden (a.s.m.) ayrılınca doğruca Mescid-i Haram’a gittim. Kureyşliler oturmuş sohbet ediyorlardı. Onlara yaklaştım ve yüksek sesle: “Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve Resûlühû.” dedim. Şaşkına dönen Kureyşliler hemen yerlerinden kalkarak bana saldırdılar.”^[207]

Kureyşlilerin, Ebû Zer Efendimiz’e ölesiye vurduklarını gören Hz. Abbas, hemen yanlarına koşup, onlara:

– Yazıklar olsun! Bu adamın Gıfarlı olduğunu bilmiyor musunuz? Onu öldürdüğünüzde, Gıfarlıların Şam’a giden kervanlarınızın yolunu keseceğini hiç düşünmediniz mi? diye çıkışarak Ebû Zer’i ellerinden aldı. Dayaktan yüzü mosmor olmuş, her tarafı yara bere ve kan içinde kalan Ebû Zer, zorla ayağı kalktı, gidip kanlarını yıkadı. Ertesi gün yine Mescide gitti. Yine müşriklere Müslüman olduğunu haykırdı.

İkinci kez, üçüncü kez... Hep hakkı haykırdı. Her seferinde müşriklerin saldırısına uğradı, ölesiye dayak yedi. Her seferinde Hz. Abbas tarafından kurtarıldı.^[208]

Üçüncü dayaktan sonra Kâbe’den ayrılarak âdeta sürünerek Allah Resûlü’nün (a.s.m.) yanına gitti Allah Resûlü (a.s.m.) onun bu halini görünce çok üzüldü:

– Seni bu şekilde hareket etmekten sakındırmadım mı? diye serzenişte bulundu. Ebû Zer:

– Yâ Resûlallah! Nefsimin buna ihtiyacı vardı. Bunun için yaptım, dedi. Birkaç gün daha Mekke’de kaldı. Mekke’nin onun için güvenli

olmadığını bilen Allah Resûlü (a.s.m.) bir gün ona:

– Haydi, şimdi kabilenin yanına dön. Ben sana haber gönderince, gelirsın! buyurdu^[209]

Mekkelilerin yabancılara karşı tavrı hep sert olmuştu. Hatta bazıları başlarına büyük bela alacaklarını düşünmeden Müslümanları öldüresiye dövmeye kalktı. Sahabeler ikinci Akabe Biatı'nda gizliliğe son derece dikkat ettiler. Ancak hareketlilik Kureyşlilerin dikkatini çekmiş şüphelenmişlerdi.

Ka'b b. Malik anlatıyor:

“Akabe Biatı bitince Allah Resûlü (a.s.m.):

– Yataklarınıza dönün! buyurdu. Sessizce oradan ayrılarak konak yerimize gidip yattık. Sabahleyin hiç bir şey olmamış gibi kalkıp diğer hacılar gibi dönüş için hazırlanmaya başladık. Biraz sonra Kureyşlilerin ileri gelenleri kaldığımız yerlere geldiler:

– Ey Hazreçliler duyduğumuza göre, adamımızın yanına gelmişsiniz. Onu aramızdan alıp götürcekmışsiniz. Vallahi böyle yaparsanız Araplar içinde en büyük düşmanımız siz olursunuz. Biz de diğer Araplarla size karşı savaşırız, dediler. Aramızda bulunan, olan bitenden habersiz ve henüz Müslüman olmayan Medineliler ileri atılarak:

– Vallahi böyle bir şey yok. Olsaydı mutlaka haberimiz olurdu, dediler. Kureyşliler:

– Tamam, herhangi bir şey bilmediğinize inandık, deyip yanımızdan ayrıldılar. Onlar konuşurken biz susmuş ne olacak diye birbirimize bakıyorduk. Hazırlıklarımız bitince yola çıktık. Biz yolda iken Kureyşliler bir şekilde şüphelerinin doğru olduğunu anlamışlar. Hemen peşimize düşerek arkadaşlardan **Sa'd b. Ubâde ve Münzir b. Amr'a** yetişmişler. Münzir kaçıp ellerinden kurtulmuş ancak Sa'd b. Ubâde'yi yakalamışlar. Ellerini boynundan bağlayıp, vurarak uzun saçlarından sürükleye sürükleye Mekke'ye götürmüşler...

Bundan sonra neler olduğunu **Sa'd b. Ubâde** şöyle anlatıyor:

“Mekkelilerin elinde iken yanımıza güler yüzlü beyaz parlak bir adam geldi. Onu görünce içimden kendi kendime:

– Eğer bunlardan birinde hayır varsa o bu adamdır, dedim. Adam yaklaştı elini kaldırıp olanca gücü ile yüzüme bir tokat attı. Tokatı yiyince:

– Vallahi bu böyle ise, hiç birinden hayır çıkmaz. Bunlardan biri beni himayesi altına almazsa ellerinde sürüneceğim, dedim. Bana vuran adam:

– Senin ile Kureyşten hiç biri arasında himaye anlaşması ya da sözü yok mu?

– Cübeyr b. Mu'tim ve Hâris b. Harb memleketimize geldiğinde benim himayeme girer, insanların onlara zulmetmesini engellerdim.

– Ne duruyorsun, onların adını söyleyip himayeleri altında olduğunu bildirsene!

– Tamam deyip dediğini yaptım. Aralarından biri koşup ismini andığım kişileri aramaya başladı. Adamlar Kâbe'de oturuyorlarmış. Giden kişi onlara:

– Şu an Ebtah'ta Hazreçli bir adamı dövüyorlar. Adam sizin isminizi söyleyerek, himayeniz altında olduğunu iddia ediyor, demiş. Onlar:

– Kimi? diye sormuşlar.

– Sa'd b. Ubâde deyince,

– Doğru söylüyor, vallahi memleketine gittiğimizde bizi himayesi altına alır, birinin zulmetmesini önlerdi, demişler. Hızlıca yanıma gelip beni adamların elinden kurtardılar.^[210]

* * *

[189]

[202]

[209]

[193]

[205]

[199]

[190]

[197]

[201]

[208]

[194]

[204]

[198]

[191]

[200]

[207]

[195]

[188]

[203]

[192]

[210]

[206]

[196]

İman Yolundaki Çilekeş Sahabeler

Müşrikler İslam davetinin ilk yıllarından itibaren Allah Resûlü (a.s.m.) ve Mekke'nin önde gelenlerinden olan Hz. Ebû Bekir gibi Müslümanlara çeşitli şekillerde işkence yaptılar. Kabile anlayışına dayanan sosyal yapılarından dolayı fazla ileri gidemiyor, zulümlerini bir noktada durdurmak durumunda kalıyorlardı. İşte tam da bu sıralarda bazı kölelerin ve dışarıdan gelip Mekke'ye yerleşen sahipsiz kişilerin Müslüman olduğunu duydular.

Sahipsiz kişilerin hele de kölelerin kendilerine rağmen Müslüman olmalarını bir türlü içlerine sindiremiyorlardı. Onları en ağır şekilde cezalandırmalıydılar. Böylece kölelere hadlerini bildirip biraz olsun rahatlayacak, bu vasıta ile toplumu baskı altına alıp sindireceklerdi. Ve amansız işkence başladı.

Kur'ân ifadesi ile Mustazaflara yani ezilenlere akla gelmedik bin bir türlü işkence yaptılar. Yedisi Hz. Ebû Bekir tarafından satın alınıp azat edilen mustazaflara yapılan işkence anlarını:

Bilâl-i Habeşî

Büyük sıkıntılar çeken Bilâl-i Habeşî'nin Müslüman olduğu anlaşılınca efendisi tarafından işkence yapmak üzere Ümeyye b. Halef'e teslim edildi. Ümeyye, adamlarına onu sıkı sıkı bağlamalarını emretti. Çok merhametsiz biri olan Ümeyye, Bilâl Efendimiz'e daha fazla acı vermek için güneşin tepeye gelmesini beklemek gerektiğini düşünüyordu. Güneş henüz tepeye gelmemişti. Adamlarına:

– Şunu hemen eve götürüp hapsedin! diye bağırırdı. Ardından Kureyşlilerin ileri gelenlerinin yanına giderek, Bilâl-i Habeşî'ye ne yapması gerektiği konusunda onlarla istişare etti. Konuşmalar sonunda onu çöle götürüp, işkence yapmaya karar verdiler.^[211]

Bilâl-i Habeşî'nin bedenlen köle olması müşrikler için yeterli değildi. Onun kalbini ve ruhunu da köleleştirmek istiyorlardı. Onu atalarının dinine inanmaya, putlara tapmaya zorluyor, bunun için akıl almaz işkenceler yapıyorlardı. Çünkü onlar çok iyi biliyorlardı ki kalbini ve ruhunu köleleştiremedikleri kişiler, bir gün mutlaka bedenî esaretten kurtulacaktı.

Bilâl-i Habeşî köle olmazsa, Zeyd ya da Âmir b. Führeyre olmazsa, onların kölesi kim olacaktı?

Kimin efendisi olacaktı?

Kurdukları kölelik düzenini nasıl devam ettireceklerdi?

İslam'ın kölelik düzenlerini yıkmasına, köleleştirdikleri insanları yeniden hürriyetine kavuşturmasına, efendiliklerine son vermesine asla izin veremezlerdi. Bunun için kimseye acımaz, düzenlerine baş kaldıranların başını ezerlerdi.

Güneş iyice tepeye yükselip dışarıda durulamayacak hale gelince, Ümeyye b. Halef adamlarıyla Hz. Bilâl'i alıp, sahraya götürdü, kızgın kumlara yatırdı. Sırtı yere gelmesi, sırtının iyice kızgın kumlara yapışıp yanması için ayakları ile omuzlarına bastırdı ve:

– Muhammed'i inkâr et! diye bağırıp zorladı. Ama ondan bir ses çıkmıyordu. Aldırmadığını görünce çılgına döndü. Adamlarına işkencenin şiddetini artırmalarını emretti. Bayılınca kadar işkence yapmalarına rağmen yine de ona istedikleri sözleri söyletmediler.

[212]

Ancak bu daha başlangıçtı. Bundan sonra ona neler yapacaklarını Bilâl-i Habeşî hayal bile edemezdi. Çünkü onun kalbi, kendisine zulmeden müşrikler gibi taşlaşmamıştı, sevgi doluydu.

Ona genelde, İslam düşmanı zalim Ümeyye b. Halef işkence ederdi. Başiboş Mekkeli gençleri başına toplayan Ümeyye b. Halef, onları yanına alarak yıllarca korumasız Müslümanlara işkence yaptı. Gençlerle Bilâl-i Habeşî'nin kaldığı yere gider, boynuna uzun bir ip bağlardı. O sırada çevrede bulunan pek çok genç, etraflarına toplanırdı. Ümeyye, onu gençlerin ve çocukların eline verir, çocuklar onunla oyuncak ile oynar gibi oynardı. Gördüğü işkencelerden yürümeye takati kalmayan Bilâl'i (r.a), işkence yapacakları yere sürükleyerek götürürlerdi. Çocuklar ipi hoyratça çektikleri için boynu kesilir, ip boyunu yara eder, yaranın izleri geçmeden, işkence tekrar başlardı.

İşkencelerden gücü bitip tükendiğinde ya da bayıldığında, ona acıyıp bırakmazlardı. Sürüye sürüye Safâ ile Merve tepelerinin bulunduğu yere kadar götürür, yorulup bıkıncaya kadar işkence yaparak eğlenirlerdi. Ama ne yaparlarsa yapsınlar o, imanından asla taviz vermezdi. [\[213\]](#)

Onun bu imanı müşrikleri çileden çıkarır, akıllarını başlarından alarak, onlara insanlıklarını unuttururdu. Bilâl Efendimiz'in samimi imanı karşısında aciz kalan müşrikler, cinnet geçirmişçesine ona dayanılmaz işkenceler yaparlardı. Ama o hep:

– **Ehad, Ehad, Ehad** derdi.

O sırada hemen yanı başında benzer işkencelere maruz kalan **Ammâr b. Yâsir**, onun hakkında şöyle der:

– Müşrikler, dayanılmaz işkenceler yaparak, kalben olmasa da hepimize istediklerini söyletirlerdi. İçimizden yalnızca Bilâl'e istediklerini söyletmezlerdi. [\[214\]](#)

Yüreğinde merhametten hiçbir iz kalmamış olan Ümeyye b. Halef, yapacağı işkencenin daha etkili olması için güneşin en tepede olduğu zamanı beklerdi. Bir gün, güneş tam tepeye gelmiş, her şeyi kavurmaya başlamıştı. Etrafta kimse kalmamış, sıcakta düşüp bayılmamak için herkes evlerine çekilmişti. Adamlarını toplayan zalim Ümeyye, Bilâl Efendimiz'in bulunduğu yere giderek onu sıkıca bağlattı. Birlikte dışarı çıktılar. Çöle doğru yürümeye başladılar. Sıcaktan beyinleri kaynıyor, alınlarından su gibi ter boşalıyordu. Kinleri, müşrikleri yaz günü, güneş altında, kavurucu çöl sıcaklığında durmaya sevk ediyordu. Bilâl-i Habeşî'ye işkence yapma pahasına kendilerine de işkence yapıyor, onunla birlikte sıcaktan kavruluyorlardı.

Çeke çeke Bilâl Efendimiz'i çöle götürüp, kızgın kumların üzerine yatırdılar. Sırtı, güneşte kızarak kor ateş haline gelen kumlara değdiğinde dayanılmaz bir acı duyuyordu. Belli etmemek için kendisini sıkıya çalışsa da, acıdan inlemekten kendini alamıyordu. O, güneşte, kızgın kumlar üzerinde yanıp kavrulurken Ümeyye, onun inlemesini dinler, bundan büyük keyif alırdı. O da yetmez göğsünün üzerine büyük kayalar koydurur, yaptığı işkenceyi artırdıkça artırırdı. **Bir taraftan kavurucu güneş, bir taraftan susuzluk, diğer taraftan kızgın kum ve üzerinde kocaman bir kaya...**

Güneş kızdırdıkça kendinden geçen Bilâl-i Habeşî, sırtı alev alev yanan kumlara değdikçe sesi gökleri yırtarcasına bağırmak ister, ama müşrikleri daha fazla sevindirmemek için direnir, sadece inlerdi. Güneşin ve kızgın kumların sıcaklığından vücudunun yağları erimeye başlamışken, Ümeyye'nin emri ile kayalara yönelen adamlar, zorlukla kaldırdıkları kayaları getirip Bilâl Efendimiz'in göğsünün üzerine koyarlardı. Nefesi kesilir, ölecek gibi olurdu. Bir süre direnmeye çalışır ama sonunda bitap düşerek kendinden geçerdi. Ancak Ümeyye bütün bunlar yetmemiş gibi Bilâl-i Habeşî'nin başına dikilir:

– Haydi, İlahlarımızı kabul et! Muhammed'in dininden döndüğünü söyle, diyerek onu zorladıkça zorlardı. [215]

Bilâl-i Habeşî'ye yapılan işkencelerin dayanılmaz boyutlara ulaştığını gören merhamet okyanusu, sevgi sultanı Hz. Peygamber, çok üzülüyor, onu kurtarmak için çareler arıyordu. Fırsat buldukça Bilâl-i Habeşî'nin yanına giderek ona, dayanmasını söylüyor, sürekli sabır tavsiye ediyordu. Hz. Ebû Bekir'i sürekli onu kurtarması için teşvik eden Efendimiz bir ara ona "Bilâl-i Habeşî'yi ortaklaşa satın alalım." diye teklifte bulundu. O da Hz. Bilâl'in durumuna üzülüyor, nasıl kurtarabileceğinin hesabını yapıyordu. Allah Resûlü (a.s.m.) bu konuda onunla konuşup, teşvik edince harekete geçerek hemen Ümeyye b. Halef'in yanına gitti. O sırada Ümeyye Bilâl Efendimiz'e yine işkence yapmakla meşguldü. Hz. Ebû Bekir Ümeyye'nin yanına varınca ona:

– Baksanıza! Adam, siz ne kadar zorlarsanız zorlayın, dediğinizi söylemeyecek.

– Doğru söylüyorsun. Peki, ne yapmamızı istiyorsun?

– Onu bana satın! Baksana, biraz daha işkence yaparsanız ölecek. O zaman sizin de işine yaramayacak.

Para söz konusu olunca müşriklerin akli başından gidiyor, mantıklı düşünemiyor, gaye ve hedeflerini unutuveriyorlardı. Üstelik bir süre önce Bilâl-i Habeşî'ye işkence yaptıkları bir sırada Mekkeli biri yanlarına gelerek, onları ikaz etmiş ve:

– Ne yapıyorsunuz, adama biraz daha işkence yaparsanız ölecek. Eğer onu bu şekilde işkence yaparak öldürürseniz, insanlar ona acır, onu kahraman kabul ederek, kabrini ziyaret yerine çevirirler, demişti.

[216]

Bunları hatırlayan Ümeyye, bir süre sonra ölecek bir kölenin kendilerine hiçbir faydası olmayacağını düşününce Hz. Ebû Bekir'in teklifini gayet yerinde buldu, pazarlık yaparak Bilâl-i Habeşî'yi yetmiş ukiyeye sattı. Bilâl-i Habeşî'yi satın alan Hz. Ebû Bekir onu doğruca evine götürdü ve yaralarını tedavi etti. Bilâl-i Habeşî kendine gelip toparlanmaya başlayınca, ona hayatı boyunca unutamayacağı ikinci büyük iyiliği yaptı. Onu hürriyetine kavuşturdu.^[217]

Ammâr b. Yâsir

Ammâr b. Yâsir, aslen Yemenli olup Yâsir b. Âmir ile Ebû Huzeyfe b. Muğîre'nin kölesi Sümeyye Hatun'un büyük oğludur. Annesi, Mekke'nin zenginlerinden Ebû Huzeyfe b. Muğîre'nin kölesiydi. Yemenli olan babası, kardeşleri kaybolunca diğer kardeşleri Hâris ve Mâlik ile birlikte kaybolan kardeşini aramaya başlamış, gitmedikleri yer kalmamıştı. Son olarak Mekke'ye kadar gitmiş ancak orada da bulamamışlardı. Aylarca aradıkları için yorgun düşmüş, Hâris ve Mâlik aramayı bırakıp Yemen'e geri dönmüş, Mekke'yi çok seven Yâsir ise buraya yerleşmişti. Mahzumoğulları'ndan Ebû Huzeyfe b. Muğîre ile anlaşma yaparak, onun himayesinde Mekke'de kalmaya başlamıştı.^[218]

Ebû Huzeyfe ile çok iyi anlaşılan Yâsir, zamanla onunla sıkı dost oldu. Her konuda onunla yardımlaştı, birbirlerini gözettiler. Bir süre sonra Yâsir'e hayatının en anlamlı iyiliğini yaptı, onu ahlakından çok memnun olduğu cariyesi Sümeyye Hatun ile evlendirdi. Birkaç yıl geçince önce Hureys sonra Ammâr ismini verdikleri iki oğulları oldu. Aile çok mutluydu. Onların mutluluğunu gören Ebû Huzeyfe, arkadaşını daha da mutlu etmek için eşi Sümeyye'yi kölelikten azat etti. Böylece Ammâr, cariyeye bir annenin oğlu olarak büyüme ıstırabından kurtulmuş oldu.

Sümeyye Hatun'un, Ammâr'dan sonra üçüncü bir oğlu daha oldu. Ona Abdullah ismini verdiler. Yabancı olmalarına rağmen halkı tarafından sevilip sayıldıkları için Mekke'de yaşamaktan son derece memnunnardı. Böylece aradan yıllar geçti. Çocuklar büyüyüp genç delikanlı oldular. Her şey yolunda giderken, ailenin büyük oğlu Hureys, anlaşmazlığa düştüğü Diloğulları'ndan biri ile takıştı,

aralarında kavga çıktı. Kavga büyüyünce adam Hureys'i vurup öldürdü. Henüz çok genç olan Hureys'in ölümü, Yâsir ailesini üzüntüye boğdu.^[219]

Kardeşinin ölümüne kahrolan Ammâr b. Yâsir, onun ölümü ile aslında Mekke'de yalnız, garip ve korumasız olduklarını, birilerin ayağına basınca acımasızca öldürülebileceklerini çok iyi anladı. Bir kabilelerinin olmayışından dolayı, kardeşlerini öldürenlerden hesap bile soramamışlar, bunun için çok çırpınmış, ama bütün girişimleri sonuçsuz kalmıştı.

Kölelikle Hürriyet Arasında

Ammâr b. Yâsir, uzun boylu, kara yağız, elâ gözlü ve geniş omuzlu bir gençti. Allah Resûlü'nün (a.s.m.) yaşlarında ondan birkaç yaş küçüktü. Kendi ve ailesi için çok riskli, hayat şartları çok zor olan bir bölgede yaşıyordu. O dönemlerde, kabile reisleri tarafından yönetilen şehirlerde ikamet ediyor da şehrin yerlisi değilseniz yahut ailenizin erkek sayısı az ise, köle olmanız bile büyük bir tehlike ile karşı karşıyasınız demekti. Başınıza her an bir felaket gelebilir, her an bir zulme uğrayabilirdiniz. İyi bir insan olmanız, çevrenizde sevilmeniz bu zulümden kurtulmak için yeterli değildi.

Ammâr ve ailesinin durumu da tam böyleydi. Köle olmasalar da rahat değillerdi. Özellikle Yâsir'in Mekke'de kalabilmek için anlaşma yaptığı Ebû Huzeyfe öldükten sonra bunu daha iyi anladılar. Nitekim kardeşlerinin katilini bildikleri halde hesabını soramamışlar, onu herhangi bir merciye şikâyet edememişlerdi. Susup, sabrederek, sineye çekmekten başka ellerinden bir şey gelmemişti.

Yaşadıklarını ve çevresinde olup bitenleri sürekli sorgulayan Ammâr b. Yâsir, hayatlarının yanlışlarla dolu olduğunu görüyor, bir çıkış yolu arıyor fakat bir türlü bulamıyordu. Çevresinde kendisine yakın bulduğu, akli başında insanlarla konuştuğunda hepsinin aynı düşüncelerden dolayı kahrolduklarını gördü. Herkesin ümitsizce bir çıkış yolu aradığına şahit oldu. Onun görüştüğü, yakından tanıdığı kişilerden biri de Allah Resûlü (a.s.m.) idi. Gençlik yıllarında Allah Resûlü'nün (a.s.m.) Hz. Hatice ile evliliğinde yaptığı arabuluculuğa

dair bir anısını anlatırken Efendimiz ile çok yakın arkadaş olduğunu bizzat kendisi açıkça ifade eder.^[220]

Mekke’de ekin, bağ bahçe olmadığı için varlıklı insanlar ticaret yapıyor, diğerleri ise ya koyun güdüyor ya da ticaret yapan insanların işlerinde çalışıyorlardı. Bir de az da olsa duvar ustalığı, demircilik gibi zanaatlarla uğraşanlar vardı.

Ticaretle uğraşan aileler dışında halkın hemen hepsi yoksuldu. Geçimlerini zar zor temin ediyor, yarı aç yarı tok yaşıyorlardı. Ammâr sıradan vasıfsız işlerde çalışmıyordu. Onun bir zanaatı vardı. **O çok iyi bir duvar ustasıydı.** Bunun için geçimlerini sağlayacak kadar kazanca sahipti. Fakir de olsalar karınlarını doyurdukları için Rablerine şükrederek hayatlarını idame ettiriyorlardı.

Toplumdaki yozlaşmadan dolayı arayış içinde olan Ammâr, İslam’a davet başlayınca, ona büyük ilgi gösterdi. Ancak Kureyşliler insanları ondan uzak tutuyorlar, Allah Resûlü (a.s.m.) ise daveti gizli yapıyordu. Efendimiz’i yakından tanıyan Ammâr, biraz araştırınca, yerini bulmakta zorlanmadı.

Müşriklerin baskısından dolayı bir daha düşündü. Kısa sürede korkusunu yendi sonuç ne olursa olsun İslam’a girmeye karar verdi. Etrafın sakın olduğu bir saatte Müslümanların gizlendiği Erkam’ın evine gitti. Eve yaklaştığında yalnız olmadığını fark etti. Bu özel anı Ammâr şöyle anlatıyor:

“İslam’a girmeye karar verdiğimde Allah Resûlü’nün (a.s.m.) Erkam’ın evinde olduğunu bildiğim için oraya gittim. Kapıya yaklaştığımda Süheyb b. Sinan ile karşılaştım. Galiba o da aynı şey için gelmişti. Bana:

– Niçin geldin? diye sordu.

– Sen niçin geldin? Muhammed’in (a.s.m.) yanına gidip söylediklerini dinlemek istiyorum, dedim. Benden cesaret alan Süheyb kendisinin de aynı şey için geldiğini söyledi.

Birlikte içeri girdik. Allah Resûlü (a.s.m.) bize İslam’ı anlattı. Her şey düşündüğüm gibiydi. Hiç tereddüt etmeden Müslüman oldum. Süheyb de İslam’la şereflenerek ebedî huzura kavuştu. Müşriklerin bizi görüp Müslümanların yerini tespit etmemesi için akşama kadar orada bekledik. Allah Resûlü (a.s.m.) İslam’ı anlatıyor, kendisine inen ayetleri okuyor oradakiler de dinliyordu. O gün İslam hakkında çok

şey öğrendim. Pek çok ayet ezberledim. Akşam olunca gizlice oradan çıkıp, birer birer evlerimize dağıldık.

İslam'ı kabul ettiğim gün, o zamana kadar yaklaşık otuz kişi İslam'ı kabul etmişti. Bunlardan beşi köleydi.”^[221]

Allah Resûlü'nden (a.s.m.) ayrılınca eve giden Ammâr, o gün yaşadıklarını ailesi ile paylaştı. Onları da yanına aldı, uygun bir vakitte hep birlikte giderek Erkam'ın evinde Allah Resûlü'nü (a.s.m.) dinleyip ebedî saadete erdiler.

Ammâr ve ailesi çok cesur, mert insanlardı. Pek çok sahabe Müslüman olduğunu gizlediği halde onlar gizlenme gereği bile duymadılar. Başlarına gelebileceklerin en kötüsüne, ölüme dahi şimdiden hazır gibiydiler. İşkence beklediklerinden de erken başladı. Ammâr b. Yâsir sahipsiz mustazaflardan olduğu için müşrikler, ilk olarak o ve onun gibilerden başladılar. Kureyşliler, güneş iyice kızdırmaya başlayınca Ammâr'ı alır, hemen şehrin dışındaki kızgın kumların bulunduğu yere götürürlerdi. Dininden dönmesi için zorlar, kabul etmeyince, vicdanları sızlatan, akılları donduran bir işkence yaparlardı.^[222]

Kızgın kumlar ve güneş yetmezmiş gibi yaktıkları kor ateşle vücudunu dağarlardı. Çok güçlü kuvvetli biri olmasına rağmen, bir süre sabreder ancak daha sonra dayanamaz bayılırdı. O bayıldığı sırada yorgunluktan bitap düşen müşrikler onu öylece sahrada bırakır dağılırlardı.

Ashâbı işkence çektiği için çok üzülen Allah Resûlü (a.s.m.) her fırsatta işkenceye maruz kalan sahipsiz sahabelerin yanlarına gider, onlara manevî destek olurdu. En fazla Ammâr ailesinin yanına gider, yanlarına varınca elini Ammâr'ın başına götürür, büyük bir şefkat ve merhametle başını okşar, acısını paylaşır, bu halden bir an önce kurtulmaları için:

“Ey ateş! İbrahim'e olduğun gibi Ammâr'a da serin ol!” gibi dualar ederdi.^[223]

Müşrikler, çoğu zaman günün en sıcak saatinde, kızgın güneş altında ilahlarına övgüler dizip Allah Resûlü'ne (a.s.m.) sövünceye kadar ona işkence yapmayı devam ettirirlerdi. Ne yapsalar kalplerindeki kin sönmüyordu. Ona işkence yapan Muğîreoğulları her zamanki gibi Ammâr b. Yâsir'i yine sahraya götürüp işkence yapmışlardı. Ancak bu kez insanlıktan çıkmış gibiydiler. Zulmettikçe

hayvanî bir haz duyuyor, bir türlü durmak bilmiyorlardı. Yoruluncaya kadar işkence yaptıktan sonra Ammar'ı, Meymune kuyusuna götürüp suyun içine attılar. Akşama kadar orada soğuk suyun içinde donan Ammâr b. Yâsir'in feryadı gökleri inlettiyse de sesini kimseye duyuramadı. Duyguları yok olmuş, vicdanları sızlamıyordu. Feryatlara aldırmadan akşama kadar beklediler. Sudan çıkarınca kendi haline bırakmak yerine tekrar işkenceye başladılar. Vurdukça vurdular. Biri bırakıp öbürü başlıyordu. Vücudunu ateşle dağlıyor, acıdan bayılınca ayılıp yeniden devam ediyorlardı. Bitap düşen vücudu uyuşmuş gibiydi. Hz. Peygamberi inkâr edinceye kadar ona işkence yaptılar.

Ammâr (r.a.) kendine gelince sözlerini hatırlayıp kahroldu. Üzüntüden yüreği sızlıyordu. Her tarafının yara bere içinde olmasına aldırmıyor, acısını duymuyordu bile. Büyük bir üzüntü ve pişmanlık içindeydi. Vicdan azabı çekiyor, içindeki pişmanlık gittikçe ıstıraba dönüşüyordu. Düşünmekten aklını kaybedecek gibiydi. Sorular yakasını bırakmıyordu. Bir taraftan gözlerinden yaş yerine kan akıtırken bir taraftan soruyordu:

Ya, Rabbi ona kızarsa?

Ya, Allah Resûlü (a.s.m.) ona darılırsa?

Ya, İslam'dan çıkmış sayılırsa?

Kalbi heyecandan çarpıyor, işkenceye dayanamayıp yanlışı şeyler konuştuğundan affetmesi için Rabb'ine yalvarıp durdu. Tam o sırada Allah Resûlü (a.s.m.) halini sormak için yanına gelmişti. Büyük bir üzüntü ile ağladığını görünce gözyaşlarını sildi. Son derece üzgün bir şekilde:

– Kâfirler seni yakalayıp ateşe mi attılar? diye sordu. Acılarını çoktan unutmuş olan Ammâr, üzüntüden konuşamaz haldeydi. Efendimiz:

– Ne oldu ey Ammâr? Niçin bu kadar perişansın? diye tekrar sordu. O sessizce:

– Büyük bir şey oldu yâ Resûlallah! Müşrikler, ilahları hakkında güzel şeyler konuşup, sizin hakkınızda bazı sözler söyleyinceye kadar bana işkence yaptılar.

Allah Resûlü (a.s.m.) şefkatli ve yumuşak bir ses tonuyla:

– O sırada kalbini nasıl buldun ey Ammâr?

– İmanla dopdolu ve mutmaindi. En küçük bir şüphe dahi yoktu.

– Bir daha aynısını yaparlarsa sen de aynı sözleri söyle.

Allah Resûlü'nün (a.s.m.) sözleri Ammâr'a büyük bir teselli olmuş onu oldukça rahatlatmıştı. [224]

Kalpleri gören ve derununda geçen duyguları en iyi şekilde bilen merhametlilerin en merhametlisi olan Allah, Ammâr ve onun gibilerinin üzüntü ve pişmanlık acılarını hafifletmek için zalimlerin işkenceleri altında inleyenler hakkında ayet inzâl buyurdu. Kullarının nedamet ateşlerini söndürüp, imanlarını tasdik ederek onları en güzel şekilde taltif etti.

“Kalbi iman ile dolu olduğu halde, inkâra zorlanan hariç, kim iman ettikten sonra Allah'ı inkâr eder, kalbini küfre açarsa, işte Allah'ın gazabı onlar üzerinedir. Onlar için büyük bir azap vardır.” [225]

Hakkında inen ayete çok sevinen Ammâr'ın endişeleri giderek kalbi tamamen rahatladı. [226]

Müşrikler yalnızca Ammâr'a değil çok yaşlı olan anne, baba ve kardeşi Abdullah'a da benzer işkenceler yapıyorlardı. Onları da akılları başlarından gidinceye kadar dövüyor, hatta günlerce aç susuz bırakıp, kızgın kumların üzerinde şiddetli sıcakta saatlerce bekletiyorlardı.

Hiz. Osman'dan rivayet edilir:

“Bir gün Allah Resûlü (a.s.m.) elimden tuttu, işkence yapılan Müslümanları ziyaret etmek üzere birlikte şehrin dışındaki vadiye gittik. Ammâr ve ailesine yine işkence yapılmıştı. Ammâr'ın babası Yâsir, Allah Resûlü'nü (a.s.m.) görünce serzenişte bulundu,

– Yâ Resûlallah! Her zaman halimiz böyle!

Allah Resûlü (a.s.m.) onları teselli etti sonra, dua buyurdu:

“Allah'ım! Yâsir ailesini affet! Affetti de.” [227]

Yine bir gün Allah Resûlü (a.s.m.) Yâsir ailesinin yanına gitti. Onların bu haline çok üzülen Allah Resûlü (a.s.m.):

– Müjdeler olsun ey Ammâr ailesi! Gideceğiniz yer cennettir, buyurdu.” [228]

Allah Resûlü'nün (a.s.m.) verdiği bu müjde onlara büyük bir moral oldu. Bundan sonra dirençleri artarak, işkenceye daha kolay göğüs gerdiler.

Zalimlerin Ammâr b. Yasir'e yaptıkları işkencelerin izleri, yıllarca sonra bile vücudunda gözükecek kadar çoktu. Ammâr'ın sırtını gören

biri der ki:

- Bir gün Ammâr'ın sırtını gördüm. Her tarafı delinmiş, oyuk oyuk olmuştu. Gördüklerim karşısında dehşete düştüm.
- Bu sırtındakiler de ne? dedim.
- Bunlar, Mekke'de Kureyşlilerin sahrada bana yaptıkları işkencelerden kalan izlerdir, dedi.”[\[229\]](#)

İlk İslam Şehitleri

İslam'a girenlerin arttığını gören veya herhangi bir şeyden dolayı Müslümanlara kızan müşrikler, çok büyük bir tepki göstererek, bunların acısını kimsesiz Müslümanlardan çıkarıyor, onlara işkence yapıyorlardı.

Yine bir gün Müslümanlara kızan Mekkeli müşrikler, Ammâr ailesini sürükleye sürükleye kızgın çöle götürmüşlerdi. Anne babasının ikisi de çok yaşlanmış, yürüyecek halleri kalmamıştı. Ancak gözlerini kan bürüyen müşriklerin, onların yaşlı ya da kadın olması umurlarında bile değildi. Sahrada akşama kadar işkenceye devam ettiler. Genç, güçlü kuvvetli biri olan Ammâr'ın bile dayanamadığı işkencelere dayanmaya çalışıyorlardı. Akşama kadar süren işkenceden bitap düşmüşlerdi. Akşam yaklaşıp hava serinleyince Ebû Cehil elindeki mızrağı ile işkence yapılan yere geldi. Sahabelerin bu kadar işkenceye rağmen hâlâ dinlerini terk etmediklerini öğrenince çok sinirlendi. Bağırıp çağırmaya başladı. Bir taraftan sövüyor bir taraftan da önüne gelene tekme tokat vuruyordu. Ebû Cehlin tepkisini gören müşrikler yeniden işkenceye başladılar. Yaşlı ve yorgun bedeni işkenceye daha fazla dayanamayan Yâsir, İslam'ın ilk şehidi olarak Rabbinin huzuruna vardı.

Müşrikler, hızlarını alamamışlardı. Onlardan biri okunu yayına yerleştirdi. Yâsir'in oğlu Abdullah'ı hemen orada vurup şehit etti.[\[230\]](#)

Cinayet işleyip kan döktükçe, vahşileşiyorlardı. Kana doymayan Ebû Cehil, eşi ve oğlunun ölümüne feryat edan Sümeyye Hatun'a yöneldi. Ne acıma duygusu ne de birazcık merhamet kalmıştı. Yaşlı ve ölmek üzere olan, saatlerdir güneşin altında işkence gören bir hanıma hiç acımadan bir bacağını bir deveye diğer bacağını diğer deveye bağladı. Bir taraftan da,

– Sen güzelliğinden dolayı Muhammed’e âşık olduğun için dinini değiştirdin, diyerek küçüldükçe küçülüyordu. Sümeyye Hatun, ona hoşuna gitmeyecek bir cevap verince develerin parçalamasını beklemeyen, mızrağını Sümeyye Hatun’un mübarek karnına sapladı. Mızrağı yukarı doğru çekip karnını boydan boya yırdı, yaşlılık ve işkenceden bir deri bir kemik kalan vücudunu oracıkta parçalayarak şehit etti. [\[231\]](#)

Bir anda bütün ailesini kaybeden Ammâr b. Yâsir kim bilir kaçınıcı kez baygın düşmüştü. Çektiği onca işkenceden sonra şimdi anne baba ve kardeşini kaybetmiş, dünyada bir başına kalmıştı. Artık ailesinden hiç kimse yoktu. Efendimiz ve diğer Müslümanların tesellisi ile biraz olsun rahatlayan Ammâr, bugünleri Rabb’ine sığınarak, onun desteği ile büyük bir sabır göstererek atlattı.

Bir gün Rebia’nın oğulları Utbe ve Şeybe, bir gurup Kureyşli ile birlikte Ebû Talip’e giderek:

– Yeğenin Muhammed’e söyle, köle ve anlaşmalılarımızı yanından uzaklaştırsın. Onlar bizim işlerimizi gördürdüğümüz köle ve işçilerimizdir. Onun çevresinde toplanırlarsa işlerimizi görecektir kimse kalmayacak. Eğer onları yanından kovarsa, Muhammed’in bizim yanımızda ki değeri artar. Onu önemser ve ona değer veririz, dediler.

Ebû Talip, Allah Resûlü’ne (a.s.m.) giderek, onların kendine söylediklerini aynen anlattı. Bunun üzerine Allah; Ammâr, Bilâl, Habbâb gibi Mustazaflara sahip çıkarak şu ayeti inzal etti:

“Kıyamet günü Rablerinin katında toplanmaktan korkanları (Kur’ân ile) uyarmaya devam et. Onlar için Rablerinden başka ne bir dost, ne bir şefaathçi vardır. Umulur ki sakınırlar.” [\[232\]](#)

Âmir b. Führeyre

Führeyre adında zenci bir cariyenin oğluydu. Annesi bile nereli olduğunu bilmiyordu. Bildiği tek şey, efendisine hizmet etmek ve onu kızdırmamaktı. Satıla satıla Yemen’e kadar gelmiş, Ezd kabilesinden biri onu satın almıştı. Efendisine hizmet ettiği sıralarda sonradan kime satıldığını, nereye gittiğini bilmediği, kendi gibi bir köle ile evlendi. Ondan rengi siyah fakat kalbi kardan beyaz, dünyalar tatlısı bir oğlu oldu. Onu çok sevdi ama dünyaya getirdiği için sevinmesi mi

yoksa üzülmese mi gerektiğini bilmiyordu. Nasıl sevinsin ki, büyüyünce o da kendi gibi köle olacak, dayak yiyerek bin bir hakarete maruz kalarak büyüyeceği efendilerinin kapısında, insan olduğundan bile haberi olmayacaktı.

Adını Âmir koydular. Âmir, isminin dışında hiçbir şey bilmiyordu. Babasının kim olduğunu, daha kötüsü, başına neler geldiğini bile bilmiyordu. Tıpkı bundan sonra annesi ve kendisinin başına neler geleceğini bilmediği gibi. Nitekim çok geçmeden efendileri onları sattı.

Yine meçhul bir yolculuğa çıkmışlardı. Nerede kime satılacaklarını, nasıl bir efendiye hizmet edeceklerini tahmin bile edemedikleri, yarınları hakkında en küçük bir fikirleri olmadığı meçhul bir yolculuktu çıktıkları.

Uzun bir süre dolaştıktan sonra Mekke pazarlarına getirilmiş, burada satılmışlardı. Mekkeliler babasının ismini bilmedikleri için ona annesinin ismi ile hitap ederek Âmir b. Führeyre diyorlardı.^[233] Bunun, yüreğini acıttığı kimin umurundaydı. Hem onun bir kalbi var mıydı?

Mekke'ye vardıklarında onu Hz. Âişe'nin anne bir kardeşi Tufeyl b. Abdullah satın aldı. Aslında o da yabancıydı. Babası Mekke dışından gelerek, buraya yerleşmiş, bir süre sonra da ölmüştü. Annesi Ümmü Rûman Hz. Ebû Bekir ile evlenmiş, ondan Abdurrahman ve Âişe adını verdikleri iki çocuğu olmuştu.

Âmir b. Führeyre Mekke'ye getirildiğinde iş görecektik kadar büyümüştü. Tufeyl onu koyunlarını otlatmak ile görevlendirdi. Bıkıp usanmadan yıllarca onun koyunlarını otlatıp durdu.^[234]

Allah Resûlü (a.s.m.) İslam'a davet etmeye başladığında genç delikanlıydı. Vahiyedilen ayetler, fısıltı halinde bütün Mekke'ye yayılıyordu. Âmir b. Führeyre akıllı ve zeki bir gençti. Köle olmasına rağmen Mekke'deki okuma yazma bilen çok az kişiden biriydi. Kulağına kadar gelen ayetleri duyunca hayran kalıyor, onların asla insan sözü olmayacağını düşünüyordu. Üstelik Hz. Peygamber hep hakikatleri söylüyor, güzellikleri emrediyor, insanları kötülüklerden uzaklaşmaya çağırıyordu. Ayrıca onun davet ettiği bu din, insanları eşit görüyor, üstünlük sebebi olarak gücü– kuvveti, malı– mülkü değil yalnızca iyiliği kabul ediyordu. İyi, ahlaklı, hakikatlere inanıp o

doğrultuda yaşayan insan zengin, güçlü de olsa böyle olmayandan daha üstündü. Ne olursa olsun İslam'ı kabul etmeye karar verdi.

Hemen Allah Resûlü'nü (a.s.m.) bularak, ondan kendisine İslam'ı anlatmasını istedi. Duydukları ve düşündükleri doğrudu. Vakit kaybetmeden orada Müslüman oldu. İlk Müslümanlardandı. İslam'ı kabul ederken Erkam b. Ebû'l-Erkam'ın evi henüz "İslam Daveti Karargâhı" olarak kullanılmıyordu. Ve henüz çok az kişi Müslüman olmuştu.^[235]

İşkence Başlıyor

Önceleri yalnızca alay etmek, laf atmak ve iftira benzeri kötülüklerle yetinen Müşrikler, İslam'ın yayılmaya devam ettiğini görünce, hırçınlaşmaya ve sertleşmeye başladı. Özellikle Âmir b. Füleire gibi sahipsiz Müslümanlara, dayanılmaz işkenceler yaptılar.

Bazen Mekkeli gençler onu yakalar, Bilâl-i Habeşî ile birlikte urganla sıkı sıkıya bağlarlar, sonra sokaklarda sürükleyerek işkence yerine götürür, yoruluncaya kadar döverlerdi. İstediklerini yaptıramadıkları için rahatlayamaz, omuz ve vücutlarının birçok yerinde derin izler bırakan iplerini çeke çeke Mekke dışındaki taşlığa götürür, acımadan, merhametsizce dayaktan güneş altında tutmaya kadar her tür işkenceyi yaparlardı. Bazen bu konuda Âmir ve arkadaşlarını ne söylediğini bilmez hale getirinceye kadar ileri giderlerdi. Ama buna rağmen İslam'ı terk etmek sahabelerin hiç birinin akıllarının ucundan bile geçmezdi.^[236]

Ona ve arkadaşlarına yapılan işkencelerin dayanılmaz boyutlara ulaştığını gören Allah Resûlü (a.s.m.), sürekli çevresinde bulunan varlıklı Müslümanları, dayanılmaz işkencelere maruz kalan sahabeleri bu ıstıraplardan kurtarmaya teşvik etti. Onun bu husustaki arzularını duyan Hz Ebû Bekir, hemen müşriklerin yanına gitti, Âmir'i onlardan satın alıp azat etti. Dahası geçimini temin etmesi için ücret karşılığı koyunlarını otlatmak üzere onunla anlaştı.

Elbette bundan sonra da işkence ve sıkıntı bitmedi. Zira müşrikler, onun gibi sahipsiz kişiler bir tarafa, Mekke'de çevresi bulunan, güçlü ve kalabalık ailelere mensup kişilere bile işkence yapıyorlardı. Ama bu işkenceler, hiçbir zaman daha önce yapılanlar kadar dayanılmaz

boyutlara ulaşmadı. Yine de sürekli müşriklerin baskısı altında olmak, işkence olarak ona yetiyordu.^[237]

Ebû Fûkeyhe

Asıl ismi Yesar veya Eflah olan Ebû Fûkeyhe aslen Yemenlidir. Yemen’de bulunan Ezd Kabilesi’ne mensuptur. Sürekli yapılan savaşlar ve baskınlardan biri sırasında esir alınmış, kader onu satıla satıla Mekke’ye kadar götürmüştü. Mekke pazarına götürülünce Safvân b. Ümeyye tarafından satın alınmıştı. Efendisi tarafından itilip kakılan Ebû Fûkeyhe, zaman içerisinde yalnızca hür olduğunu değil insan olduğunu da unuttu.

Allah Resûlü (a.s.m.) İslam’a davet etmeye başladığında kalbinden neler geçmedi ki. Diğer Mekkelilerden hiçbir farkının olmadığını kavrayarak kendine olan saygısını yeniden kazandı. Efendimiz’e koştı, sözlerini can kulağı ile dinleyerek İslam ile şereflendi. İlk günlerde Müslüman olduğunu kimseye söylemedi. En yakınların arkadaşlarından bile gizledi. Ancak dikkatli davranmasına rağmen sırrı uzun süre gizli kalmadı. İslam düşmanlarının en azıllarından biri olan efendisi Ümeyye b. Halef, Müslüman olduğunu duyunca çılgına döndü. İşte o andan itibaren Ebû Fûkeyhe için karanlık günler başladı.

Bütün Müslümanlar gibi Ebû Fûkeyhe ve arkadaşlarına yalnızca fiziki işkence yapılmıyor, aynı zamanda psikolojik işkence ve sosyal baskı da yapılıyordu. Allah Resûlü (a.s.m.) onları rahatlatmak için tek tek ilgileniyor, her fırsatta yanlarına uğrayıp onlarla sohbet ediyordu.

^[238]

Yine bir gün onlarla Kâbe’de oturuyordu. Kureyşlilerin ileri gelenleri, Allah Resûlü’nü (a.s.m.) Süheyb, Ammâr, Bilâl, Habbâb, Ebû Fûheyke gibi köle ve zayıf Müslümanlarla otururken görünce:

– Ey Muhammed! Bunların yanında bulunmasına, kavminin arasında olmasına nasıl razı olursun? Allah, biz dururken bütün iyilikleri bunlara mı lütfetti? Biz bunlara mı tabi olacağız? Bunları yanından uzaklaştır ve kov! Eğer böyle yaparsan, belki o zaman sana tabi olabiliriz, dediler.^[239]

Allah Resûlü (a.s.m.) onların bu sözlerini bir an ciddiye alıp, gönlü biraz olsun onlara meyledince, hemen konu ile ilgili ayet inzal oldu. Allah tarafından uyarıldı.^[240]

“Sabah akşam onun rızasını kazanmak için Rablerine dua edenleri yanından kovma... Eğer onları kovarsan zalimlerden olursun.”^[241]

İşkence Günleri ve Kölelikten Kurtuluşu

Ebû Fükeyhe'nin Müslüman olduğu öğrenilince, büyük baskılara maruz kaldı. Abdüddâroğulları onu tutup, ayağından zincirlerle bağlar, öğlenin en şiddetli sıcağında elbisesi çıkarır, çıplak olarak Ramdâ'ya götürür, göğsünün üzerine kocaman bir kaya parçası konurdu. Uğradığı işkencenin şiddetinden aklı başından gider, ne söylediğini bilmez bir hale gelir, dili ağzından dışarıya sarkardı. “Artık öldü!” denilinceye kadar işkenceye maruz kalırdı. Müşrikler onu sahraya bırakıp gittikten sonra ayılır, uzun bir süre öylece bekledikten sonra ancak kendine gelirdi.

Bir gün Ümeyye b. Halef, adamlarına onun ayaklarını iple sıkı sıkıya bağlamalarını emretti. Ümeyye'nin emri ile harekete geçen adamlar işkenceden ayakta durmaya takati kalmamış olan Ebû Fükeyhe'yi sürükleyerek Ramdâ'ya götürdüler. Yolda yanlarından Cual böceği geçiyordu. Böceğe gözü takılan Ümeyye onu Ebû Fükeyhe'ye göstererek, alaylı bir tavırla:

– Senin Rabb'in bu, değil mi? diye kahkaha attı. O gayet kendinden emim bir şekilde:

– Benim Rabb'im Allah'tır! Beni de, seni de yaratan O'dur. Ayrıca gördüğün şu Cual böceğini de O yarattı!

Aldığı cevaptan hoşlanmayan Ümeyye b. Halef, Ebû Fükeyhe'ye kızarak, boğazına sarıldı. Var gücü ile sıkmaya başladı. Ümeyye'nin kardeşi onu daha da kışkırttı.

– Daha çok sık! Bakalım, Muhammed gelip, sihri ile onu nasıl kurtaracak?

O gün, Ebû Fükeyhe'ye çok şiddetli bir işkence yaptılar. Öldürünceye kadar şiddetin her çeşidini uyguladılar. Sonunda öldü

diye oraya bırakıp gittiler.^[242]

Ertesi gün ölmediğini anlayan Müşrikler, acımadan işkenceye devam ettiler. Bu durum birkaç kez tekrarlandı. İşkencelerin dayanılmaz boyutlara ulaştığını gören Allah Resûlü'nün (a.s.m.) işareti ile Ebû Fûkeyhe'yi satın alan Hz. Ebû Bekir onu ölümden kurtararak azat etti.^[243]

İşkencelerden dolayı can güvenliği kalmayıp davet tıkanınca, Allah Resûlü (a.s.m.) ashabına Habeşistan'a hicret etmelerini söyledi. Ebû Fûkeyhe, gördüğü ağır işkencelerden dolayı kendisinde hicret etme gücü bile bulamıyordu. Ancak Mekke'de yaşamanın imkânsız olduğunu anlayınca, zoraki de olsa kendisini toparlayarak, son bir gayretle İkinci Habeşistan Hicreti'nde Mekke'den gizlice ayrılarak, Habeşistan'a hicret etti.

Allah'ın "gece gündüz dua etmek" ile vasıflandırıp, övdüğü bu mana eri, Allah Resûlü'nün (a.s.m.) hicret ettiğini haber alınca, işkencelerinden aldığı darbelerin vücudunda meydana getirdiği rahatsızlığa aldırmadan hazırlanarak Medine'ye hicret etti. Allah Resûlü (a.s.m.) onu Suffe'ye yerleştirdi. Suffe'de Allah Resûlü'nden (a.s.m.) ilim irfan öğrenmeye Efendimiz'in feyzi ile feyzyâb olmaya devam etti.

Vücudu artık işkencelerden aldığı darbeleri taşıyamaz hale gelmişti. Sık sık hastalanıyor, yaraları onu rahatsız ediyordu. Bedir Savaşı'ndan hemen önce hastalığı iyice arttı. Sonunda Rabb'ine varmak, cennette kendi için hazırlanan güzelliklere ulaşmak için ebedi yolculuğa çıktı.

Habbâb b. Eret

Orta boylu, büyük başlı, sakalları henüz yeni yeni çıkan, omuzlarının arası geniş gençliğe yeni adım atan Habbâb b. Eret, Temim kabilesindendi. Kabilelerine yapılan baskında esir edilmiş, zalimler tarafından köleleştirilerek satılmak için pazar pazar dolaştırılmıştı. Son olarak Mekke'ye getirilmiş, köle pazarında satışa sunulmuştu. Daha fazla para kazanmak isteyen satıcı kölesini övdükçe övmüştü. O sırada pazarı dolaşan **sünnetçi Ümmü Enmar** Habbâb'ı görünce

çok beğenmişti. Kısa bir pazarlıktan sonra hemen satın alıp evine götürmüştü.

Kısa bir süre öncesine kadar hür olan Habbâb'ın baskından sonra başına gelmeyen kalmamıştı. Şimdi ise hiç görmediği bir yerde tanımadığı insanlar arasında sünnetçi bir hanımın kölesiydi. Üstelik kadere boyun eğip sabretmekten başka bir çaresi de yoktu.

Boşuna satın alınmamış, o kadar para iş olsun diye verilmemişti. Var gücü ile çalışıp kendisi için ödenen parayı kat kat çıkarması gerekiyordu. Eve götürdükten birkaç gün sonra, Habbâb'ı yanına alarak çarşıya giden hanımefendisi, onu bir demirci ustasının yanına çırak olarak verdi. Kısa zamanda işi kavrayan Habbâb bir süre sonra iyi bir kılıç ustası oldu. Onun vasıtası ile iyi para kazanacağını düşünen Ümmü Enmar, onun için bir demirci dükkânı açtı. Habbâb burada çok güzel kılıçlar imal ederek, mesleğinde aranan meşhur bir usta oldu. [\[244\]](#)

Günler ayları, aylar yılları kovalıyordu. Habbâb b. Eret, güçlü kuvvetli genç bir delikanlı olmuştu. Ancak kölelikten dolayı bunun hiçbir kıymeti yoktu. Hayatı huysuz bir kadının iki dudağı arasındaydı. Çünkü o her an, aklına gelen her şeyi yaptırma yetkisine sahip olan bir efendiydi. Bundan daha kötüsü, Habbâb'ın istediği hiçbir şeyi, yapmaya hakkı olmamasıydı. Hatta efendisi istemediği zaman üzölmeye bile hakkı yoktu.

Gerçek Hürriyete Kavuşuyor

Bir gün kulağına bir söz geldi. Haşimoğulları'ndan biri, insanlara "Putlara tapmayı bırakın, tek olan Allah'a ibadet edin!" diye çağrı yapıyordu. Bu çağrı, herkes gibi onunda dikkatini çekti. Mekkeliler, kızıp alay etseler de o insanları doğruya çağırıyordu. Ama onunla nasıl görüşecekti?

Planını yaptı. İlk fırsatta Allah Resûlü'nün (a.s.m.) yanına giderek, ondan insanlara anlattığı daveti kendisine de anlatmasını isteyecekti. Dediğini yaptı. Şimdi Allah Resûlü'nün (a.s.m.) tam karşısında huşu içinde sükûnetle onu dinliyordu. Anlatılanlar çok hoşuna gitti. Dinledikçe dinledi. Daha fazla düşünmeye gerek yoktu, hemen orada Müslüman oldu.

İslam'ı kabul edince Allah'ın ilk emrinin “Oku!” olduğunu öğrenmişti. Cehaletin kök saldığı bir toplumda “Oku!” emri son derece önemliydi. Bunu çok iyi kavrayan Habbâb b. Eret, köle oluşuna aldırmadan, İslam'a girdiği ilk günden itibaren okumaya ve okutmaya başladı. Gizli gizli Erkam'ın evine giderek Allah Resûlü'nü (a.s.m.) dinliyor, en son inen ayetleri öğreniyordu. Oradan ayrıldıktan sonra, gizlice Dâru'l-Erkam'a gidemeyen Müslümanların evlerine giderek öğrendiği ayetleri onlara öğretiyordu.

Bir taraftan dükkân işleterek, demircilik yapan köle Habbâb, köleliğinin gereklerini en güzel şekilde yerine getirerek hanımını memnun ederken, aynı zamanda ilim irfan öğreniyor, bununla da kalmayarak, hür insanların evlerine giderek onlara öğretmenlik yapıyordu. Ona bu değeri, ruhu, cesaret ve azmi veren, onu bu kadar değiştiren İslam'ın ta kendisiydi.

Hiz. Ömer, Allah Resûlü'nü (a.s.m.) öldürmeye giderken o, Hiz. Ömer'in kız kardeşinin evindeydi. Ona ve eşine Tâhâ Sûresi'nin ilk ayetlerini öğretiyordu. Hiz. Ömer'in geldiğini duyunca Müslüman olduğu bilinmesin diye sedirin altına saklandı. Evde cereyan eden olaylardan sonra Hiz. Ömer'in yumuşadığını görünce saklandığı yerden çıkarak, Allah Resûlü'nün (a.s.m.) kendisi için yaptığı duayı Hiz. Ömer'e anlattı, onu İslam'a girmeye teşvik etti.

Gereksiz yere problem çıkmaması için Müslüman olduğunu saklasa da doğru bir iş yaptığına inandığında oldukça cesurdu. Çevresindeki insanlara İslam'ı anlatması kısa zamanda Müslüman olduğunun bilinmesine neden oldu. Mekkeliler ve özellikle kölesi olduğu hanımefendisi onun İslam'a girdiğini öğrenince hayatı ona zindan ettiler.

Bitmeyen Çile

İslam yayılmaya başlayınca müşriklerin aklına gelen ilk şey, Habbâb b. Eret gibi akrabası, çevresi ve hürriyeti olmayan zayıf Müslümanlar oldu. Bir türlü kölesini yola getiremeyen Ümmü Enmar, kardeşi Siba'yı da yanına alarak Habbâb'ın yanına gitti. Bir kaç Mekke'li gençle birlikte onu dövmeye başladılar. Yoruluncaya kadar dövdüler.

Habbâb köle olduğu için onlara karşılık vermiyor, yapılanları büyük bir sabırla karşılıyor, dininde sebat ediyordu.

Toplum düzenini ve değerlerini alt üst etmiş, zenginlerin ve güç sahiplerinin tekerine çomak sokmuşlardı. Elbette bunu onların yanına bırakmazlardı. Bırakmıyorlardı da. Planlı bir işkence başladı. Siba ve arkadaşları, sık sık kızgın öğlen güneşinde onu alıp çöle götürüyorlar, kendinden geçinceye kadar vurduktan sonra onu sıkıca bağlayıp, kızgın güneşin altında bırakıyorlardı. Aç ve susuz bir şekilde saatlerce güneşin altında kavruluyor, perişan oluyordu. Dayanılmaz işkencelerle sürekli kendinden geçip bayılıyor, sabır ve dua ile Rabb'ine sığınıyordu. Duası arşı titretiyor, acılarını hafifletiyor, bütün zorlukları hafifletiyordu.

Onun yapılan bütün işkencelere tahammül edip, dininden vazgeçmemesi, müşrikleri çileden çıkarıyor, zulümlerini artırdıkça artırıyorlardı. Yine bir gün onu kızgın güneşte sıkıca bağlayıp çöle götürdüler. Üzerindeki elbiseleri çıkardılar, çıplak vücudunun üzerine demir bir zırh giydirdiler. Güneş zırhı kızdırdıkça vücudu yanmaya başladı. Vücudu sıcaktan kavruluyordu. Bir tarafta susuzluk bir tarafta güneş, bir taraftan kızgın demir... Bütün bunlar yetmiyormuş gibi bir de sorgu faslı başlıyordu:

– Hâlâ Muhammed'e inanıyor musun?

Habbâb her şeye rağmen büyük bir samimiyet ve aşkla haykırıyordu, sesi kesilse de nefesi tükenmiş olsa da:

– O, Allah'ın kulu ve elçisidir.

Aldıkları cevap karşısında kızgınlıktan yerinde duramayan müşrikler, Habbâb'a tekme tokat giriştiler. Yoruluncaya kadar vurdular. Sonra:

– Lât'a, Uzzâ'ya tapacak mısın?

– **Onlar sadece, konuşup, duymayan, kendilerine bile faydası olmayan taşlardan başka bir şey değiller.**

Aldıkları cevap karşısında şaşırان müşrikler, bunca işkenceye rağmen Habbâb'ın hâlâ akıllanmamış olduğunu düşündüler. Büyük kayalar bulup getirdiler. Habbâb'ı yatırıp kayayı göğsüne koydular. Rengi kaçtı, yüzü bembeyaz oldu. Sesi soluğu kesilmiş, nefes alamaz duruma gelmişti. Yaşadıkları dayanılacak gibi değildi. Bir süre daha dişini sıkıp dayandı. Ancak bir süre sonra kendinden geçerek bayıldı. [\[245\]](#)

Müşriklerin işkenceleri durmak bilmiyor, her geçen gün biraz daha artıyordu. Yapılan işkencelerden payını alan Allah Resûlü (a.s.m.) sahabelerine yapılan bu ağır işkencelerden dolayı çok üzüldü, onlara sürekli sabrı tavsiye ediyordu. Zira davetin bu dönemi ancak çelik gibi bir irade ve sabırla aşılabilirdi. Hem sahabeler sabretmeli hem de Allah Resûlü (a.s.m.) sahabelerine yapılanlara sabredebilmeliydi. Bunun için Habbâb b. Eret ve işkence gören diğer sahabeler, hallerini Allah Resûlü'ne (a.s.m.) arz ettiklerinde, yüreği yanan üzüntüden kıvranan Efendimiz, yine de sahabelerin gevşemeden sabretmelerini istiyordu.

Habbâb b. Eret anlatıyor:

Bir gün Allah Resûlü (a.s.m.) elbisesini yastık yapmış, Kâbe'nin duvarına yaslanarak, gölgesinde oturuyordu. Yanına gittim.

– Yâ Resûlallah! Bize yardım edilmeyecek mi? diye sitemli bir şekilde sordum. Allah Resûlü (a.s.m.) toparlandı. Yüzü kıpkırmızı olmuştu. Onların işkence karşısında bu şekilde gevşemeleri, sabırsızlık göstermeleri onu çok üzmüştü.

– Sizden önce yaşayanlar, dinlerinden döndürülmek için yakalanır, toprağa gömülürdü. Sonra da testere getirilip başları gövdelerinden ayrılırdı. Bazen de demir taraklarla vücutları taranır, tarak etlerini geçip, kemiklerine ve iliklerine ulaşınca kadar bastırırlardı. Ama onlar yine de dinlerinden dönmezlerdi. (Sabredin ve iyi bilin ki) Allah, bu dini tamamlayacaktır. O zaman bir yolcu, San'a'dan Hardamevt'e gidinceye kadar Allah'tan başka hiç kimseden korkmayacaktır. Kurtlar koyunlarla birlikte olacak, yine de onlara zarar vermeyeceklerdir. Ancak siz acele ediyorsunuz, buyurdu. [\[246\]](#)

Bu işkence ve zulümler, sadece fizikî durumla sınırlı kalmıyor, müşrikler ellerine geçen her fırsatı değerlendirip sırf inandıkları için her hususta onlara zulmediyorlardı. Müşriklerin yalnızca insanların inançlarına değil, onu çağrıştıracak en küçük hareketlerine bile tahammülleri yoktu.

Ebû Salih anlatıyor:

Habbâb b. Eret, efendisine ait olan demirci dükkânını çalıştırıyordu. Allah Resûlü (a.s.m.) onu sevdiği için zaman zaman dükkânına gider, hal hatırını sorar, onu teselli ederdi. Yine bir gün Allah Resûlü (a.s.m.) onun dükkânına gitmişti. Onu gören müşrikler, hemen koşup durumu efendisine olan hanıma haber verdiler. Hanım, Allah

Resûlû'nün (a.s.m.) dükkâna geldiğini duyunca çılgına döndü. Hemen koşup dükkâna geldi. Ocaktan kıpkırmızı nar kesilmiş bir demiri alıp, Habbâb'ın başına yapıştırdı. Başının acısı bir anda bütün vücudunda duyan Habbâb, acıdan feryat ediyor, sesi dükkânın duvarlarını delip geçiyordu. Ancak bağırmasına aldırmadan ona işkence yapmaya devam etti. Kızgınlığı bir türlü geçmiyor, kölesinin İslam ile şereflenmesini, kurduğu çarkın bozulma ihtimalini bir türlü hazmedemiyordu. Bunun için sık sık dükkâna gelerek, bayılıncaya kadar kızgın demiri Habbâb'ın başına yapıştırıyordu. Habbâb acı içinde bağırıyor, bir süre sonra dayanamayıp bayılıyordu. Kölesinin bayıldığını gören hanım, onu ayıltmaya çalışmıyor, işkenceyi bırakıp söylene söylene gidiyordu. Bu işi sıkça yapmaya başlayınca Allah Resûlû'nün (a.s.m.) yanına giden Habbâb, kendisine yapılanları bildirerek durumunu bildirdi. Allah Resûlû (a.s.m.) onun durumuna çok üzüldü.

– Allah'ım! Habbâb'a yardım et! diye dua buyurdu.

Yardımanın gelmesi fazla uzun sürmedi. Efendimiz'in duasından sonra Ümmü Enmar'ın başına şiddetli bir ağrı girdi. Enmar ağrıdan duramıyor, kıvranıyor, köpekler gibi uluyordu. Doktor doktor gezip çare aradılar. Sonunda çare bulundu. Ama çare hastalıktan daha kötüydü. Ancak çaresiz söylenene uyacaklardı. Çare ise kızgın demir ile başının dağlanmasıydı. Enmar kölesi Habbâb'a emrederek demirle başını dağlamasını istedi. O da verilen emri büyük bir memnuniyetle yerine getirdi.^[247]

Hiz. Ömer'in halife olduğu dönemdi. Bir gün Habbâb Hiz. Ömer'in yanına gitmişti. Onu yanına çağırarak yakınında oturttu ve:

– Buraya oturmaya bir kişi hariç hiç kimse senden daha layık değildir.

– O kim ey müminlerin emiri?

– Bilâl.

– Hayır, ey Müminlerin Emiri! Yanılıyorsun. O gün Bilâl-i Habeşî'yi işkenceden koruyacak kişiler vardı. Beni koruyacak hiç kimse yoktu. Bir gün beni yakalayıp bağladılar. Bir ateş yakarak beni ateşin içine attılar. Sonra adamlardan biri ayağını göğsüme koydu, sırtımı yere dayadım. Bu sayede biraz olsun serinledim. Ateş ancak sırtımdan sızan sular ile söndü.

Sonra sırtını açarak, Hz. Ömer'e gösterdi. Sırtı dalga dalga yara izi ile doluydu.[\[248\]](#)

Süheyb b. Sinan

Kısaya yakın orta boylu, kızıl benizli, uzun ve gür saçlı olan Süheyb b. Sinan, İran Kısrası'nın Übüle şehrinin valisinin oğlu yahut yeğeni idi. Rum asıllı olan aile Musul'da Dicle kenarında ya da Cizre'de, Fırat kenarında oturuyorlardı.[\[249\]](#)

Hareketli ve çok kabiliyetli biri olan Süheyb, henüz on yaşlarında bir çocuk iken, onun için rahmetin başlangıcı sayılan ama dış görünüşü itibarıyla hayatının en kötü günlerinden birini yaşadı. Babası Sinan b. Malik ile annesi Selma binti Kaid'in yanlarında mutlu bir hayat yaşarken Rumlar, yaşadıkları yere baskın yaptılar. Baskında pek çok kişi öldü, birçok insan esir adıldı. Esirlerden biri de Süheyb b. Sinan'dı. Daha neler olduğunu anlamadan korkudan titreyen Süheyb'i alıp Rum diyarlarına götürüp köle olarak sattılar.[\[250\]](#)

Hayatının alt üst olduğu o günü bir daha hiç unutamadı. Ne çocukların feryadı, ne kadınların çığlığı kulaklarından bir an gitti, ne de öldürülenlerin kan ve cesetlerini unutabildi. Uzun bir süre o anı yaşadı. Defalarca uykuları bölündü. Zalimler onu götürüp Rum bir aileye sattılar. Efendisi önemli bir kişiydi. Eve sürekli zengin ve kültürlü insanlar gidip geliyordu. Onlara hizmet ederken çok şey öğrendi. Pek çok şey hakkında tecrübe ve görgü sahibi oldu.

Büyüyünce efendisi onu bir başkasına sattı. O da bir başkasına... Köle pazarlarında satıla satıla sonunda Mekke'ye kadar geldi. Köle tüccarı olan Abdullah b. Cüd'an, Süheyb'i görünce çok beğendi. Zira genç bir delikanlı olan Süheyb, sağlıklı, güçlü kuvvetli ve zeki birine benziyordu. Ticaretle uğraştığı için insandan iyi anlayan Abdullah b. Cüd'an, Süheyb'i satın aldı.

Süheyb b. Sinan akıllı, zeki, bilgili ve görgülü bir genç, Abdullah b. Cüd'an ise ticarî zekâsı çok iyi olan köle tüccarıydı. Süheyb'i azat edip, onunla ortak iş yaparsa daha çok kazanacağını farkındaydı. Onunla en ince teferruatına kadar konuşup anlaştıktan sonra Süheyb'i azat etti. Daha sonra da işlerine ortak etti. Bir süre sonra

çok doğru bir karar verdiğini gören Abdullah b. Cüd'an, ortağı ile her zaman ve zeminde gurur duydu.

Süheyb, her şey yolunda gitmesine rağmen çok huzursuzdu. Rum diyarında köle olarak satıldığında, pek çok dindar Hristiyan kişi ile karşılaşmış, onlardan çok şey duyup öğrenmişti. Orada görüp yaşadıkları ile buradakiler hiç örtüşmüyordu. Özellikle Arapların taştan ve tahtadan yaptıkları putlara tapmasına bir anlam veremiyor, hatta zaman zaman bundan rahatsız oluyordu. Onları gördükçe Hristiyan bir papazın, efendisine söylediği sözler kulağında çınlardı. Bir gün bu papaz, efendisine şöyle demişti:

– Yakında Arap Yarımadası'nda bulunan Mekke şehrinde, Hz. İsa'yı tasdik edecek, insanları karanlıktan aydınlığa çıkaracak bir peygamber gelecek.

Süheyb, Mekke'deki ahlakî ve imanî yozlaşmadan rahatsız oldukça, kendi kendine hep "Acaba papazın bahsettiği kişi ne zaman gelecek?" diye sorardı.

Ticaretle uğraştığı için vahiy gelmeden önce Allah Resûlü (a.s.m.) ile yakından tanışıyordu. Çeşitli vesilelerle onunla görüşür, konuşur, ahlakını, beşeri ilişkilerini, yaşantısını ve şahsiyetini takdir ederdi.^[251] Hatta zaman zaman "Eğer Mekkelilerden biri peygamber olacaksa, ya o ya da onun hemen tabi olacağı biri olur." diye düşünür, onu yakından takip ederdi.

Mekke'de bir türlü huzur bulamayan Süheyb b. Sinan her geçen gün ümidini biraz daha kaybediyordu. Tek bir ümidi kalmıştı. O da papazın bahsettiği son peygamber. Onu beklemekten başka çare de yoktu. Bu düşüncelerle bunalırken, aslında Nûr-u Muhammedî doğmuştu. Allah Resûlü'ne (a.s.m.) vahiy gelmeye başlamış, akrabalarını toplayarak onlara peygamber olarak gönderildiğini açıklamıştı.

Haber Mekke'de yayılmaya başladıktan kısa bir süre sonra Süheyb'in de kulağına geldi. Vahiyle ilgili haberi duyunca fazla şaşırmadı. Ancak yine de "acaba?" demekten kendini alamadı.

Beklediği peygamber o muydu?

Artık huzur bulacak mıydı?

Muhammed gerçekten peygamber miydi?

Sorular bir türlü bitmek bilmiyordu. Süheyb, içinden kendi kendisi ile istişare yapıyor, durumu değerlendiriyor, "Muhammed tanıdığım

kadarı ile çok iyi bir insan. Çok güvenilir ve asla yalan söylemeyecek biri” diyordu. Ama yine de biraz beklemeli, neler söylediğini, neye davet ettiğini tam olarak öğrenmeliydi.

Nasıl öğrenebilirim? demeye kalmadan fısıltı gazetesinden bilgi akmaya başladı. Allah Resûlü’ne (a.s.m.) gelen vahiy fısıltı halinde Mekke’nin bütün evlerini dolaşıyor, günün konusu oluyordu. Onlar aynı gün Süheyb’in kulağına da geliyordu. Süheyb, onları doğrulamak bir yana ona hayran kalıyordu. Bir süre sonra aradığım kişi bu diye düşünmeye başladı. O gerçekten peygamberdi. Hele duyduğu Kur`ân ayetleri asla insan sözü olamazdı. Hem o, insanları sadece iyiliğe çağırıp, onların kötülüklerden uzak durmalarını istiyordu. Ancak biliyordu ki, Mekkeliler ona asla rahat vermezler, dinini anlatmasına müsaade etmezlerdi. Ona uyanlara kötülük yapmaktan asla geri kalmazlardı. Tekrar tekrar düşündü. Sonunda gidip Allah Resûlü (a.s.m.) ile görüşmeye karar verdi. Bile bile yanlıştın içinde olamaz, bilinçsizce batılın peşine takılamazdı.

O sırada Allah Resûlü (a.s.m.) İslam davetini Erkam’ın evinden gizlice yürütüyordu. Uygun bir zamanda Erkam’ın evine gitti. Eve yaklaştığında Ammâr b. Yâsir’i gördü. Birlikte içeri girdiler. Allah Resûlü (a.s.m.) onlara İslam’ı anlattı, Kur`ân okudu. Kur`ân’ı dinleyen hakikat erleri, hemen Müslüman oldular. Evden hemen çıkıp gidemeyen Süheyb, karanlığın çökmesini ve insanların evlerine çekilmesini bekledi. Daha ilk günden sıkıntı başlamıştı. Ama o zaten buna hazırlıklıydı. Bu fırsatı değerlendiren Süheyb, akşama kadar Allah Resûlü (a.s.m.) ile sohbet ederek ondan İslam hakkında bilgi aldı. Allah Resûlü’nü (a.s.m.) dinledikçe ona olan hayranlığı bir kat daha arttı. Akşam olup karanlık çökünce korku içinde evden tek tek, gizlice çıkıp dağıldılar.^[252]

İşkence Başlıyor

Süheyb, Mekke’nin yerlisi olmayıp, oraya dışarıdan köle olarak gelmişti. Kollayıp koruyacak kimsesi yoktu. Böyle olduğu halde yine de Müslüman olduğunu korkmadan açıkça söyledi. Kendini gizlemeyen Süheyb b. Sinan, Kureyşlilerin ilk hedefleri arasına girdi.

Ammâr b. Yâsir, Süheyb b. Sinan, Ebû Fükeyhe ve Hz. Bilâl'e müşrikler tarafından ne söylediklerini bilmeyecek hale gelinceye kadar işkence yapıldı. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu: [\[253\]](#)

“Şüphesiz Rabbin, eziyet edildikten sonra hicret edip, ardından da sabrederek cihad edenlerin yardımcısıdır.” [\[254\]](#)

Birçok kez, Mekkeli müşrikler tarafından, güneş tam tepede olduğu sırada, caddelerde sürüklenerek şehrin dışına götürülen, orada kızgın kumlara yatırılan Süheyb, imanından vazgeçirilmeye ve putları kabule zorlanırdı. Ancak o hiçbir zaman inancından taviz vermedi.

“(Cehennemde azaba çarptırılan) İnkârcılar derler ki; Kendilerini dünyada iken kötülerden saydığımız kimseleri burada niçin göremiyoruz?” [\[255\]](#) ayetinin Süheyb b. Sinan hakkında nazil olduğu nakledilir. Kıyamet günü cehennemde azap edilen Ebû Cehil, etrafında Süheyb b. Sinan'ı göremeyince:

– Neler oluyor, Süheyb ve arkadaşlarını niçin göremiyoruz? Yoksa onlar burada da biz mi göremiyoruz? diyecek. [\[256\]](#)

Ona yapılan işkenceleri bilen Urve b. Zübeyr, Süheyb b. Sinan'dan bahsederken şöyle der:

“Süheyb b. Sinan, Mustazaflardandır. O, Mekke'de en fazla işkence yapılanlardan birisiydi.”

Ona yapılan işkenceler hicrete kadar devam etti. Hatta hicret sırasında bile peşini bırakmadılar. Süheyb b. Sinan, ticaret yaptığı için Kureyş'in varlıklı kişilerinden sayılırdı. Hiçbir mal varlığı olmadan köle olarak Mekke'ye gelmiş ve burada kazanıp, zengin olmuştu. Bu durum öteden beri Mekkelileri kıskandırıyor, içten içe kızdırıyor, ona karşı hırçınlaşmalarına sebep oluyordu.

Müslümanlar Medine'ye hicret etmeye başlayınca, kendisine yapılan işkencelerden bunalan Süheyb b. Sinan da, hicret etmek ve inancını serbestçe yaşamak için bir an önce Mekke'den ayrılmak istiyordu. Kendisinden kurtulacakları için Mekkelilerin sevineceğini sanıyordu. Bunun için hicretini gizleme gereği duymadı. Allah Resûlü'nden (a.s.m.) izin alarak yola çıktı. Ancak Mekkelilerin onu bırakmaya hiç niyetleri yoktu. Onun hicret için hazırlandığını duyan Mekkeliler, Süheyb b. Sinan'ın yolunu kesip, hicret etmesine engel oldular.

– Buraya köle olarak, fakir ve perişan bir şekilde geldin. Bizim yanımızda mal mülk sahibi, zengin ve saygın biri oldun, şimdi malını almış, onun ile birlikte çekip gidiyorsun. Vallahi buna asla müsaade etmeyiz, diyerek yakaladılar. Mekke'ye geri getirip, hapsettiler.^[257]

Süheyb b. Sinan anlatıyor:

Allah Resûlü (a.s.m.), Medine'ye hicret edeceği zaman, tedbir için gideceği yeri kimseye tam olarak söylemedi. Müslümanlar tek tek Medine'ye hicret etmiş, Mekke'de neredeyse hiç kimse kalmamıştı. Allah Resûlü (a.s.m.) hicret etmeye karar verdiğinde Hz. Ebû Bekir'e hazırlanmasını söyledi. Onların yola çıktığı sırada ben de yola çıktım. Ancak ben hicret edemedim, yolda giderken beni takip eden iki Kureyşli sonunda bana yetişerek, yakalayıp sıkıca bağladı ve hicret etmeme engel oldu, Mekke'ye geri götürerek hapsettiler.

Aradan günler geçti. Burada daha fazla kalamayacağımı anladım. Bir gece hasta gibi karnım ağrıyormuş gibi kıvrandım. Adamlar buna inandılar. Hasta olduğumu zannederek, birbirlerine,

– Adamın fena halde karnı ağrıyor. Allah onu kendi ile meşgul ediyor, diyerek beni ihmal ettiler. Kendi halime kaldım. O gece, beni çok fazla kontrol etmediler. Kaçmak için fırsat kolluyordum. Beni gözleyenler rahat oldukları için kaygısızca uykuya daldılar. Uyuduklarından iyice emin olunca bir yolunu bulup, hapisten kaçtım. Medine'ye gitmek için hemen yola çıktım. Oradan fazla uzaklaşmadan, adamlar kaçtığımı fark edip, peşime düştüler. Atlarını dörtlüye koşturuyorlardı. Kısa sürede beni yakalayacaklarını anlayınca yükseğe bir yere çıktım, okumu yayıma yerleştirip beklemeye başladım. İyice yaklaşıncı gelenlere seslendim:

– Benim attığımı vuran biri olduğumu iyi bilirsiniz. Yaklaşırsanız acımadan sizi vururum. En azından sizden birisini öldürmeden bana yaklaşamazsınız. Sonra da kılıcımı çeker, sizinle sonuna kadar çarpışırım. Ne istiyorsunuz? Gelin anlaşalım.

Adamlar, oldukları yerde durdular. Ancak beni bırakmaya niyetleri yoktu.

– Vallahi! Mekke'de bu kadar mal kazandıktan sonra, onları bize bırakmadan böylece çıkıp gidemezsin.

– Altınlarımı size verirsem beni serbest bırakır, gitmeme müsaade eder misiniz?

– Olur, yolundan çekilir, gitmene müsaade ederiz.

Aldığım cevap beni sevindirmişti. Onlara altınların yerini söyleyince rahatladılar. Adamlar Mekke'ye doğru yönelirken, ben de bulunduğum tepeden aşağı inmeye başlayıp, uygun bir mesafeden onları takip ettim. Altınların yerini göstermek için, bu şekilde Mekke'ye kadar gittik. Hazinemi gömdüğüm yere gelince, adamlara:

– Şu kapağın altını kazın! dedim. Adamlar altınların bulunduğu yeri kazıp, onları görünce beni serbest bıraktılar. Onları altınlarla baş başa bırakıp, gecenin karanlığında yola koyuldum. Günlerce yol aldıktan sonra sonunda Medine'nin yakınlarında bulunan Kubâ'ya geldim. Allah Resûlü (a.s.m.) ve Hz. Ebû Bekir'in orada olduğunu öğrenince hemen yanlarına gittim. Allah Resûlü (a.s.m.) beni görünce çok sevindi, görünüşte olaydan haberi olmadığı halde üç kere:

– Ey Ebû Yahya! Kazançlı bir alış veriş yaptın, buyurdu.

– Yâ Resûlallah! Benden önce buraya kimse gelmedi. Hem bu olayı kimse de bilmiyordu. Bunu Sana mutlaka Cebrâil (a.s) bildirdi, dedim. Bunun üzerine şu ayet nazil oldu. [\[258\]](#)

“İnsanlardan öyle kimseler vardır ki, Allah'ın rızasını elde etmek için mallarını feda ederler. Allah kullarına karşı çok şefkatlidir.” [\[259\]](#)

Süheyb b. Sinan, Allah Resûlü'nün (a.s.m.) yanına vardığında, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer ile birlikteydi. Onlar ile Kubâ'da Külsüm b. Hidm'in evinde hurma yiyordu. Süheyb yolda gözünden rahatsızlanmış ve çok da acıkmıştı. Hurmayı görünce hemen yemeye başladı. Hz. Ömer onun açlıktan acele acele hurma yediğini görünce şakalaştı.

– Yâ Resûlallah! Süheyb b. Sinan gözü ağrımaya rağmen nasıl da hurma yiyor?

Allah Resûlü (a.s.m.) onun başlattığı şakayı devam ettirdi.

– Gözün ağrıdığı halde hurma mı yiyorsun?

Süheyb b. Sinan da onlara:

– Hurmayı ağrımayan gözümle yiyorum, diyerek şakalarına şaka ile cevap verdi. Allah Resûlü (a.s.m.) onun bu sözlerinden hoşlanarak tebessüm etti.

Süheyb b. Sinan Hz. Ebû Bekir'e dönerek:

– Birlikte hicret etmek için söz verdiğin halde benden önce çıkıp gelmişsin, diye sitem etti.

Sonra Allah Resûlü (a.s.m.) dönüp:

- Yâ Resûlallah! O bana birlikte hicret edelim dediği halde beni müşriklerin eline bırakarak hicret etti. Kureyşliler beni yakalayarak hapsettiler. Ben de ailemi ve imanımı malıma karşılık satın aldım.
- Karlı bir ticaret yapmışsın.
- Yâ Resûlallah! Kendime yol için çok az bir azık almıştım, onu da kısa sürede bitirince böyle çok acıktım. [\[260\]](#)

Cuayl b. Sürâka

Cuayl Mekke’de yaşayan garip, kimsesi olmayan insanlardan biriydi. Fakir, kısa boylu, biraz da çirkin olduğu için, fazla öne çıkmayıp kendi halinde yaşardı. Allah Resûlü (a.s.m.) İslam’a davete etmeye başlayınca, sessizce onu takip etti. Mekkelilerin kendisine zulüm edeceğini bile bile iman ederek, ilk Müslümanlardan oldu. Müslümanlar onun kalbinin güzelliğini görüp bağırklarına bastılar. Dış görüntüsü ilk Müslümanlardan olmasına ve muhacirlik şerefine ulaşmasına engel olmadığı gibi, Allah Resûlü’nün (a.s.m.) imanına kefil olmasına da engel olmadı.

İlk başlarda İslam’a girdiğini gizleyen Cuayl, gizli gizli Erkam’ın evine giderek Allah Resûlü (a.s.m.) ve Müslümanlarla görüşür, yeni inen ayetleri öğrenir, sahabelerle birlikte Rabb’ine ibadet ederdi. Allah Resûlü’nü (a.s.m.) çok seven, ona son derece bağlı olan Cuayl, müşriklerin bütün zulümlerine katlandı. Özellikle üç yıl süren abluka ve sonrasında dayanılmaz boyutlara ulaşan zulümden payına düşeni aldı. Hicret izni çıkınca hazırlanarak, Medine’ye hicret etti.

Allah Resûlü’nün (a.s.m.) hicretinden yedi ay sonra, Mescid-i Nebevî yapılıncaya, Suffe’ye yerleşen Cuayl, bundan sonra mescitten ve Allah Resûlü’nün (a.s.m.) çevresinden hiç ayrılmadı. Suffe’de onun kanatları altında, onu dinleyerek, örnek alarak ve ahlakı ile bezenerek hayatını devam ettirdi.

Damre b. Ays

Huzaa kabilesinden olan Damre Mekke’ye yerleşen yabancılardandı. Davetin ilk günlerinde Efendimiz ile görüşerek İslam’la şerefledi.

Yaşlı olması işkenceden kurtulmasına yetmedi. Hicrete kadar yapılanlara sabrederek, imanında sebat etti. Allah Resûlü (a.s.m.) ve Müslümanlar hicret ettiği sırada iyice yaşlanmış, gözlerinin feri gitmiş neredeyse görmez olmuş, takatten düşmüştü. Bunun için hicret edememiş, kendi gibi hicrete gücü yetmeyenlerle birlikte Mekke’de kalmıştı.

“Melekler kendilerine yazık eden kimselerin canlarını alırken: ‘Ne yapıyordunuz?’ diye sordular. Onlar: ‘Yeryüzünde Mustazaf – çaresizdik.’ dediler. Melekler: ‘Allah’ın arzı geniş değil miydi? Hicret etseydiniz ya!’ İşte onların barınağı cehennemdir. Orası ne kötü gidiş yeridir. Bundan erkek, kadın, çocuklardan gerçekten aciz olup hiçbir çare bulamayan, hiçbir yol bulamayanlar müstesnadır. Umulur ki Allah onları affeder. Allah çok affedici ve bağışlayıcıdır.”^[261] ayetlerinin nazil olduğunu duyunca istisna edilen mustazaflardan olduğu halde kendi kendine:

– Vücudum zayıf düşmüş olsa da beni Medine’ye ulaştıracak kadar malım ve hizmetimde olan bunca insan var. Onlar vasıtası ile Medine’ye ulaşabilirim. Allah özrü olanları ve bu konuda ileri sürecek delili olanları hicretten muaf tutuyor. Hâlbuki benim hicretten geri kalmam için Allah’a sunacak ne bir gerekçem ne de delilim var. Çaresiz değilim, beni oraya ulaştıracak imkânım da var, dedi. Çocuklarını yanına çağırarak:

– Medine’ye gitmek istiyorum, benim için hazırlık yapın! dedi. Onlar:

– Çok hasta ve yaşlısın böyle bir şeye tahammül edemezsin, dedilerse de onları dinlemedi.

– Yola çıkacağım hayvanın üzerine sedir yapıp beni üzerine koyun! diye emretti. Yola çıkacağı zaman ellerini semaya kaldırdı:

– Allah’ım! Sana ve peygamberine hicret ediyorum, diyerek dua etti. Tenim’e kadar geldi. Ömrü vefa etmemişti. Orada vefat ederek hakkın rahmetine kavuştu. Çocukları onu bugün Tenim mescidinin olduğu yerin yakınına defnettiler.^[262]

Son derece samimi olan Damre hakkında ayet nazil oldu:

“Allah yolunda hicret eden kimse yeryüzünde gidecek birçok güzel yer ve bolluk (imkân) bulur. Kim Allah ve Resûlü için hicret ederek evinden çıkar da sonra kendisine ölüm yetişirse onun mükâfatı Allah’a aittir. Allah çok merhametli ve affedicidir.”^[263]

Malik b. Avf

Eşca' kabilesinden olan Malik ve oğlu Avf'ta müşriklerin zulmüne maruz kalan mazlumlardandı. Müşrikler oğlunu yakalayıp hapsedince çaresizlikten kıvranan Malik doğruca Allah Resûlü'nün (a.s.m.) huzuruna çıktı.

– Yâ Resûlallah! Oğlum Avf yakalanıp hapsedildi. Annesi çok üzülerək ağlıyor. Ne yapmamı tavsiye edersiniz? diye sordu. Allah Resûlü (a.s.m.):

– Oğluna haber gönder de ki: Allah Resûlü (a.s.m.) senden çokça “Lâ havle ve lâ kuvvete illa billah” demeni istiyor. Sen de aynısını yap! buyurdu. Babası oğluna haber göndererek Allah Resûlü'nün (a.s.m.) tavsiyesini bildirdi. Efendimiz'in tavsiyesini yerine getiren Avf ve babası sürekli “Lâ havle ve lâ kuvvete illa billah” demeye başladılar. O sırada Avf'ın elleri müşrikler tarafından bir yay ile sıkı sıkıya bağlıydı. Baba oğul tavsiye edilen duayı okudukça gevşeyen ip bir süre sonra tamamen çözüldü. Avf ipin çözüldüğünü belli etmeden yürümeye devam etti. Bir süre sonra konakladılar. Adamların gaflet anında yanlarında bir deve belirdi. Hemen ipleri bir tarafa atıp deveye doğru koştu ve binip kaçtı. Bir an ne olduğunu anlamayan müşrikler develerine binip Avf'ın peşinden koşmaya başladılar. Bir süre ilerleyen Avf arkadan seslerin geldiğini duydu. Geri dönüp baktığında kendisini esir alıp hapseden adamların bağırıp çağırarak peşinden geldiklerini gördü. Biraz daha hızlanınca mesafeyi açıp gözden kayboldu.

Doğruca evlerine gitti. Kapıya yaklaşınca içerdekilere seslendi. Sesi duyan babası dışarı çıktı. Oğlunu karşısında görünce şaşkınlıktan dona kaldı. O sırada gayri ihtiyarî:

– Kâbe'nin Rabb'ine yemin olsun ki bu Avf! dedi. Bunun üzerine:

“Kim Allah'tan korkarsa Allah ona bir çıkış yolu gösterir.”^[264] ayeti nazil oldu.^[265]

* * *

[213]

[260]

[231]
[253]
[224]
[242]
[238]
[235]
[227]
[239]
[220]
[216]
[250]
[246]
[263]
[241]
[252]
[248]
[223]
[261]
[257]
[230]
[237]
[212]
[245]
[264]
[226]
[256]
[219]
[215]
[234]
[249]
[251]
[222]
[258]
[240]
[211]
[229]
[255]

[265]
[244]
[218]
[233]
[232]
[214]
[243]
[254]
[259]
[225]
[217]
[236]
[228]
[247]
[262]
[221]

Hanımlara Yapılan İşkence

Müşriklerin işkencelerinden hanım sahabelerde payını aldı. Pek çok hanıma çeşitli şekillerde işkence yaptılar. Örnek olması açısından bir kaçının işkence anından bahsedelim.

Lübeyne Hatun

Henüz Müslüman olmadan önce ona Hz. Ömer işkence yapardı. İslam'a girdikten sonra yaptıklarını hatırladıkça kahrolan Hz. Ömer, Lübeyne Hatun'u gördüğü her yerde ondan defalarca özür diler:

– Sana işkence yaptığım, kendinden geçinceye kadar dayak attığım için senden özür dilerim, derdi. Lübeyne Hatun ise ona:

– Eğer İslam'a girmeseydin, Allah'ta sana böyle azap edecekti, diye cevap verirdi.^[266]

Lübeyne Hatun'un bu şekilde şiddetli işkenceye maruz kaldığını ve artık dayanacak gücü kalmadığını öğrenen Hz. Ebû Bekir, efendisinin yanına giderek onu satın aldı. Bu kadarla kalmayan Hz. Ebû Bekir, onu hürriyetine kavuşturarak bir kez daha sevindirdi.^[267]

Umeyme binti Rukiye ve Kızı Nehdiyye

Hatice annemizin kız kardeşi Rukeyka Hatun'un kızı^[268] olan Ümeyme, o günkü yağmacı düzende bir şekilde esir alınarak köle yapılmış, birçok yeri gezdikten sonra memleketi Mekke'ye köle olarak gelmişti. İslam ile şereflendikten sonra kendi gibi köle olan kızı Nehdiyye ile birlikte pek çok işkenceye maruz kaldı.

Hanımı işkence yaptıkça, Nehdiyye Hatun boyun eğmeyip direndi, inancından asla taviz vermedi. Allah'a ve Resûlü'ne iman ettiğini, putların kendinden dahi haberi olmayan taş ve odun parçalarından ibaret olduğunu haykırdı. Gücünün sonuna geldiği zaman bile sebat etti.

Mekkelilerin gözü o kadar dönmüştü ki yalnızca Nehdiyye Hatun'a ve annesine değil, müşriklerle aynı inancı paylaşan kızına bile işkence yapıyorlardı. Buna bir anlam veremeyen kızı, bir gün dayanamayarak, kendine işkence yapan efendisine:

– Vallahi ben dinimden hiçbir zaman vazgeçmedim. Sizi terk edip Muhammed'in ashabından da olmadım, diye feryat etti. Ancak ne kadar haykırırsa haykırınsın onu duyan olmadı. [\[269\]](#)

İşkenceye maruz kalan diğer Müslüman köleler gibi Nehdiyye ve annesini de Hz. Ebû Bekir satın alarak azat etti.

Ümmü Gülsüm binti Ukbe

Hz. Osman'ın anne bir kız kardeşi olan Ümmü Gülsüm, Efendimiz'e şiddetle işkence yapan Ukbe b. Muayt'ın kızıydı. Babasına rağmen Müslüman olunca yıllarca hapis hayatı yaşadı. Babasına, kardeşlerine ve akrabalarına direndi, hapis hayatından asla yılmadı. İlk fırsatta kaçarak Müslümanların yanına koştu.

Bu kaçıışı şöyle anlatır:

“Son zamanlarda üzerimdeki baskılar azalmış, ailemize ait yayladaki evimize gitmeme bile izin verilmeye başlamıştı. Zaman zaman Tenim'deki bu eve gidip, orada bulunan aile fertleri ile üç dört gün kalıyordum. Artık ailemden kimse bana karışmıyor, günlerce evden uzak kalmama bile aldırıyorlardı. Medine'ye hicret etmeye karar verince, önceleri yaptığım gibi Tenim'deki yayla evine gidecekmiş gibi hazırlık yaparak, ailemin yanıma kattığı kişilerle Mekke'den ayrılıp, Tenim'e doğru yola çıktım. Benimle gelenler, belli bir yere kadar bana eşlik ettikten sonra, güvenli bölgeye gelince ayrılıp geri döndüler. Onların uzaklaştığına kanaat getirince, hemen yolumu değiştirip yürüyerek Medine yoluna girdim. Biraz ilerledikten sonra Huzaa kabilesinden bir adamla karşılaştım. Adam bana:

- Nereye gidiyorsun?
- Ne yapacaksın? Kimsin?
- Huzaalı bir adam.

Huzaalı olduğunu duyunca rahatladım. Çünkü Allah Resûlü (a.s.m.) ile Huzaalılar arasında bir anlaşma vardı. Huzaalıların bir

kısmı Müslüman olmuş, olmayanların da Müslümanlara karşı bir sempatisi vardı.

– Ben Kureyşli bir kadınıym. Allah Resûlü'nün (a.s.m.) yanına gitmek istiyorum, ancak yolu bilmiyorum, bu konuda bana yardımcı olur musun?

– Biz hem gece, hem gündüz yolculuğunda yolları çok iyi bilen kişileriz. İstersen Medine'ye ulaştırıncaya kadar sana eşlik edebilirim. Ben teklifini olumlu karşılayınca adam hemen devesini getirip çöktürdü. Ona binmemi söyledi. Ben deveye binince yularını tutarak çekmeye başladı. Adam çok saygılı biriydi. Yol boyunca benimle neredeyse bir kelime bile konuşmadı. Bir yerde mola vereceğimiz zaman deveyi çöktürür, deve çökünce benim inmem için oradan uzaklaşır, ben deveden inip oradan uzaklaşınca, geri gelir deveyi alarak bir ağaca bağlardı. Bundan sonra bir ağacın altına gider, orada mola yaparak dinlenirdi. Mola bittiğinde deveyi tekrar çöktürerek, benim binmemi bekler, ben deveye binince tekrar devenin yularından çekerek, yola devam ederdi. Bu sırada sağa sola bakmaz, gözleri sürekli benim olduğum yerin dışında olurdu. Medine'ye gelinceye kadar hep bu şekilde yol aldık. Allah yol arkadaşşımdan razı olsun, ondan çok memnun kaldım.”[\[270\]](#)

Huzaalılardan sitayişle bahseden ve onlar için:

– Huzaalılar ne iyi insanlardır, diyen Ümmü Gülsüm Medine'ye hicret hikâyesine şöyle devam etmektedir:

“Medine'ye varınca doğruca Allah Resûlü'nün (a.s.m.) eşi Ümmü Seleme'nin yanına gittim. Yüzüm örtülü olduğu için beni tanımadı. Kendimi tanıtip yüzümü açınca, hemen kalkıp bana sarıldı. Merhabalaştık, hal hatır sorduktan sonra Ümmü Seleme:

– Allah ve Resûlü'ne hicret mi ettin?

– Evet, ama Allah Resûlü'nün (a.s.m.) beni Ebû Cendel ve Ebû Bâsir gibi müşriklere teslim edip, Mekke'ye geri göndermesinden korkuyorum.

Bir taraftan da kendi kendimi teselli ediyor, bu konuda ondan destek almak için:

– Ey Ümmü Seleme! Herhalde kadınların durumu erkeklerin durumu gibi değildir? Akrabalarım bugünlerde benim aralarında olmadığının farkına varmışlardır. Sekiz gün önce onlardan ayrılıp yola çıkmıştım. Eve dönmeyince beni araştırmış, bulamayınca

Medine'ye kaçmış olacağını tahmin edip peşime adam göndermişlerdir.

Ümmü Gülsüm böyle konuşurken Allah Resûlü (a.s.m.) eve geldi. Ümmü Seleme Annemiz olanları anlattı. Allah Resûlü (a.s.m.) Ümmü Gülsüm'e:

– Merhaba, hoş geldin! diyerek hal hatırını sordu. Hal hatır faslı bittikten sonra Ümmü Gülsüm:

– Yâ Resûlallah! Ben dinim için Mekke'den kaçıp sana geldim. Beni onlardan koru, onlara geri verme! Eğer geri verirsen bana işkence yaparlar. Belki işkencelerine dayanamayıp, fitneye düşerim. Gördüğün gibi ben zayıf bir kadınıym, işkenceye çok fazla tahammül edemem.

Allah Resûlü (a.s.m.) beni teselli ederek sakinleştirdi. [\[271\]](#)

Havva binti Yezid

Medineli ilk Müslümanlardandı. Eşinin İslam'a karşı olduğunu görünce gizlice Müslüman oldu. Bir gün eşi olmadığı bir sırada evde namaz kılıyordu. Tam o sırada eşi içeri girdi, onu namaz kılarken görünce çok kızdı. Hemen yanına giderek, elbisesini tutup başına geçirdi, itekleyerek düşürdü. Sonra bağırmaya başladı

– Sen ne olacağı belli olmayan bir dine mi girdin?

Eşini sakinleştirmeye çalıştı ise de sonuç alamadı. Eşi bundan sonra onu rahat bırakmadı, sürekli baskı altında tuttu. [\[272\]](#)

Kim ne yaparsa yapsın, güneş doğmuş, karanlıklar kaybolmuştu. Tıpkı hak geldiğinde batılın yok oluşu gibi. Kays b. Hatim gibileri istemese de, görmezlikten gelseler de Medine üzerine İslam güneşi çoktan doğmuştu. Evi artık yalnızca eşinin nuru ile değil, oğullarının nuru ile de aydınlanmış, iki oğlu da Müslüman olarak saadete ermişti. Ama onun bundan haberi yoktu. Tıpkı Medine'yi kardeş kavgasından kurtaracak ve Buas Savaşı'nın yangınıni söndürecek yegâne çarenin İslam olduğunu bilmedikleri gibi. Aslında Medine'de İslam Güneşi doğmuş, birbirleri ile savaşıyan Evs ve Hazreçlileri çoktantır birer ikişer kardeş yapmaya başlamıştı bile. Fakat Kays'ın bundan haberi yoktu. O hâlâ Buas Savaşı'nı durdurmak için çare arama peşindeydi. Bunun için kendi gibi manevi körlerle konuşarak

Mekke'ye gitmeye karar verdi. Mekke'ye gidecek, Mekkeli liderlerle görüşüp, onlardan yardım isteyecekti.

O sırada Medineli hacılar, Mekke'ye gitmek için yola çıkmak üzereydiler. Hemen hazırlıklarını yapan Kays, hacılarla birlikte Mekke'ye doğru yola çıktı. Mekke'ye vardıklarında, vakit kaybetmeden tanıdığı Mekkeli reislerle görüştü, onlardan yardım istedi. Ancak kimse kardeş kavgasına karışmak, onların aralarına girmek istemiyordu. Umutları suya düşmüştü. Bunun için haccını yapıp, biran önce Medine'ye geri dönmeye karar verdi.

Bu arada hidayet ışıklarının ışıltılı ışıltılı yandığı Medine'de olup bitenlerle yakından ilgilenen Allah Resûlü (a.s.m.) sahâbeleri vasıtası ile oradan düzenli olarak haber alıyor, olaylar ona en ince teferruatına kadar anında bildiriliyordu.^[273]

Bu bilgilerden biri de Kays'ın durumuydu. Allah Resûlü (a.s.m.) onun Medine'ye niçin geldiğini, Mekke'de Müslüman olan eşine nasıl davrandığını detaylarına kadar biliyordu. Gelen hacılara İslam'ı anlatmak için Mekke çarşılarında dolaşan Allah Resûlü (a.s.m.) bu arada bir taraftan da Kays'ın nerede olduğunu soruyordu.

Kays b. Hatim anlatıyor:

“Bir gurup hacı ile birlikte Mekke'ye gittim. Mekke'de çarşıda dolaşırken birinin Medinelilere beni sorduğunu gördüm. Arkadaşlar beni gösterince yanıma geldi. Bana:

- Sen Kays mısın?
- Evet!
- Havva'nın eşi olan Kays değil mi?
- Evet!

Bana İslam'ı anlatarak, Müslüman olmam için teşvik etti. Ben:

– Davet ettiğin şeyler çok güzel. Ancak şu anda savaş gibi büyük bir sorunumuz var. Ben buna çare aramakla meşgulüm.

Bana yakınlık gösterdi. Hatta künyemle hitap ederek:

– Ey Ebû Yezid! Ben seni her şeyi yaratan ve her şeye kadir olan Allah'a çağırıyorum.

Ben tekrar benzer cevaplar vererek şimdi savaş sorununa bir çözüm bulmam gerektiğini söyledim. O yine aynı samimiyetle:

– Ey Ebû Yezid! Bana gelen bilgilere göre eşin Müslüman olduktan sonra ona kötü davranmaya başlamışsın. Allah'tan kork. Ona iyi davran, onu incitme, diye rica etti.

– Olur, senin hatırın için ona iyi davranırım, dedim. Medine’ye varınca eşime:

– Ey Havva! Medine’de senin peygamberin Muhammed’e rastladım. Bana sana iyi davranmam için rica etti. Vallahi, ona verdiğim sözü tutacağım. Serbestsin bundan sonra dinini rahatça yaşayabilirsin. Vallahi, bundan böyle bu hususta benden sana hiçbir kötülük gelmeyecek. Onda güzel bir yüz ve güzel bir hal vardı, dedim.”

Kays gerçekten de verdiği sözü tutarak, inancından dolayı bir daha eşine müdahale etmedi. Eşi Müslüman olduğunu gizleme gereği duymadan rahatça ibadetini yaptı. Bu durumu şaşkınlıkla izleyen arkadaşları eşine:

– Ey Ebû Yezid! Eşin Muhammed’e tabi olmuş, dediklerinde:
– Ben Muhammed’e ona kötü davranmayacağıma, hatta bu konuda onu koruyacağıma dair söz verdim, diyordu.^[274]

Leylâ binti Ebû Hasme

Mekkelilerin kölesi olan bir babanın kızı olmak cariyeye olması için yeterli bir sebepti. Bir ismi bile yoktu. Mekkeliler çok sonraları ona Leyla ismini vermişlerdi. Böyle birinin kendi arzusu ile dinini seçme hakkı var mıydı? Asla efendilerinin izni olmadan kesinlikle inanamazdı.

Leylâ binti Ebû Hasme anlatıyor:

“Eşim Âmir Habeşistan’a hicret hazırlıkları ile ilgili bir iş için evden ayrıldığı sırada Ömer b. Hattab yanıma geldi. O sırada henüz Müslüman olmayan Hz. Ömer, İslam’ı kabul ettiğimiz için bize çok sert davranarak işkence yapıyordu. Belli ki gideceğimizi haber almış bizi engellemek için evimize kadar gelmişti. Bana:

– Nereye böyle Ümmü Abdullah? Yolculuk mu var?
– Evet, vallahi memleketimizi terk ederek, inançlarımızdan dolayı işkence görmeyeceğimiz bir yere gidiyoruz. Siz işkence ve baskı yaparak, bizi hicrete zorladınız.

Nasıl tepki verecek diye biraz endişelendim. Başımı kaldırıp baktığımda Hz. Ömer’in yüzünü hüznü kapladığını gördüm. Gözleri dolmuştu. Onun hiç bu kadar duygulandığını görmemiştim. Bana:

- Allah yolunuzu açık etsin, diyerek bir şey yapmadan çıkıp gitti. Bir süre sonra eşim eve geldi. Ona olanları anlattım.
- Ya Ebû Abdullah! Onun yüzünü görmeliydin. Hicret etmek istememizden dolayı çok üzüldü.
- Yoksa onun Müslüman olacağını mı umuyorsun?
- Evet!
- Eşim onun bize yaptıklarını hatırlayınca:
- Vallahi gördüğün o insan asla Müslüman olmaz. Ömer’in merkebi Müslüman olmadan, o Müslüman olmaz, diyerek bu konudaki ümitsizliğini ifade etti.”[\[275\]](#)

Zinnîre Hatun

Mekkelilerin cariyelerindendi. O da efendilerinden izin almadan Müslüman olmuştu. Zinnîre Hatun, Müslüman olduğunu bir süre gizlemeye çalıştı. Ancak Kureyşliler, onun İslam’a girdiğini bir şekilde öğrenmişti. Kadın olduğuna aldırmadan dininden dönmesi için baskı yaptılar. Ancak o, bu baskılara boyun eğmedi. Hep direndi.

Müslüman olduktan bir süre sonra, işkencelerin etkisiyle gözleri kör oldu. Müşrikler bunu fırsat bilerek, onu dinden döndüğü için kendi ilahlarının kör ettiğini söylemeye başladılar. Bu sözler bir anda bütün Mekke’ye yayıldı.[\[276\]](#)

Söylenenleri duyan Zinnîre Hatun, bu sözlerden etkilenmek bir tarafa, eşsiz bir cesaret ve feraset göstererek:

– **Lât ve Uzzâ, kendilerine kimin ibadet ettiğini bile bilmezler. Bu körlük bana Rabb’imden geldi. Elbette ki Rabb’im gözlerimi geri iade etmeye kadirdir,** diyerek, müşriklerin gereken en güzel cevabı verdi.

Müşrikler, onun bu güzel cevabını doğru şekilde anlayıp, yanlışlarını kavrayacak yerde gülüp eğlendiler. Ancak, Rabbi onu yalnız bırakmadı. Dua mahiyetindeki bu sözünü kabul ederek, aynı günün sabahı Zinnîre Hatun’un gözleri açıldı. Sabahleyin onun gördüğünü öğrenince şaşırان müşrikler, bundan da ders çıkarmadılar:

- Bu Muhammed’in sihridir, diyerek inkârlarına devam ettiler.[\[277\]](#)

Ümmü İshak ve Kardeşi

Mekke’de yaşayan Ümmü İshak davet başlayınca eşinin karşı çıkmasına rağmen İslam ile şereflendi. Eşi ve akrabaları İslam’dan dönmesi için çok baskı yaptı. Zaman zaman ileri gidip işkence bile yaptılar. Allah Resûlü (a.s.m.) Medine’ye hicret edince kardeşi ile birlikte gizlice Mekke’den ayrılarak yola çıktılar.

Mekkelilere yakalanmamak için hazırlık yapmadan alelacele çıkmışlardı. Bir süre arkalarına bakmadan yol aldılar. İyice yorulunca uygun bir yerde mola verdiler. Biraz dinlendikten sonra kardeşi:

– Ey Ümmü İshak! Acele ile Mekke’den çıktığımız için mallarımı almayı unutmuşum. Sen burada bekle, Mekke’ye gidip mallarımı alarak geleyim, dedi. Ümmü İshak eşini kastederek:

– Gitme. O zalim seni görürse acımadan öldürür, dedi. Ancak kardeşini ikna edemedi. Günlerce beklediği halde kardeşi bir türlü gelmedi. İyice endişelenmeye başladı. Üç günden sonra birinin Mekke’den kendisine doğru geldiğini gördü. Kardeşim mi geliyor diye heyecanlandı ancak gelen başkasıydı. Onu görünce:

– Niçin burada bekliyorsun ey Ümmü İshak? diye sordu.

– Kardeşim İshak’ı bekliyorum, dedi. Adam:

– İshak artık yok. Mallarını alıp Mekke’den çıktığını haber alan zalim kocan ona yetişerek hemen şehrin çıkışında öldürdü. Kardeşinin öldüğünü duyan Ümmü İshak çok üzüldü, “İnnâ lillahi ve inna ileyhi raciun” derken gözyaşları sel oldu. Ağlamaktan bitap düştü. Sakinleştğinde uçsuz bucaksız çölün ortasında tek başına olduğunu hatırladı. Çaresiz yola koyuldu. Allah’a tevekkül etti, gündüz saklanıp dinlenerek, gece yol alarak on günden fazla yürüdü. Büyük bir zorluk ve sıkıntı içinde sonunda Medine’ye ulaştı. Doğruca Allah Resûlü’nün (a.s.m.) yanına gitti. O sırada Allah Resûlü (a.s.m.) oturmuş abdest alıyordu. Efendimiz’e sığınıp derdini paylaşırcasına:

– Anam– babam sana feda olsun yâ Resûlallah! Kardeşim İshak’ı öldürdüler, diye inledi. Acı içinde Allah Resûlü’ne (a.s.m.) baktı sonra ağlamaya başladı. Allah Resûlü (a.s.m.) Ümmü İshak’ın gözlerinin kaydığını, bayılmak üzere olduğunu görünce avuçlarındaki abdest suyunu yüzüne serperek rahatlattı. Oturmasını işaret buyurdu. Oturunca onu teselli etti. [\[278\]](#)

Sahabelerden biri Allah Resûlü'ne (a.s.m.) bir tencere tirit yemeği getirmişti. Efendimiz onu da yemeye çağırdı. Yemek yedikten sonra Allah Resûlü (a.s.m.) bir parça kemikli et uzattı:

– Ey Ümmü İshak! Şundan da al! buyurdu. Ümmü İshak elini uzattı, tam eti alacakken oruç olduğunu hatırladı. Eli havada asılı kaldı. Ne ileri uzatabildi ne geri çekebildi. Allah Resûlü (a.s.m.):

– Ne oldu? diye sordu.

– Oruçtum, bir an unutmuşum, dedim. Orada bulunan Zülyedeyn:

– Doyduktan sonra mı aklına geldi? dedi. Allah Resûlü (a.s.m.):

– O Allah'ın sana gönderdiği bir rızıktı, buyurdu. [\[279\]](#)

İşkenceden işkenceye uğratılan hanım sahabeler arasında Efendimiz'in eşi Ümmü Seleme, kızı Hz. Zeynep, Ümmü Şerik gibi birçok hanım vardır. Bu hanımlar hakkında geniş bilgi almak için “*Hanım Sahabeler Ansiklopedisi*” adlı çalışmamıza bakılabilir.

* * *

[278]

[271]

[267]

[274]

[279]

[268]

[272]

[275]

[269]

[276]

[270]

[277]

[266]

[273]

Hapsedilenler

Velîd b. Velîd

Velîd b. Velîd, Mekke'nin güçlü kabilelerinden olan Mahzumoğulları'ndan Velîd b. Muğîre ile Ümeyye b. Velîd'in çocuklarıydı. Babası Mekke'nin reislerinden, kardeşi Hâlid b. Velîd ise önemli komutanlardandı. Allah Resûlü (a.s.m.) İslam'ı anlatmaya başlayınca ona en fazla bu kabile karşı çıkmıştı. Efendimiz'e en çok düşmanlık edenlerden Ebû Cehil, onun amcasının oğluydu.

Velîd b. Velîd, Allah Resûlü (a.s.m.) ve İslam'a düşmanlık yapılan bir atmosferde yetiştiği için sürekli İslam'dan uzak durdu. Kalbi ve kulakları hakikatlere her zaman kapalı oldu. Allah Resûlü'nün (a.s.m.) davetini araştırmaya bile gerek duymadan düşman oldu. Bu durum Bedir Savaşı'na kadar devam etti.

Bedir'de sayıları Müslümanların tam üç misli olmalarına rağmen savaş başladıktan kısa bir süre sonra hezimete uğrayıp kaçmaya başladılar. Nefesleri yetse, korkularından Mekke'ye kadar kaçacaklardı. Neye uğradığını şaşırان Velîd b. Velîd, bu kargaşada Abdullah b. Cahş tarafından esir alındı. Kaçmaması için eli ayağı bağlanan Velîd, olup bitenleri hayretler içinde seyrediyor ancak hiç bir anlam veremiyordu.

Aslında bu esaret, onun için bir lütuf olmuş, ilk kez İslam hakkında ciddi ciddi düşünmeye başlamıştı. Savaş bittikten sonra toparlanan Müslümanlar esirlerle birlikte Medine'ye döndüler. Velîd, esir olduğu günlerde Allah Resûlü (a.s.m.) ve Müslümanları yakından tanıma ve ön yargılarından sıyrılarak İslam'ın emirlerini öğrenme imkânı buldu. İslam'ın insanları ne kadar çok değiştirdiğini hayretler içinde gördü. Kur'ân'ı dinlediğinde onun ilahî kaynaktan geldiğini anlamakta gecikmedi. O, insanları iyiliğe ve güzelliğe çağırıyordu. Bunu fark edince kendi kendine:

“Ben iyiliklerle onlara çağırırlarla mı savaşıyorum? Bütün gayretim kötülükler içersinde kalmak için mi? Kötülüklerin devam etmesi için mi canımı ortaya koyuyorum? Kimin için? Neden?” diye sorup durdu.

Sonunda ne olursa olsun İslam'ı kabul edip, hakkın aydınlık yoluna girmeye karar verdi. Ancak o, Mekke'nin en ileri gelen ailelerinden birine mensuptu. Şimdi Müslüman olursa insanlar onun İslam'a girişini yanlış değerlendirir, kendisine şüphe ile bakarlardı. Bunun için İslam'a girmeye karar verdiği halde kimseye söylemeden kardeşlerinin onu kurtarmak üzere gelmesini beklemeyi tercih etti.

Çok geçmeden kardeşleri Hâlid b. Velîd ile Hişâm b. Velîd onu esaretten kurtarmak için Medine'ye geldiler. Kimse ile görüşmeden doğruca Velîd'i esir alan Abdullah b. Cahş'ın yanına gittiler.

Abdullah b. Cahş, onlardan fidye olarak dört bin dirhem istedi. Hâlid b. Velîd, anne baba bir kardeşi olduğu için buna razı oldu. Ancak Hişâm yalnızca anne bir kardeşi idi. O bu fidyeyi çok buldu, vermek istemedi. Pazarlıklar başladı. Hişâm yeni bir teklif getirdiyse de onu da Allah Resûlü (a.s.m.) kabul etmedi. Efendimiz onlara, babalarının silahlarını vermelerini teklif etmişti. Babalarının silahları; zırh, gömlek, miğfer ve kılıçtan oluşuyordu. Değeri ise 100 dinardı. Hâlid b. Velîd bu teklifi kabul etmezken Hişâm teklife olumlu bakıyordu. Yeniden pazarlıklar başladı. Sonunda ikisi de babalarının silahlarını vermeyi kabul ederek kardeşlerini esaretten kurtardılar.

Üç kardeş, Medine'den ayrılarak yola çıktılar. Bir süre yol aldıktan sonra Zü'l-Huleyfe'de mola verdiler. Kaçmak için sürekli fırsat kollayan Velîd, mola yerinde bir yolunu bularak gizlice kardeşlerinin yanından kaçıp Medine'ye geri döndü. Allah Resûlü'nün (a.s.m.) huzuruna çıkarak İslam'ı kabul ettiğini söyledi.

Kardeşlerinin kaçtığını fark eden Hâlid ve Hişâm, onun düşüncelerinden haberdar olmadıkları için, buna bir anlam veremediler. Yine de Medine'ye gitmiş olabileceğini düşünerek, geri dönüp Medine'ye gittiler. Gerçekten de Velîd oradaydı. Hâlid b. Velîd, kardeşine kızdı:

– Madem Müslüman olacaktın, fidyeni ödemedi önce Müslüman olsaydın ya! O zaman senin yüzünden babamızdan kalan hatıraları vermek durumunda kalmazdık.

– Kureyşliler, “Fidye vermemek için Müslüman oldu.” demesinler diye bu şekilde davrandım, cevabını verdi.

Bu durumu hazmedemeyen Hâlid b. Velîd çok kızdığı halde aklından geçen planı uygulayabilmek için düşüncelerini belli etmedi.

– Artık olan olmuş, haydi hazırlan Mekke’ye gidelim, dedi. Güven verecek şekilde konuştuğu için bir şeyden şüphelenmeyen Velîd, kardeşleri ile birlikte yeniden Mekke yollarına düştü.

Hâlid b. Velîd, kardeşini Mekke’ye getirince yakalayıp bağladı. Bedir yenilgisinden dolayı müşriklerin ayak takımının gözleri dönmüştü. Ellerindeki bütün esirleri öldürmek istiyorlardı. Velîd yakalanıp getirilince, önce onu öldürmeye kalkıştılar. Bunun için kardeşi Hişâm’ın yanına giderek izin vermesi için ona baskı yaptılar. Ancak Hişâm buna şiddetle karşı çıktı.

– Sakın bir daha kardeşime el sürmeyin. Ondan uzak durun, diye bağırdı. Sonra onları tehdit ederek:

– Yemin ederim ki eğer onu öldürürseniz ben de sizin reislerinizden birini öldürürüm, dedi. [\[280\]](#)

Hişâm, bu baskıların daha da artarak süreceğini tahmin ediyordu. Kardeşini ölümden kurtarmak için onun hapsedilmesine razı oldu. Velîd’i alarak Mahzumoğulları’nın hapsettiği Müslümanların yanına götürdüler. Orada Seleme b. Hişâm ve Ayyâş b. Ebû Rebî’a vardı. [\[281\]](#)

Allah Resûlü (a.s.m.), hicretten sonra sürekli Seleme b. Hişâm ve Ayyâş b. Ebû Rebî’a’ya dua ediyor, onların kurtulması için Allah’a yalvarıyordu. Bu olaydan sonra duasına Velîd b. Velîd’i de kattı. Ebû Hureyre’nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (a.s.m.), her sabah namazında ikinci rekâtın rükûsunda başını kaldırdığında:

“Allah’ım! Velîd b. Velîd’i, Seleme b. Hişâm’ı, Ayyâş b. Ebû Rebî’a’yı ve iman eden diğer mustazaf müminleri kurtar.” şeklinde dua ederdi. [\[282\]](#)

Velîd b. Velîd, burada diğer Müslümanlarla birlikte inanılmaz işkencelere maruz kaldı. Üç yıl süren çileli ve sıkıntılı hapis hayatı, bir yolunu bularak kaçması ile son buldu. Hapisten kaçınca, gündüz saklanıp gece yola devam etti. Uzun, yorucu ve endişeli bir yolculuktan sonra nihayet Medine’ye vardı. Müşrikler, Velîd’in kaçtığını fark ettiklerinde çok geçti. Aramalarına rağmen bulamadılar. Velîd, Medine’ye vardığında doğruca Allah Resûlü’nün (a.s.m.) yanına gitti. Allah Resûlü (a.s.m.) onu görünce çok sevindi. Ama diğer sahabeler hâlâ hapiste olduğu için bir o kadar da üzgündü. Hemen onları sordu:

– Ayyâş b. Ebû Rebî’a ve Seleme b. Hişâm ne durumda?

– Onları bıraktığımda, çok zor durumda, oldukça büyük bir sıkıntı içindeydiler. Ayakları birbirine bağlı, hareket edemeyecek durumdaydılar.

– O zaman bir yerde oyalanmadan doğruca Mekke'ye gidip kardeşlerini kurtar.

Emri alan Velîd, tehlikeye aldirmeden Allah Resûlü'nün (a.s.m.) yanından ayrılarak hemen yola çıktı. Bütün yolları avucunun içi gibi bildiği için gizlice Ayyâş ve Seleme'nin bulunduğu yere gitti.

– Allah Resûlü (a.s.m.) beni sizi kurtarmak için gönderdi, diyerek ayaklarındaki zincirleri kırıp onları bağlarından kurtardı. Hep birlikte gizlice oradan çıktılar. Mekke'den ayrılarak yola koyuldular. Yakalanıp aynı işkencelere maruz kalırsınız korkusu ile Medine'nin Harre mevkiine varıncaya kadar hiç durmadan yol alıp, Medine'ye vardılar.^[283]

Mekkeliler, hapisteki Müslümanların kaçtığını fark edince büyük bir infiale kapıldılar. Medine'ye giden bütün yollara adamlar göndererek, peşlerine düştüler. Hâlid b. Velîd'in organize ettiği Mekke'li müşrikler, Usfan'a kadar gittikleri halde onları bulamadı.

Hapisten kaçan Müslümanlar, Allah Resûlü'nün (a.s.m.) Medine'ye hicret ederken takip ettiği yolu takip etmişlerdi. Böylece müşriklere yakalanmadan sağ salım Medine'ye ulaşmışlardı. Kureyşlilere yakalanmamak için sürekli yaya olarak yol aldıkları için Velîd'in ayakları param parça olmuş, kanlar içinde kalmıştı. Ayaklarının kanlar içinde kaldığını görünce duygulanmış, onlara bakıp şöyle demişti.

“Sen, yalnızca kanayan bir parmaksın,

Allah yolunda karşılaştığın zorluklardan dolayı...”

Medine vardikten sonra bir süre daha yaşayan Velîd b. Velîd üst üste yaşadığı zorluk, sıkıntı ve işkencelerden bitap düşmüştü. Çektikleri acılar rüyalarına giriyor, onu rahatsız ediyordu. Bir gün Allah Resûlü'ne (a.s.m.):

– Yâ Resûlallah! Bir süredir korkulu rüyalar görüyorum, ne yapayım?

– Uykundan uyandığında şöyle dua et:

“Bismillâhi, e'ûzu bikelimâtillâhî min gadabihî ve ikâbihî ve şerri ibâdihî. Ve Min hemezati'ş-şeytâni. E'ûzu bike Rabbi en yehdurenî.” Eğer böyle dua edersen hiçbir şey sana zarar vermez.”^[284]

Velîd bu duayı okuduktan sonra artık korkulu rüyalar görmedi. Yaşadığı şeyleri kaldıramaz olmuştu. Üst üste gelen üzüntü ve işkenceden oldukça fazla yıpranan Velîd, Medine'ye geldikten kısa bir süre sonra kalp krizinden vefat etti.

Onun ölümüne çok üzülen Ümmü Seleme Annemiz, günlerce ağladı ve onun hakkında şu beyiti söyledi:

“Ey göz! Velîd b. Velîd b. Muğîre için ağla.

Çünkü Velîd b. Velîd, aşiretin delikanlısıydı.”

Onun bu sözlerini duyan Allah Resûlü (a.s.m.), Ümmü Seleme'ye:

– Böyle söyleme ey Ümmü Seleme! Şöyle de:

“Hak ile ölüm baygınlığı geldi, kendisinden asla kaçamayacağın.”

Velîd b. Ebû Dücâne der ki,

“Ümmü Seleme, amcasının oğlu Velîd'in vefatına çok üzüldü. Bu üzüntüsünü şöyle dile getirdi:

– Velîd b. Velîd'in ölümüne, hiç kimsenin ölümüne üzülmeyişim kadar çok üzüldüm. Kendi kendime dedim ki: ‘Onun için Evs ve Hazreç kadınlarının ölülerine ağladığı gibi çokça ağlayacağım. Çünkü o, gurbet ellerde vefat eden garip biriydi.’ Allah Resûlü'nün (a.s.m.) yanına giderek Velîd'in vefatına ağlamak için izin istedim. İzin verince, hemen yemek yapıp onun ölümü için benim gibi çok üzülen kadınları bir araya topladım. Ağlamaya başlayınca şöyle dedim:

“Ey göz! Velîd b. Velîd b. Muğîre için ağla.

Velîd b. Velîd gibiler, aşiretlerine gurur olarak yeter.”

Allah Resûlü (a.s.m.), onun sözlerini duyunca, ağlama hususunda aşırı gidilmemesini işaret buyurarak:

– Velîd b. Velîd ile ilgili merhametinizi ifade eden sözlerin ötesine geçmeyin! buyurdu. [\[285\]](#)

Tarih Yazan Kahraman: Ebû Bâsir

Zühreoğulları'nın anlaşmalılarından olan Ebû Bâsir, annesi Salime bint-i Abd tarafından Allah Resûlü'nün (a.s.m.) akrabasıdır. Annesinin soyu Hâşim'de Allah Resûlü (a.s.m.) ile birleşir. İslam daveti başladıktan bir süre sonra Müslüman olan Ebû Bâsir, İslam'a girdiğini uzun süre çevresinden sakladı. Müslümanlar, hicret etmeye

başlayıncaya kadar gizli gizli Allah Resûlü'ne (a.s.m.) giderek ilim ve feyzinden istifade etti. Mekkelilerin zulümleri dayanılmaz boyutlara gelince sahabeler ile birlikte İkinci Habeşistan Hicreti'ne katıldı. [286]

Bir süre Habeşistan'da kaldıktan sonra geri döndü. Kabilesi tarafından yakalanıp hapsedilen Ebû Bâsir, pek çok kez ağır işkencelere maruz kaldı. Hicret başlayınca kabilesinin elinden kurtularak, Medine'ye hicret ederek ebedî hürriyet ve mutluluğa kavuşmak istedi. Ancak Kureyşliler buna fırsat vermedi. Hicret ederken birçok Müslüman gibi onu da yakalayıp yeniden hapsettiler. Yıllarca zulüm ve işkence yaptılar.

Hapiste, Allah Resûlü (a.s.m.) ve Müslümanları özlüyor, onlarla birlikte olamamanın üzüntü ve hasreti ile yanıyordu. Bir an önce onlara kavuşmak istiyor ancak müşrikler tarafından sıkı sıkıya bağlandığı için kaçma teşebbüsünde bile bulunamıyordu. Sabretmekten başka bir çaresi yoktu. Bu halde aradan tam altı yıl geçmiş, bu süre içinde ağır hapis şartları hiç değişmemişti.

Kurtuluşa Giden Yol Hudeybiye

Hendek Savaşı'ndan sonra Allah Resûlü (a.s.m.), umre yapmak üzere 1600 sahabesi ile Mekke'ye doğru yola çıkmış ancak Mekkeliler tarafından engellenmişti. Büyük sıkıntılar sonunda görüşmeler başlamış, ardından da Hudeybiye Anlaşması yapılmıştı.

Anlaşmaya göre, Müslümanlar ile Mekkeliler arasında on yıl süre ile barış olacaktı.

Müslümanlar şimdi umre yapmadan geri dönecek gelecek yıl gelip umre yapacaklardı.

Mekkelilerden İslam'ı kabul eden olursa Allah Resûlü (a.s.m.) onları yanına kabul etmeyecek, Müslümanlardan biri Mekke'ye giderse ona engel olunmayacaktı.

İsteyen Arap Kabileleri Allah Resûlü (a.s.m.) ile isteyen kabileler de Kureyşlilerle anlaşma yapabilecekti. [287]

Anlaşma ilk bakışta, Müslümanların aleyhine olan ağır maddeleri içermesine rağmen Müslümanlara toparlanıp güçlenmeleri için on yıl kazandırıyordu. Aleyhlerine görünen maddeler ise kısa bir süre sonra Ebû Bâsir'in Mekke'den kaçıp Müslümanlara sığınması gibi

hadiselerle tersine döndü. Hatta yaşanan olaylar, Mekkelileri bu maddeyi koyduklarına bin pişman edecek bir hale getirmişti.

Ebû Bâsir, Müslümanların umre için Hudeybiye'ye kadar geldiğini duyunca çok heyecanlandı. Kaybolmaya yüz tutan ümidi bir anda yeniden yeşermeye başladı. Halk anlaşıma ile meşguldü. Bu fırsatı değerlendirip Allah Resûlü'ne (a.s.m.) ulaşmalıydı. Hemen planlar yapmaya başladı. Zincirlerden nasıl kurtulur, nasıl kaçarım diye uzun uzadıya düşündü. Allah Resûlü (a.s.m.) ve Müslümanların Mekke yakınlarında olmaları Ebû Bâsir'in kaçma planlarını hızlandırdı. Büyük çabalar sonucu zincirlerden kurtulamasa da onları bağlı olduğu yerden koparıp çıkarmayı başardı. Bundan sonrası biraz daha kolaydı. Hapisten çıkarak ayağındaki zincirlerle gizlice Mekke'den çıktı. Yola koyularak yavaş yavaş Müslümanlara doğru ilerledi. O sırada Müslümanlar Hudeybiye'den ayrılıp Medine'ye gitmişlerdi. Durumu öğrenen Ebû Bâsir büyük zorluklarla da olsa yola devam ederek Medine'ye ulaştı.^[288]

Kureyşliler, onun kaçtığını fark edip peşine düştüklerinde artık çok geçti. O varacağı yere varmıştı. Uzun süre boşu boşuna aradılar. Çok kızan Müşrikler konuyu ciddiye alıp bunu prestij meselesi yaptılar. Vakit geçirmeden bir mektup yazarak çok iyi bir konuşmacı olan Huneys b. Câbir'e bir deve verip ücret karşılığı Allah Resûlü (a.s.m.) ile görüşmek üzere Medine'ye gönderdiler. Kölesi Kevser ile yola çıkan Huneys, Medine'ye gelince Allah Resûlü'nün (a.s.m.) huzuruna çıktı, kızgın bir şekilde mektubu uzattı.

– Ey Muhammed! İşte sana yazı!

Allah Resûlü (a.s.m.), Ubey b. Ka'b'ı çağırarak mektubu okuttu. Mekkeliler anlaşma hükümlerini anlatarak, Ebû Bâsir'i geri istiyorlardı. Bu yerine getirmesi oldukça zor bir istekti. Ancak onu geri vermemek, her zaman hak ve hakikati, ahde vefayı ve sözünde durmayı tüm dünyaya haykıran Müslümanların, davetlerini inkâr etmeleri anlamına gelirdi. Böyle bir hareket, müşriklere karşı kazanılmış büyük bir diplomatik zaferi hezimetle çevirmek olurdu. Allah Resûlü (a.s.m.) çok üzülerek de olsa Ebû Bâsir'in gelenlere verilmesi gerektiğini biliyordu. Bunun için Ebû Bâsir'i de incitmeden:

– Ey Ebû Bâsir! Bildiğin gibi biz Kureyşlilerle bir anlaşma yaptık. Onlara bazı hususlarda söz verdik. Dinimize göre verdiğimiz sözde durmamız gerekmektedir. Şüphesiz ki yüce Allah, sana ve seninle

birlikte olan mustazaflara bir genişlik ve çıkış yolu gösterecektir! Haydi, şimdi gelenlerle birlikte kavminin yanına git! Buyurdu.

Ebû Bâsir, Allah Resûlü'ne (a.s.m.) teslim olmakla birlikte çektiği büyük işkenceleri hatırlayarak, başına gelmesi muhtemel olan işkencelerden dolayı feryadı figan ediyor kendince bir çıkış yolu arıyordu.

– Yâ Resûlallah! Bana işkence yapmaları, beni dinimden döndürmeleri için mi müşriklerin yanına gönderiyorsun?

Şer gibi görünenin olayın arkasındaki hayrı gören Allah Resûlü (a.s.m.):

– Ey Ebû Bâsir onlarla git! emrini tekrarladı. Emrinin arkasındaki hayra işaret etmek için:

– Şüphesiz ki yüce Allah, sana ve seninle birlikte bulunan mustazaflara bir genişlik ve çıkış yolu gösterecektir! Haydi, şimdi gelenlerle birlikte git! buyurarak onu Huneys b. Câbir'e teslim etti.

Allah Resûlü (a.s.m.), Ebû Bâsir'de büyük bir kabiliyet görmüş, âdeta ona yapması gerekeni işaret etmişti. Bu işareti gören birçok sahabe, Ebû Bâsir'i uyardı ve Allah Resûlü'nün (a.s.m.) sözlerine kulak vermesi, ümit var olması için teşvik ettiler.

– Ey Ebû Bâsir müjde! Şüphesiz ki yüce Allah senin için bir çıkış yolu gösterecektir. Haydi, şimdi git, işini gör, dediler.

Allah Resûlü (a.s.m.), Ebû Bâsir'i Kureyş elçilerine teslim edince Kureyşliler, onu alıp Mekke'ye doğru yola çıktılar. Bir süre yol aldıktan sonra Zü'l-Huleyfe'ye geldiler. Öğlen namazı vakti gelmişti. Ebû Bâsir, Kureyşlilerden izin isteyerek, bir köşeye çekilip namaz kıldı. Sonra bir duvarın gölgesinde oturarak, çıkınından çıkardığı hurmaları yemeye başladı. Kureyşlileri de yemeğe davet etti. Onlar:

– Senin yemeğini yemeyiz dediler.

– Ama siz bana yemek ikram etseydiniz, ben sizin yemeğinizi yerdim.

Utanıp Ebû Bâsir'in yanına geldiler. Kendi yanlarındaki yemekleri de çıkarıp birlikte yemeğe başladılar. Aralarındaki gerginlik biraz olsun azaldı. Sohbet koyulaşınca Huneys kılıcını çıkararak bir kayanın yanına koydu. Ebû Bâsir adamları daha da rahatlatmak için sürekli konuşturuyordu.

– Ey Âmirli kardeş! İsmi ne?

– Huneys.

- Kimin oğlusun?
- Câbir'in.
- Huneys kardeş kılıcın çok güzelmiş. Bari keskin mi?
- Evet, o çok güzel bir kılıçtır.
- Bakabilir miyim?
- İstiyorsan bak?

Sohbet derinleştigi için Huneys, bir an boşluğa düşerek hiçbir şeyden şüphelenmedi. Ebû Bâsir kılıcı eline alır almaz Huneys'in üzerine yürüyerek onu oracıkta öldürdü. Efendisinin öldüğünü gören Kevser, Medine'ye doğru kaçmaya başladı. Ebû Bâsir, Huneys'in devesine binerek Kevser'in peşine düştü ancak yakalayamadı. [289]

Allah Resûlü (a.s.m.), ikinci namazından sonra ashabıyla otururken Kevser nefes nefese Medine'ye çıka geldi. Çok korktuğu her halinden belli oluyordu. Allah Resûlü (a.s.m.) ne olduğunu sordu.

– Adamınız efendimi öldürdü. Elinden zor kaçtım. Kaçmasaydım beni de öldürecekti.

Başlarından geçenleri bütün ayrıntıları ile anlattı. Daha sözünü bitirmeden Ebû Bâsir Medine'ye geldi. Mescid-i Nebevî'ye giderek, Allah Resûlü'nün (a.s.m.) huzuruna vardı,

– Yâ Resûlallah! Sen verdiğin sözü tuttun. Beni onlara teslim ettin. Allah beni onların elinden kurtardı. İşte buraya geldim. [290]

Allah Resûlü, (a.s.m.) onun bu haline şaşırdı, ashabına:

– Ne yaman adam! Eğer aklına uyan birileri çıksa tam bir savaş tahrikçisi olurdu, sözleriyle ona yapması gereken şeyi işaret buyurdu.

Ebû Bâsir, öldürdüğü adamdan elde ettiği ganimetlerden payına düşeni aldı. Kalanını Allah Resûlü'ne (a.s.m.) vermek istediye de Allah Resûlü (a.s.m.):

– Onları almam anlaşılmaya aykırı olur. Yaptığın iş ve sorumluluğu sana aittir, buyurdu.

Ebû Bâsir'i serbest bırakarak:

– Nereye istersen gidebilirsin? buyurdu. Kevser'i de Mekke'ye geri gönderdi.

Allah Resûlü'nün (a.s.m.) işareti ile Medine'den ayrılan Ebû Bâsir, önce Zü'l-Huleyfe'ye gitti. Orada bir süre kaldıktan sonra, Kureyşlilerin Şam'a giden ticaret kervanlarının geçmek mecburiyetinde olduğu 'İs mevkiine yerleşti.

Ebû Bâsir'in 'Îs'e yerleştğini duyan Ebû Cendel ve onun konumunda olan Müslümanlar, Mekke'den kaçarak doğruca onun yanına gittiler. Ebû Bâsir'i kendilerine başkan seçerek, Kureyşlilerin Şam'a giden kervanlarının yolunu kesmeye başladılar. Bundan sonra onların istemediği hiç kimse 'Îs'ten geçemez oldu.

Cüheyne, Eslem ve Gıffar kabilelerinden giden insanlarla sayıları iyice artınca Kureyşliler daha da zor durumda kaldı. Oradan geçen bütün kervanlarını vurdu, çatışmalarda pek çok adam öldürdü, bazılarını esir aldı, yüklü miktarlarda ganimet elde ettiler.

Kureyşlilerin arasına casus yerleştiren Ebû Bâsir, bu yolla onların ticaret kervanlarını adım adım takip etme imkânı buldu. Herhangi bir kervan yola çıktığında onun yerini ve zamanını öğrenen adamları, durumu Ebû Bâsir'e haber verirlerdi. Ebû Bâsir, hazırlığını yapar adamları ile kervana saldırarak, kervandakileri öldürür, mallarına el koyardı.^[291]

Çok akıllı, iyi ve cesur bir savaşçı olan Ebû Bâsir, güzel bir strateji takip ederek Kureyşlileri ticaret yapamaz hale getirdi. Can damarları kesilen Kureyşliler ne yapacaklarını şaşırdılar. Zekâsı ve cesareti karşısında daha fazla dayanamayıp sonunda Allah Resûlü'ne (a.s.m.) bir yazı yazdılar. Yalvarırcasına anlaşmadaki ilgili maddenin iptalini istediler. Dayanma güçlerinin kalmadığını bildirerek, Ebû Bâsir ve arkadaşlarını Medine'ye çağırmasını rica ettiler.^[292]

Kureyşlilerin mektubunu okutan Allah Resûlü (a.s.m.), onların isteklerini kabul ederek Ebû Bâsir'e bir mektupla bildirdi. Ondan yanında toplananları dağıtıp memleketlerine göndermesini, bundan böyle Kureyşlilerin kervanlarına saldırmamalarını emretti. Allah Resûlü'nün (a.s.m.) mektubu geldiğinde Ebû Bâsir, çektiği işkence ve çilelerden yorgun düşmüş, son anlarını yaşıyordu. Mektubu eline alıp okumaya çalışırken, bitiremeden ruhunu Rabb'ine teslim etti.

Vefat ederken Allah Resûlü'nün (a.s.m.) mektubu elinde bulunuyordu. Onu okumaya çalışırken öylece Rabb'inin huzuruna vardı.^[293]

Ebû Cendel ve arkadaşları reislerinin cenaze namazını kılarak onu 'Îs'e defnetti, sonra kabrinin üzerine bir mescit yaptılar. Sonra da hep birlikte Medine'ye geri döndüler.^[294]

Ebû Cendel

Mekke'nin önemli ailelerinden Âmiroğulları soyundan olan Ebû Cendel, Kureyşin ileri gelenlerinden Süheyl b. Amr'in oğludur. Annesi Fahite binti Âmir'dir.

Her açıdan önemli bir kişiliğe sahip olan babasının bu özelliği, Ebû Cendel'in davetin ilk günlerinde İslam ile şereflenmesi önündeki en büyük engel oldu. İslam davetine karşı amansız mücadele veren bir ortamda bulunan Ebû Cendel, bu havanın tesiri ile İslam'dan ve Müslümanlardan sürekli uzak durdu.

Babası akıllı biri olmasına rağmen, makam, mevki ve malı İslam ile arasında perde oldu. Hep almaya, sömürmeye ve güçlünün yanında olmaya alışmış olan Süheyl'e fedakârlık yapmak, zayıfın yanında olmak çok zor geliyordu. Bunun için İslamla şereflenmek aklının ucundan bile geçmedi.

Bazen akıllı denen kişiler de ufuksuz olup, ileri bakıp ötelemeleri göremezler. O da uzun zaman yalnızca önüne baktı. Başını kaldırıp ileri bakarak gerçek menfaatin ve gücün Rabb'inin yanında olduğunu göremedi. "İnanıyorsanız en güçlü sizsiniz." buyuran Rabb'ini duyamadı. Geçici ve sanal menfaatlere o kadar dalmıştı ki yaptıkları zulmün bile farkında olamadı. Baskın bir kişiliğe sahip olduğundan, oğlu Abdullah hariç çevresinde bulunanları etkisi altına aldı. Bu yüzden Ebû Cendel, uzun bir süre onu aşır İslam ile tanışma şerefinden mahrum kaldı. İslam'a hep ön yargı ile yaklaştı. Onu dinlemekten, öğrenmek ve anlamaktan kaçtı. Kardeşi Abdullah'ın İslam'a girmesine ailesinin gösterdiği sert tepki, onun büsbütün İslam'dan uzak durmasına neden oldu.

Ancak İslam yıllarca şöyle veya böyle Mekkelilerin ilk gündem maddesi olmuştu. Bu durum, ne kadar kaçsa da zaman zaman bir yerlerde Ebû Cendel'i İslam ile kesişirdi. Onun ilkeleri, emirleri ve söylemleri ile muhatap olduğu her sefer önyargılarından birinden kurtuldu. Hatta zaman içerisinde İslam'a sempati duymaya başladı. Habeşistan'dan dönen kardeşinin de etkisi ile sonunda korkularıyla yüzleşti, onları yenerek Müslüman oldu. [\[295\]](#)

Ve İşkence

O günlerde İslam'ı kabul etmek, işkenceyi de peşinen kabul etmek anlamına geliyordu. Ebû Cendel de aynı şeylerle karşılaştı. İslam'a girdiğini öğrenen babası çılgına döndü. Onun gibi birisinin oğlu, nasıl olurdu da İslam'ı kabul ederdi? Daha oğlu Abdullah'ın İslam'a girişini kabullenememişken şimdi de diğer oğlu İslam'a girmişti. Kızgınlıktan yerinde duramayan baba, Ebû Cendel'i yakalatıp zincire vurdurdu. Sıkı bir dayaktan sonra kardeşi Abdullah'ın yanına hapsedtirdi. [\[296\]](#)

Kızgınlığı azalınca, oğulları ile konuşarak onları inançlarından vazgeçirmeye çalıştı. Ancak bunda başarılı olamadı. Onların sözle ikna olmayacağını anlayınca diğer zalimler gibi öz be öz oğullarına işkence yapmaya başladı. O da biliyordu aslında işkencenin bir çözüm olmadığını, ancak Ebû Cendel'in sarsılmaz inancı karşısında aciz kalınca, her aciz insanın yaptığı gibi o da kaba kuvvete başvurdu.

İki oğluna da acımasızca işkence ediyordu. Dayanılmaz işkencelerin ardı arkası gelmeyince, kardeşi Abdullah yapılanlara daha fazla dayanamayıp, işkenceden kurtulmak için göstermelik olarak onlara dininden döndüğünü söyledi. Müşrikler bu sözlerle şüphe ile bakmalarına rağmen yine de memnun kaldılar. Hatta onun dinden döndüğüne kendilerini inandırdılar. Bedir Savaşı'na kadar Müslüman olduğunu gizleyen Abdullah, Bedir Savaşı'nda müşriklerin yanından kaçıp Müslümanların safına geçti.

Ebû Cendel, yılmadan direnmeye devam etti. İşkenceler onun çelikleşen imanına çarpıp geri dönüyor, büyük bir utanç olarak babasının suratına çarpıyordu. Yıllarca hapis kaldı. Kardeşinin Bedir'de yanlarından kaçıp Müslümanların saflarında savaşması, babalarını daha çok kızdırdı. Bedir'den dönünce yenilginin hıncını Ebû Cendel'den çıkarırcasına onu işkenceden inletti.

Aradan yıllar geçmiş, Müslümanlar umre yapmak için Hudeybiye'ye kadar gelmişlerdi. Onların gelişinden müşrikler büyük bir öfke ve korkuya kapıldılar. Mekke'de olağanüstü günler yaşamaya başlandı. Umre için de olsa Müslümanlar Mekke'ye kadar gelip kapılarına dayanmışlardı. Büyük bir telaşa kapılarak hapistekileri unutmuşlardı. Kargaşayı fark eden Ebû Cendel, bir yolunu bulup mutlaka

kaçmalıydı. Büyük bir uğraş sonucunda zincirlerini bulunduğu yerden söküp çıkardı. Ama ellerinden ve ayaklarından çıkaramadı. Buna aldırmadan zincirlerle birlikte hapisten çıkıp kaçtı. [297]

Ebû Cendel hapisten kaçtığı sırada babası Süheyl b. Amr, Mekkeli müşrikler adına Allah Resûlü (a.s.m.) ile anlaşma yapıyordu. Ebû Cendel, elleri ve ayakları zincirli bir halde onları sürükleye sürükleye Müslümanların yanına geldiğinde, anlaşma maddeleri yazılmış ancak henüz imzalanmamıştı. [298]

Oğlunun geldiğini gören Süheyl b. Amr, büyük bir dehşet ve kızgınlıkla yerinden fırladı. Elindeki dikenli ağaç dalı ile acımadan oğlunun yüzüne vurmaya başladı. Ebû Cendel'in yüzü kan revan içinde kaldı. Yorulunca durdu, Allah Resûlü'ne (a.s.m.) dönerek:

– İşte, anlaşma gereği bana geri vereceğin ilk kişi!

– Henüz anlaşmayı imzalamadık.

– Ey Muhammed! Aramızdaki anlaşma hükümlerini o gelmeden önce kararlaştırdık. Yemin ederim ki bunu kabul etmessen seninle hiçbir anlaşma yapmam, diyerek Efendimiz'i anlaşmayı çıkmaza sokmakla tehdit etti. Allah Resûlü (a.s.m.) onu ikna etmeye çalıştı.

– Onu benim için anlaşma dışında tut!

Süheyl kızgın bir şekilde:

– Hayır, asla yapamam.

Süheyl'in kararlı olduğunu gören Allah Resûlü (a.s.m.) Ebû Cendel'e bir daha işkence yapılmamasını sağlamak için babasından söz almak istediye de babası buna da yanaşmadı. Babası ile gelen Mikraz b. Hafs anlaşmanın çıkmaza girdiğini görünce araya girdi, Ebû Cendel'i himayesi altına aldığını söyledi. Allah Resûlü (a.s.m.) ondan Ebû Cendel'i koruyacağına dair söz alınca, onu babasına vermeye razı oldu. [299]

Süheyl oğlunu çeke çeke Müslümanların yanından ayrıldı. Ebû Cendel, götürülürken feryadı figan ediyordu.

– Ey Müslümanlar! Kaçıp yanınıza geldiğim halde şimdi müşriklere geri veriliyorum. Uğradığım işkenceleri bilmiyor musunuz? Yâ Resûlallah! Ey Müslümanlar! Bana işkence yapmaları, dinimden döndürmeleri için mi geri gönderiyorsunuz?

Müslümanlar, Ebû Cendel'in feryatlarına dayanamayıp hüngür hüngür ağladılar. Aynı acıyı duyan Allah Resûlü (a.s.m.) durumu açıklayarak onu teselli etti:

– Ey Ebû Cendel! Onlarla aramızda bir anlaşma yaptık. Onlara Allah adına söz verdik. Verdiğimiz sözü yerine getirip vefasızlık edemeyiz. Biraz sabret! İnşallah Allah sana da, senin gibi olan mustazaflara da bir çıkış yolu gösterecektir, buyurdu.

Hudeybiye Anlaşması'nın Müslümanlara ağır gelen maddelerden biri de onlara sığınan Müslümanların, müşriklere teslim edilmesi idi. Daha anlaşma bitmeden Ebû Cendel'in feryat etmesi duyguları coşturdu, hisler akıllara hükmetmeye başladı...[\[300\]](#)

Bu tablodan en fazla etkilenenlerden biri Hz. Ömer'di. Aşırı şekilde üzüldüğü için duyguları aklına galip gelmişti. Allah Resûlü'nün (a.s.m.) yanına gitti.

– Sen gerçekten Allah'ın Nebîsi değil misin?
– Evet, ben Allah'ın Nebîsi'yim!
– Biz hak üzere, düşmanlarımız batılda değil mi?
– Evet!
– Öyle ise dinimiz hususunda bu aşağılanmaya niçin katlanıyoruz?
– Ben Allah'ın Resûlüyüm. O'nun emirlerine karşı gelmem. Elbette O, bana yardım edecektir.

Hz. Ömer ondan ayrılıp Hz. Ebû Bekir'in yanına gitti,
– Ey Ebû Bekir! O gerçekten Allah'ın Nebîsi değil mi?
– Evet. O, Allah'ın Resûlü'dür.
– Öyle ise bu anlaşmayı niçin kabul ediyor?
– O, Allah'ın Resûlü'dür. O'na asla isyan etmez. Allah onun yardımcısıdır. Onun emirlerine teslim ol. Allah'a yemin ederim ki o doğru yoldadır.[\[301\]](#)

Hz. Ömer, o gün söylediği sözlerinden dolayı çok pişman oldu. Nitekim daha sonra gelişen olaylar, Allah Resûlü'nün (a.s.m.) ne kadar haklı olduğunu, onun ve onu gibi duygularının tesiri altında hareket edip hissî düşünenlerin ne kadar yanıldığını ortaya koydu.

Yeniden Kaçış

Çok zeki biri olan Ebû Cendel, Allah Resûlü'nün (a.s.m.) sözlerini kavrayarak, onun kendisini teslim etmek durumunda olduğunu çok iyi anladı. Kalbi mahzun olsa da Allah ve Resûlü'ne teslim olarak babası ile birlikte Mekke'ye geri döndü. Mikraz b. Hafs onu

korumasına aldığı için geçmişe nazaran şimdi biraz daha rahattı. Allah Resûlü'nün (a.s.m.) sözleri onu ümitlendirmişti. Mekke'ye dönünce bu ümidini gerçekleştirmek için bir işaret beklemeye başladı.

Bu işaret gecikmedi. Kendisinden hemen sonra kaçıp, Medine'ye giden Ebû Bâsir, Allah Resûlü (a.s.m.) tarafından Mekkelilere teslim edilmişti. Ama o, Mekkelilerden kurtulup Medine'ye gelmiş, Allah Resûlü (a.s.m.) ona serbest olduğunu söyleyince, 'Îs'e gidip burada yerleşmişti.

Bütün bu olayları duyan Ebû Cendel, Mekke'den kaçarak Ebû Bâsir'in yanına gitti. Onunla çok iyi bir ikili oldular. Bulundukları stratejik bölgeyi çok iyi değerlendirerek, buradan geçen Kureyş kervanlarını vurmaya başladılar. Onların 'Îs'te yerleştiğini duyan Mustazaflar, Mekke'den ve civar kabilelerden kaçıp yanlarına koştular.^[302]

Allah Resûlü (a.s.m.) onları Medine'ye geri çağırana kadar orada kaldılar. Ebû Bâsir vefat edince Ebû Cendel, yetmiş arkadaşı, esir ve ganimetler ile birlikte Medine'ye geri döndü. Yıllarca süren çileli bir hayat artık bitmişti. Bundan sonra Allah Resûlü'nden (a.s.m.) ayrılmayan Ebû Cendel, büyük bir gayretle İslam'ı öğrenip o doğrultuda yaşamaya çalıştı.

Ayyâş b. Ebû Rebî'a

Ebû Cehil'in anne bir kardeşi olan ve Mekke'de yetişip büyüyen Ayyâş, genç delikanlı olunca dayısının kızı Esmâ binti Selâme ile mutlu bir evlilik yaptı. Bir süre sonra dünya tatlısı bir oğulları oldu. Ona Abdurrahman adını verdiler. İslam'a davet başlayınca onunla yakından ilgilenen Ayyâş, kısa bir araştırma sonrasında gizlice Allah Resûlü'ne (a.s.m.) giderek, ilk Müslümanlardan olma şerefine nail oldu.^[303]

Hiçbir zaman tanışma imkânı bulmasalar da zalimlere göre mutluluk yalnızca müstekbirlere aitti, tıpkı diğer bütün güzelliklerin onlara ait olduğu gibi! Şimdi birileri kalkmış onlara rağmen, onların dışında mutluluk arıyordu. Hatta bulmuşlardı ve çok mutluydular. Buna asla müsaade edemezlerdi. Hele bu mutluluk, ellerindeki

nimetleri başkaları ile paylaşmayı, adaleti, insanlığı, merhameti tavsiye ediyor, insanları kendilerine değil, Allah'a kul olmaya çağırıyorsa!

Allah Resûlü (a.s.m.) davete başladıktan sonra Ayyâş gibi birçok kişi İslam'ı kabul edince Mekke'nin çehresi değişmeye başladı. İslam'ın yayıldığını gören Kureyşliler, özellikle de liderler, makam, mevki ve iş güçlerini kaybedeceklerini, sömürü çarklarını devam ettiremeyeceklerini düşündüler. İslam davetini yok edip, ortadan kaldırmak için akla gelebilecek bütün yolları denediler. Ancak hiçbir sonuç alamadılar. Bu denemelerden Ayyâş ve eşi Esmâ'da payına düşeni aldı. Alaydan hakarete, hapisten hicrete, dayaktan işkenceye acının her türünü tattılar. Ancak bu onların yalnızca imanlarını arttırdı. Habeşistan'da bir oğulları daha oldu. Adını Abdullah koydular.^[304]

Medine'ye Hicret

Habeşistan'da fazla kalmadı. Mekkelilerin ileri gelenleri Müslüman oldu yalan haberi üzerine geri döndü. Zor da olsa burada kaldı. Medineliler, Allah Resûlü'ne (a.s.m.) biat ettikten sonra Müslümanlar birer ikişer hicret edip oraya gitmeye başladılar. Bunu gören Ayyâş, Hz. Ömer ve Hişâm b. As ile konuşarak hicret etmeye karar verdi.

Hz. Ömer anlatıyor:

"Allah Resûlü (a.s.m.) insanlara Medine'ye hicrete izin verince Müslümanlar yol arkadaşlığı için birbirleri ile anlaşarak Medine'ye gitmeye başladılar. Bazısının bineği var, bazısının yoktu. Onları takip eden Mekke'li müşrikler ise tamamen binekliydiler. Müslümanların hicret ettiğini fark edince, hemen peşlerine düşüyor, yakalayıp hapsediyorlardı. Bu yüzden Müslümanlar müşriklere yakalanmamak için kendilerince çeşitli tedbir alarak, hicret ediyorlardı. Genelde başarsalar da aralarında yakalanıp hapsedilenler de oluyordu.

Bunlar olurken ben, Ayyâş b. Ebû Rebî'a ve Hişâm b. As, gizlice bir yerde oturup birlikte hicret etmek için konuşup anlaştık. Giffaroğulları'na ait gölün bulunduğu vadide, Serif denen yerin üstünde sabaha karşı buluşmak üzere sözleştik. Anlaşmamıza göre 'Sabah olduğunda buluşma yerine gelmeyen arkadaşımızın başına

bir iş gelmiştir.’ diye anlayacak, diğerlerinin de yakalamaması için geri kalanlarımız orada beklemeyip, yola devam edecekti.

Ertesi gün sabah olunca ben ve Ayyâş buluşma yerine gittiğimiz halde Hişâm gelmemişti. Ya yakalanmıştı ya da gelmekten vazgeçmişti. Sonradan öğrendik ki, zalimler tarafından yakalanarak hapsedilmişti.

Biz Ayyâş ile yolumuza devam ederek, Akîk mevkiine kadar geldik. Güvende olduğumuzdan emin olunca oradan geri dönerek, Medine yakınında bulunan Kubâ’ya ulaştık. Müslümanlar bizi çok güzel karşıladılar. İkimiz de Rüfea b. Abdülmünzir’in evine konuk olduk. Ayyâş’ın anne bir kardeşleri Ebû Cehil ve Hâris b. Hişâm, onun hicret ettiğini fark edince peşimizden Kubâ’ya kadar geldiler. O sırada Allah Resûlü (a.s.m.) Mekke’de bulunuyordu. Henüz hicret etmemişti.

Kardeşleri Ayyâş’a, o Mekke’den ayrılınca, annelerinin onun ayrılışına çok üzüldüğünü, yokluğuna dayanamadığını söylediler. Onu ikna etmek için:

– Annemiz seni görünceye kadar, başına tarak vurmamaya, kızgın güneşin altında durmaya yemin etti, dediler. Tehlikenin farkında olmadığını anlayınca Ayyâş’ı uyardım.

– Vallahi, bu adamlar sana tuzak kurmuşlar. Seni dininden döndürmek istiyorlar. Onlardan uzak dur. Merak etme annen başı bitlenince elbette başını tarar. Mekke’nin sıcağı bastırınca mutlaka gölgeye kaçır.

Ayyâş annesini çok seviyordu. Bunun için beni dinlemedi.

– Annemin yeminine saygı göstermek için gitmeliyim. Hem aceleyle geldiğimden mallarımı Mekke’de bıraktım. Gitmişken onları da alırım. Burada o mallar bize çok yarar.

Ben ısrar ettim:

– Vallahi sen bilirsin ama gitmen hiç doğru değil! Bildiğin gibi ben Mekke’nin zenginlerinden biriyim. Eğer gitmezsen malımın yarısını sana veririm.

Kardeşleri Ayyâş’ı kandırdı. Ayyâş tüm ısrarlarıma rağmen beni dinlemeyip onlarla birlikte gitmeye karar verdi. Bu halini görünce:

– Öyleyse bari şu devemi al! O asil ve itaatkâr bir hayvandır. Onunla git! Kardeşlerinden şüphelendiğinde deveye binip kaç! O seni kardeşlerinin elinden kurtarır, dedim.

Ayyâş bana teşekkür ederek devemi aldı. Bir süre sonra da kardeşleri ile birlikte yola çıktı.^[305]

Kardeşleri ile Mekke'ye doğru yola çıkmasına çıktı ama Hz. Ömer'in sözlerini unutamadı. Bunun için sürekli tetikte bekliyordu. Kardeşlerinin en küçük hareketlerinde yanlarından kaçacaktı. Onun tedirgin olduğunu fark eden Ebû Cehil, Mekke'ye yaklaşınca Ayyâş'a:

– Ey Kardeşim! Devem çok yoruldu. Senin deven benimkinden daha güçlü, bir süre beni arkana bindirsen de, devam dinlense, dedi.

Ayyâş bir anlık dalgınlıkla deveyi çöktürüp, yere indi. O devesinden inerken kardeşleri de develerinden inmişti. Aniden Ayyâş'ın üzerine atıldılar, yakalayıp kalın bir iple sıkıca bağladılar. Sonra yola devam edip, onu Mekke'ye götürdüler. Şehre varınca doğruca Kâbe'nin avlusuna giderek, etraflarında toplanan halka,

– Ey Mekke Halkı! İşte size isyan eden Ayyâş. Ona istediğinizi yapın, diyerek hiç acımadan Mekkelilere teslim ettiler. Mekkeliler Allah ve Resûlünü inkâr edip, putlarına iman edinceye kadar ona işkence ettiler. Ayyâş onların istediklerini söyleyince, işkenceyi bıraktılar. Fakat bu sözlerin samimi olduğuna onlar da tam olarak inanmıyordu. Bunun için yine bir yere hapsedip, Müslümanlar ile irtibatını kestiler.^[306]

İşkenceden Hürriyete

Bu hapis Ayyâş'ın işkenceden kaçıp, Mekke'den uzaklaştıktan sonra ikinci kez işkenceye geri dönüşüydü. Habeşistan'dan dönüşte de Mekkeliler onu yakalayıp, işkence yaparak hapse atmışlardı. Ancak bu sefer yapılan işkence çok ağırdı. Müşrikler ona bir an bile göz açtırmıyordu. Hele Allah Resûlü (a.s.m.) Medine'ye hicret edince daha da kızan müşrikler, hınçlarını hapsettikleri birkaç Müslüman'dan çıkardılar.

Müslümanları sürekli göz hapsinde tutuyorlar, çok az oldukları için kolayca kontrol edilebiliyorlardı. Bunun için kaçımları neredeyse imkânsızdı. Böylece yıllar geçti. Müşriklerle birçok savaş yapıldığı halde onlar hiçbir şey yapamadan elleri kolları bağlı öylece beklemek durumunda kaldılar. Sahabelerin hapiste olması ve işkenceye maruz

kalmaları Allah Resûlü'nü (a.s.m.) çok üzüyor, sabah namazlarında son rekâtta rûkûa gidip, başını kaldırınca:

“Semi Allâhu limen hamideh” deyip “Rabbenâ ve leke'l-hamd” dindikten sonra, isimlerini bizzat zikrederek bazı kişilere şöyle dua ederdi:

“Allah'ım! Velîd b. Velîd'i, Seleme b. Hişâm'ı, Ayyâş b. Ebû Rebî'a'yı ve iman eden mustazafları kurtar.”^[307]

Hız. Ömer olayın devamını şöyle anlatır.

“Allah Resûlü (a.s.m.) bir Ramazan bayram sabahı, her zaman dua ettiği kişilere dua etmeyi bıraktı. Bu olay dikkatimi çekti. Sordum:

– Yâ Resûlallah! Ne oldu? Niçin her zaman dua ettiğin kişilere bugün dua etmedin?

– Onların buraya gelmek üzere yola çıktıklarını bilmiyor musun?

Allah Resûlü (a.s.m.) bize onlar hakkında bilgi verirken Velîd b. Velîd, müşriklerin elinden kurtularak çoktan yola çıkmıştı.^[308]

Hapisten kaçıp Medine'ye gelen Velîd, Allah Resûlü'nün (a.s.m.) emri ile Mekke'ye geri dönmüş, Ayyâş b. Rebî'a ve arkadaşını kurtarmıştı.

Seleme b. Hişâm

Meşhur İslam düşmanı Ebû Cehil'in öz kardeşidir. Diğer kardeşleri, Hâris, As ve Hâlid'dir. Onlar Mekke'nin önde gelen ailelerinin liderleriydi. Allah Resûlü (a.s.m.) İslam'ı tebliğ etmeye başlayınca ona en fazla onlar karşı çıktılar. İnsanları sömüren, köleleri ve zayıfları ezen bu kişiler, düzenlerinin değişeceğini, kontrolü kaybedeceklerini fark edince, Allah Resûlü'ne (a.s.m.) ve getirdiği dinin karşısına dikildiler. Etrafında çemberi oluşturarak insanların ona yaklaşmasını engellediler.

Bütün bu baskılara rağmen, hakka ve hakikate karşı duyarlı, putlarını terk edip İslam'a koşan kişiler hâlâ vardı. Onlar, karalama, iftira ve saptırmaları aşarak hakikati görüp, onun yanında yer aldılar. İşte bu şekilde İslam'a koşanlardan biri de Seleme b. Hişâm'dı. Kardeşinin İslam'a ve Müslümanlara olan aşırı kin ve düşmanlığını bildiği halde bu durum onun İslam'ı kabul etmesine engel olmadı.

İslam'a girdiğini gizli tuttuysa da bu uzun sürmedi. Bir süre sonra bütün Mekkeliler tarafından öğrenildi. Ebû Cehil, kardeşinin İslam ile şereflenmesini hiçbir zaman kabullenemedi. Ona yapmadığı işkence kalmadı. Önce bütün akrabaları ile irtibatını kesti sonra hapse attırarak günlerce aç susuz bıraktı ama ne yaptıysa sonuç alamadı. [\[309\]](#)

Artık diğer Müslümanlar gibi Seleme için de karanlık günler başlamıştı. Nerede, ne zaman başına ne geleceği, kim tarafından nasıl bir işkenceye tabi tutulacağı belli değildi. Soylu aileden gelmesi onu kurtaramamıştı. İşkence her geçen gün biraz daha artıyor, Mekke onun için biraz daha yaşanmaz hale geliyordu. Habeşistan'a hicrete izin verilince, bir gurup Müslüman ile anlaşarak ikinci Habeşistan hicretine katıldı. [\[310\]](#)

O da birçok Müslüman gibi yalan habere inanarak bir süre sonra geri döndü. Mekke'ye adım atar atmaz amcası Velîd b. Muğîre, onu yakalatıp kapalı bir mekâna hapsetti. Daha sonra yanına giderek iyice yoruluncaya kadar dövdü. Günlerce aç susuz bıraktı. İşkencenin her türünü tattırdı. Artık Seleme için hayat zindan olmuş, bir türlü bitmeyen uzun ve çileli bir yol başlamıştı. Bu işkence yıllarca sürüp gitti. Allah Resûlü (a.s.m.) ve Müslümanlar, Medine'ye hicret ettiği halde o Mekke'de çoğu zaman aç ve susuz kaldığı, zaman zaman dayak yediği hapiste kalmıştı. [\[311\]](#)

Mekke'de hapis tutulan Seleme, orada yıllarca tek başına yaşadı. Bu durum, Ayyâş'ın Mekke'den Medine'ye hicret etmesinden sonra bir hile ile yakalanıp Mekke'ye getirilmesine kadar devam etti. Mekke'li Müşrikler onu iyice hırpaladıktan sonra, Seleme b. Hişâm'ın yanına hapsettiler. Kaçmamaları için de ayaklarını birbirlerine bağladılar. Ayakları bağlı olsa da artık konuşacak bir arkadaşının olması onu sevindirdi.

Aradan yaklaşık iki yıl geçince bir arkadaşları daha oldu. Müşrikler, Bedir Savaşı'ndan sonra Müslüman olan Velîd b. Velîd'i de yakalayıp buraya getirdiler. Velîd yanlarına geldikten sonra aradan üç yıl daha geçti. Onlar hâlâ bulundukları yerde çaresiz bekliyorlardı. Kaldıkları yer, İslam'ın en amansız düşmanları olan Mahzumoğulları'nın evlerinin ortasında olduğu için çok sıkı korunuyordu. Velîd b. Velîd, bir yolunu bulup kaçınca onlar içinde bir ümit doğdu. Medine'ye

giden Velîd, Allah Resûlü'nün (a.s.m.) emri ile geri dönüp, arkadaşlarını hapisten kurtardı.

Hapisten kaçarken Allah Resûlü'nün (a.s.m.) Medine'ye hicret ederken takip ettiği yolu izleyerek, müşriklere yakalanmadan Medine'ye ulaştılar. Oğlunun hapisten kaçarak, Medine'ye gittiğini duyan annesi Dübâa bint-i Âmir, çok duygulandı gözyaşları yanaklarını ıslatırken söylediği bir şiirle duygularını şöyle ifade etti.

“Ey hürmet edilen Kâbe'nin Rabbi!

Bütün düşmanlara karşı Seleme'ye arka çık.

Çünkü onun gizli işleri için iki eli vardı.

Biri ile verir, diğer eli ile yardım ederdi.”[\[312\]](#)

Hişâm b. Âs

Sehmoğulları'ndan olup, Mekke'nin ileri gelenlerinden Âs b. Vâil'in oğludur. Babası Mekke'nin hâkim ailelerinden birinin kızı ile evlenerek insanlar arasındaki konumunu daha da güçlendirdiği gibi, oğullarını evlendirirken de aynı yolu izledi.

Annesi Ebû Cehil'in kız kardeşi Ümmü Hermele binti Hişâm, meşhur Mısır fatihi Amr b. Âs da kardeşiydi. Hişâm, babası ve ailesinin konumundan dolayı her yönden iyi yetişmişti. Delikanlılık yıllarında dayısı Ebû Cehil'in kızı ile evlendi. Allah Resûlü (a.s.m.) İslam'a davet etmeye başlayınca, sosyal konumuna rağmen ilk Müslümanlardan olma şerefine erdi. Gizli gizli Erkam'ın evine giderek orada Allah Resûlü (a.s.m.) ile görüşüp İslam'ı ve yeni inzâl olan ayetleri öğrendi.

Allah Resûlü (a.s.m.) Müslümanlara Habeşistan'a hicret etmelerini söyleyince, Hişâm b. Âs da onlara katıldı. Habeşistan'a gittikten birkaç ay sonra “Kureyş liderleri Müslüman oldu.” haberiyle bir gurup arkadaşı ile geri döndü. Mekke'ye gelince haberin yalan olduğunu anladıkları da başlarına gelecek felaketi bildikleri halde şehre girdiler.

Arkadaşları ile gizlice Mekke'ye giren Hişâm b. Âs, dostlarının yardımı ile bir süre saklandı. Ancak durumdan haberdar olan ailesi kısa zamanda onu buldu. Aşırı İslam düşmanı olan babası, oğlu

olduğuna aldırmadı, acıyıp merhamet etmeden ona dünyayı zindan etti. Aç susuz, dayak ve işkence ile geçen günler bitmek bilmedi.

İşkence her geçen gün sabır sınırlarını biraz daha zorluyordu. Ancak büyük belalara maruz kalmalarına rağmen yıllar hızla geçti. Allah'ın rahmeti yetişerek Medinelilerin kalbini İslam'a açtı. Onlar İslam ile şereflenince hicret başladı. Sahabeler tek ya da guruplar halinde doğup büyüdüğü vatanlarını terk ederek Medine'ye hicret ettiler.

Bu arada Hz. Ömer de birkaç Müslüman ile sözleşerek Medine'ye hicret için yola çıktı. Onlardan biri de Hişâm b. Âs'tı. Hişâm Medine'ye hicret etmek isteyince akrabaları onu yakalayıp hapsetti. Sonra da işkenceden işkenceye sürüklediler. Her geçen gün işkence biraz daha ağırlaşıyordu. Amansız işkencelere daha fazla dayanamayan Hişâm, kalbi imanla dolu olduğu halde dili ile putlarını kabul edip, Hz. Peygamberi inkâr edince işkenceyi bıraktılar. Yaptığına bin pişman olan Hişâm, tövbesinin artık bir daha kabul olunmayacağını sanarak, yaşam sevincini kaybetti içine kapandı.

– Allah'ı tanıyıp, O'na inandıktan ve Resûlünü tasdik ettikten sonra işkence yapıldı diye dinden döndün! diyerek sürekli kendi kendini kınadı. Bir daha İslam'a kabul edilmeyeceğini sandığı için ümidini tamamen kaybetti.

Birçok Müslüman da tıpkı Hişâm b. Âs gibi düşünüyordu. Bunun üzerine şu ayeti kerîme nazil oldu.

“De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan ve çok esirgeyendir.”[\[313\]](#)

Onu yakından tanıyan, içinde bulunduğu durumu tahmin eden Hz. Ömer, ayeti kerîme nazil olunca heyecanlandı, kendi elleriyle bir mektup yazarak Hişâm'a gönderdi. Allah'ın o ve onun gibiler hakkında indirdiğı ayeti bildirdi.

Hişâm b. Âs, Hz. Ömer'in mektubunu alıp okudu ama bir şey anlamadı. Sakin bir yere gidip uzun uzun düşündü. Allah bu sözlerle ne murad ediyordu? Hz. Ömer bu mektubu niçin yazmıştı? Pek çok sorunun cevabını aradı fakat bulamadı. Rabbine sığındı, dua ederek yalvardı.

Daha sonra o günlerini anlatan Hişâm b. As şöyle der:

“Allah’ım! Bana ayetin manasını anlamamı nasip et! diye dua ettim. Bundan sonra ayetin benim gibiler hakkında nazil olduğunu, Allah’ın bizi affettiğini anladım. Dünyalar benim olmuştu. Sevinçten içim içime sığmıyordu. Hemen deveme binerek, hızla Mekke’den ayrıldım. O hızla doğruca Medine’ye gidip, Allah Resûlü’ne (a.s.m.) ulaştım.”[\[314\]](#)

Aslında tüm hayatlar gibi onun da hayatı, ümit ile ümitsizlik, küfür ile iman, ölüm ile yaşam arasında ince bir çizgide seyrediyordu. Ancak onun hayatında bu çizgi biraz daha belirgindi.

Ümitsizlik; kişiyi karamsarlığa, ön yargıya, iyilik ve güzellikleri görmemeye sevk eder. Onu karanlıklara gömer. Bu ise kişinin Rabb’iyle, dostlarıyla ve insanlarla ilişkisini altüst ederek, onu felaketten felakete sürükler. Hâlbuki kişi, karanlıklardan çıkıp olayları doğru bir şekilde okuyabilse, kendini en kötü hissettiği an bile sayısız güzelliğin hemen başucunda durduğunu görecektir. Bundan dolayı Allahu Teâla, Kur’ân-ı Mübîn’in pek çok yerinde, inanları ümide teşvik etmiş, ümitsizliği ise şiddetle yasaklamıştır.

“Dedi ki: Rabb’inin rahmetinden, dalalette olanlardan (yanlış sapanlardan) başka kim ümidini keser?”[\[315\]](#)

Hâlid b. Said b. Âs

Mekke’nin önemli ailesi Abdimenafogullar’ından olan Hâlid b. Said, Mısır fatihi Amr b. Âs’ın kardeşi, Mekke’de taç sahibi diye anılan liderlerinden Said b. Âs ile Ümmü Hâlid b. Habbab’ın oğluydu. Hâlid’in; Amr, Abban, Âs, Ubeyde adında dört kardeşi daha vardı. Görenlerin dikkatini çekecek kadar güzel bir delikanlı olan Hâlid, iyi yetişmiş, okuma yazma bilen kültürlü bir gençti. İslam daveti başladığında Mekke’de okuma yazma bilen on yedi kişiden biriydi.

[\[316\]](#)

Bir gün bir rüya gördü. Rüyasında içi alev alev yanan uçurumun kenarında duruyordu. Babası onu ateşe doğru itekliyordu. Tam düşecekken Allah Resûlü (a.s.m.) imdadına yetişti. Belinden tuttu, kendine doğru çekerek kurtardı. Büyük bir heyecan ile uykudan uyanan Hâlid kendi kendine; Allah’a yemin ederim ki bu rüya hakikattir, dedi.

Hâlid b. Said anlatıyor:

“Uykudan uyanınca doğruca, görüşünün isabetli oluşu ile tanınan kardeşim Amr b. Said’in yanına gittim. Rüyamı anlatınca;

– Bu iş, olsa olsa Abdulmuttaliplerden biri ile olur. Zemzem kuyusu da onlara lütfedilmedi mi? dedi. Kardeşimin bu sözleri İslam ile tanışmama vesile oldu.”

Kardeşinin de tavsiyesiyle rüyasını tabir ettirmek için doğruca bu konuda üstat olan Hz. Ebû Bekir’in yanına gitti. Selâm, hal ve hatırdan sonra rüyasını anlatarak, tabir etmesini rica etti. Hz. Ebû Bekir:

– Sana büyük bir hayır ihsan edilmiş, sen İslam’ı kabul edip, gördüğün o ateşten kurtulacaksın. Ancak baban kurtulamayacak. Bak, Hz. Muhammed işte orada, haydi gidip onunla görüş, dedi. Hâlid b. Said Allah Resûlü’nün (s.a.v) yanına gitti.

– Ey Muhammed! İnsanları neye davet ediyorsun?

– Eşi ve benzeri olmayan, tek olan Allah’a ibadet edip, Muhammed’in O’nun kulu ve Resûlü olduğuna inanmaya davet ediyor. İnsanları, ibadet etmekte oldukları, kendilerini duyup görmekten, onlara fayda ve zarar vermekten aciz olan, kendisine tapan ya da tapmayanlardan haberi olmayan şu putlardan uzak durmaya çağırıyorum, buyurdu. Ona Kur’ân’dan ayetler okuyarak, Allah’ın emir ve yasaklarından bahsetti.

Babasının İslam’ın amansız düşmanı olduğuna aldırmandan İslam davetinin ilk günlerinde Müslüman oldu. Allah Resûlü (a.s.m.) ona Müslüman olduğunu gizli tutmasını tembihledi. Hâlid:

– Olur, diyerek Efendimiz’in yanından ayrıldı. Efendimiz Hâlid b. Said’in İslam ile şereflenmesine çok sevindi. O, Müslüman olunca kardeşi Amr da Müslüman oldu.^[317]

Ümeyme binti Halef ile evli olan Hâlid, Müslüman olduktan sonra durumu eşine anlattı. Eşi de ona tabi olarak Müslüman oldu.

Hâlid, İslam ile şereflendikten sonra bazen ibadet etmek, bazen İslam’ı öğrenmek için sık sık ortadan kaybolmaya başladı. Bu durum aşırı İslam düşmanı olan Said b. Âs’ın dikkatinden kaçmadı. Oğlunun İslam’a girdiğini tahmin ediyordu. Yanılmamıştı, bir süre sonra gelen haber tahminini doğruladı. Hâlid, bir gün rahatça namaz kılmak için eşi ile Mekke’den dışarı çıkarak, şehrin üst taraflarında Ebû Düb mahalline gitti. Diğer Müslümanlar gibi onlar da sık sık sahraya

çıkarak, gizli gizli namaz kılıyorlardı. Ancak bu kez yoldan geçen biri tarafından görülmüşlerdi. Onları namaz kılarken gören kişi doğruca babasının yanına gitti. Gördüklerini abartarak anlattı. İşte o andan itibaren çiftin hayatları cehenneme döndü. Haberi duyan babası yanındaki oğullarına:

– Hâlid'i bulup bana getirin! diye bağırdı. Oğulları, olanlardan habersiz bir şekilde sahradan Mekke'ye dönen Hâlid b. Said tutup babalarının yanına götürdüler. Hâlid, babasının yüzündeki ifadeyi görünce neler olduğunu anlamakta gecikmedi. Babasının ilk sözü:

– Derhal o dini terk edeceksin! oldu. Hâlid:

– Ölünceye kadar Muhammed'in dinini terk etmem, diye babasına açıkça tavır koyunca babası elindeki sopa ile Hâlid'e vurmaya başladı. Vurdukça kızgınlığı artıyordu. Vura vura başını yararak, oğlunu kanlar içinde bıraktı. Hâlid b. Said, Allah Resûlü (a.s.m.) için:

– Vallahi O doğruyu söylüyor, hakka davet ediyor, deyip, gördüğü rüyayı anlatınca babası öfkeyle haykırdı.

– Ey zelil, yaramaz adam! Vallahi bundan böyle rızkını kesecek, sana bir şey vermeyeceğim.

– Rızkı veren Allah'tır. Sen yiyecek vermezsen elbette Allah bana rızk ihsan eder.

Öfkeden deliye dönen baba çocuklarına seslendi:

– Kimse onunla konuşmayacak! Onunla konuşanlara aynı şeyleri yaparım. Onu vadiye götürüp, aç susuz bırakın.

Kardeşleri Hâlid'i çöle götürüp üç gün kızgın güneş altında aç susuz beklettiler. Bununla yetinmeyen merhametsiz baba yeni bir emir verdi.

– Onu götürüp bir yere hapsedin! Akli başına gelinceye kadar, yiyecek ve içecek vermeyin!

Eşinin başına gelenleri duyan Ümeyme binti Halef, korku ve üzüntüden kahroldu. Her geçen gün işkencenin dozunu biraz daha artıyordu. Hâlid, hapis yatarken bir taraftan eşini merak ediyor, bir taraftan sabretmeye çalışıyordu. Ancak bunun böyle süremeyeceğini o da çok iyi biliyordu. Bir yolunu bulup babasının elinden kaçmak için çareler aramaya başladı. Sonunda bir fırsatını bulup kaçtı. Mekke'nin dışına çıkarak, bir süre orada gizlendi. [\[318\]](#)

Bundan sonra Efendimiz'in yanından ayrılmayan Hâlid b. Said, bir gün çarşıda Ebû Süfyan ile karşılaştı. Ebû Süfyan:

- Kendini harcadın, şerefini kaybettin, deyince,
- Şerefimi kaybetmedim, bilakis onu sağlamlaştırdım, mamur ettim, diye cevap verdi. Ebû Süfyan ona acıyarak:
- Pek gençsin. Keşke sana yaptıkları işkenceyi biraz azaltsalar, diye başına gelenlerden dolayı üzüntüsünü bildirdi.

O sıralarda babası Said b. Âs ağır bir hastalığa yakalanmış evde yatıyordu. O halde iken bile kibrinden vazgeçmeyen Said, hastalığı iyice artınca ağlamaya başladı. Onu ziyarete gelen olan Ebû Cehil ve Ebû Leheb:

- Niçin ağlıyorsun? diye sordular. Said b. As:
- Vallahi ölüm korkusundan ağlamıyorum. Ben öldükten sonra (Allah Resûlü'nü (a.s.m.) kastederek) İbn Kebşe'nin ilahına ibadet edilmesinden, İbn Kebşe'nin izzet ve şeref kazanmasından korktuğum için ağlıyorum. Eğer Allah bana şifa verir de iyileşirsem, Mekke vadisinde Kebşe'nin oğlunun ilahına ibadet edecek hiçbir kimse kalmayacak, sözleriyle küfrünü haykırdı. Onu duyan Hâlid b. Said:

- Allah'ım! Onu yataktan kaldırma, diye dua etti. Duası kabul olmuştu. Bir daha yataktan kalkamayan Said, hicretin birinci yılında öldü.

Hastalandıktan sonra Said b. Âs'ın mücadele azminin kırıldığını düşünen Ebû Cehil, bir ara onu ziyarete gitmişti. Aralarında durum değerlendirmesi yaparken,

- Bilmiyorum aklın mı çalışmamaya başladı, mücadele etmekten yorgun mu düştün yoksa bize muhalif mi oldun?

– Hayır, sürekli Muhammed'in (a.s.m.) durumunu düşünüyorum. O, en şerefli ailelerden birinin mensubu. Doğru sözlü olarak yetişti, emanete son derece riayet eden biriydi. Sonra bir din ile geldi. Cemaatimiz birbirinden ayrıldı, düzenimiz bozuldu, gücümüz azaldı. Öyle düşünüyorum ki o yakında aramızdan ayrılıp kendini destekleyecek birilerinin yanına gidecek. Kuvvetlenip bizimle mücadele edecek.

- Böyle söyleme! Keşke girse! Tek kurtuluşumuz, onun memleketimizi terk edip aramızdan çekip gitmesidir. Böyle yaparsa kopan bağlarımız ve ülfetimiz belki ileride yeniden oluşur.^[319]

Müslümanların Habeşistan'a gittiğini öğrenince eşi ile birlikte İkinci Habeşistan hicretine katıldı. Orada inançlarını diledikleri gibi

yaşadılar. On üç on dört yıl boyunca burada kaldılar. Bu sırada Said ve Eme adını verdikleri iki çocukları oldu.[\[320\]](#)

Habeşistan'da bulunurken Allah Resûlü'nün (a.s.m.) elçisi geldi. Elçinin görevlerinden biri de Ümmü Habîbe'yi evlilik için Efendimiz'e istemektir. Ümmü Habîbe bu iş için orada bulunan en yakın akrabası Hâlid b. Said'i kendine vekil tayin etti. Annemizin vekâletini alan Hâlid, Ümmü Habîbe adına onu Efendimiz ile evlendirdi.[\[321\]](#)

Küçüklüğünden beri okuma yazma bilen Hâlid, Habeşistan'dan döndükten sonra, Efendimiz'in birçok yazışma işinde kâtiplik yaptı. Peygamberimin vefatından sonra Medine'den ayrılarak savaş meydanlarında zaferden zafere koştu. Rumlarla yapılan savaşta şehit oldu.

* * *

[290]

[303]

[321]

[286]

[297]

[310]

[300]

[294]

[317]

[307]

[283]

[298]

[313]

[304]

[287]

[291]

[309]

[284]

[320]

[295]

[316]

[308]

[301]
[280]
[299]
[281]
[288]
[312]
[305]
[319]
[292]
[315]
[302]
[289]
[296]
[311]
[318]
[285]
[306]
[282]
[293]
[314]

Kaynaklar

Abdu'l-Mün'im el-Hâşimî, *Asru's-Sahâbe*, Beyrut, 2003.

'Aclûnî, İsmail b. Muhammed (1162/1749), *Keşfü'l-Hafâ*, I-II, Beyrut, 1351.

Ahmed b. Hanbel (241/855), *Müsned*, I-VI, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.

Ahmed Halîl Cum'a, *Fursân min Asrı'n-Nebevî*, Beyrut, 2005.

_____, *Nisâu Ehli'l-Beyt*, Beyrut, 2005.

_____, *Ulemâu's-Sahâbe*, Beyrut, 2006.

Ali b. Hüseyin Ali Ahmedî, *Mekâtibu'r-Resûl*, I-III, Beyrut.

Âlûsî, Mahmud Şükrü (1270/1854), *Ruhu'l-Meâni*, I-XVI, Beyrut, 1997.

el-'Aynî Bedruddin Ebi Muhammed Mahmud b. Ahmed (250/855), *Umdetü'l-Kârî Şerhu Sahihi'l-Buhârî*, I-XVI, Beyrut, 1998.

el-Belâzurî, Ebû'l-Hasen Ahmed b. Yahya b. Cabir (279/893), *Ensâbu'l-Eşrâf*, I-XXV, Dımişk, 1997.

el-Beyhakî, Ahmed b. Hüseyin (458/1065), *Delâilu'n-Nübüvve*, I-VII, Beyrut, 1985.

Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail (256/870), *el-Câmiu's-Sahih*, I-VIII, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.

Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahman (255/871), *es-Sünen*, I-II, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.

Diyar-ı Bekrî, *Hamîs*, I-II, Beyrut.

DîA, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, I-XXXI, İstanbul.

Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, Heyet, İstanbul, 1986.

Ebû Dâvud, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (275/891), *es-Sünen*, I-V, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.

Ebû Nu'aym el-İsbahânî (430/, *Hilyetü'l-Evliyâ*, I-X, Beyrut.

_____, *Delâilu'n-Nübüvve*, Haydarabad, 1950.

_____, *Marifetü's-Sahâbe*, I-V, Beyrut, 2002.

Hâlid Abdurrahman Akk, *Uzama Havle'r-Resûl*, I-III, Beyrut, 1991.

Hâkim en-Nisabûrî, *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*, I-IV, Riyad.

el-Hindî, Aliyyü'l-Müttekî, *Kenzü'l-Ummâl fî Süneni'l-Akvâl ve'l-Efâl*, I-II, Beyrut, 2005.

İbn Abdilberr, İbn Ömer Yusuf b. Abdullah b. Muhammed (463/1071), *el-İstîab fî Mağrifeti'l-Ashâb*, I-IV, Kahire.

İbn Abdî'r-Rabbih, Ebû Ömer b. Ahmed b. Muhammed (328/940), *Kitâbü Ikdu'l-Ferid*, I-III, Kahire, 1293.

İbn Ebî Şeybe, Abdullah b. Muhammed, *el-Musannef*, XVI, Riyad, 2004.

İbn Hacer, Şihabuddin Ahmed b. Ali el-Âskalânî (852/1448), *el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe*, I-IV, Beyrut, 2004.

_____, *Fethu'l-Bârî bi-Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, I-XII, Mısır, 1319-1329.

İbn Hayyan, Vekî', Muhammed b. Haleh, *Ahbâru'l-Kudât*, Beyrut, 2001.

İbn Hişam, Ebû Ahmed Abdülmelik (218/833), *es-Sîretu'n-Nebeviyye*, I-IV, Mısır.

İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ İsmail (774/1372), *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, I-II, Beytü'l-Efkâr, Lübnan, 2004.

_____, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azîm*, I-VIII, İstanbul, Kahraman Yayınları, 1985.

_____, *Sîretü'n-Nebevî*, I-II, Beyrut.

İbn Kudâme, Muhammed el-Makdisî, *et-Tebyîn fî Ensâbi'l-Kureyşiyîn*, Beyrut, 1988.

İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezid, *es-Sünen*, I-II, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.

İbn Manzûr, *Muhtasar Tarihi Dımişk li İbn Asâkir*, I-XXIX, Suriye, 1984.

İbn Muhammed et-Taberî, *Riyâdu'n-Nadre*, I-II, Dâru'l-Garbi'l-İsâmî, 1996.

İbn Neccar, Muhammed b. Mahmûr el-Bağdâdî, *Dürretü's-Semîne fî Ahbari'l-Medine*, Medine, 2003.

İbn Sa'd, Muhammed (230/844), *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, I-VIII, Beyrut.

İbn Seyyidü'n-Nâs, Fethu'd-Din b. Seyyidinnas el-Yamurî el-Endülûsî (743/1342), *'Uyûnu'l-Eser*, I-II, Beyrut, 1993.

İbn Şebbe, Ebû Zeyd Ömer b. Şebbe (262/876), *Kitâbu Târihu'l-Medineti'l-Münevvere*, I-IV, Beyrut, 1990.

İbnü'l-Cevzî, Ebû'l-Ferec Abdurrahman b. Ali (597/1201), *Sıfatü's-Safve*, Beyrut, 2005.

İbnü'l-Esîr, İzzüddin Ebû'l-Hasan Ali b. Muhammed (630/1232), *Üsdü'l-Gâbe fi Ma'rifeti's-Sahâbe*, I-VII, Kahire, 1970

_____, *el-Kâmil fi't-Târih*, Beytü'l-Efkâr, Beyrut.

el-Kandehlevî, M. Yusuf, *Hayâtü's-Sahâbe*, I-III, Dâru'l-Ma'refe, Beyrut.

Kara Hilal & Abdullah, *Üç Bilal (r.a)*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2007.

_____, *Sahabelerin Şehadet Anları*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2007.

_____, *Cennetle Müjdelenen Hanımlar*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2007.

_____, *İlklerin Annesi Hz. Hatice*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2007.

_____, *Hanım Sahabeler Ansiklopedisi*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2008.

Kettânî, Muhammed Abdülhayy b. Abdülkerim (1962), *et-Terâtibu'l-İdariyye*, I-II, Beyrut.

Kur'ân-Kerim Açıklamalı Meâli, TDV, Ankara, 1999.

Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensârî (671/1273), *el-Câmi'li Ahkâmü'l-Kur'ân*, I-XII, Kahire, 2005.

el-Makrîzî, Takiyyüddin Ahmed b. Ali (845/1444), *İmtâu'l-Esmâ'*, I-XV, Beyrut, 1999.

Mâlik b. Enes (179/795), *el-Muvatta*, I-II, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.

Muhammed Hamîdullah, Prof. Dr.(2002), *İslam Peygamberi*, I-II, İstanbul, 1990.

Muhammed Hüseyin, ez-Zehebî, Dr, *et-Tefsir ve'l-Müfessirûn*, I-II, Dâru'l-Kütübü'l-Hadis, 1976.

Muhammed Saîd Mübeyyiz, *Mesû'at Hayâtu's-Sahâbiyât*, Suriye, 1990.

Müslim, Ebû'l-Hüseyn Müslim b. Haccac el-Kuşeyrî en-Nisaburî (261/874), *el-Camiu's-Sahih*, I-III, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.

El-Müncid fî'lugat ve'l-Ağlâm, Beyrut, 1986.

Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb (303/915), *Sünen*, I-VIII, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.

Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahya b. Şeref (676/1278), *el-Minhâc Şerhu Sahîhi Müslim*, I-XVIII, Beyrut, 1998.

en-Nisâbü'rî, Ebû Saîd Abdülmelik b. Muhammed b. İbrahim (406/1013), *Şerefü'l-Mustafâ*, I-VI, Mekketü'l-Mükerrame, 2003.

er-Razî, Fahrettin, *et-Tefsiru'l-Kebîr*, I-XXXII, Tahran.

Sa'd el-Mersifî, Dr., *Er-Resûl ve'l-Yehûd*, I-IV, Beyrut, 2002.

Semhûdî, *Vefâü'l-Vefâ*, I-II, Mısır, 1326.

es-Suyûtî, Celâleddin Abdurrahman b. Ebi Bekir (911/1505), *Dürrü'l-Mensur fî't-Tefsîri bi'l-Mesûr*, I-VIII, Beyrut, 2001.

_____, *Târîhi Hulefâ*, İstanbul, 1952.

es-Süheylî, Abdurrahman (581/1185), *Ravdü'l-Ünf fî Tefsîr's-Sîreti İbn Hişâm*, I-VI, Beyrut.

eş-Şâmî, Muhammed b. Yusuf es-Sâlihî (942/1536), *Sübülü'l-Hüdâ ve'r-Reşâd*, I-XIV, Beyrut, 1993.

Taberânî, Ebû'l-Kasım Süleyman b. Ahmed (360/972), *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, I-XXV.

Taberî, Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr (310/922), *Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülk*, I, Beytü'l-Efkâr.

Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa (297/909), *Sünen*, I-VI, İstanbul, 1992, Çağrı Yayınları.

Vâkıdî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ömer (207/823), *Kitabü'l-Megâzî*, I-III, Beyrut, 1984.

Yazır, M. Hamdi (1944), *Hak Dini Kur'ân Dili*, I-X, İstanbul, 1982.

ez-Zehebî, Muhammed b. Ahmed b. Osman (748/1347), *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, I-III, Beyrut, 2004.

Zerkânî, Muhammed Abdu'l-Azîm (1222/1807), *Şerhu'l-Mevâhibü'n-Ledüniyye*, I-II, Beyrut, 1996.

* * *

[1]. Zeyd b. Hârise'nin hayatı hakkında bilgi için bakınız
“*Sahabelerin Şahadet Anları*”

Yolları son olarak Ukkaz panayırına düştü. Bir mal ve eşya gibi satışa arz edildi. Kim bilir o an minicik yüreğinde ne kadar büyük korku ve endişe taşıyor, ne fırtınalar esiyordu. Korktuğu olmadı. İlâhi rahmet onu sarıp sarmaladı o sırada pazarda bulunan Hakîm b. Hizam, küçük Zeyd'i satın alarak teyzesi Hz. Hatice'ye hediye etti.

[2]. İbn Hacer, *İsâbe*, 10846.
Ümeyye hanım, Temimoğulları'ndan Abdullah b. Bicad'ın kızıydı.
Annesi, Hz. Hatice'nin kız kardeşi Rukeyka Hatun'du.

[3]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 8/256.

Küçücük kızı elinden çekilip alındı. Bir süre sonra adı bile unutturulan küçük kızını, merhametsiz insanların pençesinde, zulüm çemberi içinde savrulurken görünce içi yandı, kalbi sızladı. Gökleri yırtarcasına feryat etmek, ağlamak gözyaşına boğulmak istiyordu. Ancak hayatı ağlamakla geçmiş, ağlaya ağla göz pınarları kurumuştı. Artık yavrusu için bile akmıyordu. Kendi gibi köleleştirilen kızı ile birlikte satıla satıla doğup büyüdüğü Mekke'ye kadar geldi.

[4]. İbn Sa'd, 8/256.

Adı unutulmuş kızı bir ara Nehdeoğulları'ndan birinin kölesi olduğu için kendisine Nehdiyye-**Nehdeoğulları'na ait** denilmeye başlandı. Bundan sonra da hatırlanmayan adı, Nehdiyye olarak kaldı.

[5]. Geniş bilgi için bakınız: *Hanım Sahabeler Ansiklopedisi*, 288, 291; *Cennetle Müjdelenen Hanımlar*, 169.

Eşinin İslâm'a girmesini hazmedemeyen Mâlik, İslâm'ın iyiye güzele, huzur ve mutluluğa çağırdığını anladığı halde arzularına yenik düştü. İslâm'a koşmak yerine diğer zalimler gibi o da eşini atalarının dinine girmeye zorladı. Sonuç alamayınca kızıp şehri terk etti. Onun şehirden tek başına çıkmasını fırsat bilen dün dost sandığı bugünkü düşmanları, Mâlik'i takip etmeye başladılar. Uygun bir yerde yakalayınca dostluklarını ve paylaştıkları onca hatırayı hiçe sayarak arkadaşlarını oracıkta acımasızca öldürdüler.

[6]. *Müsned*, 1/193; Hâkim, *Müstedrek*, 2/220; İbn Kesîr, *Sîretü'n-Nebevî*, 1/128.

– Abdullah b. Cüd'an'ın evinde yapılan yemine ben de katıldım. Bu harekete katılmaktan uzak durmak yerine pek çok kırmızı deveye sahip olmak istemezdim. Peygamber olduktan sonra da böyle bir hareket için çağrılıydım, yine katılırdım.

[7]. İbn Kesîr, 1/129.

– Asla olmaz, diyince kızı bırakmak zorunda kaldı. Kızına kavuştuğu için son derece sevinen baba söylediği şiirlerle ömür boyu Hılfü'l-Fudul'u övdü.

[8]. İbn Kesîr, 1/230; İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/133; Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, 1/128.

– Bu kadar korkmana gerek yok, seni büyülemiştir. Bu sadece onun sihirlerinden biridir, diyerek ders almak yerine her zamanki gibi başlarını kuma gömüp gerçekleri görmemezlikten geldiler.

[9]. Belâzurî, 1/80.

– İşte şimdi misafirin oluruz, diyerek Abdulmuttalib'in evine gittiler. Yeğenlerinin yanında üç gün misafir kaldıktan sonra umrelerini yapıp Medine'ye geri döndüler.

[10]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/88; İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/150; Süheylî, *Ravdu'l-Ünf*, 1/257.

– Eğer on çocuğum olursa onlardan birini sana kurban edeceğim, diye dua etti...

[11]. Nûr, 24/33; İbn Kesîr, *Tefsir*, 6/57; Kurtubî, *Ahkâmü'l-Kur'ân*, 6/540.

“...Dünya hayatının geçici menfaatlerini elde edeceksiniz diye namuslu kalmak isteyen cariyelerinizi fuhşa zorlamayın.”

[12]. *Müslim*, Tefsir, 27; İbn Kesîr, *Tefsir*, 6/59; Suyutî, *Dürrü'l-Mansur*, 6/177.

– Efendim beni zinaya zorluyor, diye şikâyetinde bulundu. Allah Resûlü (a.s.m.) duruma müdahale ederek onu Abdullah'ın elinden kurtardı.

[13]. Taberânî, *el-Mu`cemü'l-Kebir*, 4/327.

– Yapabilerseniz araziye ekmesine yardımcı olun! Arazi ve hacamat yapan kölenin geliri ile geçinsin! Sakın cariyeyi para kazanma konusunda zorlamayın. Bunun için zorlarsanız zina yapabilir, buyurarak onları ikaz etti.

[\[14\]](#). A'râf, 7/31.

“Ey Âdemoğulları! Her mescide gittiğinizde güzel elbiselerinizi giyinin!...” ayeti bu feci hale son verdi.

[15]. *Müslim*, Tefsir, 25.

[16]. Dârimî, *Mukaddime*, 2.

– Şüphesiz ki Allah, cahiliye döneminde yapılanları kaldırdı. İslâm’a girişinle birlikte önceden yaptıkların silindi. Amelin baştan başlayıp yenilendi, buyurdu.

[17]. Dârimî, *Mukaddime*, 3.

– Bunu ilahlarımıza götür, dedi. Kaymağı yemeği çok arzu ettiğim halde korkumdan yiyemedim. Kabı götürüp putların önüne koydum. Çok geçmeden bir köpek geldi. Gözümün önünde kaymağı yiyip bitirdi. Ardından sütü içti. Sonra orada bulunan Asaf ve Naile putlarının üzerine bevledip gitti.”

[18]. *Buhârî*, Nikâh, 36.

Dördüncüsü, evlerine gelenleri reddetmeden içeri alıp fuhuş yapan kadınların ilişkileriydi. Bunlar kendilerini belli etmek için kapılarının önüne bayrak asarlardı. İsteyen içeri girer onunla yakınlık kurardı. Kadın herhangi birinden hamile kalıp doğum yaptığı zaman iz, şekil ve yüz hatlarından anlayan bir kâhin çağırır, çocuğu getirip kâhine gösterirdi. Kâhin çocuğu inceler, kime ait olduğunu tespit ederdi. Böylece çocuğun babası belirlenmiş olurdu. Allah Resûlü (a.s.m.) Peygamber olarak gönderilince birinci kısımdaki nikâh şeklinin dışındakilerin tamamı kaldırıldı.”

[19]. Taberî, *Tefsir*, 7224.

Bundan da kötüsü, bazı Arap kabilelerinde çocukların, babaları ölünce onların eşleri ile evlenmeleri âdetiydi. Anneliği Fahite binti Esved ile evlenen Safvan b. Ümeyye ve üvey annesi Müleyke binti Hârice ile evlenen Manzur b. Ziyad bu şekilde evlenenlerden yalnızca ikisiydi. İslâm gelince bu tür evlilikleri şiddetle kınanarak yasakladı.

[\[20\]](#). Nisâ, 4/22.

[\[21\]](#). Furkân, 25/41-42.

“Seni gördükleri zaman: ‘Allah’ın peygamber olarak gönderdiği bu mu?’ diyerek hep seni alaya alıyorlar. ‘Şayet tanrılarımıza inanmakta sebat göstermeseydik, gerçekten bizi neredeyse tanrılarımızdan saptıracaktı.’ diyorlar. Azabı gördükleri zaman, asıl kimin yolunun sapık olduğunu öğrenecekler!”

[\[22\]](#). Furkân, 25/43.

“İsteklerini ilah edineni gördün mü? Yoksa sen ona vekil misin?”

[23]. Alûsî, *Rûhu'l-Meânî*, 11/36; Kurtubî, *Ahkâmü'l-Kur'ân*, 7/36.
“Gök kubbenin altında Allah dışında ibadet edilenlerden Allah'ın en hoşlanmadığı ilah, kendisine tabi olunan hevâdır.”

[24]. İbn Kesîr, *Sîretü'n-Nebevî*, 1/249.

– Öteden beri Menafoğulları ile şeref yarışı yapıyoruz. Onlar insanlara sofralar kurdu, biz de kurduk. Onlar hizmet etti, biz de ettik. Onlar ihtiyaç sahiplerine verdi biz de verdik. Yarış pistindeki rahvan atlar gibi sürekli at başı koştuk. Sonra kalkıp dediler ki, aramızdan biri peygamber oldu. Ona gökten vahiy geliyor. Böyle bir üstünlüğe nasıl ulaşabiliriz? Vallahi ona ebediyen iman etmeyecek, onu asla doğrulamayacağız.

[25]. Tîn, 95/4.

“Şüphesiz ki biz insanı en güzel biçimde yarattık.” buyuran Allah (c.c) insana bahşettiği bu eşsiz lütfuna rağmen onu hiçbir zaman yalnız bırakmamış, sonsuz merhametiyle sürekli yanında olmuş, onu rahmeti ile sarıp sarmalamıştır. Dahası ilahî imtihanı başarı ile tamamlayabilmesi, nefsanî arzularına ve onu yoldan çıkarmak isteyen şeytanın ya da şeytanlaşmış kişilerin tasallutuna karşı durabilmesi için ona tam destek vermiştir. Sürekli peygamberler ve kitaplar göndererek aydınlatmış, kenarına kadar geldiği uçurumdan aşağı yuvarlanmaması için uyarmıştır.

[26]. Mümteherine, 60/6.

“Andolsun ki sizin için onlarda güzel bir örnek vardır.” buyuran Allah, bu gerçeği en veciz bir şekilde beyan etmiştir. Eşsiz kabiliyetlerle donanmış olan insan, tarih boyunca her zaman kendi ve çevresi ile çok fazla meşgul olmuş, günlük dünya telaşına fazla dalmış, düşünmeye zaman ayırmaz olmuştur. Bunun için her an beni oku diye haykıran hakikati okumayı ihmal etmiş, ebedî saadeti kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.

[27]. İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/166; İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/112.

– Bu çocuğun başına bir felaket gelmesinden korkuyorum, böyle bir şey olmadan onu hemen götürüp ailesine teslim et! dedi...”

[28]. *Müslim*, İman, 260.

– Bu şeytanın sendeki payıdır, dedikten sonra kalbini altın bir tas içindeki zemzem ile yıkadı... Enes (r.a) der ki: Bu ameliyatın izi Allah Resûlü'nün (a.s.m.) göğsünde ince bir çizgi olarak kalmıştı.

[29]. Kurtubî, *Ahkâmü'l-Kur'ân*, 10/364; Suyutî, *Dürrü'l-Mansûr*, 8/502.

– Selamette ol! dedi. Bundan sonra küçüklere karşı çok şefkatli, büyüklere karşı merhametli oldum.”

[30]. *Müslim*, İman, 265; Alûsî, *Rûhu'l-Meânî*, 16/300.

“Uyku ile uyanıklık arasında iken içi (zemzem) iman ve hikmet dolu bir tas getirildi. Göğsümden karnıma kadar zemzem suyu ile yıkandım sonra oraya hikmet ve iman konuldu.”

[31]. İnşirâh, 94/1.

İnşirah Sûresi'nde "Göğsünü açmadık mı?..." buyurarak bu olaya işaret eden Allah (c.c.) surenin devamında vahyi anlaması, onun sorumluluğunu üstlenmesi, davet anında karşılaşılan sıkıntılara sabretmesi... gibi konularda Efendimizin kalbine bir ferahlık verdiğini belirtmektedir.

[\[32\]](#). *Alûsî, Rûhu'l-Meânî*, 16/298.

[33]. Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 8/5911.

“Bedendeki kalbin, ilim, hikmet, şefkat gibi manevî hallerle ilgisinin olduğunda şüphe yoktur. Maddi temizliğin manevî temizlikle ilgisi olduğu gibi bedendeki kalbinde manevî hallerle ilgisi vardır. Bunun için Efendimiz'in kalbi yıkanıp temizlendikten sonra ilim, hikmet, ilahî nur ve feyizle doldurulmasını akla aykırı görmemek gerekir.”

[34]. İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 1911, 1913.

– Ey Saib! Cahiliye dönemindeki ahlakını, yaptıklarını dikkatle gözlüyordum. Onları Müslüman olduktan sonra da devam ettir. Önceki gibi misafiri ağırla, yetime ikram et, komşuna iyi davran! buyurdu.

[35]. *Müsned*, 3/425; İbn Abdilberr, *İstîab*, 3/1288.

– Allah Resûlü'nün (a.s.m.) huzuruna gittiğimde beni bir takım güzel sıfatlarla övdü. Aslında bütün bu güzel ahlakı ben ondan öğrenmiştim.

[36]. *Ebu Dâvud*, Edeb, 82; İbn Sa'd, *Tabakât*, 7/59; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 2903.

– Ey genç! Beni sıkıntıya soktun! Bak üç gündür seni burada bekleyip duruyorum, dedi.

[37]. Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 1/313; İbn Seyyidü'n-Nâs, *Uyûnu'l-Eser*, 1/55.

– Beyaz elbiseli biri yanıma geldi. “Üzerini ört! Üzerini ört!” diye beni ikaz etti, dedim. Bundan sonra hiçbir zaman peştamalımı çıkarıp omzuma koymadım.

[38]. İbn Seyyidü'n-Nâs, 1/56.

– Hiç bir şey, deyip durumu anlattım. Daha sonra benzer bir olay yine tekrar etti. Bunun bir uyarı olduğunu anladım, Allah bana peygamberliği lütfedinceye kadar bundan sonra hiçbir kötülüğe teşebbüs etmedim.

[39]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/158.

“Ey Muhammed! Ona sakın dokunma diye seslendi.” dedi. Bundan sonra her bayram geldiğinde ortadan kayboldu.”

[\[40\]](#). Müddessir, 74/38.

“Her nefis kazandıklarının esiridir.”

[41]. İbn Hacer, *İsâbe*, 11083; İbn Sa'd, *Tabakât*, 8/15; A. H. Cuma, *Nisâu Ehli'l-Beyt*, 34.

Yahudi'nin uyarısını Hz. Hatice'den başka hiç kimse ciddiye almadı. Yalnızca o söylenenleri pür dikkat dinledi. Kadınların çoğu, dinlemek bir tarafa, kendilerini rahatsız ettiği ve eğlencelerinin arasına girdiği için ona kızıp söylendiler. Kimi "mecnun" dedi, kimisi, ağzına geleni sayıp döktü. Hatta bazıları daha da ileri giderek yerden aldığı çakıl taşlarını ona doğru fırlattı.

[\[42\]](#). Ayrıntılı bilgi için bakınız: “*İlklerin Annesi Hz. Hatice*”.

Hız. Hatice bu olaydan sonra sık sık rüya görmeye başladı. Rüyalar ona rahmet peygamberinin eşı olacağını müjdeliyordu. Amcasının oğlu Varaka b. Nevfel’e koşarak gördüklerini anlattı. Doğru düşünüyordu. Yanılmamıştı, yakında o bir peygamber hanımı olacaktır. Ama bu peygamber kimdi? Gelişen olaylar onun kim olduğunu annemize açıkça gösterdi....

[43]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/118; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 2/38.

– Oğlumu nerede buldum biliyor musun? Sidre ağacının oradaymış. Çocuğuma dikkat et! Bundan böyle bir an olsun onun yanından ayrılma! Bak onu ta Sidre ağacının orada Osman ile birlikte oynarken buldum. Sen de biliyorsun ki Ehl-i Kitap onun peygamber olacağını söylüyor, diyerek ikaz etti.

[44]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/120; Diyar-ı Bekrî, *Hamîs*, 1/258.

Allah Resûlü (a.s.m.) 10-12 yaşlarında iken amcası Ebû Talib ile katıldığı Şam seferinde rahip Bahirâ ile aralarında geçenler, rahibin Efendimiz ile yakından ilgilenerek hakkında bilgi aldıktan sonra peygamber olacağını bildirmesi, amcasına onu iyi koruması için sıkı sıkı tembih ederek uyarması oldukça meşhurdur.

[45]. İbn Manzûr, *Muhtasar*, 14/345; A. H. Cum'a, *Fursan min Asrı'n-Nübüvve*, 242.

– Himyerli kardeşimiz, müminlerin havâssındandır. Nice kişiler vardır ki beni görmeden inanır. Beni duymadan tasdik eder. İşte onlar benim kardeşlerimdir, buyurdu.

[46]. İbn Seyyidü'n-Nâs, *'Uyûnu'l-Eser*, 1/73.

Sakın onlar gibi gafil olup onları takip etmeyin! Her şey fanidir, baki olan yalnızca Allah'tır. O tektir, eşi ve ortağı yoktur. Doğmamış doğurmamıştır. İbadete layık olan yalnızca O'dur." dedi.

[47]. Talâk, 65/2-3.

“Allah her şeye bir ölçü koymuştur.”

[48]. Şûrâ, 42/52.

“Sana emrimizden Kur’ân vahyettik. Sen kitap nedir, iman nedir bilmezdin.”

[49]. *Buhârî*, Menâkibü'l-Ensâr, 24.

anılarak kesilen hayvanların etini yerim. Koyunları yaratan Allah, gökten indirdiği su ile yeryüzündeki otları bitirerek onları büyüttüğü halde, siz onları Allah adına değil de putlarınızın adına kesiyorsunuz, diye çıkıştı.

[50]. *Buhârî*, Bedü'l-Vahiy, 3; İbn Kesîr, *Sîretü'n-Nebevî*, 1/201.

Yavaş yavaş kendini toplumdan soyutlayan Efendimiz sürekli düşünüyor, hakikati bulmaya çalışıyordu. Hiçbir zaman yalnız bırakılmayan Allah Resûlü (a.s.m.) İlahî kudret tarafından tefekküre ve olayları düşünüp ibret almaya yönlendirildi. Her geçen gün toplumdan biraz daha uzaklaşan Efendimiz'e yalnızlık sevdireldi. Çoğu zaman toplumun kurtuluşunu düşünmek için inzivaya çekilen Allah Resûlü (a.s.m.) bazen de karşılaştığı kötülüklerden bunalıp âdeta toplumdan kaçarak mağaralara sığınırdu. Bu zamanlarda Hirâ'da tek başına günlerce inzivaya çekilir, tefekkür ve ibret alacak şeyler düşünmek sureti ile ibadet ederdi. Yiyeceği bitince evine gider ancak orada fazla durmaz yanına bir miktar yiyecek alıp tekrar Hirâ'ya geri dönerdi. Bu hal vahiy gelinceye kadar böylece devam etti.

[51]. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Kurtubî, *Ahkâmü'l-Kur'ân*, 8/374; Alûsî, *Rûhu'l-Meânî*, 14/88.

Kus b. Saîde ve Varaka gibilerden duyduklarından bir hakikatin olduğunu fark ediyor, putlara tapmanın sapkınlık olduğunu, kâinatı yaratan Allah'ın varlığını biliyor ancak vahiy gelinceye kadar din ve onun emirlerinin ne olduğunu bilmiyordu.

[\[52\]](#). Suyutî, *Dürrü'l-Mansûr*, 7/315.

– Asla. Vahiy gelinceye kadar onların (Kureyşlilerin) küfürde olduklarını bilmiyordum.

[53]. İbn Kesîr, *Sîretü'n-Nebevî*, 1/125.

– Hâlâ yaptığını terk etmeyecek misin? diye yeniden ikaz etti. Bu olaydan sonra bir daha putlara yaklaşmadım.

[54]. Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, 1/61; Taberî, *Tarih*, 310; Süheylî, *Ravdü'l Ünf*, 1/399.

Efendimiz'in inzivaya çekilip tefekküre dalma hali her geçen gün iyice yoğunlaştı. Her yıl Ramazan ayı gelince diğer dindar Mekkeliler gibi önce fakir fukarayı doyurur, sonra Hirâ'ya gider, orada tefekküre dalar ve sürekli Rabb'ine dua ederdi. Ayın bitiminde, şehre iner, yedi kere Kâbe'yi tavaf eder, sonra evine dönerdi. Bu durum, vahiy gelinceye kadar yıllarca bu şekilde devam etti. Tefekkür yoğunlaştıkça fikri sancı arttı, kalbi sıkışmaya yerinden çıkacakmış gibi olmaya başladı. Beyni zonkluyor, üzüntüsünden âdeta iki büklüm oluyordu.

[55]. Butî, *Fıkhü's-Sîre Tercümesi*, 81.

“Allah Resûlü'nün (a.s.m.) uzlet hayatı tefekkürün önemini gösterir. Bir Müslüman ibadetlerin her türünü yerine getirip, onları çeşitli faziletlerle süslemiş olsa bile, bu ibadetler arasına halvet ve uzlet katmaz, nefis muhasebesi yapmaz, Allah'ı, onun yarattığı şu muhteşem kâinatı ve onun tezahürlerini düşünmez, seyrettiği eşsiz kâinatın görüntülerinde Allah'ın sonsuz azametini işaret eden deliller konusunda düşüncelere dalmazsa imanı kemâle ermez.

[56]. *Buhârî*, Bedü'l Vahiy, 3.

“Allah Resûlü’nde (a.s.m.) vahiy adına beliren ilk şey gördüğü salih rüyalardı. Bir rüya gördüğünde uykudan uyandıktan sonra rüya mutlaka sabah aydınlığı gibi açıkça ortaya çıkardı. Sonra yalnızlık sevdirdi. Hirâ’da tek başına günlerce inzivaya çekilir, ibadet eder, yiyeceği bitince Hz. Hatice’nin yanına gider, yanına bir miktar yiyecek alıp tekrar Hirâ’ya geri dönerdi. Bu hal Hirâ mağarasında vahiy gelinceye kadar devam etti.”

[57]. Taberî, *Tarih*, 308; İbnü'l-Esîr, *El-Kâmil fi't-Târih*, 2/46.

– Esselamü aleyke ya Resûlallah! dediğini duyardı. Sağına, soluna ve arkasına dönüp bakınır, ancak taş ve ağaçlar dışında hiçbir şey göremezdi. Gördükleri onu endişelendirir, o gün en büyük desteği olan Hz. Hatice'nin yanına giderek ona dert yanardı:

[58]. *Buhârî*, Bedü'l-Vahy, 23; *Müsned*, 1/312.

– Garip bir şekilde bazen ışık görüyor, bazen ses duyuyorum. Bu durum beni korkutuyor, cinlerin etkisi altında kalmaktan, aklımı yitirmekten korkuyorum der, Annemiz her seferinde kendisine olumsuz şeyler düşünmemesini söyleyerek onu teselli ederdi.

[59]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/95. Daha geniş bilgi için bakınız: “*İlklerin Annesi Hz. Hatice*”

– Kâhin olacağım diye korkuyorum. Vallahi şu putlar ve kâhinlerden nefret ettiğim kadar hiçbir şeyden nefret etmiyorum, demişti.

[60]. *Buhârî*, Bedü'l-Vahiy, 1.

Sabah olunca eşinin hâlâ uyuduğunu gören Hz. Hatice, onu rahatsız etmeden sessizce mağaradan ayrılmıştı. Efendimiz için hazırlık yapmak üzere evine gitmişti. O evde iken kutlu an gerçekleşti. Cebrail (a.s) Efendimiz'e vahiy getirdi. İlk vahyi alan Efendimiz onun ağırlığı altında ezilmiş perişan olmuştu. Dağ ve taşın taşımaktan aciz kaldığı bir mesuliyet konulmuştu omuzlarına. Okuması isteniyordu ondan, kâinatı, toplumu, olayları, hak ile batılı, kendisini, yaratılışı, dünya ve ahireti. Yine ondan Kur'ân'ı, onun getirdiklerini, emir ve yasaklarını okumasını istiyordu. Allah Resûlü'nün (a.s.m.) kalbinin atışları hızlanmış, göğsünden çıkacak gibi çarpıyordu. Yerinde duramaz olmuştu. Ayakları kalp atışlarına uyarak hızla Mekke'ye yöneldi. Bir an önce evine gitmek Hz. Hatice'ye sığınmak istiyordu. Korku ve heyecandan titriyordu... Konuşmaya bile takatı kalmamıştı...

[61]. İbn Kesîr, *Sîretü'n-Nebevî*, 1/200.

– Seni müjdelerim ey amcaoğlu! Hatice'nin nefsi yedi kudretinde olan Allah'a yemin olsun ki, senin bu ümmetin peygamberi olacağını umuyorum. Sonra kalktı durumumu öğrenmek için Varaka b. Nevfel'in yanına gitti...

[\[62\]](#). Haşr, 59/21.

“Eğer biz bu Kur’ân’ı bir dağa indirseydik, muhakkak ki onu Allah korkusundan baş eğerek, parça parça olmuş görürdün.”
buyurmaktadır.

[63]. Razî, *Tefsir-i Kebîr*, 31/210; Kurtubî, *Ahkâmü'l-Kur'ân*, 10/336.
– Görüyorum ki şeytanın seni terk etmiş, sözleri ile onunla alay etti.

[64]. *Buhârî*, Tâbir, 1.

– Ey Muhammed! Sen gerçekten peygambersin, der onu ikna etmek için büyük gayret gösterirdi. Allah Resûlü (a.s.m.) onu dinleyince sıkıntısı gider, sakinleşip eve geri dönerdi. Sakinlik hali bir süre böylece devam ederdi. Ancak aradan günler geçtiği halde vahiy gelmeyince üzüntüsü yeniden başlar, ümidi kaybolur, uykuları kaçır, dayanacak hali kalmayınca yeniden dağın zirvesine çıkar, kendini oradan atmak ister, Cebrâil (a.s.) tekrar yanına gelir, onu teselli eder, bir daha düşüncesinden vazgeçirip rahatlatırdı.

[65]. Mâide, 5/67.

“Ey peygamber! Rabbinden sana inzal edileni tebliğ et! Eğer bunu yapmazsan (verdiği) risalet görevini yerine getirmemiş olursun. Allah seni insanlardan korur. Allah kâfirleri hidayete erdirmez.”

[\[66\]](#). Nahl, 16/125.

“Rabbin yoluna hikmet ve güzel öğütle davet et!” buyuran Allah, peygamberine daveti emrettikten sonra bunun biçimini de bildirmektedir. Bir başka ayette davet ve davet sonrasında bu ilkelere uyulmadığı zaman neler olacağını açıklayarak şöyle buyurmaktadır:

[67]. Âl-i İmrân 3/159.

“Allah’ın rahmetinden dolayı onlara yumuşak davrandın. Şayet kaba, katı yürekli olsaydın şüphesiz etrafından dağılıp giderlerdi...”

[68]. Şûrâ, 42/15.

“İşte bunun için davet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol!
Onların hevâsına uyma!”

[69]. Enfâl, 8/24.

“Ey insanlar! Sizi, size hayat verecek şeylere çağırdığı zaman Allah ve Resûlü’ne uyun!”

[\[70\]](#). Fussilet, 41/33.

“Allah’a çağırın, salih amel yapan ve ‘Ben Müslüman’ım.’ diyenden daha güzel sözlü kim vardır?”

[71]. Âl-i İmrân, 3/104.

“Sizden, hayra çağıran iyiliği emredip kötülükten sakındıran bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.”

[\[72\]](#). A'râf, 7/198.

“Onları hidayete çağırıldığınızda duymazlar. Onları sana bakar görürsün oysa onlar görmezler.”

[73]. A'râf, 7/193.

“Onları hidayete çağırıldığında sana tabi olmazlar. Onları davet etseniz de sükût etseniz de sizin için birdir.”

[74]. Mü'minûn, 23/73-75.

“Ey kavmim! Bu hal nedir? Ben sizi kurtuluşa çağırıyorum siz beni ateşe çağırıyorsunuz!”

[75]. Kasas, 28/87.

“Allah’ın ayetleri sana indirildikten sonra, sakın onlar seni bu ayetlerden alıkoymasınlar. Rabbine davet et. Asla müşriklerden olma!”

[76]. Nuh, 71/5-10.

“Rabbim! Doğrusu ben kavmimi gece gündüz davet ettim. Benim davetim ancak kaçmalarını artırdı. Onları bağışlaman için ne zaman davet ettiysem, parmaklarını kulaklarına tıkadılar. (Beni görmemek için) elbiselerine büründüler, ayak diredi kibirlendikçe kibirlendiler. Sonra ben haykırarak davette bulundum. Onlarla açık gizli konuştum. Dedim ki: ‘Rabbinizden mağfiret dileyin çünkü O, çok bağışlayıcıdır...”

[77]. Müddessir, 74/1–2.

Yüce Allah'ın da ifade buyurduğu gibi uzun süreden beri evden çıkmayarak içine kapanan Allah Resûlü (a.s.m.) perişandı. “Ey örtüsüne sarılıp bürünen! Kalk ve uyar!” ayetinin nüzûlü ile üzerinden büyük bir yük kalktı. Gam ve kederden iki büklüm olan Efendimiz'in kalbinde nadide çiçekler açmış gibiydi. Sevinci yüzüne vurmuş, aldığı eşsiz müjde ile kalbi, evi, çevresi bayram yerine dönmüştü.

[78]. Müddessir, 74/3-7.

Rabbinin rızasını elde etmek için sabret!”

[79]. Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, 8/148; Zerkânî, *Şerhu'l-Mevâhib*, 1/448.

– Sana hidayet verdiğinden dolayı Allah'a hamd ederim ey İbn Kuhâfe, diyerek beni kutladı.

[\[80\]](#). Şuarâ, 26/214-217.

Mutlak galip ve engin merhamet sahibine (Allah'a) güvenip dayan!"

[81]. İbn Kesîr, *Tefsir*, 6/180; Suyutî, *Dürrü'l-Mansûr*, 6/295.
– Ey Muhammed! Sana emredileni yapmazsan Rabbin seni ateşle cezalandırır, diye ikaz ediyordu.”

[82]. İbn Esîr, *el-Kâmil fi't-Târih*, 2/61; Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, 1/135.

– Aslında bütün Araplar üzerlerine çullanmadan akrabaların seni engellemek için tutup hapsedmelidir. Getirdiğin şeyden dolayı akrabalarını senin kadar sıkıntıya sokan bir insan daha var mı? diye çıkıştı. Sözü biter bitmez orayı terk ederek toplantıyı sabote etti.

[83]. Belâzurî, 8/135; Suyutî, *Dürrü'l-Mansûr*, 6/295.

Yemekler hazır olunca akrabaları çağırdım. Bu kez Ebû Leheb'e fırsat vermeden akrabalarına bir konuşma yapan Allah Resûlü (a.s.m.) onları İslâm'a davet etti. Sözü bitince amcası Ebû Tâlib, yeğenine tam destek verdiğini bildirdi. Ebû Leheb yeniden itiraz ettiyse de Efendimiz'in halaları onu daha fazla konuşturmadılar."

[84]. Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, 1/137; İbn Hacer, *Fethü'l-Bârî*, 8/609.

– İkimiz de senin amcanız. Niçin onun tarafını tuttun? Bunu bana niçin yaptın? Vallahi bundan böyle kalbim ebediyen seni sevmeyecek! diye bağırarak kinini açıkça ifade etti.

[85]. Abese, 80/1-16; İbn Sa'd, *Tabakât*, 4/208.

“(Peygamber), âmânın kendisine gelmesinden dolayı yüzünü ekşitti ve çevirdi. Onun hâlini sana kim bildirdi? Belki o temizlenecek yahut öğüt alacak da o öğüt ona fayda verecekti...”

[86]. Hicr, 15/94.

“Sana emrolunanı açıkça söyle ve müşriklerden yüz çevir!”

[87]. *Müsned*, 3/476; İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/200; Zerkânî, *Şerhu'l-Mevâhib*, 1/461.

– Öyleyse iyi bilin ki, ben sizi şiddetli bir azap hususunda uyarmak ile görevlendirildim. Allah'tan başka ilah yoktur, demedikçe ne dünyada ne de ahirette size yardım edebilirim.

[88]. İbn Kesîr, *Sîretü'n-Nebevî*, 2/224; Suyutî, *Dürrü'l-Mansûr*, 6/293.

Kulunu yalnız bırakmayıp Cebrâil (a.s.), Hz. Hatice, Hz. Ebû Bekir, Ebû Talipler ile destekleyen Allah, onu bir başka taraftan da Kur'ân ile de destekliyordu. Ebû Leheb'in Hz. Peygambere (a.s.m.) beddua ederek çıkışına hemen karşılık veren Allah, Tebbet Sûresi'ni inzal buyurdu.

[89]. Tebbet, 111/1–5.

“Ebû Leheb’in iki eli kurusun! Kurudu da. Malı ve kazandıkları ona fayda vermedi. O, alevli bir ateşte yanacak. Odun taşıyıcısı hanımı da boynunda hurma lifinden bükülmüş ip olduğu hâlde (ateşe girecek)”

[\[90\]](#). Hicr, 15/95, 97.

“Alay edenlere karşı sana yeteriz... Andolsun ki, onların sözlerinden dolayı canının sıkıldığını biliyoruz.”

[\[91\]](#). Mãide, 5/67.

[92]. İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 1/382.

Sonra “Ey Resûl! Rabb’inden sana indirileni tebliğ et! Eğer bunu yapmazsan onun elçiliğini yapmamış olursun.” buyurarak onu uyardı. Görevini şevkle yapması için teşvik etti. Emri alan Allah Resûlü (a.s.m.) hiçbir engel tanımadan gece gündüz, gizli açık sürekli insanları İslâm’a davet etmeye başladı. Nerede bir insan, nerede bir topluluk görse yanına gitti, Allah’ı anlattı. Ev ev, kabile kabile, dükkân dükkân dolaşarak herkesi İslâm’a çağırdı. Bunu yaparken h r köle, zengin fakir, zayıf güçlü hiçbir ayırım gözetmeksizin tüm halkı davet etti.

[93]. Sebe', 34/28.

İnzal edilen ayetlerle Allah Resûlü'nün (a.s.m.) davet alanı her geçen gün biraz daha genişliyordu. Akraba ve halkı davet emrinden sonra "Biz seni bütün insanlara yalnızca müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik..." ayeti nazil oldu. Bu ayetle Allah Resûlü (a.s.m.) tüm insanlığı davetle görevlendiriliyordu. Kâbe'den dolayı Mekke'nin uluslararası bir yapıya sahip olması Allah Resûlü'nün (a.s.m.) bu görevini peygamberliğinin ilk yıllarından itibaren yapmasını kolaylaştırdı. O günlerde Hac ve umre mevsimi olunca insanlar Arap Yarımadası'nın dört bir tarafından akın akın Mekke'ye giderlerdi. Bu durum ticarete de yansır, Mekke Ukkaz, Mecinne ve Zülmecaz panayırları gibi önemli pazarlara ev sahipliği yapardı.

[94]. Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 5/380.
– Gencin amcası Ebû Lehep dediler.”

[95]. İbn Sa'd, *Tabakat*, 1/208.

– Allah'ım! Eğer dileyseydin onlar bana böyle davranamazlardı, der halini arz ederdi.

[96]. İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 3/40.

– Ey insanlar! Bu kişi dininiz konusunda sakın sizi şüpheyeye düşürüp aldatmasın. O sizin L t ve Uzzâ'ya ibadet etmeyi terk etmenizi istiyor, diyerek onları Efendimiz'den uzaklaştırıyordu.

[97]. İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 3/42; Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 2/425.

– Doğrusun. Biz de İranlılar hakkında söylediği sözlerden aklı başında olmadığını anlamıştık.

[\[98\]](#). Ahzâb, 33/54.

[99]. İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 3/43; Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 2/426.

“Biz seni şahit, müjdeci, uyarıcı, onun izni ile Allah’a davetçi, aydınlatan bir ışık olarak gönderdik.” ayetini okudu. Sonra Hz. Ebû Bekir’in elinden tutarak ayağa kalktı, bu şekilde yanlarından ayrıldı.

[\[100\]](#). Nahl, 16/125.

Hangi şartlarda olursa olsun daveti yerine getirmekle görevli olan Allah Resûlü (a.s.m.) daveti başarı ile tamamlamak için Allah'ın **“Rabbin yoluna hikmet ve güzel öğütle davet et! Onlarla en güzel şekilde mücadele et!”** ayetine uyarak, **“Kötülüğü en güzel tavırla sav!”** emri gereği müşriklerle insanlığı hayran bırakan eşsiz bir mücadele yaptı. Allah'ın yönlendirmesi ve yol göstermesi ile bu mücadelede inanları hedefe adım adım götüren, şartlara en uygun yolu izledi. Uyguladığı metotlarla tek başına çıktığı yola yüzlerce sahabe ile devam etti. Medine'ye hicret ettikten hemen sonra İslam devletini kurdu. Vefat edeceği zaman bütün Arap Yarımadası İslam ile şereflenmiş, davet dünyanın dört bir tarafına doğru hızla yayılıyordu. Bu kadar eşsiz bir başarının elbette birçok sebebi vardı. Şüphesiz bunların en önemlilerinden biri davet ve mücadele için yapılan ön hazırlıktır.

[\[101\]](#). Müminûn, 23/96.

[102]. İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 11/202; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/32; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 1248.

“Bir kimsenin akıllı sayılması için onun gün içinde dört şeye zaman ayırması gerekir. Birincisi; Rabbine ibadet ve dua edip yalvarma saati, ikincisi; nefsini hesaba çekme saati, üçüncüsü; dini konusunda onu aydınlatacak, ona güzel öğütlerde bulunacak bir ilim ehline gidip görüşme saati, dördüncüsü; meşru şekilde nefsi adına lezzet almak üzere eşine ayırdığı saat...”

[103]. Buradaki anlamı, kişinin yumuşaklığı, tevazusu sebebi ile iman, ilim, irfan gibi değerlerini belli edememesi, bu nedenle bir olay anında ya da ortamda duruşunu ortaya koyamamasıdır.

“Cehaletten daha şiddetli fakirlik yoktur. Akıldan daha çok kazandıran varlık yoktur. Kişiyi kibirden daha çok yalnızlığa iten, insanlardan uzaklaştıran şey yoktur. İstişare etmekten daha güvenli bir destek yoktur. Tedbirli olmak gibi akıl, güzel ahlak gibi şeref, kötülükten sakınmak gibi vera, tefekkür gibi ibadet, hayâ ve sabır gibi iman yoktur. Dilin afeti yalan, ilmin afeti unutmak, yumuşak huyluluğun afeti sefahat, ibadetin afeti azaltmak veya ara vermek, cesaretin afeti isyan etmek, iyiliğin afeti minnet etmek, güzelliğin afeti kibir, şerefin afeti gururdur...”

[\[104\]](#). İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 11/202; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/32; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemal*, 1248.

[\[105\]](#). Müncid, 682.

Kerim: Her şeyin en güzeline sahip olan demektir. Aynı zamanda çokça ikram eden cömert anlamına gelmektedir. Okuma emri tekrarlanarak önemi vurgulanırken Allah'ın kerim sıfatı ile birlikte anılarak her şeyin en iyisi elde edileceğine ve eşsiz lutuflara mazhar olunacağına işaret edilmektedir.

[\[106\]](#). Alak, 96/1-5.

“**Kalemle yazmayı** öğretti. İnsana **bilmediğini** öğretti.”

[\[107\]](#). Bakara, 2/44

“İnsanlara iyiliği emredip kendiniz unuttur musunuz?”

[\[108\]](#). *Buhârî*, Bedü'l-Vahiy, 1.

“Ameller niyetlere göre değerlendirilir. Her insan için ancak niyet ettiği şeyin karşılığı vardır...”

[\[109\]](#). Müdessir, 74/1-7.

“Rabb’in rızasına ermek için sabret!”

[\[110\]](#). Âl-i İmrân, 3/159.

“Allah’ın rahmetinden dolayı onlara yumuşak davrandın. Şayet kaba, katı yürekli olsaydın şüphesiz etrafından dağılıp giderlerdi...”

[\[111\]](#). Bakara, 2/269.

“Şüphesiz hikmet verilen kimseye çok hayır verilmiştir.” buyuran Allah hikmetle hareket etmenin önemini açıkça bildirmiştir. Allah Resûlü (a.s.m) ise:

[\[112\]](#). Tirmizî, Siyer, 27.

Bunun üzerine Hz. Muaviye askerleri geri çekti.

[\[113\]](#). Tâhâ, 20/43, 44.

“Firavun’a gidin. Çünkü o, iyiden iyiye azdı. Ona yumuşak söz söyleyin. Belki o, aklını başına alır veya korkar.”

[\[114\]](#). Nahl, 16/125.

Bir başka ayette, **“Onlarla en güzel şekilde mücadele et!”** buyurarak müşriklerle nasıl mücadele edilmesi gerektiğini açıkça beyan eder. Bunu yapmak için elbette öncelikle muhatabı tanımak gerekir. “İnsanlara akılları, anlayışları doğrultusunda konuşun!” buyuran Allah Resûlü (a.s.m.) hayatı boyunca bu düstura özen göstermiştir.

[115]. Müsned,
– Allah'ım! Onun kalbini temizle, günahını affet ve iffetini koru! diye dua etti. Bundan sonra zina o genç için uzak durulması gereken en kötü şey oldu.”

[\[116\]](#). Şuarâ, 26/216.

“Sana karşı gelirlerse de ki: ‘Muhakkak ki ben sizin yaptıklarınızdan uzağım.’”

[\[117\]](#). Şûrâ, 42/15.

**“İşte bunun için davet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol!
Onların hevâsına uyma!”**

[\[118\]](#). Mü'min, 40/41.

“Ey kavmim! Bu hâl nedir? Ben sizi kurtuluşa çağırıyorum siz ise beni ateşe çağırıyorsunuz!”

[\[119\]](#). Âl-i İmrân, 3/159.

“Bir şeyi yapmaya karar verdiğinde Allah’a tevekkül et! Allah tevekkül edenleri sever.”

[\[120\]](#). Şuarâ, 26/217.

Mutlak galip ve engin merhamet sahibine (Allah'a) güvenip dayan!"

[\[121\]](#). Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 2/207.

– Kusayoğulları: “Hicabet görevi bizim olacak” dediler biz “Olur.” dedik. “Nedve bizim olsun” dediler biz yine “Olur.” dedik. “Liva bizim olacak” dediler ona da “Olur” dedik. “Hacılara biz su dağıtacağız” dediler onuda kabul ettik. Onlar hacılara yemek verdi biz de verdik. Şu ana kadar onlarla atbaşı yarış yaptık. Sonra kalktılar “Peygamber de bizdendir.” dediler. Vallahi bunu kabul edemem, dedi.

[\[122\]](#). Beyhakî, 2/201.

– Delidir, dediniz. Vallahi o ne delidir ne de onda delilik işareti vardır, dedi. Ama gerçekleri itiraf etmesine rağmen o da Ebû Cehil gibi iman etmedi.

[\[123\]](#). Bakara, 2/151.

“Size kendi içinizden ayetlerimizi okuyan, kötülüklerden arındıran, size kitabı ve hikmeti talim edip bilmediklerinizi öğreten bir resul gönderdik.”

[124]. İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 2796; Makrîzî, *İmtâu'l-Esmâ'*, 9/106.

“Müşriklerin bizi görüp Müslümanların yerini tespit etmemesi için akşama kadar orada bekledik. Allah Resûlü (a.s.m.) İslam'ı anlatıyor, kendisine inen ayetleri okuyor, orada bulunanlar can kulağı ile dinliyordu. O gün İslam hakkında çok şey öğrendim. Pek çok ayet ezberledim. Akşam olunca gizlice oradan çıkıp, birer birer evlerimize dağıldık. Benim İslam'ı kabul ettiğim güne kadar yaklaşık otuz kişi İslam'ı kabul etmişti. Bunlardan beşi köleydi.”

[\[125\]](#). Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 2/216.

“Allah Resûlü (a.s.m) imkânı olmayan bir iki kişi Müslüman olduğuunda onları imkânı geniş olan sahabelerin yanına verirdi. İmkânı olmayan sahabeler yemek ve diğeri ihtiyaçları konusunda diğeri sahabelerin imkânlarından faydalanırlardı. O zaman Allah Resûlü (a.s.m) varlıklı biri olan Hz. Ömer'in kız kardeşinin eşinin yanına iki kişi vermişti.”

[\[126\]](#). İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/242.

– Allah'ım! İslam'ı Ömer b. Hattab ya da Amr b. Hişam adındaki iki kişiden sevdiğin biri ile destekle! diye dua etti. Çok geçmedi hemen ertesi gün sabah erkenden evimize gelen Ömer b. Hattab Dâru'l-Erkam'da Müslüman oldu. Onun İslam ile şereflenmesinden sonra ortaya çıkan Müslümanlar tekbir getirerek Kâbe'ye gittiler. Halkın şaşkın bakışları arasında Kâbe'yi tavaf ettiler. Bundan sonra Dâru'l-Erkam'a Dâru'l-İslam denmeye başladı.”

[\[127\]](#). Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 2/217.

– O ancak temiz insanların dokunabileceği kitaptır. Gusul abdesti almadan ona dokunamazsın! dedi.

[\[128\]](#). İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fit-Târih*, 330.

– Biz bununla emrolunmadık. Sessizce yataklarınıza dönün! buyurdu.

[\[129\]](#). İbn Manzûr, *Muhtasar*, 2/678.

– Sabredememekten mi korkuyorsun? Öyleyse yönünü Habeşistan'da ki şu adama doğru çevir. O gerçekten de vefalı biridir. Rukiyye'yi de yanında götür. Sakın onu Mekke'de bırakma! Senin gibi düşünenler de sizinle birlikte gelsinler! Onlar da geri kalmasınlar! buyurdu.

[\[130\]](#). İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 3177.

“Ergenlik çağında bir genç iken Ukbe b. Ebû Muayt'ın koyunlarını otlatıyordum. Bir gün koyunları otlata otlata giderken Allah Resûlü (a.s.m.) ve Hz. Ebû Bekir ile karşılaştım. **O sırada Müşriklerden kaçmış**, bir mağarada kalıyorlardı.”

[\[131\]](#). Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 6/14.

– Yerine geri dön! buyurdu. Ağaç tekrar hareket edip yerine gitti. Yerden kalkarak eski haline geldi. Allah'a hamdeden Efendimiz, hüznü gidip rahatlayınca evine şehre geri döndü.”

[\[132\]](#). Beyhakî, 2/197.

– Olmaz öyle şey! diyen Ebû Cehil ayağı kalktı Velid'in de aralarında bulunduğu bir gurup ile Efendimiz'i öldürmeye gitti. Velid'in dedikleri doğrudu. Okunan Kur'ân'ı duyuyor ama onu görmüyorlardı. Sesin olduğu tarafa gidince ses arkalarına geçiyordu. Geri dönüp sese doğru yürüyorlar bu kez ses ilk geldiği yerden geliyordu. Uzun bir süre gidip geldikleri halde Efendimiz'i bulamadılar. Sonunda yorulup geri döndüler. Allah'ın yardımı yetmiş, "Önlerine ve arkalarına set çekeriz." ayeti aynen tezahür etmiş, müşriklerin suikast istekleri boşa çıkmıştı.

[133]. İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fit-Târih*, 2/61; Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, 1/135.

– Aslında bütün Araplar üzerlerine çullanmadan önce akrabaların seni engellemek için tutup hapsetmelidir. Getirdiğin şeyden dolayı akrabalarını senin kadar sıkıntıya sokan bir insan daha var mı? diye çıkışır. Sözü biter bitmez orayı terk ederek toplantıyı sabote ederdi.

[\[134\]](#). Furkân, 25/41-42

“Seni gördükleri zaman: ‘Allah’ın peygamber olarak gönderdiği bu mu?’ diyerek seninle alay ediyorlardı. ‘Şayet inanmakta sebat etmeseydik, neredeyse bizi tanrılarımızdan saptıracaktı.’ diyorlardı. Azabı gördüklerinde asıl kimin yolunun sapık olduğunu öğrenecekler.” buyurarak müşriklerin Efendimiz’e karşı takındıkları tavır ortaya koymakta, sonra da bu tavırlarından dolayı başlarına gelecekleri bildirmektedir.

[135]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/199.

– Abdulmuttaliboğulları'nın çocuğu kendisine semadan haber geldiğini söylüyormuş, diye alay ederlerdi.

[136]. Hicr, 15/95.

Onların bu hali Gayretullah'a dokundu. "Seninle alay edenlere biz yeteriz." buyuran Allah, Resûlü'nü teselli etti. Bundan sonra olanlar oldu. Bir gün neşe ile evinden çıkan **Esved** aynı neşe ile evine dönemedi. Bir yılan tarafından zehirlendi. Bir anda yüzü simsiyah oldu. Dehşet içinde eve koştu. Hızlı hızlı kapıya vurmaya başladı. Çocukları kapıyı açınca karşılarında Habeşliler gibi simsiyah birini gördüler. Babalarını tanıyamayarak korkudan kapıyı yüzüne kapadılar. Ne olduğunu anlayamayan Esved, kapıya saatlerce vurdu. Ancak kapı ona bir daha açılmadı. Susuzluktan alev alev yanıyordu ama bir adım atacak hali yoktu. Bütün gayretini toplayarak zorla birkaç adım attı. Ancak daha fazla yürüyemeyerek hemen oracıkta yığılıp kaldı. Kudreti ile dağları titreten, etrafında pervane olan oğullarından dolayı kibirinden yanına yaklaşılamayan Esved, kendine açılmayan evinin kapısı önünde sahipsiz garip bir halde susuzluktan kavrularak ölüp gitti. Diğerlerinin sonu da ondan farklı olmadı, her biri onun gibi acınacak bir halde öldü.

[\[137\]](#). Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, 1/151; Kurtubî, *Ahkâmu'l-Kur'an*, 5/419.

[138]. İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 1/508.

– **Muhammed'i kendi kendisiyle meşgul edin!** direktifini verdi. Bunun için gönüllü olan Eb  Leheb ve ailesi hemen harekete geçtiler. İlk işleri Allah Ras l 'n n (a.s.m.) kızları  mm  Gülsüm ve Rukiyye annelerimizin evliliklerini bitirmeye uğraşarak Efendimiz'i üzmek oldu. Bir taraftan Eb  Leheb ve  mm  Cemile, diğer taraftan Ebû Cehil ve adamları Utbe ile Uteybe'yi sıkıştırarak onları, eşlerini boşamaya zorladılar.

[\[139\]](#). Taberî, *Târih*, 2/42.

– Hayır! Vallahi, bunu asla yapamam. Eşimden ayrılmam. Kureyşlilerden kimin kızı olursa olsun, onu eşimle değişmem, diyerek, müşriklerin tekliflerini her seferinde kesin bir dille reddetti.

[\[140\]](#). Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 2/339; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 16/73.

– Muhammed'in bedduasından sonra onun iflah olmayacağını anlamıştım, dedi. Ama yine de iman etmedi.

[\[141\]](#). İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/201.

– Ey Abdimenafogulları! Bu nasıl komşuluk? diye rahatsız olduğunu dile getirir, sonra yayını alır atılan pislikleri yayla iterek evinin önünü temizlerdi.”

[142]. Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, 1/169.

Güllerin Efendisi'ne karşı kin ve nefret duyguları ile dolu olan üst komşusu Ukbe b. Muayt, bir gün hayvan pisliği ile dolu bir sepeti eline alarak, hane-i saadetlerinin önüne geldi. Utanmadan bütün pisliği Efendimiz'in kapısının önüne döktü. O sırada evin önünden geçmekte olan Tuleyb b. Umeyr, durumu görünce çok kızdı. Yapılan zulme tahammül edemedi. Hemen Ukbe'nin yanına koştu. Sepeti çekip elinden alarak sert bir şekilde başına vurdu. Ondan böyle bir müdahale beklemeyen Ukbe, neye uğradığını şaşırdı. Tuleyb'in elinden kendini zor kurtardı. Kaçıp evine gitti.

[143]. İbn Abdilberr, *İstîab*, 4/1779; İbn Sa'd, *Tabakât*, 8/42; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 6694.

Ebû Leheb kızgınlıkla kardeşinin yanından ayrılırken Ervâ Hatun, oğlu ile iftihar ettiğini bildiren şu şiiri söylüyordu...

[144]. İbn Kesîr, *Sîretü'n-Nebevî*, 1/225.

Ukbe'nin Efendimiz'e yaptığı vefasızlığın aynını zaman zaman amcası Ebû Leheb de yapardı. Sepete koyduğu hayvan pisliğini götürüp Efendimiz'in kapısının önüne dökerdi. Bir seferinde yine sepet içindeki pisliği kapının önüne dökerken Hz. Hamza'ya yakalandı. Hz. Hamza sepeti elinden alarak, Ebû Leheb'in başından aşağı döktü! Kardeşinin yaptığına çok kızan Ebû Leheb bağırarak sövüp saydı.

[\[145\]](#). Tebbet, 111/1–5.

“...Oğun taşıyıcısı ve boynunda hurma lifinden bükölmüş ip olduğu hâlde hanımı da (ateşe girecek).”

[146]. İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/355; İbn Seyyidü'n-Nâs, *'Uyûnu'l-Eser*, 1/122.

– Hayır, Allah beni ona göstermedi, buyurdu.

[\[147\]](#). Kevser, 108/1-3.

“(Resûlüm!) Kuşkusuz biz sana Kevser’i verdik. Şimdi sen Rabb’ine kulluk et, kurban kes! Asıl soyu kesik olanlar sana buğz edenlerdir.”

[148]. Razî, *Tefsir-i Kebîr*, 32/23; İbn Kesîr, *Tefsir*, 8/460.
– Sen de iyi bilirsin ki, şu vadide benim sülalemden daha büyük bir sülale yoktur, diye böbürlendi.

[\[149\]](#). Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 2/189.

– Eğer biraz daha yaklaşıydy, Melekler onu paramparça edip parçalarını ateşe atacaklardı, buyurdu.

[\[150\]](#). Alak, 96/6-19.

Hayır, hayır! Eğer yaptıklarından vazgeçmezse, derhal onu perçeminden, o yalancı günahkâr perçeminden yakalarız. O hemen gidip meclisini çağırsın. Biz de zebanileri çağıracağız. Hayır, ona uyma! Allah’a secde et ve (Allah’a) yaklaş!”

[\[151\]](#). *Buhârî*, Cihad, 98; *Müslim*, Cihad, 109; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 1/384.

Allah Resûlü'nün (a.s.m.) duasını duyan müşriklerin kalplerine korku düştü. Ne kadar yanlış bir şey yaptıklarını fark ettiler ama yine de bir başka zaman, bir başka yerde bir başka şekilde zulüm etmeye devam ettiler. Duası kabul olan Allah Resûlü'nün (a.s.m.) duasında adı geçenlerin hepsi Bedir Savaşı'nda öldürüldü.”

[\[152\]](#). İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/116; İbn Abdilberr, *İstîab*, 4/1473.

Aslında daha fazla söze hacet yoktu, bütün gerçek, ana-oğlun bu tavırlarında ve sözlerinde gizliydi.

[153]. İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/281.

Bir gün Sa'd b. Ebû Vakkas ve birkaç arkadaşı, gizlice şehirden çıkıp bir vadiye gittiler. Burada namaz kılarken, oradan geçen müşriklere yakalandılar. Müşrikler onları görünce yanlarına koşarak hakaret etmeye başladı. Biri sözlerinde fazla ileri gidince sabrı taşan Sa'd b. Ebû Vakkas, yerden aldığı bir deve kemiğini kaldırıp adamın başına vurdu. Adamın başı yarılıp kanlar akmaya başlayınca müşrikler, oradan kaçıp uzaklaştılar. Böylece Müslüman olduğu anlaşılan Sa'd, İslam'da Allah için fiili müdahalede bulunan ve birini yaralayan ilk kişi oldu.

[154]. *Müslim*, Fedâilü's-Sahâbe, 5.

Oğlu yine dininden dönmeyi kabul etmetince tekrar yiyip içmeyi bıraktı. Önüne getirilen yiyecek içecekleri kaldırıp attı. Üç gün boyunca yiyip içmeyince bitkin düştü, baygınlık geçirdi. Annesinin fenalaştığını gören diğer oğlu Ümâre, daha da kötüleşmemesi için ağzını zorla açtı, su ve sıvı yiyecekler içirdi. Kendine gelen annesi Sa'd'a beddua etmeye başladı. Bu olay üzerine şu ayet nazil oldu.

[\[155\]](#). Lokman, 31/15.

“Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşman için zorlarsa, onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy! Sonunda dönüş ancak banadır. O zaman size yaptıklarınızı haber veririm.”

[\[156\]](#). İbn Sa'd, *Tabakât*, 4/92.

– Ben oğluma iyi bir şey yapması için yemin ettiriyorum, dedi.
Orada daha fazla duramadı hemen uzaklaştı.

[157]. İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 1/390.

– Eğer dininden dönmezsen, vallahi seni iflas ettirir, bütün mal varlığını yok ederiz, diye tehdit ederdi. Zayıflara ise tereddüt etmeden işkence yapardı.

[\[158\]](#). Meryem, 19/77-79.

“(Resûlüm) Ayetlerimizi inkâr eden ve ‘Bana mutlaka mal ve evlat verilecek’ diyen adamı gördün mü? O gaybı mı bildi, yoksa Allah’dan bir söz mü aldı? Kesinlikle hayır. Biz onun sözlerini yazacağız. Azabını uzattıkça uzatacağız.”

[159]. Suyutî, *Dürrü'l-Mansûr*, 8/305.
– O tesirli bir sihirdir, dedi.

[\[160\]](#). En'âm, 6/51.

“Kıyamet günü Rablerinin katında toplanmaktan korkanları (Kur'ân ile) uyarmaya devam et! Onlar için Rablerinden başka ne bir dost, ne bir şefaathçi vardır. Umulur ki sakınırlar.”

[\[161\]](#). Abese, 80/1-4.

“Ama kendisine gelince yüzünü astı yüz çevirdi. Onun halini sana kim bildirdi! Belki arınacak veya öğüt alacak da öğüt ona fayda verecek...”

[\[162\]](#). En'âm, 6/33; Kurtubî, *Ahkâmü'l-Kur'ân*, 3/730; Suyutî, *Dürrü'l-Mansûr*, 3/240.

“Onların sözlerinin seni gerçekten üzdüğünü biliyoruz. Aslında onlar seni yalanlamıyorlar, fakat o zalimler açıkça Allah'ın ayetlerini yalanlıyorlar.”

[\[163\]](#). Müdessir, 74/30.

“Üzerinde on dokuz (muhafız melek) vardır.” buyurunca, ayeti kendi ölçüsü ile değerlendirmeye kalkıştı. Nefsine esir olan akli ile Kur’ân’ın yanlışıını bulduğunu sandı. Hemen çevresindeki Kureyşlilere seslendi.

[164]. Müdessir, 74/31; Kurtubî, *Ahkâmü'l-Kur'ân*, 10/69; Suyutî, *Dürrü'l-Mansûr*, 8/308.

“Cehennem işlerine bakmakla melekleri görevlendirdik. Onların sayısını inkârcılar için yalnızca bir imtihan vesilesi yaptık...”

[\[165\]](#). Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 2/203.

Efendimiz cevap vermedi. Onu alt ettiğini düşünen Utbe hedefine ulaşmak için bu kez Efendimiz'e o gün kimsenin hayır diyemeyeceği cazip teklifler sundu. O sözlerinin sonuna geldiğinde Allah Resûlü'ne (a.s.m) vahiy iniyordu. Fussilet sûresinin ilk ayetleri nazil olmuştu. Efendimiz nazil olan ayetleri okuyunca sus pus olup sonuna kadar büyük bir huşu içinde dinledi. Ayetlerden çok etkilenmişti. Efendimiz Kur'ân okumayı bitirince hiçbir şey söylemeden hemen oradan uzaklaştı. Bir süre kimseye görünmedi. Hatta ailesinden bile uzak durup yalnız kaldı.

[166]. İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/301; Süheylî, *Ravdatü'l-Ünf*, 3/161.
Kehf Sûresi 83– 98. ayetleri nazil olunca müşriklerin çabaları bir kez daha boşa çıktı.

[167]. İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/298; İbn Seyyidü'n-Nâs, '*Uyûnu'l-Eser*, 1/118.

– Yeğeninini bizimle uğraşmasını engellemedin. Vallahi bundan böyle atalarımıza dil uzatmasına, bizi akılsızlıkla suçlamasına, ilahlarımızı yermesine sabretmeyeceğiz. Son kez uyarıyoruz. Ya onu bizimle uğraşmaktan vazgeçir ya da iki taraftan biri yok oluncaya kadar seninle de onunla da savaşıyoruz, dediler. Kavmi ile düşman gibi karşı karşıya gelmek Ebû Talib'e oldukça ağır geldi. Ancak yine de Efendimiz'den desteğini çekmeyi kabul etmedi.

[\[168\]](#). İbn Sa'd, *Tabakât*, 1/202.

– Bu bütün ilahları tek bir ilah yapmaktır. Bu şaşılacak bir şey, yürüyün gidelim, kendi ilahlarımıza tapmada sebat edelim, diye kızıp bağırdı, tehditler savurarak dönüp gittiler.

[169]. İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 383.

– Ey amca! Vallahi güneşi sağ elime, ayı sol elime koysalar ve bunun karşılığında davetten vazgeçmemi isteseler, Allah galip getirinceye ya da bu uğurda ölünceye kadar bu görevimi bırakmayacağım.

[\[170\]](#). İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/314; Taberî, *Tarih*, 321.

– Gerek yok, istediğini yaptın, hoşlanmadıkları şeyi onlara duyurdun, dediler.”

[171]. Muhibbi't-Taberî, *Riyâdü'n-Nadre*, 1/397. Geniş bilgi için bakınız: “*Candan Öte Sevmek*”.

– **Allah Resûlü'ne ne oldu? O ne halde?** Onu en son gördüğümde müşrikler hakaret ederek üzerine yürüyorlardı, oldu...”

[\[172\]](#). İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/270; Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 2/200.

Aralarında karara varan liderler toplantıdan sonra halkın arasına karışarak onlara Allah Resûlü (a.s.m.) hakkında ne diyeceklerini öğrettiler.

[\[173\]](#). İbn Hişam, Sîre, 1-2/382.

– Hoş geldin! Sen şair bir adamsın, kavmin içinde sözü dinlenen efendi birisin. Hoş geldin! Çok uzaklardan beldemize geldin. Bizden uzakta olduğun için başımızdaki sıkıntıdan haberin yoktur. Aramızdan çıkan bir adam, toplumu böldü. İşlerimizi darmadağınık etti. Sözleri sihir gibi baba ile oğul arasını açıyor, kardeşi kardeşe düşman ediyor, eşleri birbirinden ayırıyor. Biz onun seni ve kavmini etkileyip aldatacağından korkuyoruz. Bizim başımıza gelenlerin sizinde başınıza gelmesini istemiyorsan ondan uzak dur. Yanına gelirse sakın ha onunla konuşma, onu muhatap alıp dinleme...

[174]. Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, 1/93.

“O günlerde Mekke’de Allah Resûlü (a.s.m.) ile büyük geçim sıkıntısı çektik. Bu sıkıntılar ile baş edebilmek için yaşadığımız bu inanılmaz imtihanı kabullendik, eşsiz bir sabır göstererek dayanmaya çalıştık. O günlerde açlıktan kıvrandığım bir gece tuvalet için dışarı çıkmıştım. Bevlederken bir tıkırtı duydum. Bevlim bir şeye rastlayınca ses çıkarmıştı. Eğilip baktım. Yerde bir parça kurumuş deve derisi vardı. Onu alıp iyice yıkadım. Sonra kuruması için iki kayanın arasına koydum. Temizlendiğine kanaat getirince ağır ağır yedim. Onunla üç gün idare etim.”

[175]. İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 1/428.
– Allah'ım! Onlara rahmet et! diye dua buyurdu.

[\[176\]](#). Mâide, 5/67.

“Ey Resûl! Rabbinden sana indirilene tebliğ et! Eğer bunu yapmazsan risaletini yerine getirmemiş olursun. Allah seni insanlardan korur.” ayeti nazil olunca Allah Resûlü (a.s.m.) gece gündüz, gizli açık demeden durmaksızın insanları İslam’a davet etmeye başladı. İnsanların toplandıkları yerlere, sohbet ettikleri meclislere, merasim ve çarşılarına gidiyor, hür köle, zayıf güçlü, zengin fakir demeden karşılaştığı herkese İslam’ı anlatıyordu. Bu Mekke’de anında büyük bir yankı uyandırdı. Müşrikler nereye gitse, nereye baksa her yerde Allah Resûlü’nü (a.s.m.) görünce büyük bir öfkeye kapıldılar. Bu arada birçok kişi Efendimiz’i dinledikten sonra gizlice yanına gidip Müslüman oldu. İşte o andan sonra olanlar oldu. Müşrikler her fırsatta Allah Resûlü’ne (a.s.m.) sözlü ve fiili olarak saldırmaya başladılar.

[\[177\]](#). İbn Kesîr, *Sîretü'n-Nebevî*, 1/226.

[178]. İbn Manzûr, *Muhtasar*, 25/275; Şâmî, *Sübülü'l-Hüdâ*, 2/452.
– O Allah Resûlü'nün (a.s.m) kızı Zeynep'tir. O gerçekten çok hizmet eden bir hanımdır, dediler.

[\[179\]](#). Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/166; İbn Kesîr, *Sîretü'n-Nebevî*, 1/227.

– Onun gördüğü Cebrâil'di (a.s). Eğer biraz daha yaklaşıydy, onu tutuverecekti, buyurdu.

[\[180\]](#). İbn Kesîr, 1/231.

– Size apaçık delillerle geldikten sonra, yalnızca “Rabbim Allah’tır.” diyen birini öldürecek misiniz? diye çıkıştı.

[\[181\]](#). İbn Seyyidü'n-Nâs, *'Uyûnu'l-Eser*, 1/123.

– Müjde! Allah (c.c) peygamberine yardım edecek, dinini tamamlayıp galip getirecek, buyurdu.”

[\[182\]](#). İbn Kesîr, *Sîretü'n-Nebevî*, 1/232.

– **Yalnızca “Rabbim Allah’tır.”** diyen birini öldürecek misiniz? diye çıkışarak onları dağıttı.

[\[183\]](#). İbn Manzûr, *Muhtasar*, 5/203. Geniş bilgi için bakınız: “Üç Bilal”.

– Kâbe’nin Rabb’ine yemin ederim ki! Senin bu kölen, Ebû Kebşe’nin (Peygamberimizi kastediyor.) yerini biliyor. Sakın tekrar aynı yere gitmesine izin verme, diye tembih etti. O sırada Allah Resûlü (a.s.m.) Mekke’ye dönmüş, Bilâl-i Habeşî için herhangi bir tehlike kalmamıştı.

[\[184\]](#). İbn Manzûr, *Muhtasar*, 2/678.

– Sabredememekten mi korkuyorsun? Öyleyse yönünü Habeşistan'da ki şu adama doğru çevir. O gerçekten de vefalı biridir. Rukiyye'yi de yanında götür. Sakın onu Mekke'de bırakma! Senin gibi düşünenler de sizinle birlikte gelsinler! Onlar da geri kalmasınlar!

[\[185\]](#). Geniş bilgi için bakınız: “*Cennetle Müjdelenen Hanımlar*”

Esmâ binti Ebû Bekir yemek götürmeye devam etti. Allah Resûlü (a.s.m.) her gidişinde ona kızı ve damadının hicret edip etmediğini soruyordu. Bu durum Efendimiz’in orada uzunca bir süre kaldığını göstermektedir.

[\[186\]](#). İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/14.

Allah Resûlü (a.s.m.) bu halinden çok hoşlandı, o ve kılıcı için dua buyurdu.

[187]. *Tirmizî*, Sıfatü'l-Kıyâme, 34; İbn Mâce, *Mukaddime*, 11; İbn Cevzî, *Sıfatü's-Safve*, 158.

– Allah (c.c) için öyle korkutulduğum zamanlar oldu ki, hiç kimse öyle korkutulmamıştır. Öyle işkence gördüm, öyle acı çektim ki, hiç kimse çektiğim bu acı gibi bir acı çekmemiştir. Otuz gün kadar yaşadığım bu zor ve acılı günlerde, Bilâl'in eteğinde sakladığı çok az bir yiyecekten başka yanımızda canlı varlıkların yediği herhangi bir şey yoktu.

[\[188\]](#). Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/166.

Osman b. Ubeydullah'tan kurtuldukları için sevinen sahabelerin sevinçleri yarım kalmıştı. Bu kez Hz. Hatice'nin kardeşi Nevfel b. Huveylid'in gazabına uğradılar. Onların Müslüman olduğunu öğrenen Nevfel, adamları ile onları yakalayıp ikisini birlikte aynı ipe bağladı. Dinden dönmeleri için dayak atıp baskı yaptı. Temimoğulları bütün bunları gördüğü halde Hz. Ebû Bekir'i kurtarmak için hiçbir şey yapmadı

[\[189\]](#). İbn Hacer, *İsâbe*, 4269.

– Atalarının dinini terk ederek başka bir dine girmiş, dediler.”

[\[190\]](#). İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/55.

Hz. Osman'ın samimiyetini, ellerinin günlerce bağlı kalmasına rağmen, en küçük bir taviz vermediğini gören amcası, onu serbest bıraktı.

[\[191\]](#). İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/13.

– Dinimden asla dönmem, ebediyen kâfir olmam! diyordu.

[\[192\]](#). Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, 1/90.

– Vallahi gördüğün her yara Allah Resûlü (a.s.m.) ile birlikte aldığım yaradır. Her biri Allah yolunda oldu.

[193]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/116; İbn Abdilberr, *İstîab*, 4/1473; İbn Hacer, *İsâbe*, 8005.

– Yıldızlara yemin olsun ki, senin dinine girmem. Yoksa kimse benim fikrime önem vermez, aklıma güvenmez, diyerek. İşte bütün gerçek, ana-oğlun bu tavırlarında ve sözlerinde gizliydi.

[\[194\]](#). İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/393; Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 2/204.

– Benim görüşüm bu. Siz nasıl istiyorsanız onu yapın, dedi.

[195]. İbn Kesîr, *Siretü'n-Nebevî*, 1/249.

– Öteden beri Menafoğulları ile şeref yarışı yapıyoruz. Onlar insanlara sofralar kurdu, biz de kurduk, onlar hizmet etti, biz de ettik, onlar ihtiyaç sahiplerine verdi biz de verdik. Yarış pistindeki rahvan atlar gibi at başı koştuk. Sonra kalkıp dediler ki, aramızdan biri peygamber oldu. Ona gökten vahiy geliyor. Böyle bir üstünlüğe nasıl ulaşabiliriz?! Vallahi ona ebediyen iman etmeyecek, onu doğrulamayacağız, dedi.

[\[196\]](#). İbn Abdilberr, *İstîab*, 3/1200; İbn Hacer, *İsâbe*, 5962.

Kendine yapılanlardan yılmayan Amr b. Mürre İslam'ı anlatmaya devam etti. Gayretinin mükâfatını veren Allah (c.c.) onu birçok kişinin İslam ile şereflenmesine vesile kıldı.

[\[197\]](#). İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 3857.

– Muhammed ile sakın görüşme. Ondan uzak dur. Onu dinlersen seni aldatır. Sözleri ile seni büyüleyerek saptırır, dediler.

[198]. İbn Hacer, *İsâbe*, 5770; Dr. Abdullah b. Becaş; *el-Hadis vel-Muhaddisûn*, 3/1753.

Amr Hristiyan'dı ve "Müjdelenen Peygamber"'den haberi vardı. Halkın, Efendimiz hakkında söylediklerini dinledikçe, onun Müjdelenen Peygamber olmasından şüphelenmeye başladı. Gerçeği öğrenmek için hemen araştırmaya koyuldu. Konuştuğu herkesten olumlu şeyler duyunca, dostları ne derse desin Allah Resûlü (a.s.m.) ile görüşmeye karar verdi. Mekkelilerden gizli olarak Allah Resûlü (a.s.m.) ile buluşup, ona müjdelenen peygamber hakkındaki bilgilere uyup uymadığını anlamak için çeşitli sorular sordu. Aldığı cevaplar, onun kesin olarak peygamber olduğunu gösteriyordu. Tereddüdü kalmamıştı. Hemen şahadet getirerek Müslüman oldu. İşlerini bitirince, Allah Resûlü'nün (a.s.m) tavsiyesi ile İslam'ı anlatmak üzere memleketine geri döndü.

[199]. İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/382.

Aramızdan çıkan bir adam, toplumu böldü. İşlerimizi darmadağınık etti. Sözleri sihir gibi, baba ile oğul arasını açıyor, kardeşi kardeşe düşman ediyor, eşleri birbirinden ayırıyor. Biz onun seni ve kavmini etkileyip aldatacağından korkuyoruz. Bizim başımıza gelenlerin sizinde başınıza gelmesini istemiyorsan ondan uzak dur. Yanına gelirse sakın ha onunla konuşma, onu muhatap alıp dinleme...

[200]. İbn Abdilberr, *el-İstîab*,2/760; Dr. Abdullah b. Becaş; *el-Hadis vel-Muhaddisûn*, 3/1752.

– Allah'ım! Ona niyet ettiği hayırları gerçekleştirmesi için, yardımcı olacak bir işaret ver! diye dua buyurdu.

[\[201\]](#). İbn Hacer, *İsâbe*, 4180.

[202]. İbn Abd lberr, *el-İstîab*, 2/751.

Sık sık çıktığı bu seferlerde Allah Resûlü (a.s.m.) ile tanışmış ve onunla dost olmuştu. Yine bir gün, hastaları tedavi etmek, aklını yitirmiş, cinlenmiş, psikolojik rahatsızlıkları olanlara muska yapmak ve ilmi araştırmalar ile meşgul olmak için giyinip kuşandıktan sonra yola  ıktı. Yolu bu kez Mekke'ye düştü. Niyeti hem insanları tedavi etmek, hem Umre yapmaktı.

[\[203\]](#). İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Gâbe*, 2567.

Bir süre dinlendikten sonra, Allah Resûlü'nü (a.s.m.) bularak yanına gitti. Eski dost oldukları için Allah Resûlü (a.s.m.), Dımad'ı görünce sevindi. Selamlaştılar, birbirlerine hal hatır sordular. Dımad, uygun bir anı yakalamaya çalışıyordu. Onu yakaladığına inandığı an hemen söze girdi:

[204]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 4/241.

– Ey Muhammed! Sana bazı şeyler söyleyeceğim, bunlardan dolayı, bana alınma! Kızıp benden uzaklaşma! Kavmin bana senin hakkında bazı şeyler söyledi. Biraz rahatsızlaşmışsın. Endişe etme, Allah'ın izni ile ben seni tedavi eder, en kısa zamanda iyileştiririm. Yeter ki gördüklerini ve yaşadıklarını bana tam olarak anlat.

[205]. H. A. Akk, *Uzama Havle'r-Resûl*, 2/1096.
– Kendim ve kavmim adına biat ediyorum, dedi.

[\[206\]](#). Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 5/374.

Ezdliler, Dımad b. Sa'lebe'ye son derece güvenirlerdi. Bunun için orada olup da onu dinleyen bütün Ezdliler İslam'ı kabul ettiler.

[207]. Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, 1/158.

“Allah Resûlü’nden (a.s.m.) ayrılınca doğruca Mescid-i Haram’a gittim. Kureyşliler oturmuş sohbet ediyorlardı. Onlara yaklaştım ve yüksek sesle: “Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve Resûlühû.” dedim. Şaşkına dönen Kureyşliler hemen yerlerinden kalkarak bana saldırdılar.”

[208]. İbn Hacer, *İsâbe*, 9865.

İkinci kez, üçüncü kez... Hep hakkı haykırdı. Her seferinde müşriklerin saldırısına uğradı, ölesiye dayak yedi. Her seferinde Hz. Abbas tarafından kurtarıldı.

[209]. Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, 1/158.
– Haydi, şimdi kabilenin yanına dön. Ben sana haber gönderince, gelirsın! buyurdu

[210]. İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/449; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fit-Târih*, 2/100; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/449

– Doğru söylüyor, vallahi memleketine gittiğimizde bizi himayesi altına alır, birinin zulmetmesini önlerdi, demişler. Hızlıca yanıma gelip beni adamların elinden kurtardılar.

[\[211\]](#). İbn Manzûr, *Muhtasar*, 5/204.

– Şunu hemen eve götürüp hapsedin! diye bağırdı. Ardından Kureyşlilerin ileri gelenlerinin yanına giderek, Bilâl-i Habeşî'ye ne yapması gerektiği konusunda onlarla istişare etti. Konuşmalar sonunda onu çöle götürüp, işkence yapmaya karar verdiler.

[\[212\]](#). İbn Manzûr, 5 /204.

– Muhammed’i inkâr et! diye bağırıp zorladı. Ama ondan bir ses çıkmıyordu. Aldırmadığını görünce çılgına döndü. Adamlarına işkencenin şiddetini artırmalarını emretti. Bayılıncaya kadar işkence yapmalarına rağmen yine de ona istedikleri sözleri söyletemediler.

[213]. İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 493; Zerkânî, *Şerhu'l-Mevâhib*, 1/499.

İşkencelerden gücü bitip tükendiğinde ya da bayıldığında, ona acıyıp bırakmazlardı. Sürüye sürüye Safâ ile Merve tepelerinin bulunduğu yere kadar götürür, yorulup bıkcıncaya kadar işkence yaparak eğlenirlerdi. Ama ne yaparlarsa yapsınlar o, imanından asla taviz vermezdi.

[\[214\]](#). İbn Hacer, *İsâbe*, 735; Süheylî, *Ravdü'l-Ünf*, 2/84.

– Müşrikler, dayanılmaz işkenceler yaparak, kalben olmasa da hepimize istediklerini söyletirlerdi. İçimizden yalnızca Bilâl'e istediklerini söyletmezlerdi.

[\[215\]](#). İbn Hacer, *İsâbe*, 735.

– Haydi, İlahlarımızı kabul et! Muhammed'in dininden döndüğünü söyle, diyerek onu zorladıkça zorlardı.

[\[216\]](#). Süheylî, *Ravdü'l-Ünf*, 2/89.

– Ne yapıyorsunuz, adama biraz daha işkence yaparsanız ölecek. Eğer onu bu şekilde işkence yaparak öldürürseniz, insanlar ona acır, onu kahraman kabul ederek, kabrini ziyaret yerine çevirirler, demişti.

[\[217\]](#). Zehebî, *Siyer*, 1247.

Bunları hatırlayan Ümeyye, bir süre sonra ölecek bir kölenin kendilerine hiçbir faydası olmayacağını düşününce Hz. Ebû Bekir'in teklifini gayet yerinde buldu, pazarlık yaparak Bilâl-i Habeşî'yi yetmiş ukiyeye sattı. Bilâl-i Habeşî'yi satın alan Hz. Ebû Bekir onu doğruca evine götürdü ve yaralarını tedavi etti. Bilâl-i Habeşî kendine gelip toparlanmaya başlayınca, ona hayatı boyunca unutamayacağı ikinci büyük iyiliği yaptı. Onu hürriyetine kavuşturdu.

[218]. İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 5462.

Ammâr b. Yâsir, aslen Yemenli olup Yâsir b. Âmir ile Ebû Huzeyfe b. Muğîre'nin kölesi Sümeyye Hatun'un büyük oğludur. Annesi, Mekke'nin zenginlerinden Ebû Huzeyfe b. Muğîre'nin kölesiydi. Yemenli olan babası, kardeşleri kaybolunca diğer kardeşleri Hâris ve Mâlik ile birlikte kaybolan kardeşini aramaya başlamış, gitmedikleri yer kalmamıştı. Son olarak Mekke'ye kadar gitmiş ancak orada da bulamamışlardı. Aylarca aradıkları için yorgun düşmüş, Hâris ve Mâlik aramayı bırakıp Yemen'e geri dönmüş, Mekke'yi çok seven Yâsir ise buraya yerleşmişti. Mahzumoğulları'ndan Ebû Huzeyfe b. Muğîre ile anlaşma yaparak, onun himayesinde Mekke'de kalmaya başlamıştı.

[219]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 3 /246.

Sümeyye Hatun'un, Ammâr'dan sonra üçüncü bir oğlu daha oldu. Ona Abdullah ismini verdiler. Yabancı olmalarına rağmen halkı tarafından sevilip sayıldıkları için Mekke'de yaşamaktan son derece memnunnlardı. Böylece aradan yıllar geçti. Çocuklar büyüyüp genç delikanlı oldular. Her şey yolunda giderken, ailenin büyük oğlu Hureys, anlaşmazlığa düştüğü Diloğulları'ndan biri ile takıştı, aralarında kavga çıktı. Kavga büyüyünce adam Hureys'i vurup öldürdü. Henüz çok genç olan Hureys'in ölümü, Yâsir ailesini üzüntüye boğdu.

[\[220\]](#). Bakınız: “*İlklerin Annesi Hz. Hatice*” Hilal&Abdullah Kara, Nesil Yayınları.

Yaşadıklarını ve çevresinde olup bitenleri sürekli sorgulayan Ammâr b. Yâsir, hayatlarının yanlışlarla dolu olduğunu görüyor, bir çıkış yolu arıyor fakat bir türlü bulamıyordu. Çevresinde kendisine yakın bulduğu, akli başında insanlarla konuştuğunda hepsinin aynı düşüncelerden dolayı kahrolduklarını gördü. Herkesin ümitsizce bir çıkış yolu aradığına şahit oldu. Onun görüştüğü, yakından tanıdığı kişilerden biri de Allah Resûlü (a.s.m.) idi. Gençlik yıllarında Allah Resûlü’nün (a.s.m.) Hz. Hatice ile evliliğinde yaptığı arabuluculuğa dair bir anısını anlatırken Efendimiz ile çok yakın arkadaş olduğunu bizzat kendisi açıkça ifade eder.

[\[221\]](#). İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 2796; Makrîzî, *İmtâu'l-Esmâ'*, 9/106.

İslam'ı kabul ettiğim gün, o zamana kadar yaklaşık otuz kişi İslam'ı kabul etmişti. Bunlardan beşi köleydi.”

[222]. H. A. Akk, *Uzama Havle'r-Resûl*, 2/1380

Ammâr ve ailesi çok cesur, mert insanlardı. Pek çok sahabe Müslüman olduğunu gizlediği halde onlar gizlenme gereği bile duymadılar. Başlarına gelebileceklerin en kötüsüne, ölüme dahi şimdiden hazır gibiydiler. İşkence beklediklerinden de erken başladı. Ammâr b. Yâsir sahipsiz mustazaflardan olduğu için müşrikler, ilk olarak o ve onun gibilerden başladılar. Kureyşliler, güneş iyice kızdırmaya başlayınca Ammâr'ı alır, hemen şehrin dışındaki kızgın kumların bulunduğu yere götürürlerdi. Dininden dönmesi için zorlar, kabul etmeyince, vicdanları sızlatan, akılları donduran bir işkence yaparlardı.

[223]. İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/208.

“Ey ateş! İbrahim’e olduğun gibi Ammâr’a da serin ol!” gibi dualar ederdi.

[\[224\]](#). İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/249.

Allah Resûlü'nün (a.s.m.) sözleri Ammâr'a büyük bir teselli olmuş onu oldukça rahatlatmıştı.

[\[225\]](#). Nahl, 16/106.

“Kalbi iman ile dolu olduğu halde, inkâra zorlanan hariç, kim iman ettikten sonra Allah’ı inkâr eder, kalbini küfre açarsa, işte Allah’ın gazabı onlar üzerinedir. Onlar için büyük bir azap vardır.”

[226]. İbn Manzûr, *Muhtasar*, 18/209; Makrîzî, *İmtâu'l-Esmâ'*, 9/107.

Hakkında inen ayete çok sevinen Ammâr'ın endişeleri giderek kalbi tamamen rahatladı.

[227]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/249.

“Allah’ım! Yâsir ailesini affet! Affetti de.”

[\[228\]](#). İbn Sa'd, 3/249.

– Müjdeler olsun ey Ammâr ailesi! Gideceğiniz yer cennettir, buyurdu.”

[\[229\]](#). Makrîzî, *İmtâu'l-Esmâ'*, 9/107.

– Bunlar, Mekke'de Kureyşlilerin sahrada bana yaptıkları işkencelerden kalan izlerdir, dedi.”

[\[230\]](#). Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, 1/182; İbn Hacer, *İsâbe*, 3/648.

Müşrikler, hızlarını alamamışlardı. Onlardan biri okunu yayına yerleştirdi. Yâsir'in oğlu Abdullah'ı hemen orada vurup şehit etti.

[231]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 4/136, 8/264.

– Sen güzelliğinden dolayı Muhammed'e âşık olduğun için dinini değiştirdin, diyerek küçüldükçe küçülüyordu. Sümeyye Hatun, ona hoşuna gitmeyecek bir cevap verince develerin parçalamasını beklemeden, mızrağını Sümeyye Hatun'un mübarek karnına sapladı. Mızrağı yukarı doğru çekip karnını boydan boya yırdı, yaşlılık ve işkenceden bir deri bir kemik kalan vücudunu oracıkta parçalayarak şehit etti.

[\[232\]](#). En'âm, 6/51.

“Kıyamet günü Rablerinin katında toplanmaktan korkanları (Kur'ân ile) uyarmaya devam et. Onlar için Rablerinden başka ne bir dost, ne bir şefaâtçi vardır. Umulur ki sakınırlar.”

[233]. İbn Hişam, *Sîre*, 1/259; İbn Kudâme, *Ensâb*, 187.

Uzun bir süre dolaştıktan sonra Mekke pazarlarına getirilmiş, burada satılmışlardı. Mekkeliler babasının ismini bilmedikleri için ona annesinin ismi ile hitap ederek Âmir b. Fûheyre diyorlardı. Bunun, yüreğini acıttığı kimin umurundaydı. Hem onun bir kalbi var mıydı?

[234]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/230

Âmir b. Fûheyre Mekke'ye getirildiğince iş görecek kadar büyümüştü. Tufeyl onu koyunlarını otlatmak ile görevlendirdi. Bıkıp usanmadan yıllarca onun koyunlarını otlatıp durdu.

[235]. İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 2722.

Hemen Allah Resûlü'nü (a.s.m.) bularak, ondan kendisine İslam'ı anlatmasını istedi. Duydukları ve düşündükleri doğruydu. Vakit kaybetmeden orada Müslüman oldu. İlk Müslümanlardandı. İslam'ı kabul ederken Erkam b. Ebû'l-Erkam'ın evi henüz "İslam Daveti Karargâhı" olarak kullanılmıyordu. Ve henüz çok az kişi Müslüman olmuştu.

[236]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/248.

Bazen Mekkeli gençler onu yakalar, Bilâl-i Habeşî ile birlikte urganla sıkı sıkıya bağlarlar, sonra sokaklarda sürükleyerek işkence yerine götürür, yoruluncaya kadar döverlerdi. İstediklerini yaptıramadıkları için rahatlayamaz, omuz ve vücutlarının birçok yerinde derin izler bırakan iplerini çeke çeke Mekke dışındaki taşlığa götürür, acımadan, merhametsizce dayaktan güneş altında tutmaya kadar her tür işkenceyi yaparlardı. Bazen bu konuda Âmir ve arkadaşlarını ne söylediğini bilmez hale getirinceye kadar ileri giderlerdi. Ama buna rağmen İslam'ı terk etmek sahabelerin hiç birinin akıllarının ucundan bile geçmezdi.

[\[237\]](#). Geniş bilgi için bakınız: “*Sahabelerin şehadet Anları*” 140.

Elbette bundan sonra da işkence ve sıkıntı bitmedi. Zira müşrikler, onun gibi sahipsiz kişiler bir tarafa, Mekke’de çevresi bulunan, güçlü ve kalabalık ailelere mensup kişilere bile işkence yapıyorlardı. Ama bu işkenceler, hiçbir zaman daha önce yapılanlar kadar dayanılmaz boyutlara ulaşmadı. Yine de sürekli müşriklerin baskısı altında olmak, işkence olarak ona yetiyordu.

[238]. Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, 2/25.

Bütün Müslümanlar gibi Ebû Fûkeyhe ve arkadaşlarına yalnızca fiziki işkence yapılmıyor, aynı zamanda psikolojik işkence ve sosyal baskı da yapılıyordu. Allah Resûlü (a.s.m.) onları rahatlatmak için tek tek ilgileniyor, her fırsatta yanlarına uğrayıp onlarla sohbet ediyordu.

[239]. İbn Hacer, *İsâbe*, 9347, 10388.

– Ey Muhammed! Bunların yanında bulunmasına, kavminin arasında olmasına nasıl razı olursun? Allah, biz dururken bütün iyilikleri bunlara mı lütfetti? Biz bunlara mı tabi olacağız? Bunları yanından uzaklaştır ve kov! Eğer böyle yaparsan, belki o zaman sana tabi olabiliriz, dediler.

[\[240\]](#). Alûsî, *Ruhu'l-Me'ânî*, 5/231.

Allah Resûlü (a.s.m.) onların bu sözlerini bir an ciddiye alıp, gönlü biraz olsun onlara meyledince, hemen konu ile ilgili ayet inzal oldu. Allah tarafından uyarıldı.

[\[241\]](#). En'âm, 6/52.

“Sabah akşam onun rızasını kazanmak için Rablerine dua edenleri yanından kovma... Eğer onları kovarsan zalimlerden olursun.”

[242]. Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, 1/220; İbn Hacer, *İsâbe*, 10388.

O gün, Ebû Fükeyhe'ye çok şiddetli bir işkence yaptılar. Öldürünceye kadar şiddetin her çeşidini uyguladılar. Sonunda öldü diye oraya bırakıp gittiler.

[\[243\]](#). İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 5626, 6142.

Ertesi gün ölmediğini anlayan Müşrikler, acımadan işkenceye devam ettiler. Bu durum birkaç kez tekrarlandı. İşkencelerin dayanılmaz boyutlara ulaştığını gören Allah Resûlü'nün (a.s.m.) işareti ile Ebû Fükeyhe'yi satın alan Hz. Ebû Bekir onu ölümden kurtararak azat etti.

[244]. İbnü'l-Esir, 1407; İbn Hacer, *İsâbe*, 2212.

Boşuna satın alınmamış, o kadar para iş olsun diye verilmemişti. Var gücü ile çalışıp kendisi için ödenen parayı kat kat çıkarması gerekiyordu. Eve götürdükten birkaç gün sonra, Habbâb'ı yanına alarak çarşıya giden hanımefendisi, onu bir demirci ustasının yanına çırak olarak verdi. Kısa zamanda işi kavrayan Habbâb bir süre sonra iyi bir kılıç ustası oldu. Onun vasıtası ile iyi para kazanacağını düşünen Ümmü Enmar, onun için bir demirci dükkânı açtı. Habbâb burada çok güzel kılıçlar imal ederek, mesleğinde aranan meşhur bir usta oldu.

[245]. İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 1407.

Aldıkları cevap karşısında şaşırان müşrikler, bunca işkenceye rağmen Habbâb'ın hâlâ akıllanmamış olduğunu düşündüler. Büyük kayalar bulup getirdiler. Habbâb'ı yatırıp kayayı göğsüne koydular. Rengi kaçtı, yüzü bembeyaz oldu. Sesi soluğu kesilmiş, nefes alamaz duruma gelmişti. Yaşadıkları dayanılacak gibi değildi. Bir süre daha dişini sıkıp dayandı. Ancak bir süre sonra kendinden geçerek bayıldı.

[246]. *Buhârî*, İkrâh, 1; *Ebû Dâvud*, Cihad, 97; *Beyhakî*, *Delâilu'n-Nübüvve*, 6/315.

– Sizden önce yaşayanlar, dinlerinden döndürölmek için yakalanır, toprağa gömölürdü. Sonra da testere getirilip başları gövdelerinden ayrılırdı. Bazen de demir taraklarla vücutları taranır, tarak etlerini geçip, kemiklerine ve iliklerine ulaşıncaıa kadar bastırılırdı. Ama onlar yine de dinlerinden dönmezlerdi. (Sabredin ve iyi bilin ki) Allah, bu dini tamamlayacaktır. O zaman bir yolcu, San'a'dan Hardamevt'e gidinceye kadar Allah'tan başka hiç kimseden korkmayacaktır. Kurtlar koyunlarla birlikte olacak, yine de onlara zarar vermeyeceklerdir. Ancak siz acele ediyorsunuz, buyurdu.

[247]. İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 1407.

Yardımanın gelmesi fazla uzun sürmedi. Efendimiz'in duasından sonra Ümmü Enmar'ın başına şiddetli bir ağrı girdi. Enmar ağrıdan duramıyor, kıvranıyor, köpekler gibi uluyordu. Doktor doktor gezip çare aradılar. Sonunda çare bulundu. Ama çare hastalıktan daha kötüydü. Ancak çaresiz söylenene uyacaklardı. Çare ise kızgın demir ile başının dağlanmasıydı. Enmar kölesi Habbâb'a emrederek demirle başını dağlamasını istedi. O da verilen emri büyük bir memnuniyetle yerine getirdi.

[\[248\]](#). İbn Mâce, *Mukaddime*, 11; H. A. Akk, *Uzama Havle'r-Resûl*, 1/623.

Sonra sırtını açarak, Hz. Ömer'e gösterdi. Sırtı dalga dalga yara izi ile doluydu.

[249]. İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 2536; İbn Hacer, *İsâbe*, 4107.

Kısaya yakın orta boylu, kızıl benizli, uzun ve gür saçlı olan Süheyb b. Sinan, İran Kısrası'nın Übülle şehrinin valisinin oğlu yahut yeğeni idi. Rum asıllı olan aile Musul'da Dicle kenarında ya da Cizre'de, Fırat kenarında oturuyorlardı.

[\[250\]](#). İbn Abdilberr, *İstîab*, 2/728.

Hareketli ve çok kabiliyetli biri olan Süheyb, henüz on yaşlarında bir çocuk iken, onun için rahmetin başlangıcı sayılan ama dış görünüşü itibarıyla hayatının en kötü günlerinden birini yaşadı. Babası Sinan b. Malik ile annesi Selma binti Kaid'in yanlarında mutlu bir hayat yaşarken Rumlar, yaşadıkları yere baskın yaptılar. Baskında pek çok kişi öldü, birçok insan esir adıldı. Esirlerden biri de Süheyb b. Sinan'dı. Daha neler olduğunu anlamadan korkudan titreyen Süheyb'i alıp Rum diyarlarına götürüp köle olarak sattılar.

[\[251\]](#). İbn Abdilberr, 2/729.

Ticaretle uğraştığı için vahiy gelmeden önce Allah Resûlü (a.s.m.) ile yakından tanışıyordu. Çeşitli vesilelerle onunla görüşür, konuşur, ahlakını, beşeri ilişkilerini, yaşantısını ve şahsiyetini takdir ederdi. Hatta zaman zaman “Eğer Mekkelilerden biri peygamber olacaksa, ya o ya da onun hemen tabi olacağı biri olur.” diye düşünür, onu yakından takip ederdi.

[252]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 3 /227.

O sırada Allah Resûlü (a.s.m.) İslam davetini Erkam'ın evinden gizlice yürütüyordu. Uygun bir zamanda Erkam'ın evine gitti. Eve yaklaştığında Ammâr b. Yâsir'i gördü. Birlikte içeri girdiler. Allah Resûlü (a.s.m.) onlara İslam'ı anlattı, Kur`ân okudu. Kur`ân'ı dinleyen hakikat erleri, hemen Müslüman oldular. Evden hemen çıkıp gidemeyen Süheyb, karanlığın çökmesini ve insanların evlerine çekilmesini bekledi. Daha ilk günden sıkıntı başlamıştı. Ama o zaten buna hazırlıklıydı. Bu fırsatı değerlendiren Süheyb, akşama kadar Allah Resûlü (a.s.m.) ile sohbet ederek ondan İslam hakkında bilgi aldı. Allah Resûlü'nü (a.s.m.) dinledikçe ona olan hayranlığı bir kat daha arttı. Akşam olup karanlık çökünce korku içinde evden tek tek, gizlice çıkıp dağıldılar.

[253]. H. A. Akk, *Uzama Havle'r-Resûl*, 2/174.

Ammâr b. Yâsir, Süheyb b. Sinan, Ebû Fûkeyhe ve Hz. Bilâl'e müşrikler tarafından ne söylediklerini bilmeyecek hale gelinceye kadar işkence yapılırdı. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu:

[\[254\]](#). Nahl, 16/110.

“Şüphesiz Rabbin, eziyet edildikten sonra hicret edip, ardından da sabrederek cihad edenlerin yardımcısıdır.”

[\[255\]](#). Sâd, 38/62.

“(Cehennemde azaba çarptırılan) İnkârcılar derler ki; Kendilerini dünyada iken kötülerden saydığımız kimseleri burada niçin göremiyoruz?” ayetinin Süheyb b. Sinan hakkında nazil olduğu nakledilir. Kıyamet günü cehennemde azap edilen Ebû Cehil, etrafında Süheyb b. Sinan’ı göremeyince:

[\[256\]](#). İbn Manzûr, *Muhtasar*, 11/116.

– Neler oluyor, Süheyb ve arkadaşlarını niçin göremiyoruz? Yoksa onlar burada da biz mi göremiyoruz? diyecek.

[257]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/228; Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 2/522.

– Buraya köle olarak, fakir ve perişan bir şekilde geldin. Bizim yanımızda mal mülk sahibi, zengin ve saygın biri oldun, şimdi malını almış, onun ile birlikte çekip gidiyorsun. Vallahi buna asla müsaade etmeyiz, diyerek yakaladılar. Mekke'ye geri getirip, hapsettiler.

[258]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/228; İbn Abdilberr, *İstîab*, 2/728.

– Yâ Resûlallah! Benden önce buraya kimse gelmedi. Hem bu olayı kimse de bilmiyordu. Bunu Sana mutlaka Cebrâil (a.s) bildirdi, dedim. Bunun üzerine şu ayet nazil oldu.

[\[259\]](#). Bakara, 2/207.

“İnsanlardan öyle kimseler vardır ki, Allah’ın rızasını elde etmek için mallarını feda ederler. Allah kullarına karşı çok şefkatlidir.”

[\[260\]](#). İbn Manzûr, *Muhtasar*, 11/117.

– Yâ Resûlallah! Kendime yol için çok az bir azık almıştım, onu da kısa sürede bitirince böyle çok acıktım.

[\[261\]](#). Nisâ, 4/97-99.

“Melekler kendilerine yazık eden kimselerin canlarını alırken: ‘Ne yapıyordunuz?’ diye sordular. Onlar: ‘Yeryüzünde Mustazaf – çaresizdik.’ dediler. Melekler: ‘Allah’ın arzı geniş değil miydi? Hicret etseydiniz ya!’ İşte onların barınağı cehennemdir. Orası ne kötü gidiş yeridir. Bundan erkek, kadın, çocuklardan gerçekten aciz olup hiçbir çare bulamayan, hiçbir yol bulamayanlar müstesnadır. Umulur ki Allah onları affeder. Allah çok affedici ve bağışlayıcıdır.” ayetlerinin nazil olduğunu duyunca istisna edilen mustazaflardan olduğu halde kendi kendine:

[262]. İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 2577; İbn Hacer, *İsâbe*, 4193; İbn Abdilberr, *İstîab*, 2/750.

– Allah'ım! Sana ve peygamberine hicret ediyorum, diyerek dua etti. Tenim'e kadar geldi. Ömrü vefa etmemişti. Orada vefat ederek hakkın rahmetine kavuştu. Çocukları onu bugün Tenim mescidinin olduğu yerin yakınına defnettiler.

[\[263\]](#). Nisâ, 4/100.

“Allah yolunda hicret eden kimse yeryüzünde gidecek birçok güzel yer ve bolluk (imkân) bulur. Kim Allah ve Resûlü için hicret ederek evinden çıkar da sonra kendisine ölüm yetişirse onun mükâfatı Allah’a aittir. Allah çok merhametli ve affedicidir.”

[\[264\]](#). Talak, 96/2.

“Kim Allah’tan korkarsa Allah ona bir çıkış yolu gösterir.” ayeti nazil oldu.

[265]. İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 4627; İbn Hacer, *İsâbe*, 3050; Suyutî, *Dürrü'l-Mansûr*, 6/233.

[266]. Belâzurî, *Ensâbu'l Eşrâf*, 1/221.
– Eğer İslam'a girmeseydin, Allah'ta sana böyle azap edecekti,
diye cevap verirdi.

[267]. Abdu'l-Mün'im el-Hâşimî, *Asru's-Sahâbe*, 563.

Lübeyne Hatun'un bu şekilde şiddetli işkenceye maruz kaldığını ve artık dayanacak gücü kalmadığını öğrenen Hz. Ebû Bekir, efendisinin yanına giderek onu satın aldı. Bu kadarla kalmayan Hz. Ebû Bekir, onu hürriyetine kavuşturarak bir kez daha sevindirdi.

[268]. İbn Hacer, *İsâbe*, 10846.

Hatice annemizin kız kardeşi Rukeyka Hatun'un kızı olan Ümeyme, o günkü yağmacı düzende bir şekilde esir alınarak köle yapılmış, birçok yeri gezdikten sonra memleketi Mekke'ye köle olarak gelmişti. İslam ile şereflendikten sonra kendi gibi köle olan kızı Nehdiye ile birlikte pek çok işkenceye maruz kaldı.

[\[269\]](#). Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, 1/222.

– Vallahi ben dinimden hiçbir zaman vazgeçmedim. Sizi terk edip Muhammed'in ashabından da olmadım, diye feryat etti. Ancak ne kadar haykırırsa haykırınsın onu duyan olmadı.

[270]. İbn Cevzî, *Sıfatü's-Safve*, 304; Makdisî, *Ensâbu'l-Kureyşiyî*, 212.

– Biz hem gece, hem gündüz yolculuğunda yolları çok iyi bilen kişileriz. İstersen Medine'ye ulaştırıncaya kadar sana eşlik edebilirim. Ben teklifini olumlu karşılayınca adam hemen devesini getirip çöktürdü. Ona binmemi söyledi. Ben deveye binince yularını tutarak çekmeye başladı. Adam çok saygılı biriydi. Yol boyunca benimle neredeyse bir kelime bile konuşmadı. Bir yerde mola vereceğimiz zaman deveyi çöktürür, deve çökünce benim inmem için oradan uzaklaşır, ben deveden inip oradan uzaklaşınca, geri gelir deveyi alarak bir ağaca bağlardı. Bundan sonra bir ağacın altına gider, orada mola yaparak dinlenirdi. Mola bittiğinde deveyi tekrar çöktürerek, benim binmemi bekler, ben deveye binince tekrar devenin yularından çekerek, yola devam ederdi. Bu sırada sağa sola bakmaz, gözleri sürekli benim olduğum yerin dışında olurdu. Medine'ye gelinceye kadar hep bu şekilde yol aldık. Allah yol arkadaşşımdan razı olsun, ondan çok memnun kaldım.”

[\[271\]](#). Vâkidî, *Megâzî*, 2/631; İbn Hişam, *Sîre*, 3-4/325; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 13/26.

Allah Resûlü (a.s.m.) beni teselli ederek sakinleştirdi.

[\[272\]](#). İbn Hacer, *İsâbe*, 11060-11062; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 6756, 6757.

Eşini sakinleştirmeye çalıştı ise de sonuç alamadı. Eşi bundan sonra onu rahat bırakmadı, sürekli baskı altında tuttu.

[\[273\]](#). Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 2/455.

Bu arada hidayet ışıklarının ısı ısı yandığı Medine'de olup bitenlerle yakından ilgilenen Allah Resûlü (a.s.m.) sahâbeleri vasıtası ile oradan düzenli olarak haber alıyor, olaylar ona en ince teferruatına kadar anında bildiriliyordu.

[\[274\]](#). Beyhakî, 2/456; İbn Sa'd, *Tabakât*, 8/324.

– Ben Muhammed'e ona kötü davranmayacağıma, hatta bu konuda onu koruyacağıma dair söz verdim, diyordu.

[275]. İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 7253; İbn Hacer, *İsâbe*, 11704.

– Vallahi gördüğün o insan asla Müslüman olmaz. Ömer'in merkebi Müslüman olmadan, o Müslüman olmaz, diyerek bu konudaki ümitsizliğini ifade etti."

[276]. Belâzurî, *Ensâbu'l Eşrâf*, 1/221.

Müslüman olduktan bir süre sonra, işkencelerin etkisiyle gözleri kör oldu. Müşrikler bunu fırsat bilerek, onu dinden döndüğü için kendi ilahlarının kör ettiğini söylemeye başladılar. Bu sözler bir anda bütün Mekke'ye yayıldı.

[\[277\]](#). H. A. Akk, *Uzama Havle'r-Resûl*, 2/845.

– Bu Muhammed'in sihridir, diyerek inkârlarına devam ettiler.

[278]. İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 88.

– Anam– babam sana feda olsun yâ Resûlallah! Kardeşim İshak'ı öldürdüler, diye inledi. Acı içinde Allah Resûlü'ne (a.s.m.) baktı sonra ağlamaya başladı. Allah Resûlü (a.s.m.) Ümmü İshak'ın gözlerinin kaydığını, bayılmak üzere olduğunu görünce avuçlarındaki abdest suyunu yüzüne serperek rahatlattı. Oturmasını işaret buyurdu. Oturunca onu teselli etti.

[279]. *Müsned*, 6/367; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 7355.
– O Allah'ın sana gönderdiği bir rızıktı, buyurdu.

[\[280\]](#). İbn Hişam, *Sîre*, 1-2/321.

– Yemin ederim ki eğer onu öldürürseniz ben de sizin reislerinizden birini öldürürüm, dedi.

[\[281\]](#). İbn Hacer, *İsâbe*, 9154.

Hişâm, bu baskıların daha da artarak süreceğini tahmin ediyordu. Kardeşini ölümden kurtarmak için onun hapsedilmesine razı oldu. Velîd'i alarak Mahzumoğulları'nın hapsettiği Müslümanların yanına götürdüler. Orada Seleme b. Hişâm ve Ayyâş b. Ebû Rebî'a vardı.

[\[282\]](#). *Müslim*, Mesâcid, 294.

“Allah’ım! Velîd b. Velîd’i, Seleme b. Hişâm’ı, Ayyâş b. Ebû Rebî’a’yı ve iman eden diğer mustazaf müminleri kurtar.” şeklinde dua ederdi.

[\[283\]](#). İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/232.

– Allah Resûlü (a.s.m.) beni sizi kurtarmak için gönderdi, diyerek ayaklarındaki zincirleri kırıp onları bağlarından kurtardı. Hep birlikte gizlice oradan çıktılar. Mekke'den ayrılarak yola koyuldular. Yakalanıp aynı işkencelere maruz kalırız korkusu ile Medine'nin Harre mevkiine varıncaya kadar hiç durmadan yol alıp, Medine'ye vardılar.

[\[284\]](#). *Müsned*, 6/6.

“Bismillâhi, e’ûzu bikelimâtillâhî min gadabihî ve ikâbihî ve şerri ibâdihî. Ve Min hemezati’s– şeytânî. E’ûzu bike Rabbi en yehdurenî.”
Eğer böyle dua edersen hiçbir şey sana zarar vermez.”

[285]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 4/134.

– Velîd b. Velîd ile ilgili merhametinizi ifade eden sözlerin ötesine geçmeyin! buyurdu.

[\[286\]](#). Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, 1/241.

Zühreoğulları'nın anlaşmalılarından olan Ebû Bâsir, annesi Salime bint-i Abd tarafından Allah Resûlü'nün (a.s.m.) akrabasıdır. Annesinin soyu Hâşim'de Allah Resûlü (a.s.m.) ile birleşir. İslam daveti başladıktan bir süre sonra Müslüman olan Ebû Bâsir, İslam'a girdiğini uzun süre çevresinden sakladı. Müslümanlar, hicret etmeye başlayıncaya kadar gizli gizli Allah Resûlü'ne (a.s.m.) giderek ilim ve feyzinden istifade etti. Mekkelilerin zulümleri dayanılmaz boyutlara gelince sahabeler ile birlikte İkinci Habeşistan Hicreti'ne katıldı.

[\[287\]](#). *Buhârî*, Şurût, 1.

İsteyen Arap Kabileleri Allah Resûlü (a.s.m.) ile isteyen kabileler de Kureyşlilerle anlaşma yapabilecekti.

[288]. İbn Hacer, *İsâbe*, 5399.

Ebû Bâsir, Müslümanların umre için Hudeybiye'ye kadar geldiğini duyunca çok heyecanlandı. Kaybolmaya yüz tutan ümidi bir anda yeniden yeşermeye başladı. Halk anlaşıma ile meşguldü. Bu fırsatı değerlendirip Allah Resûlü'ne (a.s.m.) ulaşmalıydı. Hemen planlar yapmaya başladı. Zincirlerden nasıl kurtulur, nasıl kaçırım diye uzun uzadıya düşündü. Allah Resûlü (a.s.m.) ve Müslümanların Mekke yakınlarında olmaları Ebû Bâsir'in kaçma planlarını hızlandırdı. Büyük çabalar sonucu zincirlerden kurtulamasa da onları bağlı olduğu yerden koparıp çıkarmayı başardı. Bundan sonrası biraz daha kolaydı. Hapisten çıkarak ayağındaki zincirlerle gizlice Mekke'den çıktı. Yola koyularak yavaş yavaş Müslümanlara doğru ilerledi. O sırada Müslümanlar Hudeybiye'den ayrılıp Medine'ye gitmişlerdi. Durumu öğrenen Ebû Bâsir büyük zorluklarla da olsa yola devam ederek Medine'ye ulaştı.

[289]. İbn Hişam, *Sîre*, 3/227; Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 4/107.

Sohbet derinleştigi için Huneys, bir an boşluğa düşerek hiçbir şeyden şüphelenmedi. Ebû Bâsir kılıcı eline alır almaz Huneys'in üzerine yürüyerek onu oracıkta öldürdü. Efendisinin öldüğünü gören Kevser, Medine'ye doğru kaçmaya başladı. Ebû Bâsir, Huneys'in devesine binerek Kevser'in peşine düştü ancak yakalayamadı.

[\[290\]](#). İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 5727.

– Yâ Resûlallah! Sen verdiğın sözü tuttun. Beni onlara teslim ettin.
Allah beni onların elinden kurtardı. İşte buraya geldim.

[\[291\]](#). *Ebû Dâvud*, Cihad, 156; *Müsned*, 4/331.

Kureyşlilerin arasına casus yerleştiren Ebû Bâsir, bu yolla onların ticaret kervanlarını adım adım takip etme imkânı buldu. Herhangi bir kervan yola çıktığında onun yerini ve zamanını öğrenen adamları, durumu Ebû Bâsir'e haber verirlerdi. Ebû Bâsir, hazırlığını yapar adamları ile kervana saldırarak, kervandakileri öldürür, mallarına el koyardı.

[\[292\]](#). *Buhârî*, Şurût, 15.

Çok akıllı, iyi ve cesur bir savaşçı olan Ebû Bâsir, güzel bir strateji takip ederek Kureyşlileri ticaret yapamaz hale getirdi. Can damarları kesilen Kureyşliler ne yapacaklarını şaşırdılar. Zekâsı ve cesareti karşısında daha fazla dayanamayıp sonunda Allah Resûlü'ne (a.s.m.) bir yazı yazdılar. Yalvarırcasına anlaşmadaki ilgili maddenin iptalini istediler. Dayanma güçlerinin kalmadığını bildirerek, Ebû Bâsir ve arkadaşlarını Medine'ye çağırmasını rica ettiler.

[\[293\]](#). H. A. Akk, *Uzama Havle'r-Resûl*, 3/2025.

Vefat ederken Allah Resûlü'nün (a.s.m.) mektubu elinde bulunuyordu. Onu okumaya çalışırken öylece Rabb'inin huzuruna vardı.

[\[294\]](#). İbn Sa'd, *Tabakât*, 4/134.

Ebû Cendel ve arkadaşları reislerinin cenaze namazını kılarak onu 'Îs'e defnetti, sonra kabrinin üzerine bir mescit yaptılar. Sonra da hep birlikte Medine'ye geri döndüler.

[295]. İbn Sa'd, 7/405.

Ancak İslam yıllarca şöyle veya böyle Mekkelilerin ilk gündem maddesi olmuştu. Bu durum, ne kadar kaçsa da zaman zaman bir yerlerde Ebû Cendel'i İslam ile kesiştirdi. Onun ilkeleri, emirleri ve söylemleri ile muhatap olduğu her sefer önyargılarından birinden kurtuldu. Hatta zaman içersinde İslam'a sempati duymaya başladı. Habeşistan'dan dönen kardeşinin de etkisi ile sonunda korkularıyla yüzleşti, onları yenerek Müslüman oldu.

[296]. Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, 1/253; Zehebî, *Siyer*, 2623.

O günlerde İslam'ı kabul etmek, işkenceyi de peşinen kabul etmek anlamına geliyordu. Ebû Cendel de aynı şeylerle karşılaştı. İslam'a girdiğini öğrenen babası çılgına döndü. Onun gibi birisinin oğlu, nasıl olurdu da İslam'ı kabul ederdi? Daha oğlu Abdullah'ın İslam'a girişini kabullenememişken şimdi de diğer oğlu İslam'a girmişti. Kızgınlıktan yerinde duramayan baba, Ebû Cendel'i yakalatıp zincire vurdurdu. Sıkı bir dayaktan sonra kardeşi Abdullah'ın yanına hapsedtirdi.

[297]. H. A. Akk, *Uzama Havle'r-Resûl*, 3/2029.

Aradan yıllar geçmiş, Müslümanlar umre yapmak için Hudeybiye'ye kadar gelmişlerdi. Onların gelişinden müşrikler büyük bir öfke ve korkuya kapıldılar. Mekke'de olağanüstü günler yaşamaya başlandı. Umre için de olsa Müslümanlar Mekke'ye kadar gelip kapılarına dayanmışlardı. Büyük bir telaşa kapılarak hapistekileri unutmuşlardı. Kargaşayı fark eden Ebû Cendel, bir yolunu bulup mutlaka kaçmalıydı. Büyük bir uğraş sonucunda zincirlerini bulunduğu yerden söküp çıkardı. Ama ellerinden ve ayaklarından çıkaramadı. Buna aldırmadan zincirlerle birlikte hapisten çıkıp kaçtı.

[298]. *Buhârî*, Sulh, 7; İbn Hacer, *İsâbe*, 9684.

Ebû Cendel hapisten kaçtığı sırada babası Süheyl b. Amr, Mekkeli müşrikler adına Allah Resûlü (a.s.m.) ile anlaşma yapıyordu. Ebû Cendel, elleri ve ayakları zincirli bir halde onları sürükleye sürükleye Müslümanların yanına geldiğinde, anlaşma maddeleri yazılmış ancak henüz imzalanmamıştı.

[299]. *Müslim*, Megâzi, 35; *Müsned*, 4/330; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 11/243.

Süheyl'in kararlı olduğunu gören Allah Resûlü (a.s.m.) Ebû Cendel'e bir daha işkence yapılmamasını sağlamak için babasından söz almak istediye de babası buna da yanaşmadı. Babası ile gelen Mikraz b. Hafs anlaşılanın çıkmaza girdiğini görünce araya girdi, Ebû Cendel'i himayesi altına aldığını söyledi. Allah Resûlü (a.s.m.) ondan Ebû Cendel'i koruyacağına dair söz alınca, onu babasına vermeye razı oldu.

[\[300\]](#). İbn Hişam, *Sîre*, 1/138; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 4/105.

Hudeybiye Anlaşması'nın Müslümanlara ağır gelen maddelerden biri de onlara sığınan Müslümanların, müşriklere teslim edilmesi idi. Daha anlaşma bitmeden Ebû Cendel'in feryat etmesi duyguları coşturdu, hisler akıllara hükmetmeye başladı...

[\[301\]](#). *Müşned*, 4/325.

– O, Allah'ın Resûlü'dür. O'na asla isyan etmez. Allah onun yardımcısıdır. Onun emirlerine teslim ol. Allah'a yemin ederim ki o doğru yoldadır.

[\[302\]](#). *Ebû Dâvud*, Cihad, 256.

Bütün bu olayları duyan Ebû Cendel, Mekke'den kaçarak Ebû Bâsir'in yanına gitti. Onunla çok iyi bir ikili oldular. Bulundukları stratejik bölgeyi çok iyi değerlendirerek, buradan geçen Kureyş kervanlarını vurmaya başladılar. Onların 'Îs'te yerleştiğini duyan Mustazaflar, Mekke'den ve civar kabilelerden kaçıp yanlarına koştular.

[303]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 2/129.

Ebû Cehil'in anne bir kardeşi olan ve Mekke'de yetişip büyüyen Ayyâş, genç delikanlı olunca dayısının kızı Esmâ binti Selâme ile mutlu bir evlilik yaptı. Bir süre sonra dünya tatlısı bir oğulları oldu. Ona Abdurrahman adını verdiler. İslam'a davet başlayınca onunla yakından ilgilenen Ayyâş, kısa bir araştırma sonrasında gizlice Allah Resûlü'ne (a.s.m.) giderek, ilk Müslümanlardan olma şerefine nail oldu.

[304]. Beyhakî, *Delâilu'n-Nübüvve*, 2/174; H. A. Akk, *Uzama Havle'r-Resûl*, 2/1480.

Allah Resûlü (a.s.m.) davete başladıktan sonra Ayyâş gibi birçok kişi İslam'ı kabul edince Mekke'nin çehresi değişmeye başladı. İslam'ın yayıldığını gören Kureyşliler, özellikle de liderler, makam, mevki ve iş güçlerini kaybedeceklerini, sömürü çarklarını devam ettiremeyeceklerini düşündüler. İslam davetini yok edip, ortadan kaldırmak için akla gelebilecek bütün yolları denediler. Ancak hiçbir sonuç alamadılar. Bu denemelerden Ayyâş ve eşi Esmâ'da payına düşeni aldı. Alaydan hakarete, hapisten hicrete, dayaktan işkenceye acının her türünü tattılar. Ancak bu onların yalnızca imanlarını arttırdı. Habeşistan'da bir oğulları daha oldu. Adını Abdullah koydular.

[305]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 3/271.

Ayyâş bana teşekkür ederek devemi aldı. Bir süre sonra da kardeşleri ile birlikte yola çıktı.

[306]. İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 4139.

– Ey Mekke Halkı! İşte size isyan eden Ayyâş. Ona istediğinizi yapın, diyerek hiç acımadan Mekkelilere teslim ettiler. Mekkeliler Allah ve Resûlünü inkâr edip, putlarına iman edinceye kadar ona işkence ettiler. Ayyâş onların istediklerini söyleyince, işkenceyi bıraktılar. Fakat bu sözlerin samimi olduğuna onlar da tam olarak inanmıyordu. Bunun için yine bir yere hapsedip, Müslümanlar ile irtibatını kestiler.

[307]. *Buhârî*, Ezan, 128; *Müslim*, Mesâcîd, 294; İbn Sa'd, *Tabakât*, 4/132.

“Allah’ım! Velîd b. Velîd’i, Seleme b. Hişâm’ı, Ayyâş b. Ebû Rebî’a’yı ve iman eden mustazafları kurtar.”

[308]. İbn Manzûr, *Muhtasar*, 10/95.

Allah Resûlü (a.s.m.) bize onlar hakkında bilgi verirken Velîd b. Velîd, müşriklerin elinden kurtularak çoktan yola çıkmıştı.

[309]. İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 2189.

İslam'a girdiğini gizli tuttuysa da bu uzun sürmedi. Bir süre sonra bütün Mekkeliler tarafından öğrenildi. Ebû Cehil, kardeşinin İslam ile şereflenmesini hiçbir zaman kabullenemedi. Ona yapmadığı işkence kalmadı. Önce bütün akrabaları ile irtibatını kesti sonra hapse attırarak günlerce aç susuz bıraktı ama ne yaptıysa sonuç alamadı.

[\[310\]](#). İbn Hacer, *İsâbe*, 3404.

Artık diğer Müslümanlar gibi Seleme için de karanlık günler başlamıştı. Nerede, ne zaman başına ne geleceği, kim tarafından nasıl bir işkenceye tabi tutulacağı belli değildi. Soylu aileden gelmesi onu kurtaramamıştı. İşkence her geçen gün biraz daha artıyor, Mekke onun için biraz daha yaşanmaz hale geliyordu. Habeşistan'a hicrete izin verilince, bir gurup Müslüman ile anlaşarak ikinci Habeşistan hicretine katıldı.

[\[311\]](#). İbn Sa'd, *Tabakât*, 4/130.

O da birçok Müslüman gibi yalan habere inanarak bir süre sonra geri döndü. Mekke'ye adım atar atmaz amcası Velîd b. Muğîre, onu yakalatıp kapalı bir mekâna hapsetti. Daha sonra yanına giderek iyice yoruluncaya kadar dövdü. Günlerce aç susuz bıraktı. İşkencenin her türünü tattırdı. Artık Seleme için hayat zindan olmuş, bir türlü bitmeyen uzun ve çileli bir yol başlamıştı. Bu işkence yıllarca sürüp gitti. Allah Resûlü (a.s.m.) ve Müslümanlar, Medine'ye hicret ettiği halde o Mekke'de çoğu zaman aç ve susuz kaldığı, zaman zaman dayak yediği hapiste kalmıştı.

[312]. H. A. Akk, *Uzama Havle'r-Resûl*, 2/955.
Biri ile verir, diğ er eli ile yardım ederdi.”

[\[313\]](#). Zümer, 39/53.

“De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan ve çok esirgeyendir.”

[314]. Beyhakî, *Delailü'n-Nübüvve*, 2/461.

“Allah’ım! Bana ayetin manasını anlamamı nasip et! diye dua ettim. Bundan sonra ayetin benim gibiler hakkında nazil olduğunu, Allah’ın bizi affettiğini anladım. Dünyalar benim olmuştu. Sevinçten içim içime sığmıyordu. Hemen deveme binerek, hızla Mekke’den ayrıldım. O hızla doğruca Medine’ye gidip, Allah Resûlü’ne (a.s.m.) ulaştım.”

[\[315\]](#). Hicr, 15/56.

“Dedi ki: Rabb’inin rahmetinden, dalâlette olanlardan (yanlış sapanlardan) başka kim ümidini keser?”

[316]. İbn Abdi'r-Rabbih, *Ikdu'l-Ferîd*, 4/209; Zehebî, *Siyer*, 1906. Mekke'nin önemli ailesi Abdimenafogullar'ından olan Hâlid b. Said, Mısır fatihi Amr b. Âs'ın kardeşi, Mekke'de taç sahibi diye anılan liderlerinden Said b. Âs ile Ümmü Hâlid b. Habbab'ın oğluydu. Hâlid'in; Amr, Abban, Âs, Ubeyde adında dört kardeşi daha vardı. Görenlerin dikkatini çekecek kadar güzel bir delikanlı olan Hâlid, iyi yetişmiş, okuma yazma bilen kültürlü bir gençti. İslam daveti başladığında Mekke'de okuma yazma bilen on yedi kişiden biriydi.

[317]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 4/94; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/346.

– Olur, diyerek Efendimiz'in yanından ayrıldı. Efendimiz Hâlid b. Said'in İslam ile şereflenmesine çok sevindi. O, Müslüman olunca kardeşi Amr da Müslüman oldu.

[318]. İbn Sa'd, *Tabakât*, 4/95.

Eşinin başına gelenleri duyan Ümeyme binti Halef, korku ve üzüntüden kahroldu. Her geçen gün işkencenin dozunu biraz daha artıyordu. Hâlid, hapis yatarken bir taraftan eşini merak ediyor, bir taraftan sabretmeye çalışıyordu. Ancak bunun böyle süremeyeceğini o da çok iyi biliyordu. Bir yolunu bulup babasının elinden kaçmak için çareler aramaya başladı. Sonunda bir fırsatını bulup kaçtı. Mekke'nin dışına çıkarak, bir süre orada gizlendi.

[\[319\]](#). Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, 5/7.

– Böyle söyleme! Keşke girse! Tek kurtuluşumuz, onun memleketimizi terk edip aramızdan çekip gitmesidir. Böyle yaparsa kopan bağlarımız ve ülfetimiz belki ileride yeniden oluşur.

[320]. İbn Hacer, *İsâbe*, 10842, 11833; İbn Hişam, *Sîre*, 3-4/359.

Müslümanların Habeşistan'a gittiğini öğrenince eşi ile birlikte İkinci Habeşistan hicretine katıldı. Orada inançlarını diledikleri gibi yaşadılar. On üç on dört yıl boyunca burada kaldılar. Bu sırada Said ve Eme adını verdikleri iki çocukları oldu.

[\[321\]](#). Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, 1/224; Nisâbûrî, *Şerefü'l-Mustafâ*, 944.

Habeşistan'da bulunurken Allah Resûlü'nün (a.s.m.) elçisi geldi. Elçinin görevlerinden biri de Ümmü Habîbe'yi evlilik için Efendimiz'e istemektir. Ümmü Habîbe bu iş için orada bulunan en yakın akrabası Hâlid b. Said'i kendine vekil tayin etti. Annemizin vekâletini alan Hâlid, Ümmü Habîbe adına onu Efendimiz ile evlendirdi.